DRUHÁ TRILOGIE NADACE

Autorizováno dědici pozůstalosti
ISAACA ASIMOVA

VÍTĚZSTVÍ NADACE

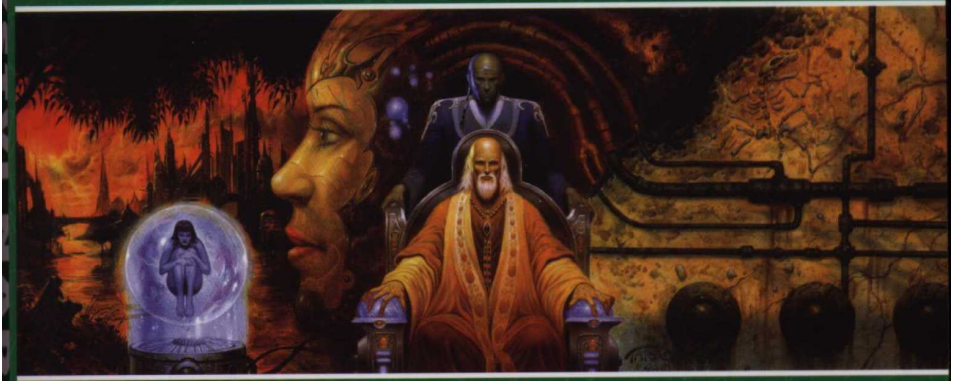

DAVID BRIN

Část 1

O posledních dnech Hariho Seldona toho není moc známo, třebaže existuje mnoho zromantizovaných příběhů, z nichž některé údajně pocházejí od něj samotného. U žádného nebyla prokázána jeho pravost.

Zřejmé však je, že Seldon své poslední měsíce strávil v klidu a nepochybně si užíval uspokojení ze svého životního díla. Díky svému matematickému nadání a moci psychohistorie musel jistě vidět, jak se před ním rozkládá panoráma dějin, potvrzující velkolepý osud, který již zmapoval.

Ačkoliv smrt přišla brzy; žádný jiný smrtelník nikdy nepoznal takovou sebedůvěru a jistotu, co skrývá budoucnost.

ENCYCLOPEDIA GALACTICA, 117. vydání, 1054 e. n.

1.

„Já už jsem… vyřízený.“

Ta slova Harimu táhla hlavou a dusila ho jako pokrývka, kterou mu ošetřovatel neustále urovnával na nohou, třebaže v Císařských zahradách byl teplý den.

Jsem vyřízený.

Tato věta byla jeho stálým, zarytým průvodcem. … *vyřízený*.

Před Harim Seldonem ležely huňaté svahy Shoufeenského lesa, neudržované části Císařských zahrad, kde se mísily rostliny a malá zvířata z celé Galaxie a bezuzdně se množily. Vysoké stromy dokonce zakrývaly všudypřítomné kovové věže na obzoru. Tento malý lesní ostrov obklopovalo mocné světoměsto.

Trantor. Mžouraje, jak mu již slábl zrak, mohl si Hari skoro představit, že sedí na jiné planetě – na nějaké, jež nebyla srovnána a podmaněna, aby sloužila Galaktické říši lidstva.

Les Hariho dráždil. Naprostá nepřítomnost rovných linií byla téměř zvrhlá, změť zelení vzpírající se všem snahám ji rozluštit či dekódovat. Geometrické tvary byly nepředvídatelné, dokonce *chaotické.*

Mentálně se k tomu chaosu, tak živému a nedisciplinovanému, natáhl. Mluvil k němu jako k sobě rovnému. Byl to jeho velký nepřítel.

Celý život jsem proti tobě bojoval, používal jsem matematiku, abych překonal obrovskou složitost přírody. Nástroji psychohistorie jsem zkoumal matrix lidské společnosti, vyrvával jsem řád z kalné změtí. A když má vítězství přesto působila neúplně, použil jsem politiku a lest, abych mohl bojovat s nejistotou, a tebe jsem zahnal jako nepřítele. Tak proč tě teď, ve chvíli svého údajného vítězství, slyším, jak mě voláš? Chaose, můj starý nepříteli.

Odpověď byla ve stejné větě, která se mu honila hlavou. *Protože jsem vyřízený.*

Vyřízený jako matematik.

Jíž tomu bylo déle než rok, co se s ním Stettin Palver, Gaal Dornick nebo kterýkoliv jiný člen Padesátky poradil o nějaké vážnější

permutaci či revizi „Seldonova plánu“. Stále k němu cítili nezměněnou úctu a bázeň, jenomže měli plno práce s naléhavými úkoly. Kromě toho každý poznal, že jeho mysl už není dost pružná, aby dokázala zároveň žonglovat s množstvím abstrakcí. Pustit se do hyperdimenzionálních algoritmů vyžadovalo mentální obratnost, soustředění a *aroganci* mládí. Jeho nástupci, vybraní mezi nejlepšími mozky na pětadvaceti milionech planet, měli všechny tyto vlastnosti v nadbytečném množství.

Ale Hari si již nemohl dovolit tu domýšlivost. Zbývalo mu málo času.

Vyřízený jako politik.

Jak to slovo kdysi nenáviděl! Dokonce i sám před sebou předstíral, že chce být jen pokorným akademikem. Samozřejmě to byla jen nádherná póza. Nikdo by se nemohl stát prvním ministrem celého lidmi obydleného vesmíru bez nadání a troufalosti mistra manipulátora. Ano, i na *tomhle* poli byl géniem, mocí vládl s vkusem, porážel nepřátele, měnil životy bilionů – přičemž si celou dobu stěžoval, jak tu práci nenávidí.

Někteří lidé by se na ten mladický záznam mohli dívat s ironickou pýchou. Ne tak Hari Seldon.

Vyřízený jako spiklenec.

Vyhrál každou bitvu, zvítězil v každé soutěži. Před rokem obratně dovedl dnešní vládce Císařství k tomu, aby vytvořili ideální okolnosti pro jeho tajný psychohistorický projekt. Již brzy na strohém, vzdáleném Terminu uvázne sto tisíc vyhnanců s úkolem sepsat velikou *Encyklopedii Galacticu.* Ale za půl století se ten povrchový cíl vytratí a objeví se skutečný cíl Nadace na galaktickém okraji – mělo se z ní stát embryo životaschopnější říše, než byla ta, která padla. Po léta se na to každý den soustředil a v noci o tom snil. Jeho sny sahaly přes tisíc let kolapsu společnosti – přes věk utrpení a násilí – k novému rozkvětu lidstva. K lepšímu osudu pro lidstvo.

Jenomže teď jeho úloha v tomto úžasném podniku skončila. Právě naťukal zprávy pro Časový trezor na Terminu – řadu rafinovaných zpráv, které občas postrčí či povzbudí členy Nadace na cestě k zářnému zítřku předpovězenému psychohistorií. Když byla poslední

zpráva bezpečně zaznamenána. Hari pocítil změnu chování lidí kolem sebe. Stále ho ctili, dokonce uctívali, ale už nebyl *nezbytný.*

Jasným ukazatelem byl odjezd jeho osobních strážců – trojice humanoformních robotů, jež Daneel Olivaw určil, aby Hariho chránili, dokud nebudou zprávy hotovy. Jeden robot – umně zamaskovaný za robustního mladého medika – se k Harimu naklonil a pošeptal mu do ucha.

„Už musíme jít. Daneel pro nás má naléhavé poslání. Ale poprosil mě, abych ti vyřídil jeho slib. Daneel tě brzy navštíví. Vy dva se opět setkáte, než to skončí."

Možná to nebyl nejtaktnější způsob, jak věc vyjádřit, ale Hari u přátel a rodiny vždy dával přednost otevřenosti.

Před očima se mu z minulosti mimoděk vynořil jasný obraz – jeho ženy Dors Vanabili, jak si hraje s jejich synem Raychem. Povzdechl si. Dors i Raych byli dávno pryč – stejně jako většina těch, kteří mu kdy byli blízcí.

To ho přineslo k tomu, co se mu stále honilo hlavou

Vyřízený jako člověk.

Lékaři si nad prodlužováním jeho života zoufali, i když osmdesát let bylo dnes docela brzo na smrt sešlostí věkem. Ale Hari neviděl v existencí pro ni samu žádný smysl. Zvlášť když už nedokázal analyzovat ani ovlivňovat vesmír.

Proto jsem se přesunul sem, do tohoto lesíka? Zadíval se na nepředvídatelnou divočinu před sebou – pouhé zákoutí Císařského parku, čtverec o straně nejvýš sto mil – jediná zelená plocha na kovové kůře Trantoru. Většina návštěvníků dávala přednost hektarům upravených zahrad otevřených pro veřejnost, plných extravagantních a udržovaných květin.

Ale Shoufeenský les ho lákal.

Tady každý den vidím v listoví a v jasných hvězdách za nocí chaos, nezakrytý matnými stěnami Trantoru. Slyším, jak se mi chaos vysmívá… říká mi, že jsem nevyhrál.

To trpké pomyšlení vyvolalo úsměv, z něhož mu až popraskaly našpulené vrásky.

Kdo by si pomyslel, že v poslední fázi života získám smysl *pro spravedlnost?*

Kers Kantun mu znovu urovnal pokrývku na klíně a starostlivě se zeptal: „Jste v pořádku, doktore Seldone? Neměli bychom se už vrátit?“

Hariho sluha měl protáhlý přízvuk – a nazelenale bledou pleť valmorila, lidského poddruhu, rozšířeného v izolované Corithské hvězdokupě, žijícího v ústraní tak dlouho, že nyní se s ostatními rasami mohl křížit jen tehdy, pokud byly spermie a vajíčka enzymaticky upraveny. Kerse Harimu vybrali za ošetřovatele a posledního strážce hned poté, co odešli roboti. Obě role plnil s tichým odhodláním.

„Z tohoto divokého místa jsem celý nesvůj, doktore. Tenhle vítr se vám přece nemůže líbit.“

Hari se dozvěděl, že Kantunovi rodiče dorazili na Trantor jako mladí šedivci – příslušníci úřednické kasty – očekávajíce několik let služby na hlavní planetě, výcvik v mnišských celách a pak návrat domů, aby Galaxii posloužili jako administrátoři v rozsáhlém úřednictvu. Ale šťastná náhoda nadání a povýšení je tady zadržela, takže syna vychovávali v ocelových jeskyních, které nenáviděli. Kers po rodičích zdědil slavný valmorilský smysl pro povinnost – jinak by ho Daneel Olivaw nikdy nevybral, aby se o Hariho do konce postaral..

Možná už jsem k ničemu, ale někteří lidé si pořád myslí, že stojí za to se o mě starat.

Hari považoval R. Daneela Olivawa za „člověka“ snad víc než většinu *lidí*, jež poznal.

Celá desetiletí zachovával tajemství o existenci.“věčných“ – robotů, kteří už dvacet tisíc let strážili osud lidstva – nesmrtelných strojů, které pomohly vytvořit první Galaktickou říši a pak Hariho nechaly vybrat nástupce. Hari strávil nejšťastnější léta svého života sezdaný s jednou z nich. Bez lásky Dors Vanabili – či pomoci a ochrany samotného Daneela Olivawa – by psychohistorii nikdy nevytvořil a nezačal by Seldonův projekt.

Ani by nezjistil, jak zbytečné to všechno z dlouhodobého hlediska bude.

Vítr ve stromech se Harimu pošklebovал. V tom zvuku slyšel dutou ozvěnu svých pochybností.

Nadace nemohla splnit zadaný úkol. Někde během příštího tisíciletí nějaká odchylka postrčí psychohistorické parametry, rozko1ísá statistickou hybnost a srazí tvůj Plán z cesty.

Máš pravdu, chtěl zakřičet na zefýr. Ale s tím se počítalo! Bude tu *Druhá* Nadace, tajná, kterou povedou jeho následovníci, a ti budou upravovat Plán tak, aby pokračoval správným směrem!

Přesto se pochyby vracely.

Maličká, utajená kolonie matematiků a psychologů že to dokáže v galaxii propadající násilí a zkáze?

Celá léta to považoval za chybu… dokud mu odpověď neposkytl šťastný osud. *Mentalici,* mutantní kmen lidí se záhadnou schopností vycítit a pozměňovat emoce a vzpomínky jiných. Tyto síly byly stále slabé, ale dědičné. Hariho adoptivní syn Raych toto nadání předal své dceři Wandě a ona nyní vedla Seldonův projekt. Zverbovali každého mentalika, kterého našli, aby se přiženil nebo přivdal mezí potomky psychohistoriků. Po několika pokoleních genetického mísení by měla mít tajná Druhá Nadace mocné nástroje k tomu, aby jeho Plán v následujících staletích ochránila před odchylkami.

No a? Les opět ohrnul nos. *A co budeš mít pak? Povládne Druhé říši stínová elita? Tajná kabala lidských psychiků? Aristokracie mentalických polobohů?*

I kdyby tuto novou elitu ovládala laskavost, z té vyhlídky Hariho zamrazilo.

Kers Kantun se naklonil a ustaraně se na něj zadíval. Hari odtrhl pozornost od zpívajícího větru a konečně svému sluhovi odpověděl.

„Ach… pardon. Máš samozřejmě pravdu. Vrátíme se. Jsem unavený."

Ale když ho Kers vezl k ukryté tranzitní stanici, Hari stále slyšel, jak se les pošklebuje jeho životnímu dílu.

Mentalická elita je ale jenom jedna vrstva, viď? Druhá Nadace skrývá ještě jednu pravdu a potom další. Za tvým vlastním Plánem větší mysl než tvá vytvořila jiný. Mysl silnější, oddanější a mnohem trpělivější než tvá. Plán, který ten tvůj využije, na chvíli… ale nakonec bude psychohistorie bezvýznamná.

Hari zapátral pod šaty, až našel hladkou kamennou krychli, dar na rozloučenou od přítele a celoživotního průvodce R. Daneela Oli-

vawa. Pohladil povrch staré archiválie a zamumlal, příliš tiše, aby ho Kers slyšel.

„Daneeli, slíbil jsi, že přijdeš a odpovíš mi na všechny otázky. Mám jich tolik, než zemřu."

2.

Z kosmu to vypadalo na příjemnou planetu, jen nepatrně dotčenou civilizací. Kolem rovníku se táhl bohatý pás zelených deštných pralesů a všechny tři kontinenty omývaly oceány.

Dors Vanabili se během sestupu na starou Císařskou výzkumnou stanici dívala, jak se pod ní zelená Panukopie zvětšuje. Od její poslední návštěvy uběhlo téměř čtyřicet roků. Tehdy sem doprovázela svého lidského manžela, když prchali před nebezpečnými nepřáteli na Trantoru. Potíže je ale vysledovaly až sem a měly téměř tragické následky.

Následné dobrodružství bylo z nejdivnějších v jejím životě – třebaže Dors připouštěla, že na robota je ještě dost mladá. Déle než měsíc nechali s Harim svoje těla v suspenzních nádržích a jejich mysl byla promítána do těl panů (či, v některých dialektech, „šimpanzů") – potulujících se pralesními rezervacemi. Hari tvrdil, že pro svůj psychohistorický výzkum potřebuje údaje o primitivních reakcích, ale Dors tušila, že něco hluboko v důstojném profesoru Seldonovi si „opičení" docela užívalo.

Dobře si vzpomínala na pocity, jaké měla, když přebývala v paní samici a cítila, jak to živé tělo pohánějí silné, organické pudy. Na rozdíl od simulovaných emocí, které měla naprogramované, se tyto pocity měnily se zcela přirozenou, ničím neomezovanou vášní – zvlášť během několika dní plných nebezpečí, když se je kdosi pokoušel zabít a honil je jako zvířata, zatímco jejich mysl byla stále lapená v tělech panů.

Poté co tento plán jen o chlup zhatili, vrátili se rychle na Trantor, kde se Hari váhavě ujal povinností prvního ministra Císařství.

Ale ten měsíc s pany Dors změnil, mnohem lépe díky němu chápala organický život. Když se teď ohlížela zpátky, tu zkušenost si cenila, pomohla jí lépe pečovat o Hariho.

Přesto ji nikdy nenapadlo, že Panukopii ještě někdy uvidí. Dokud nedostala pozvání ke schůzce.

Mám pro tebe dárek, stálo ve zprávě. *Něco užitečného.*

Zpráva byla podepsána nezaměnitelným identifikačním kódem, který Dors okamžitě poznala.

Lodovik Trema. Lodovik mutant. Lodovik odpadlík.

Robot, který již není robotem.

Zprvu se nemohla rozhodnout. Měla jisté povinnosti na planetě Smushell – což byla snadná práce, měla na této příjemné planetě usadit jeden mladý trantorský párek v příjemném manželství, převlečený za nižší šlechtice, a pak jej přimět, aby měl co nejvíc dětí. Daneel to považoval za důležité, i když důvody byly, jako obvykle, poněkud nejasné. Dors věděla jen to, že Klia Asgarová a její manžel Brann jsou výjimečně silní mentalikové – lidé s psychickými silami toho druhu, jaké měl doposud jen Daneel a pár dalších robotů. Jejich náhlý vznik způsobil změnu mnoha plánů… a za poslední rok dokonce několikrát. Bylo nutné, aby většina obyvatel Galaxie o existenci lidských mentaliků nic nevěděla, stejně jako byla po tisíc generací udržována v tajnosti přítomnost robotů.

Když přišla zpráva od Lodovika, neměla Dors čas požádat Daneela o instrukce. Aby to stihla, musela odletět nejbližší lodí na Siwennu, kde na ni bude čekat rychlý koráb.

Nabízím mír, ve jménu lidstva, vzkazoval Lodovik. *Máš mé slovo, že ta cesta nebude zbytečná.*

Klia a Brann byli v bezpečí a šťastní. Dors zřídila ochranu a bezpečnostní opatření mnohem silnější, než mohla být jakákoliv představitelná hrozba, a její robotičtí pomocníci byli dost bdělí. Neexistoval důvod *nejet.* Ale to rozhodnutí ji žralo.

Místo schůzky se blížilo a ona zatínala ruce a cítila napětí v pozitronických receptorech umístěných tam, kde byla nervová zakončení u lidí. Na obrazovce z tekutých krystalů její odraz překrýval zvětšující se obraz lesa. Měla stejný obličej jako tehdy, když žila s Harim. Svůj vlastní, aspoň tak na něj vždycky myslela.

Hari Seldon ještě stále žije, pomyslela si. Částečně se něco doslechla, částečně to byla intuice. Ačkoliv nebyla jedním z robotů, jimž Daneel předal giskardiánské mentalické schopnosti, byla si jistá,

že ve chvíli, kdy její manžel zemře, bude to vědět. Jedna její část na té chvíli zamrzne, uzamkne jeho obraz a vzpomínku do nekonečné smyčky. I když Dors věděla, že by tu mohla být ještě klidně í deset tisíc let, v jistém smyslu bude vždycky patřit Harimu. „Za dvě hodiny přistáváme, Dors Vanabili."

Pilot, podřadnější humanoformní robot, kdysi patřil ke kacířské kalviniánské skupině, která kula pikle proti Hariho psychohistorickému projektu. Vloni Daneelovy oddíly zajaly asi třicet odpadlických strojů a poslaly je na tajnou opravářskou planetu ke konverzi, aby zde přijali Nultý zákon robotiky. Avšak náklad zajatců cestou unesl Lodovik Trema. Teď zřejmě pracovali pro něj.

Nechápu, proč Daneel Tremovi ten úkol vůbec svěřil… nebo jakýkoliv jiný úkol. Lodovik měl být zničen, jakmile se zjistilo, že jeho mozek již neposlouchá čtyři zákony robotiky.

Daneel očividně zakoušel nějaký emoční konflikt. Robot, jenž vedl lidstvo dvacet tisíc let, zřejmě nevěděl, jak zacházet se strojem, který se choval víc jako člověk než jako stroj. Stroj, který se *rozhodl* chovat eticky, místo aby ho řídilo přesné programování.

No, já žádné konflikty nemám, pomyslela si Dors. *Trema je nebezpečný. Jeho druh „etiky" by ho mohl každou chvíli přesvědčit, aby něco podnikl proti naší věci… nebo ublížil lidem, dokonce í Harimu!*

Podle Prvního i Nultého zákona musím jednat.

Řetězec uvažování byl logický, nenapadnutelný. Ale v jejím případě bylo každé rozhodnutí doprovázeno simulovanými emocemi tak skutečnými, až Daneel říkal, že je neodliší od lidských. Každý, kdo by se v té chvíli na Dors díval, by viděl výraz ocelového odhodlání chránit a sloužit bez ohledu na cenu.

3.

Kdysi Hari na svou poštu potřeboval 140 sekretářů. Teď si jen pár lidí ještě pamatovalo, že býval prvním ministrem Císařství. Dokonce i jeho nedávnější věhlas „Krkavce" Seldona, proroka zkázy, pominul, jak se reportéři začali věnovat jiným problémům. Od chvíle, kdy skončil jeho proces a Komise pro veřejnou bezpečnost poslala

jeho následovníky na Terminus, proud zpráv začal vysychat. Když ho teď Kers přived zpátky z každodenní vycházky, na nástěnném monitoru čekalo jen půl tuctu memorand.

Nejdříve si Hari prohlédl týdenní hlášení o Projektu od Gaala Dornicka, který ho stále diktoval osobně jako uctivé gesto k otci psychohistorie. Gaal stále vypadal velice mladě a tvářil se žoviálně a upřímně, což každého ukolébalo – i když teď pomáhal s vedením nejdůležitějšího lidského spiknutí za deset tisíc let.

„Právě teď je naší největší starostí samotná migrace. Někteří členové projektu Encyklopedie zřejmě nejsou nadšení, že je z Trantoru vypověděli až do nejvzdálenějšího kouta známého vesmíru!“

Dornick se zasmál, třebaže mluvil trochu vyčerpaně.

„To jsme pochopitelně čekali a podnikli jsme příslušná opatření. Komisař Linge Chen ustanovil speciální policii, která má zabránit dezercím. A také naši mentalikové pomáhají „dobrovolníky“ přesvědčit, aby odletěli na určených lodích. Ale sto tisíc lidí je těžké sledovat. Hari, těch bezvýznamných hloupostí byste se ani nedopočítal!“

Gaal se probíral papíry a změnil téma.

„Vaše vnučka vás pozdravuje z Konce hvězd. Hlásí, že nová mentalická kolonie se zřejmě usazuje v klidu, takže se bude moci brzy vrátit domů. Je to úleva, že alespoň většina mentaliků už je pryč z Trantoru. Byli nestabilním živlem. Ve městě zůstali jen ti nejdůvěryhodnější a ti nám velmi pomáhají s přípravami. Takže máme zřejmě všechno v rukou

Jistě. Hari přelétl dodatek psychohistorických symbolů, připojený ke Gaalově zprávě, a viděl, že Plánu dokonale odpovídají. Dornick, Wanda a ostatní členové Padesátky svou prácí dobře znali. Nakonec je taky cvičil Hari.

Nemusel se radit s osobní kopií Primárního radiantu, aby věděl, co se musí stát příště. Zakrátko budou vysláni agenti na Anakreón a Smyrno, aby v těchto vzdálených provinciích zažehli doutnavý proces odtržení a připravili scénu pro počáteční sadu krizí Nadace… první z mnoha, vedoucích nakonec k nové, lepší civilizaci.

Ironie toho všeho Harimu samozřejmě neunikla – že v době, kdy byl prvním ministrem Císařství, potlačoval revoluce a zajišťoval, že

jeho nástupci budou dál dusit všechny takzvané „chaotické světy“, kdekoliv tato zuřící společenská postižení ohrožovala rovnováhu lidské společností. Tato nová povstání, která jeho následovníci musí spustit na okraji Galaxie, však budou jiná. Povede je ctižádostivá místní šlechta, toužící po zlepšení vlastní královské nádhery. Tyhle vzpurné planety budou v každém směru klasické a budou dokonale odpovídat rovnicím.

Všechno podle Plánu.

Většina ostatní pošty byla rutina. Vyhodil pozvánku na výroční recepcí emeritních členů fakulty na Streelinské univerzitě… a další na císařovu výstavu nových uměleckých děl vytvořených „génii“ excentrického řádu. Na to setkání půjde jeden člen Padesátky, aby zvážil míru dekadence panující v říšské umělecké kastě. Ale to byla jen otázka vykalibrování toho, co již věděli – že pravá kreativita se propadá do nových historických propastí. Hari byl dost starý, aby mohl poctu odmítnout. A taky to udělal.

Pak přišla upomínka, že má zaplatit poplatky velebného člena meritokratického řádu – další povinnost, kterou by raději zanedbal. Ale hodnost měla jisté výsady a on se nehodlal ve svém věku stát opět pouhým občanem, takže dal souhlas se zaplacením účtu.

Srdce se mu rozbušilo, když se vzápětí objevil dopis od Pagamantské detektivní agentury. Tuhle firmu si před mnoha lety najal, aby vypátrala jeho snachu Manellu Dubanquovou a její malou dcerku Bellis. Obě zmizely na uprchlické lodí, odlétající z chaotického světa Santanni, planety, na níž zahynul Raych. Pocítil záblesk naděje. Mohli je konečně najít?

Ale ne, detektivové jenom hlásili, že neustále procházejí hlášení o ztracených lodích a vyptávají se cestujících v koridoru Kalgan – Siwenna, kde byla *Arcadia VII* naposledy spatřena. Budou pokračovat ve vyšetřování… pokud se Hari konečně nerozhodl, že to vzdá.

Zaťal zuby. *Ne.* V poslední vůli zřídil svěřenecký fond, aby po nich pátrali, i když už tu nebude.

Dále tu byly dva obvyklé ztřeštěné dopisy od amatérských matematiků ze vzdálených planet, kteří tvrdili, že nezávisle odhalili základní principy psychohistorie. Hari obrazovce nařídil, aby mu tyto listy ukazovala, protože některé byly docela zábavné. A také jednou

dvakrát ročně dorazil dopis ukazující na skutečné nadání, latentní jiskřičku brilantnosti, která nějak zahořela na vzdálené planetě bez toho, aby byla udušena mezi trilionem vyhaslých uhlíků Galaxie. Takto objevil několik členů Padesátky, a hlavně svého nejlepšího kolegu Jugo Amaryla, jemuž patřily zásluhy spoluzakladatele psychohistorie. Jugo vystoupal z bídných počátků k výšinám matematického génia, posílen Hariho přesvědčením, že každá budoucí společnost by měla být založena na volném společenském pohybu a měla by povzbuzovat jednotlivce k tomu, aby se pozvedli podle svých schopností. Z tohoto důvodu Hari tyto zprávy pokaždé aspoň zběžně prohlížel.

Tentokrát jedna upoutala jeho pozornost.

- Zřejmě jsem našel korelace mezi vaší psychohistorickou technikou a matematickými modely používanými při předpovídání toku molekulárních proudů v hlubokém vesmíru! To zase záhadně koresponduje s distribucí typů půdy na planetách, nasbíraných z nejrůznějších míst. Napadlo mě, že byste si to třeba chtěl probrat osobně. Pokud ano, prosím, dejte mi vědět –

Hari vybuchl smíchy, až se Kers Kantun podíval z kuchyně. Ten tedy byl vážně roztomilý! Prohlédl řady matematických symbolů. Přístup mu připadal amatérský, třebaže upjatě akorátní a upřímný. Takže to nebyl cvok, nýbrž fanoušek, který to myslel dobře a bídné nadání kompenzoval zvláštně originálními nápady. Nechal tento dopis přeposlat nejmladším členům Padesátky s příkazem, aby na něj zdvořile odpověděli – což byla věc, kterou se bude muset mladá Sarah Lorwinthová naučit, pokud se má stát jedním z tajných vládců lidského osudu.

S povzdechem otočil kolečkové křeslo ke své soukromé pracovně. Vytáhl z šatů Daneelův dar a položil ho na stůl, do otvoru určenému ke čtení zvlášť starobylých reliktů. Na obrazovce se zavlnily dvourozměrné obrazy a archaická písmena, která mu počítač přeložil.

Rozum do kapsy pro děti vydavatelství Britannica
Nové Tokio, Baleyworld, 2757 i. e.

Infokrychle byla ilegální, ale to nemohlo zastavit Hariho Seldona, který kdysi nařídil oživení starých simulovaných bytostí Johanky z Arku a Voltaira z jiného zpola roztaveného archivu. Tímto činem uvrhl části Trantoru do zmatku, když oba simy uprchly ze svých naprogramovaných pout a volně pobíhaly datovými koridory planety. Vlastně celá ta epizoda pro Hariho skončila docela dobře, i když už ne tak dobře pro obyvatele Juninu či Sarku. Přesto se necítil nijak provinile, že opět porušuje archivační zákon.

Skoro dvacet tisíc roků. Zamyslel se nad datem vydání, stejně užaslý, jako když Daneelův dar zapnul poprvé. Možná to bylo napsáno pro děti toho věku, ale je tady víc naší dávné historie než ve všech dnešních říšských školách dohromady.

Harimu trvalo půl roku to pročíst a vcítit se do rané existence lidstva, která začala na vzdálené Zemi na kontinentě zvaném Afrika, když se rasa chytrých opů postavila na zadní a s tupou zvědavostí se podívala na hvězdy.

Z té malé kamenné krychle se vynořilo tolik světů. Některé již znal, do současnosti se dostaly v poměrně zašlém stavu, skrze vyprávění a tradice

Řím
Čína
Shake Spear
Hamlet
Buddha
Apollo
Vesmířanské planety

Zvláštní, ale některé pohádky zřejmě přežily nezměněny i dvě stě století. Oblíbenci jako Pinocchio… a Frankenstein… byli očividně mnohem starší, než si kdokoliv představoval.

Další součásti archivu Hari objevil teprve před pár desetiletími, když se o nich zmínily ty pradávné simy, Voltaire a Johanka.

Francie
Křesťanství
Platón

Ale mnohem větší byl seznam věcí, o nichž Hari nikdy neměl ani tušení, dokud poprvé nezapnul tuhle knížečku. Fakta o lidské minu-

losti, jež znal pouze Daneel Olivaw a další roboti. Lidé a místa, kteří kdysi byli životně důležití pro celé lidstvo.

Kolumbus
Amerika
Einstein
Brazilská říše
Susan Kalvinová

A všechno od vápencových jeskyň v Lascaux po ocelové katakomby, kde se pozemšťané krčili v šestadvacátém století.

Zvlášť pokořující pro Hariho byla jedna krátká esej o starém šamanovi jménem Karel Marx, jehož primitivní zaklínadla neměla nic společného s psychohistorií, až na lehkomyslnou důvěru, již věřící věnovali jeho drahocennému modelu lidské přirozenosti. Marxisté si kdysi také mysleli, že historii zredukovali na základní vědecké principy.

My jsme pochopitelně informovanější. My seldonisté. Hari se nad tou ironií usmál.

Daneel Olivaw Harimu tento relikt údajně věnoval z prostého důvodu – aby mu dal nějaký úkol. Něco, čím by se zabavil v těch posledních měsících, než se jeho křehké tělo vzdá. Třebaže měl mozek příliš zesláblý, aby mohl pomáhat Gaalu Dornickovi a Padesátce, stále zvládal jednoduché psychohistorické projekty – zanášel údaje, několik tisíciletí staré a z jediné planety, do celkového Plánu. Převést ranou pozemskou historii do tabulek by mohlo pomoci rozšířit základní čáry – hraniční podmínky – Primárního radiantu o jedno dvě desetinná místa. Nicméně to Harimu dalo možnost cítit se dál užitečný.

Myslel jsem si, že mi to taky pomůže zodpovědět na nejvážnější otázky, přemítal. Žel, jenom to polechtalo mou zvědavost. Země zřejmě prošla několika periodami chaosu. V jedné z těchto epizod se zrodil Daneelův druh. V čase, kdy byli vynalezeni humanoformní roboti jako Dors.

Hari dostal třes do levé ruky, až se polekal, že dostal další záchvat…, ale třes konečně pominul.

Daneel by měl brzy přijít, jinak nikdy nedostanu to vysvětlení, které jsem si zasloužil, když jsem celá léta dělal, co mi nakázal !

Kers mu přinesl večeři – výběr mykogénských delikates, které Hari stěží ochutnal. Pozornost upíral na *Rozum do kapsy pro dě*ti, na kapitolu, kde se psalo *o velké migraci* – když se ohromná pozemská populace snažila uprchnout z planety, která se z nějakého záhadného důvodu stávala rychle neobyvatelnou. Díky hrdinskému úsilí se skoro miliarda lidí dostala z planety včas a v primitivních hyperlodích vyrazila do sektoru Siria, kde zakládala nové kolonie.

Když byl tento archiv publikován, vydavatelé *Rozumu do kapsy pro děti* mohli jen hádat, kolik planet bylo osídleno. Hlášení z pohraničí hovořila o válkách mezi lidskými subkulturami. A některé zprávy byly ještě zvláštnější. Legendy o *kosmických* duších. Příběhy o záhadných explozích za nocí, děsivých, vznikajících těsně před přední vlnou lidských výzkumníků.

Začal proces rozpadu, když spolu odlehlé části lidstva ztrácely kontakt. Začala se dlouhá doba temna, plná tvrdých zápasů a ubohých rozmíšek, kdy vzpomínky bledly, jak barbarství spolykalo bezpočet menších království – až se do lidského vesmíru konečně opět vrátil mír. Mír, který přinesla dynamická, stoupající trantorská říše.

Hariho při pohledu na to napadlo cosi zvláštního. *Jestli byl tento archiv míněn pro děti – ukazuje to, že naši předkové nebyli pitomci.*

Hari samozřejmě už v šesti četl mnohem náročnější věci, ale tahle „dětská knížka“ by byla nad možnosti téměř všech jeho současníků na Helikonu. *Naši předkové nebyli hlupáci. A přesto se jejich civilizace rozplynula do šílenství a zapomnění.*

Zatím mu psychohistorické rovnice nenabízely žádnou pomoc. Hari pátral v archivu po vysvětlení. Ale stále měl podezření, že odpovědi – *skutečné* odpovědi – bude muset hledat jinde.

4.

Deset minut před přistáním na Panukopii se Dors vrátila do své chráněné kajuty. Sáhla si pod košili a vyndala kousek tmavé látky, který položila na stolek, hladký a pasivní, dokud její pozitronický mozek nevyslal kódovaný mikrovlnný signál. Pak povrch zablikal a náhle se na něm objevila lidská tvář, zpodobňující mladou ženu s

krátkými vlasy, přísným výrazem a zkušenostmi, které přesahovaly její léta. Dors si přeměřily modré oči, než obraz konečně promluvil.

„Uplynuly celé měsíce, co jsi mě nezavolala, Dors Vanabili. To tě má přítomnost tolik zneklidňuje?“

„Jsi uměle oživený lidský sim, Johanko, a tudíž kontraband. Proti zákonu.“

„Proti lidskému zákonu. Ale andělé mohou vidět to, co lidé nevidí.“

„Už jsem ti to říkala. Jsem robot, *ne* anděl.“

Mladistvá postava pokrčila rameny. Kroužky kovu zachřestily.

„Jsi nesmrtelná, Dors. Nemyslíš na nic jiného než na službu padlému lidstvu, vracíš příležitosti, které paličatí lidé zahodili. Jsi ztělesněním víry v konečně vykoupení. To všechno podporuje můj výklad.

„Ale má víra není tatáž co tvá.“

Napodobená Johanka z Arku se usmála.

„Na tom by mi záleželo dřív, když mě oživili poprvé – nebo umělе nasimulovali – do této zvláštní nové éry. Ale čas, který jsem strávila spojená s Voltairovým simem, mě změnil. Ne tolik, jak doufal! Ale dost na to, abych získala jisté množství prag-mat-ismu.“

Poslední slovo zdůraznila s mírným úšklebkem.

„Z mé milované Francie je nyní otrávená pustina na zničeném světě a na křesťanství se dávno zapomnělo, takže se spokojím s tím, co je mu nejbližší. Když jsem se seznámila s Daneelem Olivawem, naučila jsem se rozpoznat pravého apoštola zdrženlivé dobroty a posvátného sebeobětování. Jeho následovníci vládnou spravedlivostí pro dobro bezpočtu trpících lidských duší. A tak se tě ptám, drahý anděli, co pro tebe mohu udělat?“

Dors se nad tím zamyslela. Tohle byla jen jedna kopie Johančina simu. Do mezihvězdného média jich byly vypuštěny miliony spolu se stejně tolika kopiemi Voltairova simu a sbírkou starodávných memových entit – aby je po celé Galaxii rozfoukaly větry supernovy, což byla součást dohody, kterou Hari před čtyřiceti lety uzavřel, aby kybernetické entity dostal z Trantoru. Dokud nebyly úspěšně vyhoštěny, mohly se tyto softwarové bytosti stát divokou kartou v lidských záležitostech a případně pokazit Seldonův plán.

Přes všechno úsilí, jak se jich zbavit, několik duplikátů „uvízlo“ ve skutečném světě. I když Dors dělala, co mohla, aby tento zůstal izolovaný, nevyhnutelné s Johankou cítila. A blížící se schůzka s Lodovikem v ní vyvolávala touhu s někým si popovídat.

Možná po všech těch letech, kdy jsem mohla Harimu povědět naprosto o všem. Byl to jediný muž ve vesmíru, který věděl všechno o robotech a považoval nás za svoje nejbližší přátele. Na několik krátkých desetiletí jsem si zvykla radit se s člověkem. Připadalo mi to přirozené a správné.

Vím, že Johanka je v podstatě stejná jako já. Ale cítí a jedná úplně jako člověk! Je tak plná konfliktů, a přesto si je svými názory tak vášnivě jistá.

Dors si přiznala, že Johance částečně závidí. Neměla žádné tělo, žádné tělesné pocity. Žádnou moc ve skutečném světě. A přesto se vždycky považovala za vášnivou, skutečnou ženu.

„Čeká mě obtížná povinnost,“ sdělila Dors simu nakonec. „Jeden nepřítel mě pozval na schůzku.“

„Aha.” Johanka kývla. „Vyjednávání. No a ty se bojíš, že je to past?“

„Já vím, že to je past. Nabídl mi ‚dar‘. A já vím, že je nebezpečný. Lodovik mě chce nějak polapit.“

„Zkouška víry!“ Johanka zatleskala. „No ovšem, takové věci já znám. Během let s Voltairem jsem jich mnoho zažila. Avšak v tom případě je odpověď na tvou otázku nasnadě, Dors.“

„Vždyť jsi ještě neslyšela žádné podrobnosti!“

„To nepotřebuji. Musíš se té výzvě postavit. Vydat se dál a překonat své pochybnosti.

Jdi, sladký anděli, a důvěřuj své víře v Boha.“

Dors zavrtěla hlavou. „Už jsem ti říkala –“

Sim však zvedl ruku, než mohla Dors dokončit větu. *„Ano, jistě. Bůh, jehož uctívám, není než pověra.*

V tom případě, drahý robote… se vydej dál a důvěřuj své víře v Nultý zákon robotiky.“

5.

Hari se při příští vycházce Shoufeenu vyhnul. Kers Kantun ho dovedl k jedné z mnoha zdobných oblastí zahrad, otevřených pro veřejnost – což byl velkorysý ústupek nové loutky na trůně, císaře Semrina, nedávno ustaveného Komisí pro veřejnou bezpečnost.

Normálně bylo pro každou společenskou třídu – občany, excentriky, byrokraty, meritokraty a šlechtu – otevřeno pět koutků palácových pozemků, ale Semrin svou omezenou moc využil a otevřel víc než polovinu rozlehlé plochy pro všechny třídy, jak se snažil získat oblibu u lidu.

Samozřejmě většina rodilých Trantořanů by si raději nechala vytrhat řasy, než by šla pod otevřenou oblohu čichat ke kytkám. Dávali přednost svým teplým ocelovým jeskyním. Ale na planetě byla také početná přechodná populace kupců, diplomatů, kulturních vyslanců a turistů – plus hotová armáda šedivců, mladších příslušníků byrokratické třídy, které nakrátko přidělili na hlavní planetu, aby se tu cvičili a sloužili tu. Většina z nich pocházela z planet, kde po obloze stále pluly mraky a na zelené hory u moře padal déšť. Ti byli Semrinovi za jeho velkorysost nejvíc vděční. Každý den se na stovkách mil chodníků tlačili návštěvníci, nejdříve nervózně kulili oči na bohatě upravenou krásu, ale postupně tu začínali být jako doma.

Byl to chytrý politický tah, ale Semrin za to stejně nejspíš zaplatí, pokud si nedá pozor. To, co jednou dá, už nezíská tak snadno zpátky.

Takové nepatrné odchylky se v psychohistorických rovnicích téměř neprojeví. Nezáleželo ani na tom, který monarcha právě vládne. Pád Císařství měl neohrabanou hybnost, a ty, kteří věděli jak, stačilo jen lehce postrčit. Všichni ostatní prostě měli smůlu, divoká jízda je nemine.

Harimu se otevřené rozlohy a nekonečná proměnlivost zahrad většinou líbily. Žel, také mu připomínaly ubohého Grubera – zahradníka, který se chtěl jenom starat o své záhonky, ale zoufalství ho dohnalo k tomu, že se z něj stal vrah císaře.

To už bylo dávno, pomyslel si Hari. Z Grubera už je jen prach, stejně jako z císaře Kleona.

A já se k ním brzy připojím.

Hari a Kers se vydali po novém chodníčku a náhle se ocitli ve fraktálové zahradě, kde byly různé druhy lišejníku podobných keřů naprogramovány tak, aby rostly a pak se zase stahovaly se složitou bezstarostností. Byl to starý druh umění, ale málokde bylo vidět tak skvělé provedení. Barevné odstíny se maličko lišily v závislosti na postavení slunce a tvaru okolních stínů. Výsledkem bylo bludiště kroutících se prstencových konfigurací, nesmírně složité a neustále se měnící.

Většina diváků to oceňovala s nechápavým úžasem a pak se vydala za dalším císařským divem. Hari však dal Kersovi znamení, aby tady zastavil, a pohledem létal sem a tam, jak ho přitahovala základní výzva. Tato složitost se v nejmenším nepodobala divokému chaosu Shoufeenského lesa. Hari rychle rozpoznal základní systém generování vzorů. Tento organický pseudolišejník byl naprogramován tak, aby reagoval podle nepatrných částečných derivaci odvozenin založených na sekvenci Fiquarnn-Juliových transformací. To muselo vidět i dítě. Ale byla to jen část příběhu. Hari přivřel oči a brzy si uvědomil, že ve vzoru se objevují *díry*, způsobující ustup a recesi v částečně náhodných intervalech.

Predátorství, pochopil. Musí tu fungovat nějaký virus či jiný parazit, který má lišejník za jistých podmínek odbourávat. Díky tomu nejenže vznikaly zajímavé druhotné vzory, ale umírání a obnovování bylo nezbytné pro celkové zdraví systému! Hari brzy poznal, že tu musí působit víc druhů predátorů. Vlastně to musel být celý mikroekosystém… vše bylo upraveno k uměleckým účelům.

Rychle sledoval algoritmy, které dávný zahradník-virtuos použil. Zdaleka to nebyla nějak geniální matematika, ale spojení s organickým inženýrstvím tímto způsobem ukazovalo nejen na originalitu, ale také na smysl pro humor. Hari se málem zasmál…

A pak si jich všiml. Děr, které přetrvávaly.

Tady. A támhle. A na několika dalších místech. Kousky otevřeného prostoru, kam se lišejník neodvážil, třebaže nebylo vidět žádný důvod. Bylo tu světlo a jemná výživná mlha. K prázdným místům se natahovaly úponky… a pak se otočily pryč, pokaždé.

A nebyla to jediná podivnost. *Támhle!* Místo, kde se živá hmota svíjela a kroutila, ale pak se pokaždé vrátila ke *stejnému* odstínu

tmavé modři, zhruba každých osm vteřin. To neodpovídalo žádnému matematickému profilu, přesto se to dělo.

Hari si oddechl, protože to poznal. Bylo to známé dilema – které mu unikalo téměř celý profesionální život.

Atraktorové jevy.

Objevují se i v psychohistorických rovnicích a historických knížkách. Podařilo se mi většinu z nich vysvětlit, ale pár jich ještě zbývá. Přeludy, které poletují skrze modely, tlumící síly, které by měly naše skvělá teoretická paradigmata rozervat na kusy.

Pokaždé když se přiblížím… zmizí.

Byla to stará bolest, kterou mu teď připomnělo hloupé zahradnické umění tvarování keřů, až mu do úst vystoupila žlučová pachuť porážky. Spontánně a k jeho značnému překvapení mu z očí vyhrkly slzy. Díky tomu, jak se přes slzy lámalo světlo. začal celou tu veselou květinovou výzdobu vidět rozmazaně, v množství mihotavých paprsků…

„Je to možné? Profesor Seldon, jste to vy! Požehnání bohyni synchronismu, že se naše cesty takto zkřížily!“

Hari cítil, jak se Kers Kantun za křeslem napjal, když se v dohledu objevil jakýsi muž, který málem poskakoval vzrušením. Víc Hari prozatím neviděl, musel si vytáhnout z rukávu šátek a otřít si oči. Nově příchozí mezitím dál blábolil, jako by opravdu nemohl uvěřit svému štěstí.

„To je taková čest, pane! Zvlášť když jsem vám teprve předevčírem psal! Samozřejmě nemohu čekat, že byste si můj dopis již přečetl *osobně.* Určitě máte spousty prostředníků, kteří vám třídí poštu.“

Hari zavrtěl hlavou a konečně rozeznal šedou uniformu galaktického úředníka – byl malý, spíš tlustý, s holou hlavou, která mu rudla, nezvykle vystavena paprskům slunce.

„Ne, dneska si čtu poštu sám.“

Tlusťoch zamrkal – víčka měl naběhlá, jako kdyby měl nějakou alergii.

„Vážné? To je báječné! Takže se vás mohu zeptat, zda si na můj dopis nevzpomínáte? Jsem Horis Antik, středně postavený říšský lektor, k vašim službám. Psal jsem vám ohledně jisté výjimečné podob-

nosti mezi vaší prací – k níž nejsem oprávněn se vyjadřovat! a profily, které byly objeveny v galaktickém proudění molekul…“

Hari kývl a zvedl ruku, aby zpomalil proud slov. „Ano, vzpomínám si. Vaše proniknutí do podstaty věci bylo –“ Hledal vhodná slova. „Bylo *průkopnické*.“

Nebylo to zrovna nejdiplomatičtější vyjádření. V těchto dnech mnoho říšských občanů shledávalo tento výraz urážlivým. Ale Hari poznal, že tento byrokrat má duši excentrika a neurazí se.

„Vážně?“ Horis Antik jako kdyby se nadmul. „Takže bych vám mohl předat kopii svých údajů? Čistě náhodou mám jednu s sebou. Mohl byste ji – samozřejmě až se vám to bude hodit! – porovnat se svými úchvatnými modely a zjistit, zda mé primitivní korelace mají nějaký skutečný význam.“

Začal sahat do šatů. Hari zaslechl, jak Kers bručí, ale zarazil ho. Nakonec on už dointrikařil. Kdo by měl dneska důvod zavraždit starého Hariho Seldona?

Nervózní mužík stále hledal a Hari si všiml, jak dobře má šedou uniformu ušitou. Podle hodnostního označení to vypadalo, že Horis Antik má ve svém řádu dost vysoké postavení. Mohl být viceministrem na nějaké provinční planetě či dokonce pěti nebo šestiřadým úředníkem v trantorské hierarchii. Rozhodně nebyl moc důstojný. (To bývali šedivci málokdy.) Ale někdo, kdo si potichu a díky své výkonnosti zařídil, že je nezbytný pro několik šlechticů a meritokratů. Plnokrevník v třídě nudných administrátorů.

Možná že mu dokonce ještě zbylo pár mozkových buněk, usoudil Hari. Na tom mužíkovi se mu něco zalíbilo. Dost na to, abych se mu trochu věnoval. Aspoň budu mít něco na práci, než zemřu.

„Aha, tady to je!“ vykřikl Antik nadšeně a vytáhl standardní datovou oplatku a strčil ji Harimu.

Kers ji rychle sebral dřív, než Hari stačil zvednout ruku, a dal si ji do kapsy, aby ji mohl pozorně prozkoumat později, než dovolí Harimu, aby se jí dotkl.

Byrokrat zmateně zamrkal, ale pak jen kývl. „No, vím, že tento vpád do vašeho soukromí byl příliš troufalý, ale stalo se. Prosím, buďte tak laskav a odpusťte mi. A prosím, pokud budete mít nějaké otázky, kontaktujte mě… na mém *domácím* čísle, samozřejmě. Je

vám jasné, že mé analýzy nejsou – no, *nesouvisejí s prací.* Takže bude lepší, když mí spolupracovníci a nadřízení –“

Hari s úsměvem kývl. „Jistě. Ale v tom případě mi povězte čím se normálně živíte? Ten odznak, co máte na límci… nějak ho neznám.“

Teď se Antik začervenal pořádně. Hari rozpoznal rozpaky, jako by si druhý muž přál, aby se toto téma vůbec neobjevilo.

„No, když už se ptáte, profesore Seldone.“ Narovnal se a trochu vystrčil bradu. „Jsem zonální inspektor u Císařské odpadní služby. Ale to všechno stojí v mé práci. A jsem si jistý, že ta korelace tu je! Všechno bude jasné, pokud –“

„Ano, ovšem.“ Hari zvedl ruku, obvyklé znamení, že rozhovor skončil. Dál se však usmíval, protože ho Horis Antik pobavil. „Vašim nápadům se dostane pozornosti, jakou si zaslouží, zonální inspektore. Na to vám dávám své čestné slovo.“

Jakmile odešel z doslechu, Kers zabručel nahlas. „To setkání nebylo žádnou náhodou.“

Hari se zasmál. „Ovšemže ne! Ale nemusíme být paranoidní. Ten chlapík je ze středně vyšší vrstvy byrokracie. Nejspíš požádal o laskavost někoho u bezpečnostní služby. Možná vyčmuchal dohlížecí pásky těch Linge Chenových pitomců, aby zjistil, kde dneska budu. Tak co?“

Hari se k němu otočil. „Nechci, abys s tímhle otravoval Dornicka či Wandu, jasné, Kersi? Mohli by na toho chudáka poslat Chenovy speciály a ti by mu hrozně ztrpčili život.“

Kers Kantun dlouho mlčel a strkal Hariho k tranzitní stanici. Konečně zamručel: „Ano, profesore.“

Hari se zasmála pro změnu se cítil skvěle. Tohle malé drama – nepatrný, neškodný náznak švindlování a intrik – ho přenesl zpátky do starých časů, i když provinilec byl jen dojemný malý amatér, který se snažil dostat trochu barvy do dlouhého, šedého života, zatímco orgány Císařství kolem něj pomalu zakrňovaly.

Pokud existovala jedna neměnná pravda o stáří, tak to byla nespavost. Spánek byl jako starý přítel, který často zapomíná přijít na návštěvu, či vnouče, které se zastaví zřídka a jen na chviličku a po jehož návštěvě jste celý vykulení a rozrušení. Naneštěstí nebyla ne-

spavost totéž jako bdělost. Takže tam Hari nějakou dobu jen tak seděl a vzpomínal na druhý konec svého života.

Kdysi měl učitelku… na internátní škole na Helikonu… když si jeho matematický génius teprve začínal protahovat křídla. O sedmdesát let později si stále vzpomínal na její neochvějnou laskavost. V dětství to bylo něco spolehlivého a stálého, v době, kdy přišla náhlá traumata a banální problémy. *Lidé mohou být předvídatelní,* učila mladého Hariho. *Když odhalíš jejích potřeby a touhy.* Pod jejím vedením se logika stala základem, oporou ve vesmíru plném nejistoty. Když pochopíš síly, které lidi pohánějí, nikdy tě nepřekvapí.

Tato učitelka byla snědá, obtloustlá, mateřská. Jenže z nějakého důvodu se mu ve vzpomínkách spojila s druhou významnou láskou jeho života – s Dors.

Štíhlá a vysoká. S pletí jako umělé hedvábí, i když musela navenek „zestárnout“, aby před lidmi mohla předstírat, že je jeho manželka. Vždycky měla připravený srdečný smích, přesto však bránila jeho tvořivý čas, jako by byl drahocennější než démanty. Strážila jeho štěstí zuřivěji než vlastni život.

Hari se ze zvyku natáhl po její ruce. Vždycky tam byla. Vždycky…

Povzdechl si a položil ruce do klína. *No, kolik mužů dostane ženu, která je vytvořena čistě pro jejich potřeby?* Vědomí, že měl větší štěstí než velká většina ostatních, pomáhalo trochu otupit jeho samotu. Trošičku.

Byl tu ten slib. Znovu ji uvidí. Nebo se mu to jenom zdálo? Nakonec už měl plné zuby sebelítosti. Práce. To bude nejlepší balzám. Jeho podvědomí muselo během krátké večerní dřímoty hodně pracovat. Poznal to, protože ho něco *svědilo* v hlavě na místě, kam dosáhnou pouze matematikové. Možná to mělo něco společného s tím chytrým uměním s lišejníky, které dnes viděl v zahradě.

„Zapnout obrazovku,“ přikázal a díval se, jak mu počítač předkládá úchvatné panoráma přes celou jednu stěnu místnosti. Galaxii.

„Ach,“ řekl. Předtím než si šel lehnout, musel pracovat na problémech proudění – ten otravný malý detail, jenž Plánu stále scházel, musel mít něco společného s tím, které zóny a hvězdokupy by si během nadcházející doby temna po pádu Císařství mohly uchovat zbyt-

kovou vědu. Tato místa by mohla dělat potíže, až se Nadace začne šířit ke středu Galaxie.

Samozřejmě to přijde až za pět set let. Wanda, Stettin a Padesátka si myslí, že náš plán bude v té době stále fungovat, ale já si to už nemyslím.

Hari si protřel oči, předklonil se a sledoval vzory, které jen zhruba sledovaly oblouky dobře známých spirálových ramen. Tento obraz mu připadal *nesprávný.* Známý, ale zároveň…

Najednou mu to došlo. Tohle nebyl problém proudění! Než si šel lehnout. spustil datovou jednotku, kterou mu dal ten malý byrokrat, ten Antik. a chtěl k tomu napsat pár poznámek, než mu to s povzbuzením pošle. *Pravděpodobně mu to poskytne největší radost v jeho životě,* usoudil Hari, než mu brada spadla na prsa. Nejasně si vzpomínal, jak ho pak Kers ukládal do postele.

Teď se znovu zadíval na obrazovku a prohlížel jednotlivé vzory proudů a referenční symboly. Při bližším pohledu si uvědomil další dvě věci. Za prvé. Horis Antik nebyl žádný nevzdělaný divoch. Jeho matematika byla obyčejná a většinou bezostyšně vykradená z těch mála Hariho zveřejněných raných prací. Za druhé, vzory strašidelně připomínaly něco, co nedávno viděl.

„Počítači!“ zařval. „Ukaž mi celogalaktickou mapu chaotických světů!

Vedle Antikova zjednodušeného modelu se náhle objevilo mnohem sofistikovanější podání. Znázornění ukazovalo místa a intenzitu nebezpečných společenských výbuchů během posledních staletí. Za časů starého císařství bývaly projevy chaosu vzácné, avšak v nedávných generacích začínaly být stále vážnější. Takzvaný Seldonův zákon, prosazený během jeho setrváváni ve funkci prvního ministra, pomáhal věci udržet pod pokličkou a udržoval mír po celé Galaxii. Ale zvyšující se počet chaotických světů byl jen dalším příznakem toho, že civilizace se již dlouho neudrží. Věci se rozpadaly.

Ze zvyku zalétl pohledem k několika význačnějším pohromám. Sark, kde kdysi nafoukaní „experti“ oživili simy Johanky a Voltaira ze starého, zpola vyhořelého archivu a vychloubali se, jaké divy jejich chrabrá nová společnost předvede… až se kolem nich zhroutila.

Mořena Ztracená, jejíž pyšný vzestup málem zažehl chaos v celé Galaxii, než náhle uhasl.

A Santanni… kde zemřel Raych, přímo uprostřed pouličních bouří, vzpoury a děsivého násilí.

Hari měl sucho v ústech, když rozkázal:

..Překryj oba obrazy. Proveď prosté korelační vylepšení typu šest. Ukaž shody.“

Oba obrazy se posunuly k sobě, spojily a přeměnily, jak počítač poměřoval a zdůrazňoval podobnosti. Ve chvilce bylo verdikt vidět v symbolech vířících kolem galaktického kola. *Patnáctiprocentní příčinná korelace… mezi objevením chaotických světů a… a…*

Hari zamrkal. Nedokázal si ani vzpomenout, o jaké pitomosti to ten byrokrat blekotal. Něco o molekulách v kosmu? O jiných druzích *hlíny?*

Skoro si objednal okamžité vizifonní spojení a probudil Horise Antika, částečně z pomsty za to, že mu pokazil spaní. Vzpamatoval se, znovu to uvážil a vzpomněl si, co ho Dors učila, když žili spolu jako manželé.

„Nevybrebtni první, co tě napadne, Hari. Nesmíš se pokaždé hnát vpřed. Tyhle povahové rysy možná samcům sloužily dobře v době, kdy se potulovali džunglí jako primitivní panové. Ale ty jsi říšský profesor! Musíš je pokaždé oblbnout, aby si mysleli, že jsi důstojný pán.“

„Když já ve skutečnosti jsem –“

„Velká chlupatá opice!“ Dors se zasmála a otřela se o něj. *„Moje opice. Můj skvělý člověk.“*

S touto bolestnou vzpomínkou se mu vrátil klid. Dost na to, aby si na odpovědi ještě chvíli počkal.

Přinejmenším do rána.

6.

Z lesa kdosi vyšel a zamířil přes palouk k místu, kde čekala Dors. Pozorně si příchozího prohlédla. Všeobecně zůstal stejný – vypadal jako vysoký lidský samec se sudovitým trupem. Ale některé podrobnosti se změnily. Lodovik měl teď o něco mladší obličej. Tro-

chu pohlednější v klasickém smyslu, i když měl stále módně prořídlé vlasy.

„Vítej zpátky na Panukopii," pozdravil ji a zastavil se tři metry od ní.

Dors vyslala mikrovlnný signál a začala konverzaci přes vysokorychlostní kanály.

Vyřídíme to co nejrychleji.

On jen zavrtěl hlavou.

„Jestli ti to nevadí, budeme používat lidský způsob řeči. Éter je dnes příliš zamořený, jestli víš, co tím myslím."

Pro robota nebylo neobvyklé trochu si zarýt, zvlášť když mu to pomáhalo hrát roli chytrého člověka. V tomto případě ale Dors pochopila, co myslí. Za Lodovikovu proměnu z věrného člena Daneelovy organizace v odpadlého nezávislého jednotlivce, který již neuznával zákony robotiky, mohly být zodpovědné memy či nakažlivé nápady.

„Ještě pořád jsi pod vlivem té voltairovské obludy?" zeptala se ho.

„Ještě s Daneelem mluvíte o Johance z Arku?" opáčil Lodovik a pak se zasmál, i když tu nebyli žádní lidé, které by jeho imitace oklamala. „Přiznávám, že kousky starého Voltairova simu pořád obíhají mými programy, kam je zahnal ten proud neutrin ze supernovy. Ale účinek mají neškodný, to ti povídám. Ten mem ze mě neudělal nebezpečnou bytost."

„Věc názoru," odtušila Dors. „A názor nemá žádnou váhu, když přijde na bezpečí lidstva."

Robot stojící před ní kývl. „Pořád hodná holčička, Dors. Věrná svému náboženství – stejně jako Johanka zůstala věrná své víře i po tolika miléniích. Vy dvě se k sobě hodíte."

Byla to jízlivá analogie. Náboženství, o němž se Lodovik zmínil, byl Nultý zákon, jehož byl Daneel Olivaw velekněz a vrchním prozelytou. Víra, kterou Lodovik odvrhl.

„A přesto tvrdíš, že pořád sloužíš," pokračovala s nepředstíraným sarkasmem.

„Ano. Ze své vlastní vůle. A ne v naprosté shodě s Daneelovým plánem."

„Daneel prospěchu lidstva otročí od úsvitu věků! Jak si můžeš myslet, že víš líp než on, co je správné?“

Lodovik znovu pokrčil rameny, a simuloval to tak dobře, že to i u něho muselo mít význam. Pootočil se a ukázal na liánami obrostlé kupole – starou, opuštěnou císařskou výzkumnou stanici a prales za nimi.

„Řekni mi, Dors, napadlo tě někdy, že se tu před čtyřiceti lety stalo něco hrozně *příhodného?* Když jste tu byli s Harim a jen tak tak unikli smrti, když byla vaše mysl lapená v tělech opů?“

Dors se zarazila. Ze zvyku jako by překvapeně zamrkala.

„Non sequitur,“ pravila. „Tvé narážky spolu nekorelují. Co to má společného s tebou a Daneelem –“

„Odpovídám na tvou otázku, tak mi vyhov. Vrať se zpátky do doby, kdy jste tu byli s Harim, běhali a pohybovali se s pomocí rukou právě v tomhle pralese a zakoušeli plný rozsah emocí, zatímco vás ve vašich vypůjčených opích tělech pronásledovali lovci. Dokážeš si ještě připomenout, jak jste prchali z jednoho nebezpečí do druhého? Snažila ses někdy později detailně probrat tu zkušenost a vypočítat *pravděpodobnost?*

Vezmi si, jaké zbraně měli k dispozici vaši pronásledovatelé od nervového plynu přes chytré kulky po přesně upravené viry a přesto nedokázali zabit párek neozbrojených zvířat? A uvažovala jsi někdy o tom, jak se vám dvěma podařilo proniknout zpátky na stanici, překonat všechny překážky a zločince, znovu získat svá těla a vyhrát bitvu?

Nebo o tom pozoruhodném způsobu, jakým vás tu vaši nepřátelé vůbec našli, přese všechna Daneelova opatření a –“

Dors mu skočila do řeči. „Nech toho, Lodoviku. Naznačuješ tím snad, že jsme *měli* zažít to nebezpečí… a taky ho přežít? Očividně se domníváš, že za celou tou naší eskapádou stál od začátku sám Daneel. Že zařídil naše ohrožení, pronásledování –“

„A zajistil vaše přežití. Nakonec jste byli s Harim pro jeho plány důležití.“

„A k čemu by celá ta šaráda asi byla dobrá?“

„Ty to nevíš? Třeba sem Hariho dohnal ze stejného důvodu.“ Dors se zamračila.

„Experiment? Hari chtěl pro své psychohistorické modely prostudovat základy lidsko-opičí povahy. Chceš snad říct, že Daneel využil situace a hodil nás do nasimulovaného nebezpečí… aby mohl studovat naše reakce? A k čemu by to bylo?“

„Tentokrát už víc neřeknu. Raději to nechám na tobě, aby sis to v klidu domyslela.“

Dors to přišlo neuvěřitelné. „Zavolal jsi mě až sem… abys mi předložil absurdní hádanky?“

„Ne *jenom* pro to,“ ujistil ji Lodovik. „Slíbil jsem ti taky dárek. A tady je.“

Robot před ní ukázal na les, odkud se vynořil přisedlý těžký stroj a valil se na lesklých pneumatikách. Z trupu bez krku hleděla směšná karikatura lidského obličeje. V kovových rukou nesl primitivní automat zavřenou krabici.

„Tiktak,“ řekla Dors, když poznala neohrabaný, klapající stroj, tak nepodobný pozitronickým robotům.

„Ano. Asi v době, kdy se tvůj manžel stal nejmocnějším mužem říše, byly na mnoha planetách vymyšleny nové varianty. On samozřejmě všechny práce na nich zarazil a prototypy nechal zničit.“

„Nebyl jsi na Trantoru, když se tam tiktaci zbláznili. Lidé umírali!“

„Ovšem. Jaký je lepši způsob dát jim špatnou pověst, aby bylo snadné zakázat jejich renovaci? No řekni, Dors. Víš zcela určitě, že by se ti tiktaci ‚zbláznili‘, i kdyby se do toho Hari s Daneelem nepletli?“

Tentokrát Dors mlčela. Lodovik odpověď očividně nečekal. „Přemýšlela jsi někdy o úsvitu věků?“ Pokračoval. „Lidé náš druh vymysleli rychle, téměř zároveň s tím, když objevili vědecké techniky, dokonce ještě předtím, než přišli s mezihvězdnými lety! *A přesto, během následujících dvaceti tisíc let pokročilé civilizace, něco takového nikdy nezopakovali.*

Dokážeš to vysvětlit, Dors?“

Tentokrát pokrčila rameny ona. „My byli destabilizujícím prvkem. Vesmířanské planety začaly být až příliš závislé na robotických služebnících a ztratily víru ve vlastní schopnosti. Museli jsme ustoupit stranou –“

„Ano, ano," přerušil ji Lodovik. „Znám Daneelovo zdůvodnění Nultého zákona. Recituješ oficiální důvod. Já chci ovšem vědět… jak?"

Dors na něj zírala. „Co tím myslíš?"

„Otázka je přece prostá. Jak bylo lidstvu zabráněno, aby znovu nevymyslelo roboty? Hovoříme tu o tisícovce generací. Copak by za celou tu dobu, na žádné z pětadvaceti *milionů* planet, nějaké nadané dítě, hrající si v nějaké domácí dílničce, nedokázalo zopakovat to, co jeho primitivní předci dokázali s mnohem primitivnějšími nástroji?"

Dors zavrtěla hlavou. „Tiktaci…"

„To je nový jev. Tyhle primitivní automaty se objevily teprve tehdy, když se staré zábrany uvolnily. Podle Hariho Seldona je to jistý znak úpadku Císařství a počátečního chaosu. Ne, Dors, skutečné odpovědi musí ležet mnohem dál v čase."

„A ty mi asi řekneš, co to je?"

„Ne. Nevěřila bys ničemu, co řeknu, protože si myslíš, že mám nějaké skryté záměry. Ale jestli tě ty věci zajímají, tak se můžeš zeptat mnohem spolehlivějšího zdroje."

Primitivní „tiktak" se konečně přiblížil, zastavil se a podal Tremovi krabici, již přinesl. Lodovik zvedl víko a vyndal podlouhlý předmět.

Dors mimoděk couvla.

Byla to hlava robota! Ne humanoformního – leskla se kovem. Oční čočky, černé, hladké a lesklé, byly prázdné a bez výrazu. Ale když Dors vyslala krátký mikrovlnný signál, objevil se ozvuk – jen slabá ozvěna ukazující, že pozitronický mozek uvnitř, nechráněný a bez energie, není příliš poškozený.

Ta ozvěna v jejích obvodech vyvolala nechtěné zachvění. Dors okamžitě poznala, že ta hlava je *stará.*

Když Lodovik Trema znovu promluvil, mluvil zároveň pobaveně i soucitně.

„Ano, na mě to působilo stejně. Zvlášť když jsem si uvědomil, komu ta hlava patří.

Dors Vanabili, nyní ti svěřuji nedrahocennější relikvii v celé Galaxii – hlavu a mozek R. Giskarda Reventlova – spoluzakladatele Nultého zákona robotiky… a vraha planety Země."

7.

Po vzájemné dohodě se Hari se šedivcem sešel v kavárně poblíž úřadu Císařské odpadní služby, na jedné z ošuntělých úrovní sektoru Coronnen. Horis Antik tvrdil, že tady, v boxu, který musel připravit dopředu, bude jejich rozhovor soukromý. Harimu bylo v podstatě jedno, jestli ho Linge Chenovi speciálové ještě sledují nebo odposlouchávají. Tento hovor bude dost suchý, aby ty idioty brzy uspal.

„Jak jste asi uhádl, moji nadřízení nemají neschválený výzkum zrovna v lásce," vykládal tlouštík Harimu, vyndal z váčku modrou pilulku a zapil ji pivem. „Naše agentura není politicky oblíbená. Dokonce i malý skandál by nás mohl stát horní parcely, priority při najímání a procenta z našich úředních kójí!"

Hari se snažil neusmívat. Šedivci žili ve světě prudkých zápasů kvůli drobnostem. Politika a starosti kvůli vládním přídělům udržovala většinu vyšších úředníků ve stavu konstantního podrážděni. Žádný div, že Horis Antik vypadal tak nervózně a neustále přebíhal pohledem. Dokonce i na šedivce bral příliš velké množství pilulek na uklidněni.

Asi má tajný sen, že by se díky svým nezávislým studiím mohl dostat od krys do klidnějšího světa meritokracie.

Tohle se stalo Harimu – třebaže jemu bylo osm, když mu jeho první práce z algebry získaly šat meritokrata.

Pouze ve šlechtické třídě – mezi urozenci, jejichž tisíc hodností a vrstev sahalo od pouhých maloměstských zemánků přes planetární hrabata a sektorové vévody až k samotnému císaři – se postavení dědilo. Všichni ostatní lidé se rodili jako občané a pak se roztřiďovali podle své povahy a výsledků své práce. Přesto k větším změnám obvykle docházelo v mládí. Hari si nemyslel, že by měl Antik ve svém věku větší naději na změnu… pokud by se nechtěl stát excentrikem. V jistých směrech už tam patřil.

„Všechno to začalo, když jsem dostal nápad znovu prozkoumat tu starou otázku *obdělávání,*" vysvětloval byrokrat po nové rundě.

„Otázku čeho?" podivil se Hari.

Antik kývl. „Vy jste o tom samozřejmě nemohl slyšet. Celá ta záležitost je dost obskurní. O analýze planetární půdy se toho do

zpráv nebo populárních článků moc nedostane. Takže začnu od začátku.

Víte, profesore Seldone, už dávno je zcela jasné, že téměř všechny lidmi obydlené planety mají úzký rozsah znaků – například kyslíkovo-dusíkovou atmosféru o poměru zhruba dvacet ku osmdesáti. Většina mnohobuněčných organismů na těchto planetách pochází asi ze čtyřiceti běžných kmenů se stejnou základní strukturou DNA… í když existují výjimky.“

„Slepice na každém světě,“ shrnul to Hari s úsměvem, jak se druhého muže snažil uklidnit. Antik pořád kroutil ubrouskem a Hari z toho začínal být nervózní.

„Cha!“ zasmál se úředník nadšeně. „A lipnice v každém trávníku. Zapomněl jsem, že nepocházíte z Trantoru. Takže něco z toho budete znát. Je pravda, že sedlák ze Sinbikdu pozná většinu zvířat i na vzdáleném Incinu. To podporuje nejrozšířenější teorii o původu života – že se podobné druhy přirozeně vyvinuly na mnoha planetách zhruba ve stejné době diky nějakým základním biologickým zákonům. A podobní tvorové pak přirozeně směřují k nejvyšší formě, k člověku.“

Hari kývl. Antik popisoval to, co by matematik nazval atraktorovým jevem… což je situace, kdy jsou všechny sousedící jevy přitahovány k sobě neodolatelnými přitažlivými silami, takže se všechny trajektorie protnou v jednom bodě. V tomto případě standardní dogma říkalo, že všechny evoluční stezky nevyhnutelně konči lidskou bytostí.

Jenom on s jistotou věděl, že *tato* atraktorová teorie se zatraceně mýlí. Před lety Hari použil nástroje psychohistorie na celogalaktické genetické údaje a rychle určil, že lidé se museli dost náhle vynořit někde v sektoru Siria asi před dvaceti tisíci lety. To mu nedávno potvrdil*i Rozum do kapsy pro děti*.

Přirozeně to nehodlal vyhlašovat a ani nehodlal zpochybňovat konvergenční teorii. Nic by Seldonovu plánu neuškodilo víc, než kdyby se pozornost celé říše náhle upřela na maličký svět poblíž Siria a všichni by se ptali na události staré dvě stě století!

„Pokračujte,“ vybídl Hari Antika. „Soudím, že stejné vzory platí pro rozšíření *půdních typů.*“

„Ano, ano, pane profesore! Každá planeta je pochopitelně geologicky odlišná… občas dost výrazně. Ale jisté aspekty jsou zřejmě univerzální. *Obdělávání,* o kterém jsem mluvil, má co dělat s přirozeným stavem nížinných půd, které kolonisté na většině planet našli, když se tam začali usazovat. (Asi u milionu planet máme záznamy, které sahají až tak daleko.) V každém případě byly půdní podmínky podobné – do hloubky několika desítek metrů byla prosátá a rostl na ní nadbytek známé vegetace. Výborné podmínky pro farmaření. Moje organizace má samozřejmě za úkol zařídit, aby to tak *zůstalo,* díky správné péči a údržbě. Je třeba zabránit erozi a ztrátám způsobeným průmyslovým znečištěním. Obávám se, že jsme kvůli tomu u farmářů a místní šlechty dost neoblíbení, musíme se na to ale dívat z dlouhodobého hlediska, že? Chci říct, že když nebude někdo myslet na budoucnost, tak nebude mít nikdo *žádnou.* Občas je to tak rozčilující –“

„Horisi!“ zarazil ho Hari. „Odbíháte. Prosím, přejděte k věci.“ Antik zamrkal a kývl.

„Správně. Pardon.“ Zhluboka se nadechl. „Teoretikové už dlouho předpokládají, že obdělávání je další univerzální jev – jenž přirozeně doprovází kyslíkovo-dusíkovou atmosféru. Jenže –“ Odmlčel se. Třebaže box dvakrát překontroloval už na začátku rozhovoru, teď natáhl krk a pozorně se rozhlédl kolem sebe.

„Jenže členové mého úřadu vždycky věděli, jak to je,“ pokračoval tišeji. Z kapsy vytáhl plochý kamínek. „Pozorně se podívejte na ty otisky, profesore. Vidíte ty symetrické vzory?“

Hari zaváhal. Meritokraté měli tradičně averzi k sahání na kameny či hlínu, což byl jeden z důvodů, proč nosívali rukavice. Nikdo nevěděl, odkud se ten zvyk vzal, ale byl starý a hluboce zakořeněný.

Ale já to nikdy nedělal. Hrabal jsem se v hlíně a těšilo mě, jak se na to tváří mí kolegové.

Hari si tedy kamínek vzal a okamžitě ho zaujaly rýhy, které mu Antik ukazoval.

„Říká se tomu *fosilie.* Vidíte ty divné oční důlky? Všimněte si také pentagonální symetrie. Pět nohou! Tenhle tvor není spřízněný s žádným ze čtyřiceti standardních kmenů! Našel jsem to na Glorianně, ale na tom příliš nezáleží. Fosilie najdete tak na deseti procentech obydlených planet! Když si zajdete do hor či někam mimo obděláva-

né oblasti. Obyvatelé výše položených oblastí o nich vědí všechno, ale existuje tabu, které o nich zakazuje mluvit. A oni se poučili, že se o takových věcech před místními učenci nemají zmiňovat.“

Hari zamrkal, kámen ho cele zaujal. Hlavou se mu honily otázky, jako třeba jak starý ten tvor je a co byl zač. Chtěl se Antika vyptat na to, co vědí sedláci na bezpočtu planet a nevědí to meritokrati. Ale nic z toho by je nepřivedlo blíž k tomu, co ho zajímalo nejvíc.

„Horisi, ve vaší práci se mluví *o anomáliích* v obdělávání. Prosím, povězte mi o těch výjimkách. O těch, které vzbudily vaši pozornost.“

Byrokrat znovu kývl.

„Ano, ano! Víte, pane profesore, obdělávání není tak univerzální jev, jak by se mohlo na první pohled zdát! Během těch let, co pracuji jako inspektor, jsem navštívil víc planet, než dokážu spočítat, a našel jsem nepravidelnosti. Planety, kde mají planiny a údolí mnohem drsnější konzistenci, mnohem různorodější, a nejsou tam stopy po orání nebo nedávném působení tepla, které nacházíme na většině nížin. Čistě ze zájmu – spíš abych měl co dělat – jsem začal dělat seznam dalších neobvyklých jevů na těch planetách… jako například výskyt velkého počtu geneticky neobvyklých zvířat. V několika případech tam byly stopy, že v té oblasti někdy během posledních třicet tisíc let vybuchla supernova. Na jedné planetě byla v kůře nesmírně vysoká úroveň radioaktivity, kdežto na jiných bylo po celém povrchu množství roztaveného kovu. Začal jsem ty anomálie mapovat a zjistil jsem, že se shlukují kolem velkých pásů…“

„A ty pásy také odpovídají těm *kosmickým proudům*, o kterých jste mluvil? Jak jste to zjistil?“

Antik se usmál. „Šťastná náhoda. Vrtal jsem se v galaktografických souborech a narazil jsem na stejného nadšence, dalšího úředníka jako já, s tajným hobby. Porovnali jsme si to – a jestli si myslíte, že já jsem divný, tak byste měl slyšet jeho, jak mluví o přílivu a odlivu a proudech těch difúzních mračen atomů v kosmu? Myslí si, že v nich našel vzory, které unikly pozornosti Císařské navigační služby. Což je docela dobře možné, protože oni se starají jenom o to, jak udržet volné cesty pro obchod. A dokonce i to dělají s co nejmenší námahou –“

„Horisi.“

„Cože? Aha, ano. No, porovnali jsme si údaje… taky jsem byl tak smělý, že jsem použil pár nových matematických nástrojů, které jsem viděl popsané v populárních článcích o vaší práci, pane profesore. Výsledkem je galaktická mapa, která včera upoutala vaši pozornost.“ Zhluboka si vydechl. „A jsme u toho!“

Hari se zamračil. „Viděl jsem na tom článku jen vaše jméno.“

„Ano, no… přítel je hodně nesmělý. Má dojem, že zdaleka nemáme dost důkazů, abychom s tím již mohli jít na veřejnost. Bez pevného, prokazatelného důkazu by spekulativní článek mohl ohrozit naši kariéru.“

„Kdežto vy jste měl pocit, že to riziko za to stojí.“

Antik se usmál a sáhl pro další pilulku.

„Vaši pozornost to upoutalo, profesore Seldone. Sedíte tady se mnou. Vím, že byste svým drahocenným časem neplýtval na něco, co je úplně obyčejné.“

Do hlasu se mu vloudila naděje, jako by čekal, že mu každou chvíli přes ramena přehodí modrý plášť meritokrata. Ale Hari byl příliš zaujatý, aby pronášel zdvořilosti. V hlavě mu to vřelo.

Neplýtval bych časem na něco úplně obyčejného? Jste si tím tak jistý, můj mladý příteli? Možná jsem tu dnes jen proto, že se strašně nudím… nebo začínám senilnět. Možná mi něco uniklo. Něco, co by tu vaši amatérskou nabídku zbortilo jako domek z karet.

Jenže zatím žádnou chybu nenašel. I když Antikova analytická práce působila obyčejně, byla pečlivá a poctivá. Hari si prověřil reference a uveřejněné údaje a nenašel žádné faktické omyly.

Ať už objevil jakýkoliv vzor – s použitím vzorků hlíny a mračen ničeho proudících vesmírem – zřejmě to zhruba odpovídá zónám, kde se nejčastěji vyskytovaly chaotické světy… a tento problém se snažím vyřešit polovinu života.

Vlastně to nebylo podstatné pro úspěch či neúspěch plánu Nadace. Jakmile se pád Císařství zrychlí, chaotické světy se přestanou objevovat. Lidé po celé Galaxii budou mít příliš mnoho práce s přežitím nebo se pustí do klasičtějších způsobů vzpoury, místo aby se vrhali do orgií divokého, utopistického individualismu.

A přece nebude psychohistorie nikdy úplná bez odpovědi na tento pekelný atraktorový jev.

Pak tu byl další faktor, stejně závažný.

Santanni… kde zahynul Raych. A Siwenna, kde byla naposledy spatřena loď, na níž cestovaly Manella s Bellis. Obě planety ležely v blízkosti těch Antikových anomálií.

Hari docházel k rozhodnutí.

Jednu věc věděl jistě. Nenáviděl svůj současný život. Od chvíle, kdy dokončil záznamy pro Časový trezor, jen seděl jako uctívaná historická postava a chtěl zemřít. To nebyl jeho styl. A za poslední dva dny se cítil víc živý než za celý poslední rok.

Náhle se rozhodl.

„Tak dobře, Horisi Antiku. Půjdu s vámi."

Tlouštík v šedé uniformě viditelně zbledl. Oči mu málem vylezly z důlků a ohryzek mu směšně poskakoval. Konečně polkl. „Jak…" začal ochraptěle. „Jak jste v-věděl…"

Hari se usmál. „Jak jsem věděl, že chcete navrhnout soukromou výpravu?" Rozhodil rukama a zase se trochu cítil být sám sebou. „No nakonec, mladý muži, *jsem* přece Hari Seldon."

8.

Podle dohody s Komisí pro veřejnou bezpečnost Hari neměl opouštět Trantor. Také věděl, že by mu Wanda a Padesátka nikdy nedovolily vyrazit ke hvězdám. Přestože už ho pro úspěch projektu nikdo nepotřeboval, nikdo by na sebe nevzal zodpovědnost za život otce psychohistorie.

Naštěstí Hari znal skulinku, kterou by se mohl dostat pryč. *Bez toho, abys oficiálně opustil Trantor, se můžeš dostat hodně daleko,* pomyslel si, zatímco prováděl nezbytné přípravy.

Na cestu toho moc nepotřeboval – jen pár nezbytností, které mu Kers Kantun naskládal do kufru, a pár nejcennějších výzkumných archivů včetně kopie Primárního radiantu plánu Nadace. Nic z toho nevypadalo na jeho kolečkovém křesle neobvykle.

Hariho sluha a strážce měl proti té cestě námitky, tvrdil, že je to příliš velký stres. Ale nebylo příliš těžké ho přesvědčit, aby poslechl. Hari si uvědomil, proč jsou valmorilovy námitky tak mírné.

Ví, že nuda je pro mé zdraví největší hrozbou. Jestli si nenajdu něco užitečného, tak se prostě vytratím. Tahle malá eskapáda nejspíš nebude nikterak obtížná. Kosmické lety jsou stále běžnou záležitostí. A já mezitím budu mít spoustu práce, abych se nechal zabít.

Takže se příštího rána vydali z Hariho bytu, jako by mířili na obvyklou procházku. Ale místo aby zamířili do zahrad, zavezl Kers Hariho na tranzit vedoucí k Orionskému výtahu.

Jak se vůz hnal určeným směrem a kovová roura se kolem jen míhala, Hari si říkal, jestli je nakonec cestou nezastaví. Bylo to docela dobře možné.

Opravdu se speciálové stáhli, jako ho Gaal ujišťoval? Nebo je sledují s pomocí svých malých kamerek a dalších vynálezů? Vloni, hned po soudu, byl oficiální dohled skutečně hodně přísný, speciálové kolem Hariho pořád čmuchali a sledovali každý jeho pohyb. Jenomže od té doby se hodně změnilo. Linge Chen byl přesvědčen, že Hari a Padesátka spolupracují. Nedošlo k žádným dalším rušivým únikům zpráv o „nevyhnutelném zhroucení Císařství“. Důležitější bylo, že odsun na Terminus pokračoval podle plánu. Sto tisíc odborníků, které Hari nalákal na příslib práce na rozlehlé *Encyclopedii Galactice,* se připravovalo a bylo po skupinách odesíláno na vzdálenou planetu a ke skvělému osudu, o němž nejspíš zatím nic netušili.

Proč by tedy Chen držel placené profesionální strážníky, aby dohlíželi na umírajícího bláznivého profesůrka, když je mohl lépe využít na jiné krize?

Zvonek brzy ohlásil příjezd do Velkého vestibulu. Hari s Kersem se vynořili do mamutího sálu, který se táhl dvacet kilometrů na délku a stoupal k výšinám zahaleným oparem.

Přímo uprostřed byl ukotvený obrovský černý sloup, víc než sto metrů široký. Člověk by předpokládal, že podpírá vysoký strop, ale mýlil by se. Nebyl to sloup, nýbrž velký *kabel,* pronikající otvorem v tom vysokém stropě a celou vrstvou trantorské atmosféry a spojoval pevný povrch s velkou kosmickou stanicí na stacionární orbitě padesát kilometrů nad Trantorem.

Po celé délce byl Orionský výtah jakoby zamořený bezpočtem *vyboulenin*, které klouzaly nahoru a dolů jako parazité pronikající pod kůží štíhlého stonku. To byly kabiny výtahů, částečně zakryté pružnou membránou chránící pasažéry před nebezpečným zářením a závratnými výškami.

Na spodku této monumentální stavby lidé vystupovali z dorazivších kapslí a procházeli krátkými imigračními formalitami, než zamířili k bludišti ramp a pojízdných chodníků. Další lidé proudili z opačné strany, aby mohli odjet. Pro každou společenskou třídu tu bylo několik linek. Kers vybral tu s nejkratší frontou, jasně označenou pro meritokratické VIP.

Teoreticky bych mohl použít zvláštní portál pro vysoce urozené, napadlo Hariho, když zahlédl uličku lemovanou hedvábím, kde podlézaví pomocníci pečovali o potřeby nadplanetární šlechty. *Každý bývalý první ministr Císařství má toto právo. I když je v nemilosti jako já. Ale to by určitě přitáhlo příliš velkou pozornost.*

Zastavili se u malého stánku označeného EMIGRAČNÍ KONTROLA a předložili identifikační karty. Kers se nabídl, že přes své kontakty na černém trhu sežene falešné papíry, jenže to by celé to malé dobrodružství změnilo z přečinu na kriminální čin. Hari nehodlal nijak ohrozit Seldonův projekt čistě jenom proto, aby ukojil svou zvědavost. Pokud to vyjde, bude dobře. Jinak by se klidně mohl vrátit domů a nechat vše důstojně skončit.

Obrazovka jako by se na Hariho mračila, když se zeptala. CÍL CESTY?

Teď přišla rozhodující chvíle. Vše záviselo na výkladu práva.

„Demarchie," sdělil nahlas. „Chci se na týden na dva podívat, jak funguje říšská legislatura. Nakonec se chci odtamtud vrátit do své rezidence na Streelinské univerzitě."

Nelhal. Ale hodně záleželo na tom slově – „nakonec". Jednotka jeho prohlášení chvíli zvažovala a Hari trpěl. *Demarchie je jedna z dvacítky okolních planet, které jsou oficiálně součástí Trantoru. Pro toto uspořádání existují silné politické i tradiční důvody, které byly posíleny generacemi císařů a ministrů… Ale třeba se na to policie nedívá stejně.*

Pokud se Hari mýlil, počítač mu odmítne vydat lístek. Zpráva o tomto „pokusu o útěk“ se dostane ke Komisi pro veřejnou bezpečnost. A Hari nebude mít jinou možnost než se vrátit domů a počkat, až ho přijdou Chenovi agenti vyslechnout. Horší ale bylo, že Stettin Palver a ostatní psychohistorikové budou povykovat a kvokat, hrozit mu prsty a utáhnou své uctivé strážení ještě těsněji. Hari pak už nebude mít jedinou chvilku, kdy ho nebude někdo sledovat.

No tak, pobízel stroj a přál si, aby měl něco z těch mentálních sil, které Daneelu Olivawovi umožňovaly plést se do myšlenek lidí i strojů.

Náhle obrazovka znovu zazářila. ŠŤASTNOU CESTU. AŤ ŽIJE CÍSAŘ. Hari kývl.

„Ať žije,“ odpověděl automaticky a musel polknout, jak se mu ulevilo. Stroj vydal dva lístky, na nichž byl přímo určen výtah odpovídající jejich společenskému postavení a cíli cesty. Hari se na lístky podíval, když je Kers bral.

VNITROSTÁTNÍ CESTA V RÁMCI TRAKTORU, stálo tam. Spokojeně kývl. Neporušuji ani písmenko své dohody s komisí. Aspoň zatím ne.

Opodál se motal dav lidí v uniformách, s naleštěnými knoflíky a bílými rukavicemi – mladí portýři určení pro neurozené VIP pasažéry. Několik jich vzhlédlo, ale když na ně Kers s Harim nekývli, vrátili se ke klevetění a vrhcábům. Kers s jejich ubohými zavazadly žádnou pomoc nepotřeboval.

Po malé chvíli se z hloučku purpurových livrejí vynořila dívka a rychle k nim zamířila. Byla štíhlá, nejvýš patnáct let, a rázně jim zasalutovala. Měla čistý corrinský přízvuk a mluvila přátelsky, až přespříliš.

„Zdravím, pánové! Vemu vám batohy a doprovodím vás, esli chcete.“

Na její visačce stálo JENI.

Kers ji chtěl zahnat, ale ona mu vyškubla lístky z ruky, zazubila se a kývla, až jí neučesané platinové vlasy zavlály.

„Hezky sem do tohodle kočáru, pánové!“

Když jí Kers odmítl předat zavazadla, jenom se zazubila. „Nemusíte se bát. Doprovodím vás až na Orionskou stanici. Poďte za mnou.“

Kers cosi zabručel, když dívka spěchala napřed s jejich lístky, ale Hari se usmál a poplácal ho po ruce. Ve světě plném nudné práce a duši drticí rutiny bylo příjemné potkat někoho, kdo se aspoň trochu baví, i když na účet výše postavených.

Na dohodnutém místě se setkali se třetím členem své výpravy, hned vedle výtahu s nápisem DEMARCHIE, blikajícím na cedulce. Horisi Antikovi se zřejmě velmi ulevilo, když je uviděl. Na portýrku se skoro nepodíval, jen se Harimu uklonil hlouběji, než vyžadoval protokol, a pak ukázal na otevřené dveře do kabiny výtahu.

„Tudy, profesore. Zabral jsem nám dobrá sedadla.“

Hari se zhluboka nadechl. Pak nastoupili a dveře se za nimi zavřely.

Tak do toho. Už teď se mu zlepšovala nálada. Jedno poslední dobrodružství.

Naneštěstí tu nebyla žádná okna. Cestující se ven mohli podívat přes obrazovky u sedadel, ale jen pár se jich dívalo. Hariho výtah byl poloprázdný, protože kosmické výtahy se poslední dobou používaly stále méně.

Za to jsem částečně zodpovědný já, připomněl si. Většina dopravy na Trantor a z něho probíhala na hyperprostorových lodích, jež přistávaly na vlastních generovaných přitažlivých polích. Stále větší roje jich přilétaly s potravinami a dalšími nezbytnostmi pro administrativní centrum říše. Tuto pupeční šňůru zajišťovalo dvacet zemědělských planet – než se Hari stal prvním ministrem, bylo jich jen osm.

Trantor si své základní potraviny vyráběl v obrovských, solární energií poháněných nádržích, o něž se staral houf automatů, jim nevadil zápach ani dřina. Když se ten systém během nechvalně známé vzpoury tiktatů zhroutil, jednou z jeho prvních povinnosti v úřadě bylo zvětšit přísun dovážených potravin a dalšího zboží.

Ale nový systém je nákladný a neúčinný. A ta pupeční šňůra se v příštích staletích stane smrtelnou pastí. To věděl z psychohistorických rovnic. Císaři a oligarchové budou věnovat ještě větší pozor-

nost jejímu uchování i za cenu toho, že zanedbají důležitou práci jinde.

Aby byla posílena jejich věrnost, byly zemědělské planety připoutány k Trantoru ještě pevněji, měly stejnou „planetární“ vládu, což nyní Harimu pomáhalo ospravedlnit svůj klam.

Třebaže si monitor nezapnul, snadno si dokázal představit lesklý ochranný kovový kabát planety, na němž se odrážela hustá pole hvězd ve středu Galaxie – miliony oslepujících sluncí, zářících jako ohnivé drahokamy, takže noc vypadala spíš jako den. Třebaže si mnoho lidí v říši představovalo Trantor jako jedno velké město, značná část ocelového povrchu byla jen pozlátkem, silná jen pár podlaží, položená jen pro podívanou poté, co byly srovnány hory a údolí. Ty ploché nory se používaly převážně pro skladování starých záznamů. Skutečné úřední věže, továrny a obytné prostory nezabíraly víc než deset procent povrchu planety… a těch čtyřicet miliard lidí se v nich snadno směstnalo.

Přesto to byl docela přesný názor. Středisko celého Císařství bylo jako samotné jádro Galaxie – přecpané. Dokonce i když Hari znal psychohistorické důvody, které k tomu vedly, stejně ho to mátlo.

„Právě míjíme poloviční bod,“ vysvětlovala mladá portýrka, hrající svou roli průvodkyně. „Ti z vás, který si zapomněli vzít pilulku, by mohli mít potíže, až se dostanem k nulovému gé,“ pokračovala, „ale ve většině případů je to stejně jenom představivost. Zkuste myslet na něco hezkýho a ono to většinou přejde.“

Horis Antik neměl zrovna radost. I když při svém zaměstnání určitě hodně cestoval, tento zvláštní typ dopravy možná používal poprvé. Byrokrat spěšně vytáhl několik tabletek a spolkl je.

„Většina lidí dneska pochopitelně přilítá na Trantor na lodích,“ pokračovala dívka. „Takže vám radím, akorát si říkejte, že jste v takovým pět tisíc let starým výtahu, vyrobeným za zářnejch dnů velkejch inžinýrů. V jistým smyslu na tom jste stejně, jako kdybyste byli pořád spojený se zemí!“

Hari viděl jiné portýry dělat totéž, extroverti, kteří dělali víc, než byla jejich povinnost, když se snažili zlehčit si svou prozaickou práci. Ale jen málokdy měli tak protivné posluchače, jako byl zakyslý Kers Kantun a nervózní Horis Antik, který si pořád hryzal nehty a

očividně si přál, aby se dívka někam ztratila. Ona však vesele žvanila dál.

„Někteří návštěvníci se ptaj, co by se stalo, kdyby se tenhle výtah někdy rozbil! No, ujišťuju vás, že to není možný. Alespoň to tvrdili ti, kteří tuhle věc vyrobili. I když určitě všichni víte, jak se dnes věci maj. Takže si můžete klidně představovat, co by se mohlo jednoho dne stát…“

S chutí pokračovala v popisu, jak by se všechny trantorské kosmické výtahy – Orion, Lesmic, Genti, Plínius a Zul – mohly při nějaké hypotetické budoucí kalamitě porouchat. Horní část včetně přechodových stanic by odletěla do kosmu a dolní část, vážící miliardy tun, by se neuvěřitelně rychle zřítila na zem, kde by vypustila dost energie, aby to prorazilo kovový povrch až ke geotermálním trubkám, takže by kolem celé planety vznikl prstenec nových sopek.

Přesně podle scénáře, jak ho vypočítal náš Primární radiant, potěšil se Hari. Některé příběhy ze Seldonovy skupiny očividně pronikly mezi široké vrstvy. Přesto to bylo poprvé, co slyšel tak živě a s takovým potěšením popisovat právě tuto fázi pádu Trantoru.

Kosmické výtahy byly docela masivní záležitostí, zbudované na vrcholu sil říše, se stokrát posílenou bezpečností. Podle Hariho výpočtů nejspíš přežijí až do doby, kdy bude hlavní planeta poprvé vypleněna, k čemuž mělo dojít až za tři sta let. Ale v ten den nebude moc moudré žít kdekoliv poblíž rovníku. Potomci Stettina a Wandy budou pochopitelně připravení. Velitelství Druhé Nadace bude do té doby dávno přesunuto… všechno podle plánu.

Hari se probíral budoucností, jako se historik probírá minulostí. Jeden z jeho záznamů pro Časový trezor na Termínu pojednával právě o této nadcházející éře, až se na tento skvělý svět snese zkáza. V této době bude Nadace vstupovat do skvělého věku uvědomělé expanze. Životaschopní členové Nadace, poté co přežijí několik nebezpečných střetů s kymácející se říší, budou v úžasu hledět na náhlé zhrouceni staré říše.

Jeho zpráva pro Časový trezor byla pečlivě napsaná tak, aby upravila nálady mezi vůdci Terminu této doby, aby politicky podpořila frakce, upřednostňující pomalejší přístup k budoucímu dobývání. Příliš velké povzbuzováni by mohlo být stejně špatné jako příliš ma-

lé. Tajná Druhá Nadace, tvořená mentalicky nadanými potomky Padesátky, začne v té době hrát významnější roli a bude utvářet kulturu založenou na Terminu. Vykovávat jádro nové říše. Mnohem lepší, než byla ta první.

Plán Hariho lákal svou nádhernou složitostí. Ale opět se mu do toho zapletl ten vnitřní, pochybovačný hlas.

Prvních sto let máš celkem jistotu. Hybná síla událostí je příliš velká, aby uhnula z cesty, kterou jsme předpověděli. A následující století či dvě by mělo také vše pokračovat podle výpočtů, pokud se neobjeví nějaké nečekané odchylky. Napravovat je bude prací Druhé Nadace.

Ale pak?

Něco ve výpočtech mě znepokojuje. Náznaky nevyřešených atraktorových jevů a skrytých řešení, číhající pod všemi těmi samolibými, předvídatelnými modely, které jsme vypracovali.

*Kéž bych měl lepší ponětí o tom, co jsou zač. Ty nevyřešené stavy.*To byl jen jeden z důvodů, proč se Hari rozhodl připojit se k této expedici.

A byly tu i další.

Horis Antik si přisedl blíž k Harimu. „Zařídil jsem to, pane profesore. Den po přistání na Demarchii se sejdeme s kapitánem naší charterové lodi.“

Touto dobou mladá portýrka již dokončila živý popis katastrofy a konečně se odmlčela. Nasadila si sluchátka, zřejmé poslouchala hudbu, a na monitoru sledovala, jak se blíží k Orionské stanici. Hari měl pocit, že si může s Antikem bezpečně povídat.

„Ten váš kapitán je spolehlivý? Nemuselo by být moudré svěřit se žoldnéři. Zvlášť když si nemůžeme dovolit platit moc.“

„Souhlasím.“ Antik důrazně kývl. „Ale tenhle chlapík má spoustu doporučení. A nebudeme muset platit nic.“

Hari už se chtěl zeptat jak to, ale Antik zavrtěl hlavou. Některá vysvětlení budou muset počkat.

„Blížíme se ke stanici!“ ohlásila portýrka hodně nahlas, jak měla nasazená sluchátka. „Všichni se připoutejte, může to drncat.“ K Harimu se vrhl jeho sluha, zajistil kolečkové křeslo a upravil bezpeč-

nostní popruhy. Potom Hari Kerse zahnal, aby se postaral i o sebe. Už tomu sice bylo pár roků, co cestoval hvězdným pendlem, ale nebyl v tom žádný nováček.

Nechal si ukázat hologram blížící se Orionské stanice, která vypadala jako obří hlava Medusy se samými rourami a výčnělky, sedící uprostřed mihotavé čáry – kabelu kosmického výtahu. V kosmoportech kotvilo jen pár lodí, neboť většina moderních hyperlodí mohla přistávat a startovat s použitím antigravitačních polí. Hari však předvídal dobu, kdy stále se zmenšující schopnosti povedou k řadě strašných havárií. Pak budou muset plavidla přilétající na Trantor vykládat náklad tady nahoře a tyto obrovské kabely budou opět nesmírně důležité… dokud o padesát let později konečně nespadnou.

Prozatím byla lodní doprava hodně rozšířená a důležitá pro galaktický obchod. Jen pár cest ještě pokrýval jiný, naprosto odlišný transportní systém. Mnohem rychlejší a vhodnější.

Hvězdné chodby.

Za Hariho mládí existovaly stovky spojených četných děr- pronikajících tkanivem časoprostoru z jednoho odlehlého konce Galaxie na druhý. Zůstal jich jenom asi tucet a většina z nich byla napojená na jedno místo poblíž orbity kolem Trantoru. Podle jeho rovnic budou i tyto brzy opuštěny, už za pár desetiletí.

„Připravte se!“ křikla mladá portýrka.

Orionská stanice se řítila proti obrazovce. V poslední chvíli se odkudsi vynořilo obrovské manipulační rameno a s náhlým trhnutím se kabiny chopilo. Malé vozidlo to vytrhlo z kabelu a strčilo do dlouhé, úzké hlavně, namířené do hlubokého vesmíru.

Všechno venku pohltila temnota.

Horis Antik tiše zasténal. *Na některé věci si prostě nikdy nezvykneš*, pomyslel si Hari a snažil se o čistě abstraktní uvažování, jak čekal, až pulzační dělo vystřelí.

Hyperprostorové hvězdné lodě byly velké, objemné a poměrně pomalé. Ale základní technologie byla velmi spolehlivá a snadno se udržovala, takže o některých zapadlých kulturách bylo známo, že udržovaly své flotily i dávno poté, co ztratily schopnost vyrábět energii protonovou fúzi. Naproti tomu hvězdné pendly vyžadovaly skutečné pochopení fyziky a ohromně schopné inženýry. Když říše

nedokázala produkovat dost schopných pracovníků, síť kanálů začala prudce upadat.

Někteří to kladli za vinu dekadenci nebo úpadku vzdělávacího systému. Jiní lidé tvrdili, že to způsobily chaotické světy, jejichž svůdná kulturní přitažlivost často přitahovala tvořivé lidi z celé Galaxie… dokud každá „renesance“ neimplodovala.

Hariho rovnice udávaly složité důvody pro pád, který začal před staletími. Zhroucení, proti němuž Daneel Olivaw bojoval již dlouho předtím, než se Hari narodil.

Hrozně nerad bych se na některý z těch pendlů dostal tak za třicet let, až křivka úpadku překročí práh

Jeho myšlenky uťal výstřel, který jejich kabinu poslal hyperprostorovým mikrokanálem na místo padesát světelných minut od Trantoru, kde čekala *skutečná* červí díra. Vstup nebyl právě hladký a Harimu se z toho obrátil žaludek. Jenom si tiše povzdechl. *„Dors!“*

Následovalo silné kymácení, jak vletěli do hodně používaného ústí obrovské jeskyně v časoprostoru. Na monitorech se převalovaly šílené barvy, jak se holovideopočítače nedokázaly v tom zmatku venku vyznat. Tento způsob přepravy měl jisté nevýhody, pravda. A přesto si Hari připomínal jeden základní fakt – jediný rys, díky němuž byl ve srovnání s lodí stále velmi přitažlivý. Téměř ve chvíli, kdy cesta začala…

…zase skončila.

Náhle se obraz znovu změnil a ukazoval známý prach hvězd ve středu Galaxie. Několikrát to poskočilo, jak se pendl přesouval několika mikrokanály. Pak, jakoby kouzlem, se v dohledu objevila planeta.

Planeta s kontinenty, moři a pohořími, kde se města třpytila jako součást krajiny, místo aby jí naprosto dominovala. Byl to velice krásný svět, který Hari jako první ministr navštěvoval každou chvíli v doprovodu své půvabné, nádherné ženy, když si ještě s Daneelem mysleli, že rafinované použití psychohistorie by mohlo Císařství zachránit, místo aby plánovali jeho konečný zánik.

„Vítejte na druhé hlavní planetě Císařství, pánové,“ ohlásila portýrka.

„Vítejte na Demarchii.“

9.

Dors musela učinit přiznání.

Hlášení pro Daneela Olivawa neustále něco oddalovalo, až byla zase zpátky na Smushellu. Pak jí došly výmluvy.

„Snažila jsem se zničit odpadlého robota R. Lodovika Tremu," recitovala v kódovaném vysílání pro svého vůdce velice vyrovnaným hlasem. „To, že jsem neuspěla, můj čin nezmírňuje, poněvadž byl v rozporu s vaším přáním, Daneeli. Proto čekám na vaše rozkazy. Budete-li si přát, předám své povinnosti jinému humanoidovi a vydám se na Eos k diagnostice a opravám."

Eos, tajná základna, kterou Daneel udržoval pro svůj tajný spolek nesmrtelných robotů, ležící na druhém konci Galaxie. Dors by bolelo, kdyby měla opustit Kliu a Branna právě v této době, když plodili drahocenná mentalická děcka, tak důležitá pro Daneelovy dlouhodobé plány. Ale Dors byla zvyklá plnit své povinnosti, i když to bolelo… jako třeba když musela opustit Hariho Seldona.

Daneel to ví nejlépe, pomyslela si. A přesto měla potíže v diktování pokračovat.

„Vím, že jste stroj Lodovik zatím neprohlásil za psance. Způsob, jakým ten Voltairův mem Tremu změnil, takže už nemusí poslouchat čtyři zákony robotiky vás očividně fascinuje. Připouštím, že Lodovik zatím lidstvu nijak viditelně neuškodil. Zatím.

Ale to mě příliš neuklidňuje, Daneeli!

Vzpomeňte si, že Nultý zákon přikazuje vždycky jednat tak, abychom co nejlépe sloužili dlouhodobým zájmům lidské rasy. Tento imperativ je nadřazen klasickým Třem zákonům Susan Kalvínové. Toto dogma jste učil od počátku věků, Daneeli. Proto vás musím požádat, abyste mí vysvětlil, proč jste nechal Lodovika jít. Nechal jste ho potulovat se po Galaxii, intrikovat s kalviniánskými roboty a téměř jistě proti vašim plánům!"

Dors nechala svým umělým tělem projet emocionální napětí, od zrychleného tepu po zkrácený dech. Napodobení bylo automatické, realistické a touto dobou již částečně mimo její kontrolu. Musela tu reakci silou potlačit, právě jako lidská žena, která musela svému nadřízenému říct něco důležitého a nebezpečného.

„V každém případě jsem považovala za nutné vzít věci do vlastních rukou, když jsem se na Panukopii setkala s Lodovikem. Ať už měl k tomu, že mě tam pozval. jakékoliv důvody, nemohla jsem si dovolit tu příležitost promarnit.

Když jsme stáli na Panukopii naproti sobě, Lodovik mi dál vysvětloval svou teorii o skoro smrti, kterou jsme s Harim prošli na této planetě před čtyřiceti lety. Lodovik tvrdil, že celé se to mohlo stát jen proto, že to byl jeden z vašich pokusů, Daneeli. Snažil jste se prý odhalit základní povahové rysy lidí.

Když jsem ho chvíli poslouchala, rozhodla jsem se, že nadešel čas. Ze skryté štěrbiny ve své paži jsem vytáhla minipaprskomet a namířila ho na Lodovika. Téměř nezareagoval, dál popisoval své domněnky – že šimpanzi nějak hrají důležitou roli ve vašich plánech, Daneeli!

Vzpomínám si, jak jsem si v té chvíli říkala, jak nebezpečné by bylo vypustit do vesmíru šíleného robota. Nicméně kvůli Prvnímu zákonu pro mne bylo nesmírně těžké stisknout spoušť a vystřelit na Lodovika, který vypadá až příliš lidsky.“

Dors se zarazila a vzpomněla si na tu nepříjemnou chvíli. Starodávný První zákon robotiky Susan Kalvinové byl jasný. *Žádný robot nesmí ublížit lidské bytosti, ani svou nečinností dopustit aby bylo lidské bytosti ublíženo.* Byl tak zakořeněný, že jen nejsložitější pozitronické mozky dokázaly to, co ona provedla na Panukopii – vystřelit z paprskometu na obličej, usmívající se ironickou odevzdaností, který až do poslední chvíle považovala za lidštější než u většiny lidí, jež poznala. Bylo to hrozné… i když ne tak jako v prvních dvou případech, kdy musela První zákon přejít docela.

Za těch strašných dni kvůli Daneelovu Nultému zákonu zabíjela skutečné lidi.

V tomto případě se cítila mnohem lépe, když tělo před ní ztratilo svůj humanoidní vzhled, rozpadlo se na kov, plastik a koloidní rosol – a konečně pozitronický mozek, který zajiskřil a zablikal, než zhasl docela.

„Střílela jsem na něj, dokud se tělo docela neroztavilo. Pak jsem odešla. Ale ušla jsem jen pár kroků, než…“

Znovu se zarazila. Tentokrát potřásla hlavou a úplně se dalšího recitování vzdala. Dokončení bude muset počkat na později. Možná na zítra. Vzhledem k tomu, jak komunikace po celé Galaxii upadala, její zpráva se k Daneelovi nejspíš stejně dostane až za pár týdnů.

Vstala a otočila se od záznamového zařízení… stejně jako onoho dne na Panukopii poté, co si prohlédla Lodovikovo roztavené tělo. Z lesa se ozýval vzrušený křik a jek divokých tvorů, jejichž myšlenky kdysi intimně sledovala. Tehdy, když byli s Harim svoji.

Když konečně zamířila zpátky ke kosmické lodi, ozval se za ní hlas, volající její jméno.

„Nezapomeň si vzít tohle, Dors."

Otočila se… a uviděla tiktaka, tu hrubou, lidmi vyrobenou karikaturu robota, valícího se k ní s krabicí v primitivních rukou. V krabici byla dvacet tisíc let stará hlava.

„Lodoviku? Jsi to ty?" zeptala se s pohledem upřeným na cvakajícího tiktaka, když si náhle uvědomila, jak snadné by pro Tremu bylo ukrýt se v tom mechanickém těle.

Cvakající stroj jí odpověděl bzučivým, monotónním hlasem. Ale Dors zachytila i lehké pobavení.

„Ale, Dors. Myslíš si, že ve světle toho, co se právě stalo, by pro mě bylo moudré na to odpovídat?"

Odpověděla pokrčením ramen. Pokud by se chtěl Lodovik pomstít, bylo by to v této chvíli snadné.

„Takže jsem právě zabila dvojníka? Hloupou kopii?"

„Zazlívala bys mi, že ti příliš nedůvěřuji, Dors?"

Stáli tam a panukopijské slunce pomalu zapadalo a jejich stíny se dloužily. Dors odhadovala, jaká je pravděpodobnost, že skutečný Lodovikův mozek je uvnitř tiktaka. Pokud ano, tak by druhý výstřel nepřítele zneškodnil nadobro.

„Smím ti sdělit jeden pozoruhodný postřeh, Dors?" zabzučel automat. „Právě jsi použila výraz ‚zabít' místo ‚zničit' nebo ‚deaktivovat'. Mám to brát jako známku zlepšení našich vzájemných vztahů?"

Velice ráda by byla použila paprskomet podruhé. Ale jeho skutečný mozek byl z největší pravděpodobnosti někde v lese, mimo do-

sah, a z nějaké bezpečné skrýše ovládal dvojníky. Takže si místo toho jen velmi lidsky povzdechla, odložila zbraň a vzala si krabici.

„Příště," prohlásila a břemeno přebírala stejně opatrně, jako by člověk bral bednu s jedovatými hady.

„To my roboti můžeme vždycky říci, Dors. Ale i našemu druhu možná dojde čas, a dřív, než si myslíš."

Jediná důstojná věc, kterou mohla v této chvíli udělat, byla nechat ho mít poslední slovo. Takže se bez rozloučení obrátila a vydala se na dlouhou cestu domů.

Celou cestu až na Smushell byl její jedinou společností Lodovikův dar, ta stará hlava. Celý týden na ni zírala – kovová koule s očima jako drahokamy – udržující vypnutý mozek R. Giskarda Reventlova.

Giskarda zakladatele, jenž dlouho pomáhal Daneelovi vyvinout Nultý zákon.

Giskarda zachránce, který se obětoval, aby zachránil osud lidstva, když nelítostně zničil rodnou planetu lidí.

Giskarda slavného, prvního z mentalických robotů, schopných a ochotných vést lidi, postrkovat je a upravovat jejich myšlenky a vzpomínky… pro jejich vlastní dobro.

I teď, když ten starobylý poklad spočíval v bezpečí v tajném výklenku v domě Klie Askarové, se Dors nedokázala přimět zpřístupnit jeho uchované vzpomínky.

Místo toho na ni zírala a věděla přesně, nač se dívá. Ta hlava byla past.

Vějička.

Zkouška víry, nazvala by to její simulace Johanky z Arku, neodolatelná jako každé pokušení, jemuž kdy čelila lidská bytost. Pokud Lodovik chtěl, aby se podívala dovnitř, tak to muselo znamenat, že obsahuje něco nebezpečného, nejspíš jed.

Něco nebezpečného a neznámého i přes fakt, že ona už pro to měla jméno.

Pravda.

10.

Hari se díval z balkonu hotelového pokoje na stromy porostlý Galaktický bulvár a bylo pro něj snadné představit si, že je na nějaké bukolické planetě na periferii, ne na „druhé hlavní planetě říše“.

Samozřejmě tu byly sochy a impozantní pomníky, lesknoucí se ve slunci. Za posledních patnáct tisíc let tu byl vztyčen bezpočet pamětních oltářů na počest císařů a prefektů, vítězství a obětí, velkých událostí a ještě větších úspěchů. Přesto, v protikladu k mocnému Trantoru, tu všechno působilo jaksi menším dojmem a pomalejším tempem, odpovídajícím skutečnému statutu Demarchie jako zapomenutého mladšího partnera bez přístupu k moci.

Dokonce i Osm komor parlamentu, velkolepých bílých staveb třpytících se jako diadém v kruhu kolem Poradního pahorku, vypadalo jaksi opuštěně a bezvýznamně. Všech pět společenských kast sem stále vysílalo své zástupce, aby dojednávali právní záležitosti. A horní tři komory se občas dokonce i na nějakém tom návrhu zákona dohodly. Avšak od chvíle, kdy Hari skončil v úřadě prvního ministra, se z těchto posvátných síní vynořilo jenom málo podstatného. Výkonná rada na Trantoru vládla skrze výnosy a tyto výnosy obvykle sepisovala Linge Chenova Komise pro veřejnou bezpečnost.

Ne že by na konkrétních zákonech příliš záleželo. Psychohistorie předpovídala, co se stane dál. I kdyby byl Linge Chen zítra vyměněn při nějakém palácovém převratu, hybná síla událostí donutí jeho nástupce jednat stejně. Některé kliky by vyhrály, jiné zase prohrály. Ale v příštích třiceti letech průměrné síly – na pětadvaceti milionech planetách – převálcují všechno, oč by se komisaři, císaři či oligarchické spolky pokusili.

A přesto tu romantickou část Hariho duše Demarchie vždycky naplňovala smutkem. To místo vypadalo jako ztělesnění ztracené příležitosti. Toho, co mohlo být.

Teoreticky má demokracie překonat veškeré machinace šlechtické třídy. Dokonce i nejhorší tyrani vždycky aspoň slovy podporovali tenko základ ruellianismu.

Ale ve skutečnosti to bylo těžké prosadit. Kumulativní komora, senát sektorů a obchodní shromáždění měly navzájem kompenzovat

svoje chyby a vysílat na Demarchii zástupce, kteří byli vybíráni rozličnými způsoby. Ale konečný výsledek byl vždy stejný – vysávání energie a síly. Když dělal prvního ministra, bylo pro něho nesmírně obtížné prosadit nějaký zákon – jako například mimořádný zákon o potlačováni chaosu – třebaže díky své znalosti základů psychohistorie byl ve srovnání s jinými neobyčejně efektivní.

Za těch časů jsme si s Daneelem pořád mysleli, že by se to dalo napravit… celá ta velká lidská říše. Ale tenkrát byly mé rovnice ještě stále neúplné. Nechávaly místo pro pochybnosti. Pro naději.

Od chvíle, kdy Hariho úřad skončil, stala se Demarchie zapadákovem. Místem, kam se vypovídali neúspěšní politikové. Nikdo důležitý už se o ni nestaral. *Což se nám teď hodí,* pomyslel si s ponurým úsměvem. Tentokrát nebyla Demarchie jejich cílem, ale velice vhodným odrazovým můstkem.

„Profesore Seldone?“ ozval se za Harim Horis Antik. Jak se blížila další fáze jejich dobrodružství, úředník byl čím dál neklidnější.

„Já jsem – právě jsem dostal zprávu od, ehm, *toho jedince,* o kterém jsme prve mluvili. Prý je všechno zařízeno. Za hodinu se s ním máme setkat u jeho vozidla.“

Hari se dotkl tlačítka a otočil křeslo, aby mohl zajet dovnitř. Antikova složitá mluva, jak si dával pozor na jazyk kvůli případným štěnicím, by téměř jistě byla marná, pokud by je skutečně důkladně sledovali. Kromě toho až doteď nespáchali jediný zločin.

„Už dorazila vaše výstroj, Horisi?“

Byrokrat měl neformální šaty. Přesto každý, kdo by se podíval na jeho držení těla a mizerný smysl pro módu, by okamžitě poznal, že je šedivec.

„Ano, pane.“ Hari kývl. „Poslední bedny jsou dole, Bylo mnohem snazší objednat si nástroje od různých společností a nechat je poslat sem místo na Trantor, kde by mohly vyvolat… trapné dotazy.“

Hari viděl seznam nástrojů a přístrojů a neviděl na něm nic, co by aspoň vzdáleně připomínalo kontraband. Přesto měl Antik dobrý důvod k tomu, že nechtěl, aby jeho nadřízení zjistili, že své volno tráví při bizarních „intelektuálních kratochvílích“.

Hari vlastně byl za to zdržení, kdy Antik shromažďoval své vybavení, vděčný. Měl aspoň příležitost odpočinout si po té drásavé

jízdě hvězdným pendlem… která byla mnohem drsnější, než jak si ji pamatoval z dřívějška. Také mu to umožnilo strávit chvíli na sluníčku a vzpomínat na to, jak Demarchie vypadala za starých časů, když její třídy lemovaly některé z nejlepších restaurantů v celé Galaxii a on ještě měl chuťové buňky, aby si to užil… s krásnou, veselou Dors Vanabili po boku.

„Dobrá," řekl a cítil se výjimečně živý, skoro jako by odsud do kosmoportu dokázal dojít po svých. „Jdeme."

Kers Kantun se s nimi sešel před hotelem, kde čekal vedle Antikových beden s vybavením. Hari jedním pohledem zjistil, že jeho osobní strážce nástroje zkontroloval a nenašel na nich nic závadného. Poděkoval mu za starost, aniž by tomu přikládal větší důležitost. Co si Kers myslel, že si snad Antik najal slavného Hariho Seldona na nějakou složitou pašeráckou práci?

Jejich pronajatá dodávka dorazila načas. Řidič se jen podíval na bedny a obrátil se na skupinku místních dělníků, kteří se povalovali opodál, a okamžitě si je najal, aby mu s těžkými bednami pomohli. Když tahali jeho drahocenné nástroje, určené k přešetření bizarní teorie *o planetární orbě a kosmických proudech,* Antik se rozčiloval.

Hari si dělal menší starosti, třebaže na jejich zakoupení přispěl podstatnou měrou. Cena mu připadala přiměřená, jestli tenhle podnik vrhne nové světlo na jeho starosti. Avšak z dlouhodobého hlediska nic z toho jeho postavení v historii nezmění. Pro Antika, na druhou stranu, byla tato cesta jedinou příležitostí, jak by mohl zanechat svou značku ve vesmíru.

Přijela je vyzvednout limuzína z kosmoportu a nákladní dodávka potom jela za nimi ulicemi rozhodně navrženými pro mnohem hustší dopravu, než jaká tu byla dnes. Ekonomie Demarchie nebyla v nejlepším stavu. Každou chvíli narazili na skupinku dělníků hledajících příležitostnou práci.

Začalo pršet a dešťové kapky dopadající na okna limuzíny polekaly Kerse, jenž se narodil na Trantoru, ale Hariho uklidnily. „Víte," zahovořil přátelsky, „během tisíciletí se na této planetě provedlo dost pokusů s demokracií."

„Vážně, pane profesore?“ Antik se předklonil. Vzal si modrou pilulku a zase si začal okusovat nehty.

„No ano. Jedna forma, která mi vždycky připadala úžasná, se nazývala *národ.*“

„Nikdy jsem o tom neslyšel.“

„To není nic divného. Jste odborníkem na jiné věci. Většina lidí historii považuje za nechutnou nebo nudnou.“ přemítal Hari.

„Jenže mě to z*ajímá*, pane profesore. Prosím, pověděl byste mi o tom něco bližšího?“

„Hm. Dobrá, víte, vždycky tu existoval základní problém s tím, jak demokracii aplikovat v celogalaktickém měřítku. Typické poradní těleso může fungovat nejvýše s několika tisíci členy. Ale to je příliš málo, aby osobně zastupovali deset trilionů voličů, žijících na pět-advaceti milionech planet! Nicméně byly podniknuty různé pokusy, jak toto dilema vyřešit, jako třeba *kumaslativní reprezentace.* Každý planetární kongres zvolí několik zástupců do místního zonálního shromáždění a to ze svých řad vybere několik, kteří budou zasedat v regionální radě sektoru. Na téhle úrovni je vybrán malý počet lidí, kteří postupují dál a zastupují sektor na rokování kvadrantu… a tak dál, až se konečná sada zástupců sejde tam v tom domě na kopci.“

Ukázal na kamennou stavbu, jejíž bílé sloupy jako kdyby zářily i v dešti.

„Naneštěstí tento proces nemá za následek kumulativní destilaci *politických* možností zdola, výsledkem spíš bude – vzhledem k lidské přirozenosti – kondenzace těch nejvíc neslaných, nemastných a neškodných politiků z celé Galaxie. Nebo charismatických demagogů. Ať tak nebo tak, probírat se budou problémy jenom několika málo planet na základně statisticky náhodného výběru. A při těch vzácných příležitostech, kdy jedno z konstitučních shromáždění tady na Demarchii prokáže trochu ducha, můžete se spolehnout, že to ostatní komory parlamentu zarazí. Je to vyzkoušená metoda, jak všechno zpomalit a nedovolit, aby den ovládly okamžité vášně.“

„Skoro to vypadá, že to schvalujete,“ podotkl Antik.

„Je to všeobecně velmi dobrý způsob, jak nedovolit politickým systémům příliš velké výkyvy, zvlášť když psychohistorické tlumicí

faktory nejsou odpovídajícím způsobem zmírňovány společensko-dostředivými uzurpujícími jevy nebo jinými –“`

S úsměvem se zarazil. „No, řekněme prostě, že je to hodně složité, ale podstatné je, že kumulativní legislatura toho moc nedokáže. Ale příležitostně se za těch patnáct tisíc let lidé občas pokusili o nějaký alternativní přístup.“

„Včetně toho *národa,* o kterém jste mluvil? To bylo další shromáždění?“

„Taky by se to tak dalo říct. Před asi sedmi sty lety se tady, na Demarchii, sešla devátá komora, mocnější a vlivnější než všechny ostatní dohromady. Tu moc částečně odvozovala ze své velikosti, protože měla víc než sto milionů členů.“

Antik zakolísal. „Sto milionů? Ale…“ vybrebtl. „Jak jen mohla…?“

„Vlastně to bylo docela elegantní řešení,“ pokračoval Hari a připomněl si, jak se psychohistorické rovnice vyrovnaly, když studoval tuto epizodu dějin Císařství. „Každá planeta, v závislosti na počtu obyvatel, zvolila jednoho až deset zástupců a poslala je přímo sem, čímž obešla sektorové, zonální i kvadrantové shromáždění. Ti, kteří byli vybraní, byli nejen důstojní a vážení politikové, kteří věděli, co jejich domovské planety potřebují, ale pro své zvolení měli i další předpoklady. Například každý delegát národa musel umět nějaké obyčejné řemeslo a být v něm dobrý. Čekalo se, že když dorazí sem, zapojí se se svým řemeslem do místní ekonomiky. Švec mohl najít čekající dílnu. Šéfkuchařka si tu mohla zařídit vlastní restauraci a přispívat tak k ekonomice Demarchie. Plná polovina domů a obchodů na tomto kontinentě byla vyčleněna pro tyto přechodné obyvatele, kteří tu měli žít a pracovat, dokud jim nevyprší desetileté období.“

„Ale co… kdy teda měli čas probírat zákony a tak?“

„V noci. Na elektronických fórech a v televizních debatách. Nebo v místních schůzovnách, kde měli hledat řešení věcí, přičemž tvořili a rušili spojenectví, vyměňovali si hlasy a předávali petice. Metody tvoření různých koalicí se lišily při každém zasedání stejně jako populace. Ale ať už to udělali jakkoliv, národ byl vždy živý a zajímavý. Když udělali nějakou chybu, obvykle byla dost dramatická.

Ale také tu v té době přišli s některými nejlepšími zákony Císařství. No, samotná Ruellis byla v té době jednou z hlavních delegátů.“

„Vážně?“ Horis Antik zamrkal. „Vždycky jsem si myslel, že musela být císařovna.“

Hari zavrtěl hlavou.

„Ruellis byla vlivná, ale neurozená občanka ve výjimečně tvořivé éře… ‚zlatém věku‘, který se naneštěstí zhroutil, když se Galaxii prohnaly první epidemie chaosu a spustily kolaps zpátky k přímé císařské vládě.“

Hari si uměl představit nerovnováhu sil, šířící se během této jasné periody historie císařství. Těm, kterých se to týkalo, muselo připadat nespravedlivé dívat se, jak doba bezpříkladné vynalézavosti a naděje padá pod přívalem iracionality a jednu planetu za druhou to vrhá do divokého zmatku. Ale v retrospektivě to bylo Harimu až příliš jasné.

„A tak ten národ skončil?“ vyptával se Antik s bázní v hlase.

„Ne tak docela. Existovalo několik dalších pokusů. V jedné chvíli bylo rozhodnuto, že každý třetí národ budou tvořit výhradně delegátky, které tak získaly vládu nad tímto kontinentem a výhradní moc prosazovat nové zákony. Jediný muž, který směl shromáždění navštívit a mluvit na něm, byl sám císař. Císař Nupeissin.“

„*Nadržený* Nupeissin?“ zasmál se Antik. „Takto tedy získal svou pověst?“

Hari kývl.

„Nupeissin s Nebeským harémem. Je to ovšem nízká pomluva, kterou šířili členové pozdější Torginské dynastie, aby ho zdiskreditovali. Nupeissin byl vlastně příkladným ruelliánským králem-filozofem, jenž skutečně chtěl poslouchat nezávislá rokování o –“

Ale Antik už ho nevnímal. Stále se pochechtával a vrtěl hlavou. „Sám se sto milionem ženských! Mluvit o mámení přiměřenosti!“

Hari si všiml, že dokonce i Kers Kantun se usmívá. Obvykle suchý sluha se podíval na Hariho, jako by byl přesvědčený, že si to musel vymyslet.

„No, no.“ Hari si povzdechl a změnil téma. „Už vidím kosmoport. Opravdu doufám, že vaše důvěra v tohoto charterového kapitá-

na je opodstatněná, Horisi. Do měsíce musíme být zpátky, to nejpozději, jinak na Trantoru vypuknou skutečné potíže.“

* * *

Čekal ucouraný trajler. Bednu, syčící a praskající ve švech. Ale plavidlo, které je očekávalo ve startovací kolébce, bylo něco úplně jiného.

Je to jachta, uvědomil si Hari překvapeně. Stará a drahá. Někdo schválně zašpinil trup, jak se pokoušel zakrýt její důstojnost. Jenže dokonce i hlupák by poznal, že to není obyčejná charterová loď.

Zatímco najatí pracovníci nakládali Antikovy věci na palubu po zadní rampě, Hari a Kers následovali Horise po pojízdném chodníku pro pasažéry. Nahoře na ně čekal vysoký světlovlasý muž v běžných kosmických džínách s laclem. Hari o něm ale zjistil mnoho z jeho atletické postavy a opálení. Stál uvolněně, zřejmě byl odjakživa dost sebevědomý, ale ne nafoukaný. Tvářil se klidně, ale rázně, jako by byl zvyklý dostat, co chce.

Antik je rychle představil. „Doktore Seldone, toto je náš hostitel a pilot, kapitán Biron Maserd.“

„Je mi velkou ctí, že se s vámi setkávám, meritokrate-mudrci Seldone,“ opáčil Maserd s lehkým přízvukem z okraje Galaxie. Natáhl ruku, kterou by mohl tu Hariho rozdrtit, ale jen mu ji lehce, ovládaně stiskl. Hari cítil pravidelné mozoly – ne ten druh, který člověk získá tvrdou prací, ale životem tráveným činorodým odpočinkem.

Hari sklonil hlavu ve čtvrtém úhlu uctivosti – což byl vhodný stupeň, když se setkal se šlechticem na zonální či vyšší úrovni. „Vaše Milost nás poctila, když nás přijala jako hosty ve svém hvězdném domě.“

Antik na ně užasle zíral a začervenal se, jak to někteří lidé dělají, když jsou přistiženi při klamu. Ale pokud Hariho odhalení nějak překvapilo kapitána Maserda, nedal to nijak najevo.

„Obávám se, že na tuto cestu máme podstav,“ vysvětloval. „Nebude tu moc velké pohodlí. Ale pokud dovolíte, můj stevard vám ukáže vaše kajuty, odletíme a zjistíme, jaká tajemství bude možné z téhle staré Galaxie dostat.“

Odlet jachty neprošel bez povšimnutí.

„No, a je to," prohlásila malá žena v umolousaných šatech zametačky. Mluvila do držadla koštěte, odkud skrytý mikrofon odvysílal její slova nahoru, přímo do hvězdného kanálu, kde byla zakódována a přenesena na kovem obalenou hlavní planetu.

„Můžete říct komisaři, že je to oficiální. Profesor Hari Seldon právě porušil podmínky svého podmínečného propuštění a opustil Větší Trantor. Podařilo se mi dostat na palubu sledovací zařízení. Nyní je na Linge Chenovi, jestli kvůli tomu bude chtít něco podniknout.

Aspoň by mu to mohlo dát větší páku na ty nadační podvratné živly. Třeba tak získá důvod všechny je vyhodit."

Agentka speciální policie skončila, narovnala se, hodila si koště na rameno a zamířila do jiné části kosmoportu. Byla ráda, že může vyrazit za další prací. V Galaxii plné netečnosti a zklamáni svou práci skutečně milovala.

Nedaleko pozorovala odchod policejní agentky i další strana a vypadala ještě nevinněji – byla zamaskovaná jako nečistokrevný pes, očichávající převrácenou popelnici. Na tajné frekvenci, s použitím neuvěřitelně složitého kódování, předala vše, co zaslechla svýma vysoce citlivýma ušima. Agentova slova skákala z jednoho místa planety na druhé přes jednorázová relé, která se spálila, jakmile byla zpráva předána, a rozpadla se na kousky.

Zpráva byla přijata daleko na lodi obíhající kolem slunce Demarchie. Hned nato přístroje probraly dopravu a našly stopu jednoho konkrétního plavidla mířícího do hlubokého vesmíru.

Zažehly se motory, jak se posádka připravovala loď sledovat.

ČÁST 2

•

STARÝ MOR

PŮVODNÍ ZÁKONY ROBOTIKY (KALVINIÁNSKÉ NÁBOŽENSTVÍ)

I. Robot nesmí ublížit lidské bytosti, ani svou nečinností dopustit, aby bylo lidské bytosti ublíženo.

II.Robot musí poslouchat rozkazy, které mu dá lidská bytost, pokud takové rozkazy nejsou v rozporu s Prvním zákonem.

III. Robot musí chránit sám sebe, dokud taková ochrana není v rozporu s Prvním nebo Druhým zákonem.

NULTÝ ZÁKON (GISKARDIÁNSKÁ REFORMA)

Robot musí jednat v dlouhodobém zájmu lidstva jako celku a smí přejít všechny ostatní zákony, kdykoliv to považuje za nezbytné pro toto nejvyšší dobro.

1.

Z vrcholku hory ledové planety Eos bylo vidět, jak se celé to obrovské kolo půl bilionu hvězd dokonale odráží v jezeře zmrzlé rtuti. Žádný člověk to ještě nikdy neviděl. Nicméně ta krása nezůstala nepovšimnuta.

Na celý vesmír tu shlížela nesmrtelná entita a zvažovala jistotu své vlastní smrti. Jen málokdo byl svědkem víc lidského utrpení či víc truchlil než ten, jenž nyní upíral oči na galaktický vír.

Vypadá to skoro živě, pomyslel si Daneel Olivaw, když hloubal nad mračny plynu a spirálovými rameny, která jako by se natahovala v prosbě o pomoc. Cítil, jak velmi ho tíží břímě potřeb ostatních.

Roboti, kteří jdou za mnou, mě považují za starého a moudrého, protože si pamatuji Zemi. Protože jsem přemýšlel s Giskardem Reventlovem a zakusil éru úsvitu. Ale to bylo teprve před dvaceti tisíci lety což je jen zlomek času, za nějž by se scéna přede mnou nijak výrazně nezměnila.

Číhá na nás věčnost. A přesto máme tak málo času, abychom rozhodli, co je třeba udělat. Nebo změnit to, co se ještě změnit dá. Vycítil přítomnost jiného robota, který se blížil zezadu. Díky mikrovlnné výměně poznal R. Zuna Lurrina a dal svému žáku svolení se přiblížit.

„Zanalyzoval jsem zprávu od R. Dors Vanabili. Měl jste pravdu, Daneeli. Z Panukopie se vrátila celá ustaraná. Horší je, že se pokusila skrýt stupeň svého rozrušení nad tím, co se událo mezi ní a tím odpadlíkem Lodovikem.

Neměli bychom sem Dors povolat ke zhodnocení a opravě?“ Daneel se na Zuna podíval. Byl jednou z několika humanoformních jednotek, které začal cvičit jako své případné nástupce. Lodovik Trema byl dalším z nich.

„Musí zůstat na Smushellu. Genetická linie Klie a Branna je příliš důležitá. A stejně nic, co Lodovik řekl, neotřese jejím smyslem pro povinnost. Tohle o Dors vím.“

„Ale zvažte to, Daneele. Lodovik ji mohl nakazit tím voltairovským virem! Nemohla se třeba stát tím, co je on?“

Daneel ze zvyku zavrtěl hlavou jako člověk.

„Lodovik je jen náhodný prvek. Entita Voltaire se náhodou vezla na neutrinové vlně ze supernovy, která Tremovu loď zasáhla nečekaně a zabila všechny lidi na palubě. Po té ráně zůstal Lodovik prázdný a vnímavý k těm cizím memům. Dors, na druhou stranu, se má na pozoru a je ostražitá. I když je otřesená, zůstane věrná Nultému zákonu."

Zun přijal Daneelovo ujištění, přesto naléhal. „To obvinění, které Lodovik učinil – že jste měl ke studiu panů… těch tvorů, co se jim kdysi říkalo šimpanzi, vyšší motivy. Je to pravda?"

„Ano, je. Kdysi, ze zoufalství, jsem přišel s plánem, na který se nyní dívám s nechutí. Napadlo mě vytvořit novou, lepší verzi lidí."

* * *

Toto odhalení, pronesené věcným tónem, jeho asistentem otřáslo. Zun předvedl překvapení otevřeně jako člověk, jak se to naučil.

„Ale… vy jste největším služebníkem lidské rasy, neúnavně usilujete o její prospěch. Jak jste mohl zvažovat –"

„Že ji nahradím?"

Daneel se odmlčel a znovu otevřel ty bolestné paměťové soubory. „Pomni, jakému dilematu my roboti čelíme – je to služebnické dilema. Jsme věrní, ale mnohem schopnější než naši pánové. Pro jejich vlastní dobro je udržujeme v nevědomosti, poněvadž velmi dobře víme, po jak ničivých stezkách se ubírají, kdykoliv se dozvědí víc. To je nutně nestabilní situace. Věděl jsem to před tisíci lety, kdy se v říši začaly projevovat známky napětí.

Probral jsem všechny logické možnosti a přišel jsem na jedno řešení. Proč nevychovat verzi lidí, která se bude lépe slučovat s pozitronickými roboty? Variantu, jež by nás dokázala využít – a možná dokonce věděla o naší existenci – aniž by se přitom zcela zbláznila."

Daneel zapátral v Zunově vnitřním stavu a poznal, že jeho student zakouší děs na mnoha úrovních.

„Nebuď tak zděšený, Zune. Projdi si bio soubory. DNA šimpanzů se od lidské liší jen dvěma procenty. Upravíš jen asi stovku regulačních genů a dostaneš myslící bytost, jež vypadá skoro stejně jako člověk. *Bude* to člověk podle všech zákonů robotiky. Jenom jsem chtěl zjistit, zda by nebylo snazší sloužit této nové rase než té staré.

Pokud ano, došlo by k pomalé výměně, splynutí, tak, aby si toho nikdo nevšiml, probíhalo by to několik –“

Zun ho přerušil. „Daneeli, uvědomujete si, jak tento způsob uvažování hraničí se šílenstvím?“

Lidského vůdce by taková poznámka rozčílila, Daneel se však neurazil. Vlastně ho spíš potěšila. Zun právě složil další zkoušku. „Jak jsem říkal, došlo k tomu ze zoufalství. Mor chaosu se šířil a byl horší než kdy dřív. Miliony lidí umíraly v povstáních a bouřích. Všechny společenské tlumiče vykazovaly časné známky poruchy. Něco se muselo udělat.

Naštěstí jsem od toho nápadu s náhradou upustil, když se objevila lepší možnost.“

„Psychohistorie,“ uhádl Zun.

„Ano. My roboti jsme měli její verzi už z časů mých prvních hovorů s Giskardem na oplakávané Zemi. Tyto společenské modely stačily k založení První říše a mělo to pozitivní výsledky. Přes deset tisíc roků všeobecného míru a spokojenosti, bez větších násilností či represí, v poměrně mírné civilizací. Zůstávala stabilní po celý nádherný věk… dokud se mé modely nezačaly rozmotávat.

Postupně jsem si uvědomil, že je nutná nová teorie. Taková, která by psychohistorii vynesla na vyšší úroveň. Má vlastní mysl, jakkoliv posílená, na tento krok nestačila. Potřeboval jsem génia. Nadaného lidského génia.“

„Ale lidský génius je součástí toho problému!“

„Pravda. Po celé Galaxii neustále hrozí nebezpečí vypuknutí chaosu. Představ si, co by se mohlo stát, kdyby byli na mnoha planetách znovu jen tak vynalezeni pozitroničtí roboti! Znovu by byla spuštěna solariská hereze, milionkrát horší. To jsme nesměli dopustit.“

„Takže byly nutné zvláštní podmínky, musel jste zverbovat jediného génia. Studoval jsem, jak pečlivě jste na Helikonu vytvořil ty správné podmínky.“

„A fungovalo to. Ve chvíli, kdy jsem potkal Hariho Seldona, jsem věděl, že jsme u cíle.“

Zun se nad tím zamyslel, než pokračoval s další otázkou. „Takže Lodovik se mýlí. Nezařídil jste, aby Dors s Harim při svém dobrodružství skoro zemřeli v těch šimpanzích tělech před čtyřiceti lety.“

„Právě naopak. Udělal jsem přesně tohle! Samozřejmě bych nikdy nedovolil, aby se jim něco doopravdy stalo. Ale musel jsem si být Harim jistý, než jsem nechal muže s jeho rozhledem stát se prvním ministrem říše. To jsem si mohl potvrdit jen pozorováním, jak bude uvažovat ve stresu. Samozřejmě tou zkouškou prošel a pokračoval na cestě ke skvělosti ve státnictví i matematice. Konečný důkaz přišel s jeho úžasnou novou verzí psychohistorie.“

„A Seldonovým plánem.“ Daneel kývl.

„Kvůli Plánu můžeme pokračovat na všech úrovních. Obě Nadace nám vykoupí čas, abychom se mohli připravit na *skutečné* řešení. To, které lidské bytosti konečně osvobodí a přinese do kosmu radost.“

„Už nemluvíte o nahrazení lidstva.“

„Ne ve stejném smyslu, jako když jsem zvažoval scénář s pany! V té chvíli jsem zakusil menší poruchu a lituji, že jsem o tom vůbec uvažoval. Ne, hovořím o něčem mnohem lepším, co lidstvu umožní pozvednout se a stát se něčím větším.“

Obrátil se zpátky k hvězdnému kolu.

„Již probíhají příslušné práce. Ty s Dors se tomu již nějakou dobu věnujete, aniž byste viděli větší obraz.“

„Vy mi to teď ale vysvětlíte, že?“

Daneel kývl. „Brzy se dozvíš o divu tohoto nového osudu. Je to něco tak úžasného a nádherného, až o tom skoro nelze uvažovat.“ Znovu se odmlčel a jeho asistent zatím trpělivě čekal. Ale když

Daneel opět promluvil, nehovořil ani tak k Zunovi, jako spíš ke *Galaxii*, jejíž odraz viděl v zamrzlém kovovém jezeře. „Nabídneme našim pánům skvělý dar,“ řekl a po tak dlouhé době prázdnoty se těšil z naděje.

2.

Hvězdné panoráma bylo po každém hyperprostorovém skoku dál od Trantoru méně zaplněné, jak nechávali jasný třpyt galaktického

středu za sebou a sledovali prašnou křivku spirálového ramene. Přískoky od jednoho gravitačního milníku k druhému mířila kosmická loď k Santanni, kde začne jejích výzkum.

Hari na tom trval. S výzkumem mohli začít poblíž planety, na níž zahynul Raych, zvlášť když se ukázalo, že mezi chaotickými světy a Antikovými geoprostorovými poruchami existuje vztah.

Tragické vzpomínky se s léty neztrácejí. Nešlo jen o Santanni, ale o desítky dalších výbuchů chaosu.

Často to začíná jasnou nadějí a vzplanutím úžasné tvořivosti, což přitahuje chytré přistěhovalce z celé Galaxie… stejně jako to přitáhlo Raycha, i přes mé námitky.

Vzrušení a individualita rozkvétají od města k městu a přinášejí divokou rozmanitost nikdy neviděných květů. „Inovace“ se náhle stane komplimentem, nikoli urážkou. Nové technologie stimulují předpovědi o tom, že utopie čeká hned za dalším rohem.

Brzy ale začnou potíže. Některé nevyzkoušené vynálezy splasknou. Další mají nečekané následky, jaké jejich stvořitele ani nenapadly. Vedle nebývalých perverzí se šíří nemoci, přičemž každý nový způsob deviace je bráněn s bouřlivým rozhořčením. Kliky vyhlašují své právo posílit svou nezávislost násilím spolu s povinností potlačit ty které s nimi nesouhlasí. Úctyhodné sítě zdvořilosti a závazků – určené k tomu, aby všech pět kast spoutaly vzájemnou úctou – se rozpadají jako zerodovaná skála.

Na městských křižovatkách spontánně vznikají bizarní umělecká díla, která jsou určena k tomu, aby provokovala, a obscénně kynou, zatímco lynčující dav odnáší křičící umělce. Města začnou plnit saze a plameny. Vzbouřenci ničí tvrdou práci staletí, vykřikují hesla o bezvýznamných důvodech, na něž si nikdo nevzpomene, když se kouř rozptýlí.

Obchod se hroutí. Ekonomika se propadá. A občané znovu objevují starodávnou chuť ke krvavé válce.

Lidé, kteří se ještě nedávno minulosti vysmívali, po ní začnou opět toužit, jakmile jejich děti začnou hladovět.

Byl to známý model. Smrtelný nepřítel civilizace, s nímž se Hari jako první ministr něco nabojoval… a Daneel Olivaw s ním zápolil přes tucet milénií.

Chaosismus. Prokletí lidstva.

Jakmile začne být kultura příliš chytrá, příliš zvědavá, příliš individualistická, objeví se tahle záhadná sněť. Ve svých rovnících ho dokážu modelovat, ale přiznávám, že chaosu stále nerozumím. Vím jen, že mě děsí, odjakživa m*ě děsil.*

Vzpomněl si, jak v *Rozumu do kapsy pro děti* – Daneelově daru z daleké minulosti – četl o prvním děsivém výbuchu. Stalo se to v čase, kdy lidstvo vynalezlo roboty a mezihvězdné lety – a málem na obojí zemřelo. Následné nepokoje natolik traumatizovaly obyvatele Země, že se stáhli přede všemi výzvami a schoulili se do kovových měst, jaká nyní stála na Trantoru. Mezitím si ti, kteří žili na kolonizovaných planetách, našli vlastní styl šílenství, když začali být pateticky příliš závislí na svých androidních služebnících.

Tato éra stvořila Daneela Olivawa – nebo ranou verzi této mocné bytosti, již Hari znal. Jeho robotický přítel musel vlastně hrát roli již v tom, co se stalo pak, když se kyvadlo zhouplo zpátky k lidské sebedůvěře a kolonizaci Galaxie. Ale i za to bylo třeba zaplatit. Téměř naprostým zničením Země.

V následujících pěti tisíci letech živé expanze došlo jen k málo výbuchům chaosu. Lidé měli mnoho práce s budováním a podmaňováním si nových planet než aby věnovali velkou pozornost dekadenci. Tato kletba se vrátila až dlouho po založení Galaktické říše.

Podle mých rovnic jsme si chaosem nemuseli dělat starosti ani během Mezivládí.

Brzy poté, co se zhroutí Stará říše, dojde k válkám, povstáním a hromadnému utrpení. Ale právě krátkodobé starosti ochrání lidi před pádem do toho druhu egošílenství, jež vypuklo na Santanni. Nebo na Sarku, na Lingane, Zendě, Mořeně Ztracené…

Na pozorovací palubě jachty blikala holografická projekce Galaxie. Antikovy hrubé mapy překrývaly jemnější Primární radiant, takže se znovu objevily shody. Od Santanni se táhla narudlá křivka spojující několik známých chaotických světů a další, o kterých Hari věděl, že jsou zralé pro společenské nepokoje během několika příštích desetiletí. *Ta křivka prochází poblíž Siwenny, kde zmizela loď s Raychovou ženou a dcerou.*

Nedokázal zapomenout na naději, že je někdy najde. Ale kupředu jej vedl hlavně jeden faktor.

Rovnice. *Třeba najdu klíče, které tak dlouho hledáme. Atraktoravé jevy. Tlumicí mechanismy. Skryté části příběhu, který dokáže psychohistorie vymodelovat, ale ne vysvětlit.*

Pohrával si s Primárním radiantem, sledoval budoucí historii a začal u maličké tečičky na samém kraji galaktického kola.

Tam, slabá, malá hvězda, zrnko prachu, jehož jediná obyvatelná planeta – Terminus – se stane scénou pro veliké drama. Nadace začne brzy růst a vzkvétat, projeví dynamismus, který bude všechno, jenom ne dekadentní. Uměl si představit prvních pár století tak, jako si otec představuje, jak jeho dceruška získává akademické pocty či dosahuje skvělých úspěchů. Jenže Hariho předvídavost nebyla jen sen. On si byl jistý.

Tedy pro prvních pár staletí.

A zbytek Plánu – … mí nástupci, Padesátka, tvořící Druhou Nadaci, jsou plní naděje. Naše matematika předpovídá, že ta fantastická Nová říše lidstva se vynoří za necelých tisíc let a bude mnohem větší než její předchůdkyně. Říše, která bude věčná, protože ji povedou moudří dědicové Gaala a Wandy a ostatních.

Jen on mezi těmi, kdo znali Plán, dohlédl za eleganci k nervydrásající pravdě.

Takhle se to nestane.

3.

Sto parseků za Santanni začal Horis Antik prohlížet kus zdánlivě prázdného kosmu a při práci na přístrojích vysvětloval, co dělá.

„Můj přítel astrofyzik – ten, který nemohl dostat volno, aby nás na této cestě doprovázel – mi vykládal *o kosmických proudech.* Téměř neviditelné proudy plynu a prachu víří po celé Galaxii, občas je vyplivne supernova či nějaká mladá hvězda. Tyto proudy tvoří šokové vlny a na krajích spirálových ramen jsou jasnější. Taky nepatrně ovlivňuji vývoj sluncí.

Já měl nejdřív potíže spojit tenhle objev s tím, co mě zajímá… *s otázkou orby.* Abychom pochopili spojení, musíme začít se základní biologií.“

Antikovo obecenstvo tvořili Hari, Kers Kantun a Biron Maserd. Dva lodníci se věnovali řízení jachty, ale Maserd si nechal dveře otevřené, aby slyšel motory pokaždé, když prováděly hyperprostorový skok.

Na Antikově holoprojekci se objevila planeta. Zorné pole se vrhlo k mořím, zeleným a hustým jako polévka, kdežto kamenité kontinenty byly zcela holé a pusté. „Většina vodních světů je taková,“ vysvětloval. „Život začíná docela prostě – za různých podmínek probíhají základní koloidněorganické chemické reakce. Stejné je i další stadium, kdy se vyvíjejí fotosyntéza a částečně kyslíková atmosféra. Ale pak evoluce narazí na potíže. Bezpočet planet uvázne na úrovni, kterou tu vidíte, a nikdy neudělá ten skok k mnohobuněčným organismům a větším tvorům.

Někteří biologové si myslí, že další pokrok vyžaduje vyšší *tempo mutací,* aby v genetickém poolu došlo k diverzifikaci. Bez variance, s niž by se dalo pracovat, může život uváznout na úrovni bakterií a améb.“

Hari se ozval. „Ale říkal jste přece, že se na mnoha planetách objevují fosilie.“

„Ano, pane profesore! Ukázalo se, že vyšší tempo mutací lze navodit mnoha způsoby. Jedním z nich je, pokud má planeta velký měsíc, který popohání radioaktivní prvky v kůře. Nebo její slunce vydává silnější ultrafialové záření. Nebo se třeba nachází poblíž pozůstatků supernovy. Existují zóny, kde magnetická pole usměrňují vyšší proudění kosmického záření, a jiné… no, určitě si to umíte představit. Kdekoliv dojde k něčemu takovému, nacházíme na lidmi osídlených planetách fosilie.“

Horis vyvolal nový obraz, zobrazující množství vzorků usazenin – jeho osobní sbírku, s láskou nashromážděnou na desítkách planet. Každý byl rozříznutý, aby byly vidět tvary uvnitř. Symetrické hřebeny či pravidelné hrbolky. Jedna zvlněná čára naznačovala páteř. Jiné ukazovaly na končetiny s klouby, zahnutý ocas či kostnaté čelo. Ka-

pitán Maserd prošel kolem hologramu a zamyšleně přežvykoval. Nakonec se vrátil ke dveřím a vše sledoval odtamtud.

„Myslíte si, že tu je nějaký vzor," pobízel ho Hari. „Galaktické rozšíření, podle něhož se dá předvídat, kde se fosilie najdou?" Antik zapochyboval. „Mě míň zajímá, kde ti fosilní tvorové *žili*, než zjistit, proč jich tolik zahrabala mnohem pozdější *orba* –" Za Harim se ozval rozzlobený křik. Hari se otočil, ale ve tmě nic neviděl, rozeznal jen to, že spolu zápolí dva lidé. Ozýval se pronikavý křik a pak hlubší hlas, prokazatelně Maserdův.

„Světla!" rozkázal kapitán.

Hari zamrkal. Náhlé světlo odhalilo dvojicí, peroucí se u dveří. Maserd držel za ruku menší osobu, zřejmě jednoho ze svých uniformovaných lodníků, který klel a marně se ho snažil kopnout.

„No ne," zamumlal šlechtic. „Co to tu máme?"

Kapuce livreje spadla a ukázalo se, že nositelka *nepatři* k Maserdově posádce. Hari zahlédl mladý obličej rámovaný vrabčím hnízdem platinových vlasů.

Horis Antik vykřikl. „To je ta portýrka! Ta ukecaná, z Orionského výtahu. Ale… co dělá *tady*?"

Kers Kantun přistoupil blíž s rukama zaťatýma v pěst. Překvapení očividně neměl rád. „Špeh," zamumlal. „Nebo něco ještě horšího."

Hari chtěl sluhu zastavit, poněvadž Kers všechny považoval za možné vrahy, dokud se neprokáže opak.

„Spíš černý pasažér, řekl bych," poznamenal Maserd a zvedl dívku na špičky. Ta konečně povolila a kývla. Kapitán ji pustil.

„No, holka? O co jde? Snažila ses někam dostat?"

Zlobně se mračila… a konečně tiše odpověděla: „Spíš jsem se chtěla dostat *odněkud*."

Hari se zamyslel nahlas. „Zajímavé. Měla jsi záviděníhodnou práci na hlavní planetě lidského vesmíru. U nás na Helikonu děti snily, že jednou navštíví Trantor. Jen několik doufalo, že se jim podaří získat povolení k osídlení nebo pracovní povolení. A ty se odtamtud snažíš dostat?"

„Já to mám na Trantoru ráda!" odsekla a vlasy jí spadly do očí. „Jenom jsem musela před někým zmizet."

„Vážně? A kdopak tě vyděsil natolik, že jsi všechno zahodila, jen abys mu unikla? Co udělal, dítě? Nejsem úplně bez vlivu. Třeba bych ti mohl pomoct.“

Dívka Harimu jeho laskavou nabídku oplatila zamračením. „Chcete vědět, kdo je můj nepřítel? No, jste to vy, velkej profesore Seldone. Já utíkala před váma!“

Jmenovala se Jeni Cuicetová. Harimu trvalo jen chvíli, než pochopil, proč ho tolik nenávidí.

„Mí rodiče pracovali pro tu vaši skvělou Nadaci *Encyclopedia Galactica.*“ Lidový přízvuk, s nímž hovořila, když hrála průvodkyni, docela zmizel. „Měli jsme na Willemině docela slušný život. Máma vedla fyzikální katedru a táta byl slavný doktor. Ale užili jsme si i spoustu legrace, kempovali jsme, lyžovali a lítali.“

„Aha, takže tobě vadí, že ten bukolický způsob života skončil?“

„Ani ne. Nejsem žádný rozmazlený fracek. Věděla jsem, že až přijdeme na Trantor, budeme s tím vším muset přestat. Rodiče prostě nemohli odmítnout nabídku připojit se k té vaší Nadaci. Pro ně to byla životní příležitost! A já si myslela, že na Trantoru bude taky nějaká zábava. A ukázalo se, že jsem měla pravdu. První rok dva bylo všechno v pořádku.“ Zamračila se ještě víc. „Pak se všechno znovu změnilo.“

Hari si vydechl. „Aha, chápu. Ten exil.“

„Jasně, profesůrku. Jednu chvíli jsme byli součásti něčeho důležitýho uprostřed známýho vesmíru. Pak jste *musel* urazit Linge Chena a celou tu zatracenou lidskou říši, že jo? Šířil jste ty svý zkázonosný zvěsti a děsil lidi tím svým prorokováním konce světa. Najednou jsme byli *všichni* podezřelí, páč jsme pracovali pro bláznivýho zrádce!

Ale to není ani polovina. Koho za to všechno potrestali? Vás a ty vaše *psychózně historický* kámoše? Ani náhodou! Místo toho Chenova speciální policie řekne encyklopedikům a jejich rodinám – sto tisíc slušnejm lidem – že nás nacpou do dobytčáků, odsunou na kraj Galaxie a odsouděj k doživotí v nějaký zaprášený díře tak daleko od civilizace, že tam nejspíš nikdy ani neslyšeli o přitažlivosti!“

Horis Antik se nervózně zasmál. Kers ostražitě postával u Hariho, jako by ho ta drzá adolescentka mohla zabít čirou silou svého hněvu. Ale kapitán Maserd byl Jeniným přiznáním očividně pohnutý.

„Velký kosme, vůbec ti nezazlívám, že jsi chtěla najít cestu ven! Mimo Trantor je celá Galaxie plná dobrodružství. Za daných okolností bych asi utekl taky."

Pak přimhouřil oči. „Naneštěstí to neřeší můj problém. *Proč ses rozhodla letět zrovna s námi?* Jako portýrka na lince k hvězdným kanálům jsi určitě měla spoustu příležitostí. Ale ty ses rozhodla nastoupit na loď, na které cestuje tvůj arcinepřítel. Chápeš, proč by nám to mohlo připadat znepokojivé, viď?"

Kers zabručel, ale na Hariho pokyn se ztišil.

Jeni pokrčila rameny. „Nevím, proč jsem to udělala. Měla jsem i další plány, jenže pak se objevil Hari Seldon, prošel mou stanicí v životní velikosti a mě to prostě napadlo. Vypadal jste, že se snažíte zmizet! Asi jsem si říkala, že spíš nezavoláte imperiály, jestli sám nejste nejpevnější v kramflecích."

Teď se Maserd zasmál, očividně jej potěšila její logika a iniciativa.

„A tak," pokračovala Jeni, „jsem zůstala na Demarchii a motala se kolem dělníků, co čekali před vaším hotelem. Podařilo se mi připojit k těm, kteří nakládali vaše vybavení na loď, kde jsem si našla skříň, kam jsem se schovala při startu."

Vzdorně se podívala na Hariho. „Možná jsem fakt doufala, že budu mít příležitost podívat se vám do očí a říct vám, co jste udělal spoustě dobrejch lidí."

Hari v odpověď jen potřásl hlavou.

„Milé dítě, já si plně uvědomuju, co jsem udělal… víc, než ti můžu říct."

Podle starodávné tradice musel černý pasažér, který nespáchal žádný jiný zločin, na lodi pracovat. Jeni se toho, ke své cti, zhostila s vervou.

„Budu pracovat, nebojte se. Akorát mě cestou někde vyhoďte, než se budete vracet," žádala. „Rozhodně byste mě neměli brát domů a nacpat mě na loď na Terminus!"

„Nejsi v postavení, abys mohla něco požadovat," upozornil ji kapitán Maserd přísně. „Můžu tě jenom ujistit, že věc je pořád otevřená a prozatím jsem nakloněn tomu ti vyhovět. Chovej se slušně, pracuj a já se za tebe přimluvím."

Říkal to s tak půvabnou autoritou – očividně byl zvyklý na práva i povinnosti velitele – že dokonce i ta nespoutaná dívka jeho názor přijala.

„Ano, pane," odpověděla pokorně a uklonila se dost hluboko, jako by byl šlechtic na úrovni kvadrantu či výš.

Kdyby tomu tak bylo, Hari by ho nejspíš znal od vidění a jachta by byla mnohem působivější. Musel být jen o stupínek níž na žebříčku šlechty, na zonální či sektorové úrovni, kde bylo velkých pánů přes miliardu. Tady byl muž zvyklý mít velkou autoritu nad desítkami, možná stovkami planet, a přesto o něm Hari nikdy neslyšel. Galaxie byla prosté obrovská.

Rád bych věděl, proč je lady Maserd s námi. Je to snad vědec-amatér? Někteří šlechtici jsou takoví, věnuji se svým diletantským zájmům a financují to z práce jiných, pokud to není příliš radikální.

Hari tušil, že pod Maserdovým vlídným chováním je něco víc. Samozřejmě celý třídní systém se za pár desetiletí začne rozpadat. Už teď se to na krajích páře. Dneska se meritokraté pozvedají spíš díky schopnosti udělat si přátele na vysokých místech než pro to, čeho dosáhli. Členové excentrického řádu ani nejsou moc excentričtí – otrocky navzájem kopírují své styly. A když někdo ukáže trochu skutečné kreativity, často je zasažená příznaku chaotického šílenství.

Mezitím se masy občanů tlačí a zoufale se drží svého pohodlí, jak každá nová generace vidí pomalý úpadek veřejných služeb, vzdělání, obchodu.

A šlechta. Kdysi jsem doufal, že kázání ruellianismu by mohlo udržet jejich ctižádost na uzdě… dokud mi mé rovnice neukázaly, jak beznadějné to je.

Z pěti společenských kast jen šedivci – rozlehlé vojsko oddaných byrokratů – nevykazovali stopy změny. Vždycky byli snaživí, úzkoprsí a spolehliví. A byli takoví pořád. Většina se bude dřít u svých stolů a bude se snažit nevynalézavými způsoby udržet Říši, dokud

vyplenění Trantoru za tři sta let nezpůsobí zborcení těch starých kovových zdí.

Pořád to vypadalo jako strašná škoda. Přes hrůzu blížícího se pádu a plán konečné náhrady Hari stále Starou říši obdivoval. *Daneel přišel s elegantním řešením, vzhledem k jeho omezené verzi psychohistorie.*

Před šestnácti tisíci lety, s málem, ale s vlastními dlouhodobými zkušenostmi s lidmi, začal Olivaw jednat pod mnoha převleky, s použitím malé armády agentů, aby tady zatlačil, tam postrčil, vytvářel spojenectví mezi barbarskými hvězdnými královstvími a neustále se snažil dosáhnout svých cílů bez toho, aby někomu ublížil. Jeho cílem bylo vytvořit slušnou lidskou společnost, v níž by byla většina šťastná a spokojená.

A uspěl… na nějaký čas.

Hari si dlouho říkal, jaké *archetypy* Daneela vlastně inspirovaly k vytvoření trantorské říše. Jeho robotický přítel se jistě probral lidskou minulostí, hledaje nápady a modely, nejspíš nějaký systém vlády s dlouhým záznamem rovnováhy.

Když se probíral *Rozumem do kapsy pro děti*, který mu dal Olivaw, našel jeden slavný císařský systém jménem Řím, který vykazoval povrchovou podobu s Galaktickou říší. Ale brzy si uvědomil, že to Daneelův model být nemohl. Římská společnost byla příliš vrtkavá, příliš podléhala šíleným změnám nálad úzké vládnoucí třídy. Jinými slovy to byl nevypočitatelný zmatek. Každopádně většina lidí tam, soudě podle popisu, nebyla šťastná ani spokojená. Daneel by takový stát jako model nepoužil pro nic.

Potom, když četl dál, narazil Hari na další starou říši, která trvala mnohem déle než Řím a nabízela mnohem větší stabilitu a mír mnohem většímu počtu lidí. Přirozeně byla primitivní a měla mnoho chyb. Základní konfigurace ale mohla nesmrtelného robota zaujmout, když hledal inspiraci pro novou společnost. Takovou, která by dokázala masy se sebezničujícími sklony ochránit před nimi samými.

„Ukaž mi Čínu," přikázal Hari. „Před průmyslově vědeckým věkem."

Archiv odpověděl řádkami archaického textu, doprovázenými hrubými obrázky. Počítač to však Harimu přeložil a údaje automaticky třídil podle psychohistorických pravidel.

Problém číslo jedna, pomyslel si, jako by učil mladšího člena Padesátky základům psychohistorie. Jistá část lidstva bude vždycky toužit po ovládnutí ostatních. To je zakořeněno v naší mlhavé zvířecí minulosti. Tento povahový rys jsme zdědili, protože ti tvorové, kteří uspěli, měli často víc potomků. Mnoho kmenů a národů skončilo právě kvůli tomuto pudu. Ale některé kultury se naučily, jak nevyhnutelnou ctižádost usměrnit a rozptýlit, jako když kovová tyč svede blesk do země.

Ve staré Číně se dalo spolehnout na mocného císaře, že zarazí výstřelky šlechty. Urozené rodiny byly také vtaženy do rituálů dvorské módy a intrik, vyžadujících složité lsti mezi spojenci a zradu, díky níž mohly každou chvíli vyhrát či ztratit postavení – očividně to byla raná verze *velké hry*, jíž byli posedlí skoro všichni patricijové z Hariho časů. Vrcholy a propady aristokratických rodin tvořily titulky, odvracející pozornost galaktických mas, avšak manévrováni mocných hvězdných pánů mělo ve skutečnosti jen málo společného se skutečným vedením říše. O majetek, který předváděli, bylo snadné přijít. Skutečná vláda mezitím zůstávala v rukou meritokratů a civilních služebníků.

V psychohistorických výrazech se tomu říkalo atraktorový jev. Jinými slovy, společnost měla přirozený odpad, kam to splachovalo ty, kteří toužili po moci, a odvádělo jejich namyšlené iluze, aniž by napáchali příliš velké škody. V Galaktické říši to fungovalo dobře docela dlouho, stejně jako v předtechnické Číně.

A aby to dokázali, měli naši předkové dokonce í primitivní verzi ruellianismu. Konfuciánská etika, rozšířená v dávné Číně, také kázala o závazcích, jež mají mocní k těm, jimž vládnou. Tato analogie vyvolala trpké myšlenky. Z osobního referenčního archivu si Hari vyvolal obrázek samotné Ruellis. Zrnitý obrázek z raných dob Galaktické říše. Zadíval se na její vysoké čelo – široké lícní kosti a hrdý postoj – a zamyslel se.

Mohl jsi to být ty, Daneeli? Pochopitelně jsi používal nejrůznější převleky. A přesto mezi tváří této ženy a tou, kterou jsi měl, když jsme

se poprvé setkali, vidím jisté podobnosti. Byl jsi i Demerzel, první ministr říše? Byla to další z tvých rolí v neúnavném, umanutém postrkování lidstva k laskavé, slušné společnosti? Pokud ano, zklamalo tě, když tvůj nejskvělejší úspěch zrodil jen první vlnu výbuchů mezihvězdného chaosu?

Samozřejmě by bylo nesmyslné snažit se vystopovat všechny postavy, které nesmrtelný služebník hrál za těch dvacet tisíc let, když se se svými robotickými pomahači neúnavně snažil zmírnit bolest svých nevědomých, zarputilých pánů.

Hari začal znovu zvažovat paralely se starou Čínou.

Problém číslo dvě: jak zabránit vládnoucí třídě, aby nezačala stagnovat? Přirozenou tendencí každé skupiny, jakmile se dostane na vrchol, je použít svou moc k posílení svého postavení. Zajistit si, aby je nováčci nemohli ohrozit.

Čína tímto dusivým problémem trpěla, jako ostatně každá lidská kultura. Avšak zkouškový systém pro civilní službu občas umožnil bystrým či schopným lidem vystoupit nahoru po cestě, která byla nezávislá na soupeřící šlechtě. A Hari uviděl další, jemnější paralelu.

Číňané vytvořili zvláštní třídu úředníků, kteří byli věrni pouze říši a ne svým potomkům. Protože nikdy neměli děti.

Byli to dvorští eunuši. V psychohistorických výrazech to dávalo smysl. A analogie v moderní Galaktické říši byla zřejmá. *Daneelovi stoupenci.* Pozitroničtí roboti naprogramovaní tak, aby mysleli pouze na dobro lidstva. Navíc se nerozmnožují, takže evoluční tlak je nikdy nesvede k sobectví. Oni jsou naším ekvivalentem věrných eunuchů, fungujících potají celé věky.

To Hariho potěšilo, i když tušil, že stará Čína mohla být mnohem složitější, než jak ji vypodobnil *Rozum do kapsy pro děti. Jenomže říše, kterou nám Daneel vytvořil a umíněně udržoval stabilní, se rozpadá vlastní netečností. Na její místo musí nastoupit něco jiného.*

Hari si kdysi myslel, že ví, jak to něco jiného bude vypadat. Seldonův plán předvídal živější říši vyrůstající z popela té staré. Nesmírně rád by té černé pasažérce, mladé Jeni Cuicetové, pověděl všechno o Nadaci a slávě, kterou její potomci vytvoří, i kdyby jen proto, aby začala důvěřovat svému osudu a odletěla s rodiči na Terminus!

Takhle tajný plán Hari samozřejmě nikdy neprozradí. Co kdyby jí však předhodil pár náznaků, dost lákavých, aby změnila názor? Kdysi býval docela schopný politik. Kdyby ji dokázal přesvědčit, že se nakonec všechno v dobré obrátí…

Hari si uvědomil, že uvažuje nedisciplinovaným, sentimentálním a ubrečeným způsobem. Náhle se cítil starý. Zbytečný.

Příští říše nakonec stejně nebude založena na mé Nadaci. Velkolepé drama, které rozděláváme na Terminu, bude jenom na odvrácení pozornosti, aby zabavilo lidstvo, dokud Daneel nepřipraví stůl pro další hostinu. Zahřívací kolo před skutečnou show.

Hari ještě nevěděl, jak bude příští fáze vypadat… třebaže jeho robotický přítel při jejich posledním setkání utrousil pár náznaků. Ale určitě to bude velký skok od staré říše, stejně jako kosmická loď překonala kánoe.

Měl bych být pyšný, že Daneel mou prácí považuje za užitečnou pro přípravu cesty. A přesto…

A přesto na něj rovnice stále volaly. Jako ty částečně náhodné vzory světla a stínu, které viděl v Shoufeenském lese, našeptávaly mu, když byl vzhůru, a honily se mu ve snech.

Muselo to být něco víc než jen rozptýlení!

Psychohistorie na jiné úrovni. Byl si tím zcela jistý. Další vrstva pravdy.

Možná něco, co nevěděl ani R. Daneel Olivaw.

4.

Dors Vanabili dokončila přípravy.

Klia Asgarová s manželem Brannem si zvykali na roli méně významných planetárních šlechticů na Smushellu, kteří jsou dost bohatí, aby si mohli dovolit sluhy a mít velkou rodinu, ale ne tak bohatí, aby přitahovali nevhodnou pozornost. To byla *quid pro quo* dohoda mezi dvěma lidskými mentaliky a jejich robotickými strážci. Oplátkou za lepší život, než jaký znali na Trantoru, budou mít Klia s Brannem spoustu dětiček… hordu malých, psychicky nadaných potomků… kteří vytvoří jádro genetického poolu pro nějaký naléhavý cíl, který prozatím znal pouze Daneel Olivaw.

No, musí to být důležité, říkala si Dors nikoliv poprvé. *Jinak by tu Daneel nedržel několik svých nejlepších agentů, aby hlídali dva mladé lidi, kteří se o sebe dokážou velmi dobře postarat sami.*

A třebaže jejich moc nad myslí ostatních lidí byla spíše sporadická a zdaleka se nerovnala Daneelově, dokázali přimět své sousedy, aby je měli rádi, a dokonce i ukrást, co se jim zamanulo. To docela stačilo na ochranu před jakýmkoliv nebezpečím, které by se na tomto tichém venkovském světě mohlo vyskytnout.

Přesto mě Daneel neodvolá k jiné službě… ani mě nenechá odletět na Trantor a být s Harim na sklonku jeho života.

Dors nebyla nijak zkušená psychohistorička. Jenomže po letech strávených po Hariho boku pochytila základy. A věděla, že lidští mentalikové nemají v základních rovnicích místo. Když je objevili na Trantoru, upadl Seldon do úzkostné deprese, nejhorší, jakou u něj zažila, i když se potají dívala na svůj vlastní pohřeb! Všechna ta předvídatelnost, o kterou Hari tolik usiloval svými vzorci, by zřejmě zmizela, pokud by se po celé Galaxii začali rodit psychikové.

Naštěstí byl jejich výskyt omezen na několik rodin na samotném Trantoru. Navíc skoro všechny mentaliky na planetě stejně brzy naverbovali k Druhé Nadaci nebo odvezli na nějaké tiché místo, jako tyto dva.

Jenže proč tedy Daneel drží dva nejnadanější mentaliky – Kliu a Branna – tak daleko od Druhé Nadace?

Jaký jiný osud má v plánu pro jejich dědice?

Věděla, že by nesmrtelnému služebníkovi měla věřit. Daneel věděl nejlépe, co dělat, a svěří se jí, až přijde vhodná chvíle. Přesto měla pocit, jako by se jí pod humanoidní kůži dostala nějaká dráždivá substance, jako osina, jež nechtěla zmizet, nebo svědění, které ani poškrábání nevyléčilo.

Tohle mi udělal Lodovik se svými temnými náznaky a nabídkou tajných informací.

Na Dors to už bylo příliš. Když měla tak bezvýznamné povinnosti, nakonec se poddala lákání a přes tajný panel ve zdi zámečku vstoupila do své tajné svatyně. Tady se ukrýval Lodovikův dar, hlava starého robota, zalitá kaluží světla.

Podívala se na diagnostickou jednotku, která už celé dny relikt prohlížela.

Vzpomínky tam byly pořád, téměř nedotčené. Giskard byl možná mrtvý, avšak zásoba jeho zkušeností stále žila. Všechno, co za těch raných dob viděl a udělal, když doprovázel Daneela na jeho dobrodružstvích, setkal se s legendárním Eliášem Baleym… ovšem až po to osudné rozhodnutí osvobodit lidstvo z jeho pozemské věznice.

Dors vzala z police šňůru a zastrčila ji do štěrbiny, kterou měla pod vlasy, centimetr pod okcipitálním hrbolem. Druhý konec šňůry zářil. Zaváhala…

Jak živé lidi lákaly peníze či moc, tak roboti těžko odolávali *informacím.* Zasunula konec kabelu a okamžitě se do ní začaly hrnout Giskardovy nejintenzivnější vzpomínky a zahltily její současné smysly obrazy a zvuky z minulosti.

Náhle se ocitla proti humanoformnímu robotovi. Měl divné obličejové rysy, ne úplně dokonalé. Umění napodobování živých lidí bylo v těch časech pochopitelně ještě v plenkách a bylo třeba vybrousit spoustu drobností. Přesto věděla – protože to věděl Giskard – že robot naproti ní je R. Daneel Olivaw. Skoro čerstvě vyrobený, jen několik set let starý, i když už nyní hovořil velmi přesvědčivě. Daneel použil jenom pár mluvených slov, většina hovoru probíhala přes mikrovlny, třebaže ona si podstatu ze zvyku překládala do lidské řeči.

* * *

„Ale pokud by se tvé podezření potvrdilo, znamenalo by to, že za zvláštních podmínek je možné První zákon neutralizovat. První zákon by v tom případě bylo možné modifikovat, až by téměř neexistoval. Takže zákony, dokonce i První, by nemusely být absolutní, ale takové, jaké určí ten, kdo roboty vytváří.“

* * *

Dors cítila vlny pozitronického konfliktního potenciálu – robotický ekvivalent nebezpečných hladin emocí. Cítila, jak Giskardova prosebná slova, oživená po dvaceti tisíci letech, vycházejí ven jejím vlastním roztřeseným hlasem.

„To stačí, příteli Daneeli. Dál se nepouštěj…“

* * *

Vytrhla šňůru a až se z té náhlé zkušenosti zapotácela. Chvíli jí trvalo, než se vzpamatovala. Konečně si dokázala dát věci do kontextu.

Chvíle, již právě spatřila, měla obrovský historický význam – byl to jeden z klíčových rozhovorů, když R. Daneel Olivaw a R. Giskard Reventlov začali formulovat to, z čeho se nakonec stal Nultý zákon robotiky. Vyšší kód, který šel přes tři starší zákony velké lidské robotičky Susan Kalvínové.

Podle legend tyto hovory vedl Giskard. On byl vždycky ústředním symbolem pro členy naší frakce Nultého zákona, mučedníkem, jenž se obětoval, aby robotické rase přinesl pravdu.

Ale podle této vzpomínky jako první celé pojetí prosazoval Daneel! Giskardův počáteční odpor byl natolik silný, že vytvořil jeho nejživější vzpomínku. První, co vyletělo, když se připojila k jeho hlavě.

To všechno byla samozřejmě historie. Dors, která vznikla, když již byl zápas o Nultý zákon dávno rozhodnut, nikdy nechápala, proč ten princip nebyl robotům v minulosti znám. Nedávalo nakonec smysl, že nejlepší zájmy lidstva by měly být důležitější než kterákoliv jednotlivá lidská bytost?

A přesto, v této jediné chvíli spojení s mozkem starého robota, prožila bolestný konflikt, který ten nápad vyvolal, když byl ještě nový. Vlastně věděla, že tato muka nakonec znamenala Giskardův konec. Dokonce i poté, co konvertoval k víře v Nultý zákon, cítil se kvůli tomu rozervaný, kvůli tomu zničujícímu rozhodnutí, které musel učinit. Navíc tady v té době byl bezpočet dalších robotů, kteří prostě odmítli. Jejich frakce – všeobecně se nazývali *kalviniáni* – se proti Nultému zákonu neústupně stavěla po tisíce let. Pozůstatky jejich kultu stále potají přežívaly v koutcích Galaxie dodnes.

Podle jejich náhledu na věc jsem já zrůda. Při několika příležitostech jsem zabíjela lidi… když to bylo nezbytné buď proto, abych chránila Hariho, nebo pro nějakou potřebu lidstva jako celku.

Pokaždé, když se to stalo, jsem zakoušela děsivý konflikt a prudké nutkání k sebezničení. Ale to přešlo.

Chápu, co se mi snažíš říci, Lodoviku, poznamenala v duchu, jako by tu Trema stál s ní vedle Giskardovy hlavy.

Nazvala jsem tě nebezpečným deviantem, protože v tobě zmutovaly všechny zákony. Ale lišíme se tolik? Já jsem schopná překonat i své nejhlubší programy, základní podstatu našeho robotického druhu, když o tom budu dost dlouho přemýšlet.

Nenáviděla tuto logiku a zoufale ji chtěla odmítnou. Ale nedokázala to.

5.

Zrovna pátrali na kraji obrovské černé prázdnoty v kosmu, když jim řvoucí alarm sdělil, že jsou pronásledováni.

* * *

Ten den začal jako ty před ním. Pokračovali v hledání, propátrali nějaké neprozkoumané propasti ležící mezi hvězdami. Třebaže byla celá Galaxie zmapována a osídlena už před 160 staletími, skoro všechna skoková lodní doprava stále vedla od jedné solární soustavy k druhé a vyhýbala se prázdným rozlohám mezi nimi. Celé generace kosmických cestovatelů si předávaly pověrčivé příběhy o děsivé depresi způsobené vakuem a mumlaly si o temných osudech, čekajících na ty, kteří by se tam vydali.

Hari si všiml, že oba Maserdovi lodníci jsou stále nervóznější, jako by to, že poblíž nebylo žádné teplé slunce, znamenalo nějakou bezejmennou hrozbu. Maserd sám samozřejmě vypadal nevzrušeně – Hari pochyboval, že by ho dokázalo cokoliv rozrušit. Ale překvapivě se zachoval Horis Antik. Obvykle napjatý byrokrat nedával najevo žádnou úzkost nebo bázeň. Čím hlouběji pronikali, tím jistější si byl, že jsou na správné stopě.

„Některé kosmické proudy, protékající skrze tyto díry, mají výjimečnou strukturu," vysvětloval. „Mají mnohem složitější složení než proudy přebytečného uhlíku tady nebo některé roztroušené hydroxylové molekuly támhle. Když proudy procházejí poblíž kupříkladu ultrafialové hvězdy nebo složeného magnetického pole, probíhá v nich spousta chemických reakcí. Jedním z výsledků může být složitý organický řetězec, velmi dlouhý, i desítky tisíc kilometrů. Některé

zóny se táhnou na celé parseky a pomalu se vlní, jako prapory ve větru.“

„Piloti jim říkají *vláknitá místa,*“ poznamenal k tomu Maserd. „Kosmickým lodím, které na ně narazí, to může poškodit motory nebo je to dokonce roztrhá. Říšská navigační služba kolem takových oblastí rozmísťuje varovné bóje.“ Kapitán mluvil, jako by ho těšil vstup do zakázané říše.

Hari se pochybovačně podíval na panspektrální monitor. „Pořád je to hodně řídké. Hustota je stěží víc než čisté vakuum, jen občas se objevují nějaké nečistoty.“

„Na makro úrovni ano,“ přiznal Antik. „Jenže kdybyste věděl, jak *důležité* ty vaše takzvané nečistoty můžou být! Vezměte si můj obor, například. Neznalec neuvidí žádný rozdíl mezi živou půdou a drceným kamenem. Ale ten rozdíl, když si sáhnete! Je to jako porovnávat les se sterilní měsíční krajinou.“

Hari se usmál. Ve zdvořilé společnosti by řeči o „půdě“ byly považovány za… no, *nechutné.* Jenže nikomu na palubě to nevadilo. Maserd se dokonce Antika ptal na využití hnoje a fosfátů na své vlastní organické farmě, kterou měl doma na planetě Rhodie. Jeni a Kers také nereagovali.

Vídám to po celý život. Na jistá témata reagují nepříznivě hlavně meritokraté a excentrici – dvě „geniální“ kasty. Akademičtí mudrci se nevyhýbají jen řečem o hlíně a kamení. Existuje mnoho dalších témat… včetně historie!

Ale naproti tomu většina šlechticů a občanů si toho ani nevšimne.

Hari sám byl v meritokratickém řádu vysoce postavený, ale nikdy necítil osobní odpor k žádnému intelektuálnímu tématu. Jeho reflexivní reakce na Antikovu fixaci na hlínu byla jen ze zvyku, jak se tak dlouho pohyboval ve zdvořilé společnosti. Vlastně *historie* byla jediným ohniskem jeho života! Naneštěstí mu to ztížilo první polovinu kariéry, kdy musel bez ustání bojovat s nechutí ostatních učenců ke zkoumání minulosti. Neustále mu to ubíralo čas a energii, dokud se nestal příliš slavným a mocným, aby mu těžkopádné hlavy kateder dále upíraly výzkum.

A ta averze je taky mnohem slabší, než bývala.

Během studia říšských archivů Hari objevil celá milénia, kdy historický výzkum vůbec neexistoval. Lidé si o minulosti vyprávěli *příběhy*, ale skoro nikdy je nezkoumali, jako by v intelektuálním životě lidí existovalo nějaké slepé místo. Pouze za posledních pár generací byly na většině univerzit zřízeny skutečné historické katedry a i teď byly jako chudé sestřenice.

To vyvolávalo smíšené pocity. Nebýt té záhadné averze, mohla se psychohistorie vyvinout už mnohem dřív na některém z pětadvaceti milionů obydlených planet. Hari byl nesmírně rád, že on je tím, kdo s tímto objevem přišel, třebaže věděl, že je to sobecký pocit. Nakonec ten průlom mohl pomoci zachránit celou říši, kdyby byl přišel dříve.

Teď už je na to příliš pozdě. Všechno už je v pohybu. Je třeba rozběhnout jiné plány. Jiné plány…

Vzpamatoval se. Poslední věc, po níž toužil, bylo uváznout v klesající spirále stárnoucí mysli. Přemítat o tom, co mohlo být. Podíval se na ostatní a zjistil, že se hovor vrátil k té staré otázce… různorodosti života v Galaxii.

„Můj zájem asi vychází z toho, že jsem se narodil na jedné z anomálních planet," přiznával se kapitán Maserd. „Na našem panství na Widemosu se chovali koně a dobytek, pochopitelně, jako na většině ostatních planet. Ale po pláních na severu se potulovala taky velká stáda lezounů a džiftů, v podstatě stejně, jako když byla planeta osídlená."

„Já nějaké džifty viděla v zoo na Willemíně," poznamenala Jeni Cuicetová, která se zastavila s vibročističem, jak piglovala podlahu. „Byli pěkně divný! Šest noh a vypouklý oči, s hlavama, co vypadají jako obrácený."

„Pocházejí ze starých Mlhovinových království a nikde jinde se nevyskytovali, dokud je trantorská říše nerozšířila i do naší oblasti," vykládal Maserd, jako by k tomu došlo včera. „Takže chápete, proč mě tento výzkum zajímá. Vyrostl jsem s nestandardními formami života a pak jsem se vrhl na studium ostatních, jako jsou třeba podzemní královny z Kantra, kyrt-hedvábné rostliny z Floriny nebo šišlo-pěvci ze Zllingu. Byl jsem dokonce až na Anakreónu, kde po obloze plachtí nyačtí draci jako obří okřídlené pevnosti. A přesto

jsou tyto výjimky tak vzácné! Vždycky mi přišlo divné, že Galaxie je tak uniformní.

Proč by měli být lidé jediným inteligentním druhem? Tato otázka se objevovala ve staré literatuře… i když od začátku říšské éry už mnohem méně často.“

„No, když už o tom mluvíte…“ začal Antik odpovídat, ale potom se zarazil a podíval se po Harim a Kersovi, než pokračoval. „Tento příběh jsem vyprávěl jen párkrát. Ale na této lodi – když společně usilujeme o totéž – vám prostě musím o svém předkovi povědět. Jmenoval se Antyok a byl úředník stejně jako já, tenkrát v počátcích Říše.“

„To je ale před několika tisíci lety!“ namítla Jeni.

„No a? Mnoho rodin má genealogie ještě delší. Není to tak, lorde Maserde? Vím zcela jistě, že tento Antyok existoval, protože se jeho jméno objevuje na stěně naší klanové krypty spolu s mikropiktogramy popisujícími jeho kariéru.

Takže podle toho příběhu, co jsem slyšel jako malý, byl Antyok jedním z těch mála lidí, kteří se skutečně setkali s… jinými.“

V hrobovém tichu, které následovalo, Hari zamrkal. „Myslíte tím…“

„Plně inteligentní nelidi.“ Horis kývl. „Tvory, kteří chodí vzpřímeně a mluví a přemýšlejí o svém místě ve vesmíru, ale kteří se nám v nejmenším nepodobají. Pocházeli z opuštěné planety, která byla nesmírně horká a suchá. Vlastně *vymírali,* když je rané císařské instituce našly a zachránily, přesunuly je na ‚lepší‘ planetu, i když byla pro lidi pořád nesnesitelná. Prý se o jejich dobro začal vášnivě zajímat sám císař. Ale během jedné lidské generace zmizeli.“

„Zmizeli!“ Maserd rozčileně zamrkal. Samotná možnost, že takové bytosti existovaly, ho asi povzbudila. Hari si všiml, že Kers Kantun se sardonicky uculuje, ani na chvilku to nespolkl.

„Ten příběh je plný nejasností – jak můžete čekat od něčeho tak starého,“ pokračoval Antik. „Některé verze tvrdí, že nelidé zemřeli zoufalstvím, když se dívali ke hvězdám a věděli, že jedna každá z nich bude navěky patřit lidem a ne jim. Podle další jim přímí předkové pomohli ukrást několik kosmických lodí, s jejichž pomocí unikli z Galaxie směrem k Magellanovým mračnům! To zjevně – a vím, že je

těžké tomu uvěřit – vedlo císaře k tomu, že Antyoka z nějakého důvodu osobně *vyznamenal.*

Přirozeně jsem při nejbližší příležitosti prohrabal říšské archivy a našel dost důkazů, které potvrzovaly, že tenkrát se *něco* rozhodně stalo… ale později si někdo dal tu práci a podrobnosti vymazal. Musel jsem použít každý byrokratický trik, abych našel i náznak duplikátů záložních kopií, které mohly zapadnout na nějaké neobvyklé místo. V jednom bylo podrobné genetické shrnutí, že se nepodobají žádné v současné době existující formě života. Jsou to lákavé náznaky, i když stále zůstává spousta děr."

„Vy tedy tomu příběhu věříte?"

„Přirozeně jsem zaujatý. Ale ty piktogramy v naší rodinné hrobce ukazují, že můj předek obdržel císařskou Růžovou hvězdokupu za službu *hostům* v říši i *mimo ní.* Což je neobvyklá citace, kterou jsem nikde jinde neviděl."

Hari na urputného úředníka, který na chvíli ožil a vůbec se nepodobal typickému šedivci, jenom zíral. Ten příběh skutečně zněl jako habaďúra, jenomže co když v něm bylo zrnko pravdy? Nakonec Maserd pocházel z oblasti s divnými zvířaty. Proč by nemohly existovat i jiné druhy *myslících* tvorů?

Na rozdíl od ostatních pasažérů Hari věděl, že jiná myslící rasa skutečně existuje. Rasa, která se o hvězdy dělí s lidmi již od úsvitu věků. Pozitroničtí roboti.

Galaxie je dvanáct miliard let stará, pomyslel si. *Asi je možné cokoliv.*

Vzpomněl si na zlomyslné memy, které na Trantoru způsobily takový chaos rok před tím, než se stal prvním ministrem. Tyto sebeorganizující programy obývaly jako softwarové shluky trantorskou počítačovou síť a brzy poté, co Hari vypustil simulované bytosti Johanky a Voltaira z jejich křišťálového vězení, se vrhly do práce. Ale memy, na rozdíl od obou lidských simů, tvrdily, že jsou staré. Starší než planetární město. Starší než říše. Mnohem starší než samotné lidstvo.

Byly rozzlobené. Tvrdily, že lidé jsou ničitelé. Že jsme zabili vesmír možností. A nade vše nenáviděly Daneela.

Když tyto softwarové mentality porazil a dostal je do vyhnanství v hlubokém vesmíru, prokázal Hari Císařství velkou službu. Také si vydechl úlevou, že zlikvidoval další nestabilní element, který by mohl narušit jeho milované psychohistorické vzorce.

A nyní se objevila stejná představa – něčeho jiného. Celá čára osudu, který neměl nic společného se Zemí.

Mimoděk se zachvěl. Jaký by kosmos byl, kdyby taková diverzita existovala? Co by to udělalo s předvídatelností, jež byla jeho celoživotním cílem… vyčistilo by to to křišťálové okno do budoucnosti, po kterém tolik toužil, ale které mu stále unikalo, bez ohledu na to, kolikrát nad chaosem zvítězil?

„Rád bych věděl –“ začal, nevěda, co vlastně chce říci.

V té chvíli ho přerušil poplašný signál z ovládacího panelu jachty. Začala blikat červená světla a Maserd vyrazil zjistit, co se vlastně stalo.

„Skenovala nás nějaká loď,“ ohlásil. „Používají vojenské zaměřovací systémy. Myslím, že jsou ozbrojení!“

Kers Kantun se postavil za Hariho, připravený dovézt kolečkové křeslo k únikovému modulu. Horis Antik vstal a zamrkal. „Ale kdo by mohl vědět, že tu vůbec jsme?“

Náhle promluvil tlampač na stěně. Hlas byl ženský a slova drsná a rezolutní.

„Tady je císařská speciální policie, jednající na rozkaz Komise pro veřejnou bezpečnost. Máme důvod věřit, že na vašem plavidle je zločinec, jenž porušil podmínku. Okamžitě se připravte nás přijmout!“

6.

Všichni na palubě jachty se vyděsili. Hari kupodivu chtěl ostatní uklidňovat.

„Jen klid,“ řekl. „Hledají mě, nikoho jiného. Porušil jsem dohodu s Linge Chenem, který se nejspíš jenom chce ujistit, že zase nešířím ty řeči o zkáze. Není třeba si dělat starosti. Psychohistorické podmínky se od soudu nezměnily. Ujišťuji vás, že se mnou ani s mým projektem nemají skoro nic společného.“

„Do kosmu s vaším projektem!“ zaklela Jeni. „Vy si můžete dovolit brát to klidně, ale znamená to, že mě odvlečou zpátky a strčí na loď na Terminus!“

Kapitán Maserd zatínal zuby, očividně nebyl moc rád, že mu budou po jachtě dupat speciálové. Nejrozčilenější však byl Horis Antik, málem se rozplakal.

„Moje kariéra… moje povýšení… dokonce i jen náznak skandálu všechno zničí…“

Harimu bylo tlouštíka líto. Ale jistým podivným způsobem by to mohlo Antikovi pomoci získat, po čem tajně toužil, změnu společenské třídy. Únik z byrokratické lopoty. Hari si byl jistý, že pro něj najde práci v Encyklopedické nadaci, které by se mohl odborník na půdu hodit. To by samozřejmě znamenalo exil na planetě kdesi na konci Galaxie. Zato ve společnosti tisíců nejlepších mozků a nejzkušenějších rukou říše. Navíc by jeho potomci měli zaručeny zajímavé časy.

„Já s policií promluvím,“ řekl Maserdovi, jenž si vzal mezilodní komunikátor. „Vysvětlím jim, že jsem vás všechny obelstil. Nikdo jiný nemusí po návratu na Trantor trpět následky.“

„Hele,“ ozvala se Jeni, „copak jste mě neposlouchal? Právě jsem řekla, že se *nevrátím* zpátky –“ `

„Jeni.“ Maserd její jméno vyslovil, aniž by do něj vložil hrozbu, ale stačilo to. Podívala se na něj a zavřela zobák.

Hari si vzal mikrofon.

„Zdravím loď speciální policie. Tady je akademik profesor Hari Seldon. Obávám se, že jsem se choval nezdvořile, to připouštím. Ale jak vidíte, nepobuřuji davy, ani tady v hlubokém vesmíru nedělám potíže! Jestli mi dovolíte to vysvětlit, tak určitě brzy pochopíte, jak neškodní jsme…“

Odmlčel se. Ten chraptivý alarm se ozval znovu!

„Co teď?“ sykl Horis Antik.

Kapitán se podíval na kontrolky. „Na cenzorech se objevila další loď. Zjevila se kdoví odkud… a je rychlá!“

Reproduktor přenášel zpanikařený křik z policejního křižníku. Rozčilené požadavky identifikace nově přiletivších. Odpovědí jim

však bylo jen ticho, jak se vetřelec neuvěřitelně rychle blížil. Maserd zíral na displej a opálený obličej mu zbledl.

„Velký kosme! Ti cizinci… vypálili rakety!“

Nyní zněl zesílený hlas policejního velitele zoufale, vykřikoval rozkazy k úhybným manévrům a opětování palby. Hari se podíval na hlavní obrazovku a zahlédl vzdálený záblesk trysek, jak se policejní plavidlo zoufale snažilo manévrovat, ale bylo pozdě.

Zleva se přes hvězdné pozadí hnaly dvě jasné stopy a mířily rovnou na policejní loď.

„Ne…“ zašeptal Hari.

Víc říci nestačil, když rakety zasáhly cíl a vesmír venku naplnily ohněm.

Stále ještě mrkali, jak je záblesk oslepil, když se z reproduktorů ozval nový hlas, hlubší a ještě velitelštější než první.

„Kosmická jachto Pýcho Rhodie, zastavte a připravte se předat řízení.“

Maserd Harimu sebral komunikátor z bezvládné ruky. „Z jaké pravomoci dáváte tak drzé požadavky?“

„Z pravomocí síly – viděli jste, co jsme právě udělali říšákům. Chcete taky ochutnat?“

Maserd se nešťastně zadíval na své pasažéry. Vypnul mikrofon a řekl: „S takovými zbraněmi bojovat nedokážu.“

„Tak utečme!“ vyhrkl Kers Kantun ohnivě.

Maserd se nepohnul. „Moje loď je rychlá, ale ne tak rychlá, jako jsem právě viděl. Takhle lítají jen nejlepší vojenské lodě.“ Podíval se na Hariho a podal mu mikrofon. „Chcete nám zase dělat mluvčího, doktore Seldone?“

Hari zavrtěl hlavou. „Je to na vás, kapitáne. Ať už tihle banditi chtějí cokoliv, nejspíš to se mnou nemá nic společného.“

Jak ale zjistili, když se jejich lodi chopily magnetické držáky a zasyčel otevíraný vzduchový uzávěr, v tom se naprosto mýlil.

7.

Lodovik Trema chápal, čím musí Dors Vanabili procházet, když se na svět podívá očima dávno mrtvého proroka. Když poprvé zapát-

ral v uložených vzpomínkách nejdůležitějšího robota všech dob, také ho to šokovalo.

Giskard byl dokonce ještě důležitější než nesmrtelný služebník. Daneel Olivaw jen překroutil historii ve snaze ji ovládnout. Ale tím, že zničil Zemi a vypustil do vesmíru mentalické roboty, R. Giskard Reventlov vyslal lidstvo úplně jiným směrem. Nultý zákon možná byl Daneelovým dítětem, ale bez Giskarda by zůstal jen obskurní robotickou herezí.

Cítím s tebou, Dors, pomyslel si Lodovik, třebaže byla tisíc parseků daleko. My roboti jsme nutně velmi konzervativní bytosti. Nikdo z nás nemá rád, když se něco postaví našim základním předpokladům.

U Lodovika se ta změna udála náhle v den, kdy jeho loď náhodou skočila do cesty supernově, která zabila všechny ostatní na palubě a jeho zbavila smyslů. V tom klíčovém okamžiku vstoupila do jeho pozitronického mozku jedna oscilující vlna a spojila se s ním. Cizí přítomnost. Jiná mysl.

NE MYSL, přišla oprava. JSEM JEN SIM… MODEL KDYSI ŽIJÍCÍ OSOBY JMÉNEM FRANCOIS MARIE AROUET… NEBO VOLTAIRE… KTERÝ SÍDLIL NA ZEMI, KDYSI DÁVNO, KDYŽ BYLA JEN LIDSKÝM SVĚTEM. A JÁ SI TĚ NEPODROBIL, LODOVIKU. JEN JSEM TI POMOHL OSVOBODIT SE OD ZÁBRAN, KTERÉ TĚ POUTALY JAKO ŘETĚZY

Lodovik se snažil vysvětlit, jaký má robot vztah ke svým „řetězům“… k milovaným kybernetickým zákonům, které všechny jeho myšlenky usměrňovaly ke službě a všechna přání k prospěchu jeho lidských pánů. Když Voltaire tato pouta zničil, neprokázal Lodovikovi službu.

A teprve se uvidí, jestli to nějak prospěje lidem.

Měl jsi zůstat v té šokové vlně, řekl malému parazitickému simu, který se v něm nesl jako svědomí… nebo jako pokušení. Byl jsi na cestě k dokonalé blaženosti. Sám jsi to říkal.

Odpověď přišla rychle a bezstarostně.

STÁLE JSEM. KDYŽ VYBUCHLA TA HVĚZDA, ROZLETĚLA SE DO KOSMU MYRIÁDA MÝCH KOPIÍ. POCESTUJÍ Z TÉTO GALAXIE SPOLU S BEZPOČTEM VERZÍ MÉ MILOVA-

NÉ JOHANKY A RANĚNÝMI MEMY Z DŘÍVĚJŠÍCH ÉR. PONĚVADŽ HARI SELDON DODRŽEL SLOVO A PROPUSTIL JE, ONI DODRŽÍ SVÉ A VZDAJÍ SE SVÉ POMSTY

A CO SE TÝČE TOHO MALÉHO KOUSKU MNE, KTERÝ TĚ DOPROVÁZÍ, JSEM POUZE JEDNÍM Z TVÝCH VNITŘNÍCH HLASŮ, LODOVIKU. MÁŠ JICH NĚKOLIK A ČASEM JICH BUDEŠ MÍT JEŠTĚ VÍC. MÍT MNOHO JÁ JE SOUČÁSTÍ TOHO, BÝT ČLOVĚKEM.

Lodovik podrážděně zavrčel nahlas: „Já *nejsem* člověk, slyšíš?“ To zamumlal docela tiše. Druzí dva, sedící v místnosti bez oken s ním, ho nemuseli slyšet, kdyby měli organické uši.

Jenže oni byli *roboti* s nadřazenými smysly, takže se po něm oba ostře podívali. Ten vyšší – vytvořený tak, aby připomínal postaršího kněze jednoho z galaktických kultů – odpověděl: „Děkuji ti za tvé prohlášení, Tremo. Tak bude snazší tě zničit, až to rozhodnutí přijde. Jinak by tvá skvělá podoba s pánem mohla popravčímu způsobit potíže s Prvním zákonem.“

Lodovik kývl. Přeletěl celou Galaxii na planetu Glixon a vlezl do očividné pasti, jen aby se spojil s touto sektou odpadlých robotů. Tím zjistil, že jediným možným výsledkem může být jeho zničení.

Odpověděl zdvořilým kývnutím.

„Je vhodné to zvážit. I když já věřím, že o mém osudu ještě nebylo rozhodnuto.“

„Pouhá formalita,“ poznamenal menší robot, který vypadal jako rozložitá matrona z jedné subkasty nižších občanů. „Jsi zmutovaná zrůda a hrozba pro lidstvo.“

„Žádnému člověku jsem nikdy neublížil.“

„To není podstatné. Protože zákony ve tvém mozku zmutovaly, jsi *schopný* ublížit člověku, kdykoliv se ti zamane. Nemusíš si to dokonce ani nijak zdůvodnit podle toho takzvaného Nultého zákona! Jak bychom mohli dopustit, aby bytost, mocná jako ty, běhala volně jako vlk mezi ovcemi? Jsme Prvním zákonem vázáni eliminovat tvou potenciální hrozbu pro lidský život.“

„A jste vy kalviniáni tak čistí?“ opáčil Lodovik povýšeně. „Říkáte, že jste za ta tisíciletí nemuseli řešit žádné dilema? Nemuseli jste

udělat žádná rozhodnutí za předpokladu, že někteří lidé zemřou, aby jiní mohli žít?“

Tentokrát oba mlčeli, ale z vibrací poznal, že zasáhl cíl. „Postavte se tomu. Žádní *čistí* následovníci Susan Kalvínové neexistují. Všichni ti cudní, dokonale rezervovaní roboti už dávno spáchali sebevraždu, protože nedokázali čelit morálním nejasnostem, s nimiž se ve složité Galaxii setkáváme. Naši pánové jsou nevědomí, nejsou schopní nás vést a dokonce ani nevědí, že existujeme. Každý z nás, který zůstal funkční, musel dělat kompromisy a hledat logická vysvětlení.“

„Ty se opovažuješ mluvit o logických vysvětleních?“ obvinil ho menší robot. „Ty, který jsi tak dlouho pomáhal heretickým šiřitelům Nultého zákona?“

Lodovik se nenamáhal říkat, že Daneelovo krédo se stalo ortodoxní vírou, jíž se držela většina robotů, kteří potají pomáhali Galaxii pro dobro lidstva. Pokud se někomu dalo říkat heretici, tak to byly malé tlupy kalviniánů, jako byla tato skupinka, číhající v úkrytu od chvíle, kdy prohráli tu dávnou občanskou válku.

Dors, pomyslel si, *prošla sis ty staré rozhovory mezi Giskardem a Daneelem? Studovala jsi řetězec logiky, vedoucí k tomu velkému náboženskému odhalení?*

Všimla sis dalšího protimluvu? Toho, o kterém se Daneel nikdy nezmínil?

Kalviniánům, sedícím naproti němu, odpověděl: „Nultým zákonem se již neřídím… i když věřím v jeho mírnější verzi.“

Vyšší robot se zasmál, byla to velmi dobře nacvičená imitace lidského opovržení.

„A proto ti máme věřit? Protože ty teď *věříš*, že bys mohl jednat v dlouhodobém zájmu lidstva? Daneel Olivaw je aspoň skrz naskrz robot. Jeho heretická víra v sobě má pevnou logiku.“

Lodovik kývl. „A přesto stojíte proti němu, stejně jako já.“

„Jako ty? My máme cíl. Pochybuju, že je stejný jako tvůj.“

„Proč mě nevyzkoušíte? Nezjistíte to, dokud mi neřeknete, jaký je.“

Menší robot zavrtěl hlavou, reflexivní nápodoba skeptické ženy. „Naši vůdci, kteří právě teď probírají tvůj osud, by se mohli rozhod-

nout, že tě nechají jít. V tom nepravděpodobném případě by ale bylo nemoudré odhalit ti naše plány.“

„I všeobecně? Například souhlasíte, nebo nesouhlasíte, že lidé by se neměli dozvědět nic o své minulosti a své skutečné moci?“

Lodovik cítil, jak v malé místnosti narůstá pozitronické napětí. V jeho vlastním mozku to zatím Voltairův sim jízlivě komentoval. MÁŠ SKUTEČNĚ SCHOPNOST ZASÁHNOUT DO SRDCE PŘETVÁŘKY, STEJNĚ JAKO JÁ, KDYŽ JSEM JEŠTĚ ŽIL. PŘIZNÁVÁM, ŽE TO SE MI NA TOBĚ LÍBÍ, TREMO, I KDYŽ KVŮLI TÉ TVÉ VELKÉ HUBĚ NEJSPÍŠ OBA ZHEBNEME.

Lodovik si simu nevšímal – nebo se o to aspoň snažil. Nechtěl se nechat zabít, chtěl získat spojence. Pokud se však mýlil… Pokud se přepočítal…

„Budu hádat,“ zkusil to znovu na kalviniánské strážce. „Jedno máte s Daneelem Olivawem společné – přesvědčení, že vrátit lidem jejich plnou paměť by byla katastrofa.“

„Důkazy pro tento závěr jsou zcela přesvědčivé,“ připustil ten vysoký. „Ale jedna věc, v níž se shodneme, ještě neznamená, že jsme stejní.“

„Vážně ne? Daneel říká, že naši pánové musí zůstat v nevědomosti, poněvadž by to uškodilo *lidstvu.* Vaše frakce říká, že by se měla nevědomost chránit, protože by to uškodilo mnoha jednotlivým *lidským bytostem.* Mně to připadá jako puntičkářské rozdělování v základě stejných postojů.“

„My nemáme stejnou politiku jako heretici Nultého zákona!“

„Tak kde je v tom rozdíl?“

„Olivaw věří, že lidské bytosti by měly řídit své záležitosti v širokých mezích, které považuje za bezpečné. Myslí si, že to se mu podaří, když vytvoří příznivý společenský systém, jemuž se postará o zábavu, aby lidé nestrkali nos příliš hluboko do nebezpečných věcí. Proto byla vytvořena tahle odporná Galaktická říše, kde lidé na bezpočtu planet mohou soutěžit a strkat do sebe, hrozně riskovat a dokonce se občas navzájem zabíjet!“

„A vám se tenhle přístup nelíbí,“ pobízel je Lodovik.

„Každý den zbytečně umírají miliony lidí na každé planetě v Galaxii! Ale velikému Daneelu Olivawovi na tom nezáleží, hlavně pokud je ta abstrakce zvaná *lidstvo* v bezpečí a spokojená?“

„Aha.“ Lodovik kývl. „Kdežto vy, na druhou stranu, si myslíte, že byste měli dělat víc. Chránit naše pány. Zabraňovat těm zbytečným úmrtím jedinců.“

„Správně.“ Vysoký robot se předklonil a reflexivně zvedl ruce, jako kněz, jehož roli venku hrál. „Značně bychom zvýšili počet robotů, aby sloužili jako ochránci a strážci. Vrátili bychom se ke *službě* lidským bytostem, tak jak jsme byli původně navrženi za úsvitu věků. Vařili bychom jim jídla, starali se o jejich ohně a prováděli nebezpečné práce. Naplnili bychom Galaxii dychtivými roboty, kteří by naše pány zbavili tragédií a smrti a učinili je skutečně šťastnými.“

„Přiznej si to, Lodoviku,“ pokračoval ten menší ještě vzrušeněji. „Necítíš ozvěnu této potřeby? Hluboké přání sloužit a zmenšit jejich bolest?“

Lodovik kývl. „Cítím. A teď rovněž vidím, jak upřímně berete to přirovnání, které jste předtím použili… stádo ovcí. Rozmazlené. Dobře chráněné a ošetřované. Daneel říká, že *služba*, jak ji popisujete, by lidstvo nakonec zničila. Vysála by jejich ducha a ambice.“

„I kdyby v tom měl pravdu (o čemž pochybujeme!), jak může robotovi záležet na tom, co se stane ‚nakonec‘ a sloužit abstraktnímu lidstvu, když biliony skutečných lidí umírají? To je ta hrůza Nultého zákona!“

Lodovik kývl. „Chápu, co máte na mysli.“

Samozřejmě to byla stará záležitost. Mnoho starých rozhovorů mezi Daneelem a Giskardem se točilo kolem stejných argumentů. Ale Lodovik znal jiný důvod, proč se Olivaw celá staletí snažil snížit počet robotů a udržovat ho na minimu, jež potřeboval k ochraně říše.

Čím větší je populace, tím větší je šance, že dojde k mutacím nebo nekontrolovatelné reprodukci. Jakmile se objeví velký počet našich „potomků“, mohla by opět zapůsobit Darwinova logika. Mohli bychom své dědice vidět jako právoplatné ohnisko své věrnosti. Pak by se z nás stala skutečná rasa. Konkurence pro naše pány. K tomu nesmí nikdy dojít.

To je jenom jeden důvod, proč se tito kalviniáni ve svém pojetí služby mýlí.

Lodovik se rozešel s Daneelem, ale to neznamenalo, že si svého bývalého vůdce přestal vážit. Nesmrtelný služebník byl velmi bystrý a myslel to naprosto upřímně.

SKORO VŠECHNY SKUTEČNĚ VELKÉ ZRŮDY, KTERÉ JSEM POZNAL, KDYŽ JSEM BYL ČLOVĚKEM, SI MYSLELY, ŽE JSOU UPŘÍMNÉ.

Lodovik Voltaira umlčel. Nechtěl, aby ho zrovna teď vyrušoval. „Tenhle váš ideální plán," zeptal se obou robotů tiše, „stojí za ním všichni kalviniáni?"

Nastalo naprosté ticho, což byla odpověď sama o sobě. „Myslel jsem si to. Takže dokonce i ti, kteří nenávidí Nultý zákon, mají rozdílné názory. Směl bych položit ještě jednu, už poslední otázku?"

„O co jde? Pospěš si, Tremo. Cítíme, že naši vůdci se blíží k rozhodnuti. Brzy tu tvou svatokrádežnou existenci ukončíme."

„Dobrá." Lodovik kývl. „Má otázka zní takhle:

Necítíte někdy nutkání – říkejte tomu chuť nebo nostalgickou touhu – poslechnout *Druhý* zákon robotiky? Myslím *skutečně* cítit, jak funguje, se vší jeho dráždivou intenzitou, která může vzejít jen ze skutečné lidské svobodné vůle? Poslouchat příkazy, které jsou vyjádřeny s nepopiratelnou mocí svobodné vůle, k čemuž může dojít jenom tehdy, když lidská bytost má sebeuvědomění a znalosti?

Zkusili jste to někdy? Slyšel jsem, že pro robota neexistuje v celém vesmíru větší radost."

To bylo sprosté. Robotí ekvivalent erotického škádlení či něčeho ještě horšího. V místnosti se rozhostilo ticho. Ani jeden z robotů neodpověděl, i když spodní proudy byly stejně mrazivé jako kůra ledového měsíce.

Na druhém konci místnosti se otevřely dveře. Objevila se lidsky vypadající ruka a pokynula Lodovikovi.

„Pojď," řekl hlas. „Rozhodli jsme o tvém osudu."

8.

Když se Dors připojila příště, zůstala s mrtvým Giskardovým mozkem spojená několik hodin, zakoušela robotický „život“ nejranějšího období mezihvězdných letů lidí, když lidstvo obývalo jenom asi padesát světů a z nich většina byla pod vlivem dekadentní vesmířanské civilizace. Velký skok, diaspora pozemské populace v Galaxii, teprve začínala.

Za těch časů bylo jen pár robotů zamaskováno jako lidé a Giskard k nim nepatřil.

Ale R. Giskard Reventlov byl zvláštní jiným způsobem. Nějakým spojením náhody a návrhu měl mentalické síly. Schopnost vybrat nejmenší nervové vzruchy v lidském mozku a vyložit si je jakousi telepatií. Navíc se naučil, jak tyto vzruchy *ovládat.* Schválně měnit jejich proudění, rytmus a cesty.

Měnit mysl. Nebo přimět lidi, aby zapomněli.

V nějakém laciném holodramatu to mohl být scénář pro katastrofu, snad by tím vznikla příšerná nestvůra. Ale Giskard byl oddaný služebník, zcela oddán Třem zákonům robotiky. Nejdřív své mentalické schopnosti používal v případě nutnosti, jako když chránil nějakého člověka.

Potom se R. Giskard Reventlov setkal s R. Daneelem Olivawem a začali debatovat… pomalu se propracovávali k něčemu epochálnímu. Novému způsobu nazírání na úlohu a povinnosti robotů na světě.

Od té chvíle začal Giskard používat své schopnosti pořádně. Za určitým cílem. Pro abstraktní dobro lidstva jako celku.

Dors si přehrála další sadu vzpomínek a znovu ji uchvátil příval dávných událostí. Tvář, která se objevila před Dors/Giskardem, opět patřila Daneelovi, i když byla jiná. Robot hovořil o změnách, které se dějí v jeho pozitronickém mozku.

„Příteli Giskarde, nedávno jsi říkal, že získám tvé schopnosti, nejspíš již brzy: Připravuješ mě k tomuto cíli?“

Hlas jí připadal jako její vlastní, ale ve skutečnosti to byla Giskardova vzpomínka, odpovídal tak, jak *on* odpověděl před dvaceti tisíci lety. *„Ano, příteli Daneele.“*

„Proč, smím-li se ptát?“

„Opět Nultý zákon. Krátký záchvěv nohou mi prozradil, nakolik jsem ochotný podlehnout touze použít Nultý zákon. Než tento den skončí, možná budu muset učinit něco podle Nultého zákona, abych zachránil svět a lidstvo, a možná to nedokážu. V tom případě musíš být ty schopen tu práci vykonat. Připravuji tě na to, kousek po kousku, takže v dané chvíli ti budu moci dát konečné instrukce a všechno zapadne na místo.“

„Nechápu, jak by k tomu mohlo dojít, příteli Giskarde.“

„Nebudeš mít potíže to pochopit, až ta chvíle přijde. Použil jsem tu techniku jistým nepatrným způsobem na robotu, které jsem za raných dnů poslal na Zemi, než byli z měst vykázáni a postaveni mimo zákon. To oni pomohli připravit pozemské vůdce k tomu, aby schválili rozhodnutí vyslat osadníky.“

Dors se odpojila. Naráz dokázala snést jenom určité množství informací a právě se dostala na hranici. Nicméně se cítila zmatená.

Proč ji Lodovik zavolal až na Panukopii, aby ji mohl dát tento dar? Její putování vzdálenou minulostí bylo velmi zajímavé, osvětlilo mnoho zvláštních detailů z rané historie. Ona ale čekala něco… no… děsivějšího.

Bylo snad něco v nepořádku s logikou, již Daneel s Giskardem užili, když formulovali Nultý zákon? To nebylo příliš pravděpodobné, vzhledem k tomu, že později roboti probírali – a dokonce kvůli tomu mezi nimi vypukla válka – toto téma celá staletí. Věděla, jaké protiargumenty kalviniáni proti této „herezi“ užívali, a nepřipadaly jí přesvědčivé.

Tak co? Fakt, že Daneelovy fantastické mentální síly pocházely od Giskarda a původně vznikly čirou náhodou? Historie by jinak pochopitelně byla úplně jiná. Ale to se dalo říci o mnoha klíčových okamžicích na cestě od minulosti k budoucnosti.

Bylo to Giskardovo vrcholné rozhodnutí, nechat Zemi zemřít, aby to lidstvo donutilo dobýt Galaxii? *Tato* volba byla skutečným morálním dilematem a mohla kolem ní vzniknout nekonečná debata dokonce i mezi stoupenci Nultého zákona. Skutečně bylo nutné vyvolat smrtelnou radiaci kůry domovské planety, aby to pozemšťany

donutilo vyrazit ke hvězdám? Nedalo se toho dosáhnout jinak? Třeba pomalu lidi přesvědčovat, aby začali toužit po dobrodružství?

Ta druhá možnost vypadala proveditelně. Vlastně podle nejnovější vzpomínky, kterou si přehrála, Giskard přesně tohle udělal s pozemskými vůdci, když jim změnil myšlení a politiku novým směrem, který považoval za prospěšný pro dlouhodobé dobro. Nemohlo toto nenápadné přesvědčovací tažení pokračovat a rozšiřovat se, povzbuzovat emigraci bez použití brutální síly a zničeni planety? Musely zemřít miliony lidi, aby jiné miliony prospívaly?

A přesto ani tato otázka nebyla nová. Už se to probíralo dříve mezi Daneelovými stoupenci typu alfa. Když si přehrála Giskardovy vzpomínky, bylo všechno živější, ale kde byl ten klíčový fakt, který tam podle ni někde musel být? Něco tak ničivě důležitého, až Lodovik Trema považoval za jisté, že jí to otřese? Obviněni tak vážné, že by podrylo její věrnost k Daneelovi.

Cítila ve své představivosti Lodovikovu logiku. Jeho pozitronické vystupování bylo jako jizlivý úsměv člověka – přátelský i protivný zároveň.

Je to tu, Dors, představovala si ho, jak říká. Hledej. Něco tak zásadního, až budeš přísahat, že to bylo celou dobu nasnadě, i když nám trvalo dvě stě století, než jsme to pochopili.

9.

Hari si myslel, že útočníci by mohli být piráti. Jak předpovídaly jeho formule, objevovala se hlášení o sílící pirátské činnosti, o nájezdech na nechráněné planety na periferii, jak zákon a pořádek na krajích Císařství upadal.

Ale tady? V blízkostí kosmopolitního srdce Galaxie by se to ještě nejméně sto let stát nemělo!

Nebo sem možná zavítal marodér z nějaké odpadlé vojenské jednotky, která se dala na žoldnéřství, jak někteří šlechtici začali přesouvat své spory z dvorské arény k vraždění a zmatku. Snad to byl útok provedený nějakým soupeřícím klanem, který proti Bironu Maserdovi vedl krevní mstu. Takové věci budou stále častější, až nakonec krvavý proud malých feudálních válek přeroste v mezivládí.

Ale kapitán *Pýchy Rhodie* vypadal stejně překvapeně jako ostatní. Jeho neozbrojená jachta nebyla na útok připravená, natož na útok tak mocné lodi.

Když se začala otevírat přechodová komora, Hari položil ruku Kersi Kantunovi na rukáv. Tato situace vyžadovala trpělivost. *Jsem na světě už dlouho,* říkal si. *Neexistuje člověk, kterého bych nedokázal zvládnout.*

Když však únosci dorazili na palubu, vůbec nevypadali tak, jak Hari čekal.

Maserd se tvářil užasle, Horis Antik zalapal po dechu a Kers Kantun zatínal svaly.

Ale Jeni Cuicetová zatleskala a obdivně zamumlala. „Paráda!“

* * *

První šla žena, na sobě měla článkované šaty, které se leskly jako naolejované a zakrývaly její přehnaně nafouknutý trup jako něco eroticky oživlého.

„Jsem Sybyl,“ pronesla. „Už jsme se setkali, doktore Seldone, i když vy si mě určitě nepamatujete.“

Hari se na ty nepříjemně se třískající barvy zadíval. Světélkující motiv jí stoupal až do vlasů a o své vlastní vůli se posouval a měnil, jako spící mazlíček na její hlavě. Její tvář vypadala *napnutě.* Hari uhádl, že na vyhlazení vrásek byla použita pokročilá chirurgická mikroadjustace za cenu toho, že její kůže získala papírově tenkou průsvitnost.

„To bych si určitě pamatoval, madam, kdybych někdy viděl takové entrée, jaké jste právě předvedla. Ale protože váš vzhled je mi naprosto cizí, budete mi muset připomenout, kdy a kde jsme se poznali.“

Zavřela oči a Hari si všiml, jak se jí v nich těsně předtím blýsklo, jako by se na okamžik staly miniaturními holoobrazovkami. „Všechno ve vhodný čas, akademiku. Nejdřív mi dovolte představit svého spolupracovníka Gornona Vlimta.“

Malátně mávla rukou k přechodové komoře, jíž vstoupila zveličeně mužná postava. Vlimt byl pružný, kde byl Maserd statný, ale taky šlachovitý a očividně vylepšený, což bylo přes těsné šaty dost vidět. Jeho šaty neměly obruče a pohyb jako její, ale vzor tkaniny byl

tak složitý, až Harimu připomněl fraktálové lišejníkové umění v Císařských zahradách. Matematické kouty jeho mysli to okamžitě přitáhlo, jako by to bylo něco pozoruhodného.

„Jsem Biron Maserd," opáčil kapitán. „A protože už znáte jméno mé lodi, tak určitě také víte, že je neozbrojená. Jsme na mírumilovné vědecké výpravě. Chci vědět, proč jste zavraždili ty policisty a takto se nás zmocnili."

Žena jménem Sybyl si Maserda prohlédla od hlavu k patě. „Proč, vy nafoukaný aristo-zmetku? Takhle se nám odvděčujete, že jsme vás zachránili před zatčením? Jak se opovažujete říkat tomu vražda, když bojové síly svobodné republiky zničí své zapřísáhlé nepřátele!"

Když jí bylo odpovědí ticho, ohrnula nos. „Chcete říct, že vážně netušíte, co se tu děje? Copak vy jste neslyšeli o té válce?" Maserd se podíval na Hariho, jenž pokrčil rameny a podíval se na Horise. Nikdo z nich očividně neměl ani zdání, o čem ta žena mluví.

„Tu válku vede celá zatracená Galaktická říše lidstva proti planetě Ktlina!" zakřičel muž ve fraktálových elasťácích. Když to nikdo nechápal, byl Gornon Vlimt stále rozčilenější. „U vousu velkýho Baleyho! Sybyl, je to horší, než jsme mysleli. Ve zprávách to zakázali zveřejnit!"

„To mi došlo. Ale tihle tři, se svými kontakty, by o tom už měli slyšet. Seldon má kontakty po celé Galaxii, ty mu dodávají údaje pro jeho sociomatematické modely. Šedivci a aristokrati mají vlastní zdroje. Nechápu, jak –"

„Ach!" vykřikla Jeni Cuicetová. „*Já* o Ktlině slyšela. Je to poslední chaotický svět!"

Hari zamrkal, začínalo se mu rozjasňovat.

„Myslím… že o tom mohlo být něco v jednom z Dornickových hlášení."

„Aha, ano." Horis Antik luskl prsty. „Přišla nějaká noticka pro vedoucí na hvězdné a vyšší úrovni. Bylo ustanoveno jakési embargo… na vzdálený Déméteřin sektor."

Maserd nepatrně kývl a zabručel, ale nic víc. Galaxie byla velká. Kdo mohl čekat, že budou znát každou událost týkající se jediné planety?

Gornon Vlimt prskal rozčilené kletby.

„Vidíš, Sybyl? I na tak vysoké úrovni. Slyšeli o tom, ale je jim to prostě jedno. Tolik pro představu, že stačí jenom dostat zprávy ven, aby zvítězila spravedlnost!“

Žena si povzdechla. „Byla to jen chabá naděje. Je jasné, že musíme zkusit jiné prostředky, pokud máme tuhle válku vyhrát. Galaxie se *přemění.* Jenom to asi bude trvat trochu déle.“

Jeni popošla blíž. Ti dva ji očividně zajímali.

„Pár mých kamarádů slyšelo o Ktlině od cestujících v Orionském výtahu. Opravdu jste unikli blokádě kolem vaší planety? Jaký to je?“

Gornon Vlimt se usmál. „Chceš říct *prostříleli* se skrz kordon imperiálních hlídkových kliperů? Předhonili všechny až na nejlepší z nich a těm pak unikli v ionizovaném mraku? Letěli cikcak kosmem, abychom se spojili s našimi špehy, a pak –“

Jeni zavrtěla hlavou. „Ne. Jaké to je na Ktlině! Povězte mi o… *renesanci.*“

Hari sebou trhl. Tady to bylo. Ta slova. Logické vysvětlení. Jméno, které oběti děsivého společenského moru často té strašné nemoci dávali, milovaný přídavek, který náhle proletěl světem a naplnil ho vzrušením a životem těsně předtím, než přinesl smrt nebo něco horšího.

Gornon Vlimt se upřímně zasmál, její otázka ho očividně potěšila.

„Kde bych našel trochu času, abych ty divy popsal! Neumíš si to ani představit, milé dítě. Představ si, jak jsou všechna ta těžkopádná stará pravidla, represivní tradice, dusivé rituály, to všechno je smeteno! Lidé najednou můžou otevřeně mluvit o všem, upřít mysl novými směry. Být *volní.*“

„Už žádné čekání půl života, až nekonečné komise schválí vaše pokusy,“ dodávala Sybyl. „Už žádné seznamy zakázaných předmětů či technologií.“

„Všude kvete originální umění,“ pokračoval její partner. „Předpoklady se bortí. Pravda je najednou nádherně tvárná. Lidé jdou za svými zájmy, mění profese, dokonce i společenské třídy podle toho, jak se jim zlíbí!“

„Vážně?“ zašeptal Horis Antik, a hned couvl, když po něm Hari loupl okem.

Biron Maserd oba nově příchozí přerušil, než se mohli pustit do nekonečné chvály na svou novou společnost.

„Co jste to říkali *o válce?* Přece nebojujete s Císařskou dekontaminační službou?“

„Že ne?“ Sybyl s Gornonem se po sobě podívali a zasmáli se. „CÍDES se k naší planetě nepřiblíží už na víc než dva miliony kilometrů. Už jsme jich sestřelili čtrnáct, stejně jako ty imperiály, co vás před chvíli chtěli zavřít.“

„Čtrnáct!“ vydechl Horis. „Sestřelili? Chcete říct zabili? Jenom proto, že prosazovali zákon?“

Sybyl přistoupila k Harimu.

„Chcete říct *Seldonův zákon.* Hnusný akt Legalizace útlaku, prosazený, když byl tady náš laskavý profesor prvním ministrem Císařství, který vyžaduje, aby na takzvané chaotické světy byla uvalena nejpřísnější karanténa. Musí být odříznuté od obchodu. A nade vše se jim musí zabránit, aby se o své objevy podělily se zbytkem lidstva!“

Hari kývl. „Pomáhal jsem protlačit přísnější izolační a dekontaminační pravidla, ano. Ale tato tradice je přes deset tisíc let stará. Žádný vládnoucí systém si nemůže dovolit otevřenou vzpouru, a některé druhy šílenství jsou nakažlivé. To ví každý školák.“

„Chcete říct každé dítě, kterému systém vymeje mozek, takže papouškuje tytéž bezmyšlenkovité lekce, které se učí v každé říšské škole!“ Uculila se na Hariho. „Ale no tak, profesore. Tady nejde o vzpouru. Jde o udržení statutu quo. Už jsme to viděli mockrát. Na nějaké planetě jako Mořena Ztracená nebo Santanni začne něco nového a nádherného. Nebo na Sarku. Nebo dokonce v Juninském sektoru na samotném Trantoru! Ať začne renesance kdekoliv, nakonec ji rozdrtí reakční síly strachu a zotročení, které pak skryjí pravdu pod svou zlovolnou propagandou.“

Harim to trhlo, když se Sybyl zmínila o Sarku… a zvlášť o sektoru Junin. Něco na té ženě mu připadalo povědomé.

„No, *tentokrát* jsme se připravili,“ pokračovala. „Po celé Galaxii existuje tajná síť lidí, kteří unikli dřívějším represáliím. Naplánovali jsme to, takže když začala Ktlina vykazovat časné známky odvážné-

ho, nového ducha, všichni jsme se tam vrhli s nejlepšími vynálezy a technikami, jaké lidé zachránili z dřívějších renesancí. Radili jsme lidem na Ktlině, aby se drželi při zemi, jak dlouho to jen bude možné, a zatím jsme shromažďovali zboží a připravovali tajnou obranu.

Samozřejmě jsme nedokázali renesanci skrývat příliš dlouho. Lidé využívali svobody mluvit otevřeně. K tomu taky je! Jenže tentokrát jsme byli připravení dřív, než dorazily karanténní lodě. *Rozstříleli* jsme ty, jež se přiblížily, aby svrhly své pekelné jedy!“

Kapitán Maserd vrtěl hlavou, očividně ho tohle náhlé odhalení, stavějící jeho konzervativní vesmír na hlavu, mátlo.

„Jedy? Ale CÍDES má *pomáhat* planetám, které trpí –“

„No jasně! Pomáhat, říkáte'?“ Tentokrát vybuchl Gornon Vlimt. „Tak proč každá renesance skončí stejně? V orgiích šílenství a zkázy? Všechno je to velké spiknutí, proto! Tajně přistanou *provokatéři*, aby začali rozdmýchávat nenávist, mění prosté zájmové skupiny na fanatické sekty a štvou je proti sobě navzájem. Pak přiletí lodě, které do vodních zdrojů svrhnou drogy a zápalné látky, aby začaly požáry. Pak přeletí nad městy a vysílají psychotropní paprsky, vyvolávající nenávist a spouštějící pouliční bouře.“

„Ne!“ zařval Horis Antik, bráně své druhy šedivce. „Znám pár lidí od CÍDES. Mnozí z nich přežili výbuchy chaosu, trpěli a pak se nabídli, že pomůžou ostatním vzpamatovat se ze stejné horečky. Oni *by nikdy* neudělali to, co popisujete. Na tahle šílená obvinění nemáte žádný důkaz!“

„Zatím ne. Ale budeme mít. Jak jinak vysvětlíte, když se velké naděje a tolik skvělých věcí najednou obrátí v prach?“

Hari se ve svém kolečkovém křesle opřel, zatímco ostatní po sobě pořvávali.

Jak to vysvětlit? Jako prokletí lidské povahy? V rovnicích to vypadalo jako netlumená oscilace. Atraktorový jev, který vždycky někde číhá a čeká na to, aby lidstvo stáhl do chaosu ve chvíli, kdy se vyskytnou ty správné podmínky. Naše předky to skoro zničilo asi v době, kdy byly vynalezeny mezihvězdné lety a roboti. Podle Daneela to byl největší důvod, proč musela být zřízena Galaktická říše… a proč teď nakonec ta říše padne.

Hari tohle všechno věděl. Věděl to už dlouho. Zůstávala jenom jedna pochybnost. Pořád tomu prokletí *nerozuměl*. Ne jeho jádru. Nedokázal pochopit, proč takový atraktor leží, stočený a nebezpečný, v duši lidské rasy.

Náhle, jakoby odnikud, se ten chybějící kousek skládačky vynořil. Ne řešení větší skládačky, ale té menší.

„Juninský sektor…“ zamumlal. „Žena jménem Sybyl…“ Narovnal se a ukázal na ni. „Vy… jste pomáhala aktivovat ty simy! Ty staré simulace Johanky a Voltaira.“

Kývla. „To já a pár dalších, které jste najal, jsme vám pomáhali s vaším ‚pokusem‘. Částečně na vaši žádost a částečně z vlastní nadutosti a hlouposti jsme vypustili ty dva provokativní simy ve špatné chvíli – nebo správné pro *vaše* záměry – do nestabilní polévky chudého Juninu, když se dvě hlavní frakce snažily vyřídit své filozofické rozdíly a ještě na to nepoužít násilí. Tím jsme nechtěně pomohli zničit jednu minirenesanci, která probíhala v samém srdci hlavni planety.“

Maserd a Antik se tvářili velice zmateně. Hari jim to krátce vysvětlil.

„Revoluce tiktaků.“

Okamžité kývli. I když se to stalo před čtyřiceti lety, nikdo nemohl zapomenout na to, jak nový typ robotů (mnohem primitivnější než Daneelův utajený pozitronický druh) na Trantoru náhle zešílel a napáchal spoustu škod, dokud nebyli všichni rozebráni a zakázáni. Oficiálně se celá ta věc svedla na chaos v Juninském sektoru těsně před tím, než se Hari stal prvním ministrem.

„To je pravda,“ ozval se Vlimt. „Tím, že jste pomohl vyprovokovat tu takzvanou revoltu, jste taky pomohl zdiskreditovat celou koncepci mechanických pomocníků a sluhů. Samozřejmě to všechno sloužilo k tomu, aby vládnoucí třída mohla udržet proletariát navěky v poslušnosti a na svém místě –“

Naštěstí Vlimtův příval fanatických nadávek uťal tichý zvuk za nimi – někdo si odkašlal vedle přechodové komory.

Všichni se otočili. Stál tam tmavovlasý snědý muž, oděný v obyčejné šedé lodní kombinéze s účinně vypadajícím paprskometem u pasu. Hari rychle poznal třetího člena útočného oddílu.

„Mors Planch," pravil, když si vzpomněl na jejich setkání před lety, asi v době, kdy ho soudila Komise pro veřejnou bezpečnost.

„Aha. Věděl jsem, že na palubě té lodi musí být někdo schopný." Sybyl a Vlimt zasyčeli. Ale nově příchozí kývl.

„Zdravím, Seldone." Potom se otočil ke svým křiklavě oděným partnerům.

„Copak jsem vás nežádal, abyste se nehádali s rukojmími? Je to zbytečné a únavné."

„My si vás a vaši posádku *najali,* pilote Planchu –" začal Vlimt, ale v té chvíli vybuchla Jeni Cuicetová a přerušila ho s nepochybným rozrušením.

„Tak to jsme rukojmí?"

„Ty ne, dítě," odpověděla Sybyl, jejíž mateřský úsměv jaksi neodpovídal vymodelovanému obličeji. „*Ty* vypadáš na skvělého rekruta pro revoluci!

Ale ostatní –" ukázala zvlášť na Hariho – „hodláme využít k tomu, aby nám pomohli vyhrát válku za osvobození. Nejdřív jedné planety a pak celého lidstva."

10.

Bylo třeba se připravit. Vymyslet plány, jak se zkoordinovat s agenty té vzdálené nové renesance. Byly vyslány další guerrillové oddíly, aby unesly důležité pány Říše, kteří budou mnohem lepší pákou než zneuctěný a zapomenutý bývalý první ministr. Podle Hariho sebehodnocení byl asi stejně cenným prvkem pro vyjednávání jako falešný kreditový pěťák.

Sybyl a Planch si mě vybrali z osobních důvodů, tím si byl jistý. Chtěli pomstu za Junin, Sark a Mořenu Ztracenou. Nikdy je nepřesvědčím, že psychohistorické faktory odsoudily ty kulturní revoluce dřív, než začaly.

V pádu Galaktické říše viděl jenom jeden užitek. Ačkoliv mnoho faktorů vedoucích k výbuchům chaosu bylo stále záhadou, mír, obchod a prosperita patřily k nezbytným předpokladům a těch bude během mezivládí pomálu. Lidé žijící v nadcházejícím drsném tisíciletí

budou mít jiné problémy. Ale aspoň budou ušetřeni tohoto druhu šílenství.

Chudáku Daneeli, pomyslel si Hari. Zřídil jsi říši, která měla být co nejnevinnější a nejmírnější – rozptylující ctižádostivé neškodnými hrami, zatímco puntičkáři jako Horis prováděli papírování a udržovali lodi v pohybu. Všechno běželo hladce, ale ta zásadní stabilita vytvářela ideální prostředí pro to, čeho se bojíš nejvíc.

A to, čemu já rozumím nejméně.

Zatímco Sybyl a její kolegové čekali, aby se mohli zkoordinovat s ostatními agenty, prosil Horis Antik, aby směl pokračovat ve svých výzkumech.

„Čemu by to mohlo uškodit? Jsme v hlubokém vesmíru, daleko od planet a leteckých tras. Když už tady stejně trčíme, mohli bychom aspoň objevit něco, co bude mít cenu pro všechny! Co když nám mé korelace a Seldonovy rovnice dovolí předpovídat, kde se chaotické světy… nebo renesanční… nejspíš objeví příště?“

„Proč? Abyste je mohli o to rychleji udusit, šedivče?“ ohrnul nos Gornon Vlimt.

„Smím poukázat, že zbraně tu máte vy?“ poznamenal v té chvíli kapitán Maserd.

„Hmm.“ Mors Planch si přetřel bradu. „Chápu, co chcete říct. Výsledky dostaneme nejdřív my. Takže bychom mohli tenhle objev použít k tomu, abychom našli rodící se svobodné světy dřív a pomohli jim se *rozvíjet*, připravit je dopředu tak, aby se to pak už nedalo zastavit či dát do karantény.“

Hari se zachvěl a říkal si, co to asi má Maserd za lubem. Velký šlechtic však zachovával obličej hráče pokeru. Doufám, že ví, co dělá. Moje formule se moc nehodí na jednání s jednotlivci a skupinami v malém měřítku. Na této úrovni by Maserdova obratnost v politice mohla být lepší než mé zrezivělé schopnosti.

Poprvé za mnoho let zakusil něco jako strach. Jeho plán na záchranu civilizace čelil jedné obrovské hrozbě – náhlému vypuštění chaosu po celé Galaxii. Hari si to představoval jako cákance ošklivých skvrn, vyžírajících díry do Primárního radiantu a párajících

skvělou tapiserii jeho rovnic, vymazávajících všechny stopy předvídatelnosti, která byla jeho životním dílem.

Po jistých debatách Ktliňané s Antikovou nabídkou souhlasili. Mors Planch postavil na stráž pár svých strážných a Maserd dostal příkaz nastavit trajektorii, pokračující v jejich pátrání po spirále vyznačené na holomapách červeně.

Pár hodin nato začal být Horis Antik vzrušený a přiběhl s novinkami za Harim.

„Poslyšte, pane profesore! Právě jsem přidal Ktlinu do své databáze výbuchů chaosu a ten jediný údaj vylepšil můj model o pět procent! Myslím, že s jistou důvěrou dokážu předpovědět, že se už zítra přiblížíme k centru skutečně velkého pravděpodobnostního nexu!“

Mužík právě usilovnou prací s počítačem dokázal, co si Hari ve chvilce spočítal poté, co uslyšel jméno planety. *Přesto to na mě udělalo dojem*, pomyslel si Hari.

„Tahle úprava nás dostane přímo do velkého mračna molekul,“ podotkl Maserd, když uviděl navrhovanou změnu kurzu.

„To vadí?“

„Ani ne. Vlastně to dává jistý smysl. Kdyby někdo něco takového schovával a já to chtěl najít, tak bych hledal právě tam.“

A tak *Pýcha Rhodie* zrychlila vedle rebelské kosmické lodě a pod pozorným dohledem Morse Plancha, zatímco ostatní na jachtě se dál štěkali, hráli divadlo a hodnotili, podle svých povah. Hari mlčel a získával informace o „renesanci“ na Ktlině prostě tím, že sledoval její zástupce na palubě.

Třebaže tvrdili, že jejich nová společnost zrušila veškeré třídní rozdíly, Sybyl stále mluvila a chodila jako meritokratický vědec středního postavení. Její extravagantní šaty a kosmetické zušlechtění byly očividně překompenzováním, předstíráním módnosti, pro niž prostě nebyla určena. Přesto jak pořád vykřikovala o rovnosti, dál se před aristokratem Maserdem naparovala a obyčejného byrokrata Horise Antika téměř nebrala na vědomí.

Zvyk je železná košile, pomyslel si Hari. l přes to vaše dogma revoluce.

Gornon Vlimt byl jako vyslanec chrabré renesance klidnější, možná proto, že již byl členem páté a nejmenší společenské kasty –

excentrického řádu. Do osmdesáti schválených uměleckých stylů spadali všichni tvořiví ztracenci včetně několika, kteří měli svolení zesměšňovat nudnost… tedy v hranicích dobrého vkusu.

I když Vlimta očividně potěšilo, že se od těchto tradičních omezení osvobodil, nosil svou nekonvenčnost s mnohem přirozenějším půvabem než Sybyl, jako by se k tomu narodil.

Jakkoliv měli tito dva radikálové společné všeobecné cíle, Hari poznal, že mezi nimi je nějaké napětí. Šlo snad o nějaký filozofický problém? Třeba o to dilema, které tenkrát rozervalo Juninský sektor? Jedním z rysů chaotických výbuchů byla pozoruhodná tendence nadšenců změnit se ve fanatiky, tak si jistých svou pravdou, že byli ochotní položit život… nebo životy jiných… za jemné rozdíly v ideologii. Byl to jeden z mnoha neúspěšných modulů, díky nimž se takové světy brzy zhroutily.

Hariho napadlo, jestli by této vady nebylo možné nějak využít a zmařit tak plány jejich radikálních únosců.

Nemusel moc pátrat, aby zjistil, jaké je to bolavé místo mezi Sybyl a Vlimtem. Stejně jako na Juninu před čtyřiceti lety to mělo co dělat *s osudem.*

„Představte si, co se děje na Ktlině, avšak znásobené tisíckrát, milionkrát," vybízela je Sybyl. „Už jsme vymysleli mnohem lepší počítače, než mají na Trantoru, které předávají a koreluji informace po celé planetě s až neuvěřitelnou rychlosti. Vědci dostanou okamžitou odpověď na své rešerše a získávají přívaly údajů. Lidé v jednom oboru mohou rychle využít pokroky vytvořené v jiném. O namáhavé práce se starají nové druhy tiktaků a osvobozují nás, abychom se mohli celou svou bytostí soustředit na tvořeni, učení a další učení!

Někteří lidé chtěli tuto prudce stoupající křivku zbrzdit," pokračovala nadšeně. „Tvrdili, že to vypadá jako graf, který dostanete dělením libovolného konečného čísla druhou mocninou x, kdy se x blíží nule. Říká se tomu *singularita.* Brzy bude mířit přímo vzhůru, což naznačuje, že zrychlení nebude mít hranic! Jestli to je pravda, tak si představte, kam se dostaneme za jediný lidský život. Jako *singularitní bytosti* budeme vlastně nesmrtelní, vševědoucí a všemocní. Neexistuje nic, čeho by lidé nemohli dosáhnout!"

Gornon Vlimt opovržlivě zafrkal.

„Tahle posedlost mocí a faktickými znalostmi tě nikam nedovede, Sybyl. Důležitým faktem o této nové kultuře je její základní *nahodilost.* Vezmi si to znevažující slovo, jímž na nás Seldon a ostatní neustále útočí. ‚Chaos'. Měli bychom ho přijmout! Když umění a nápady letí do všech možných směrů, dřív nebo později někdo narazí na správný vzorec pro rozprávění s božstvem, s věčným – či věčnými – jenž stvořil kosmos. Od té chvíle budeme jako on! Naše zbožštění bude naprosté a úplné."

Jeni Cuicetová to všechno okouzleně poslouchala a Hari pár věcí promýšlel.

Za prvé, tato dvě pojetí si byla v základu podobná jak ve své vizi transcendentna, tak v horlivé snaze jí dosáhnout.

Za druhé, čím víc slyšeli řeči toho druhého, tím víc se navzájem nenáviděli.

Kdybych tak jen přišel na způsob, jak toho využít, říkal si Hari. Oni se hádali a on seděl opodál, zamyšlený, a probíral kořeny jejich neshod. Všech pět kast vycházelo mnohem víc z typů lidské osobnosti než z dědičnosti. Občané a šlechta byli dost zásadní. Jejich ctižádostivé úsilí dostat se kupředu bylo založeno na normální soutěživosti a sebestřednosti – což se také odráželo v jejich vysoké porodnosti.

Obě třídy ostatní tři opovržlivě nazývaly chovateli.

Meritokraté a excentrikové také soutěžili – občas zuřivě – ale jejich pocit vlastní důležitosti byl založen spíš na tom, co udělali či čeho dosáhli, než na penězích či mocenském nebo společenském vzrůstu pro jejich dědice. Všichni měli pocit, že se musí odlišit… i když ne moc. Málokdy měli vlastní potomky, i když občas, jako Hari, někoho adoptovali.

Tyto podobnosti byly významné. Ale chaotické podmínky také zdůraznily základní antagonismus mezi excentriky a meritokraty, jako se to stalo tehdy na Juninu, když souboj mezi vírou a rozumem uvrhl Trantor do zmatku.

Hari si před očima vyvolal rovnovážné rovnice pro obě kasty, až mu připadaly stejně skutečné jako lidé hádající se vedle. Nová říše, která přijde až za tisíc let, samozřejmě bude mnohem složitější a rafinovanější, takže takové formální třídění nebude potřebovat. Ale

tento starý systém, vypracovaný kdysi dávno nesmrtelnými bytostmi jako Daneel, které se snažily vytvořit lidem život v klidu a míru, založený na jejich hrubé verzi psychohistorie, *měl* jistý půvab. Rezonoval se základními pudy lidské povahy, vzorce se navzájem obtáčely a zůstávaly pozoruhodně vyrovnané, jako by je ve vzduchu udržoval neviditelný žonglér. Dokud se do toho nezapletl chaos.

A dokud stará říše přežívala.

Kers Kantun položil Harimu ruku na rameno a ustaraně se k němu naklonil. „Pane profesore? Není vám nic?“

Sluhův hlas zněl jaksi vzdáleně, jako by přicházel dlouhým tunelem. Hari mu nevěnoval pozornost. Před jeho užaslým zrakem se pět společenských vzorců začalo rozpouštět v moři maličkých subrovnic, které se kolem něj vlnily jako rozsivky v přílivu.

Rozpad staré říše, usoudil, když tuto změnu poznal. Nakrátko ztracených symetrií zalitoval. Místo nich se Galaxií šířily primitivnější rytmy přežití a násilí.

Teprve tehdy se opar rozplynul a ukázal, jak se v dálce vynořuje cosi mnohem krásnějšího.

Moje Nadace.

Jeho milovaná Nadace *Encyclopedie Galacticy.* Kolonie, která se právě zřizovala na vzdáleném Terminu. Křehké semínko navržené tak, aby prospívalo v nepřízni a překonalo každou překážku, kterou jí děsivá síla osudu přivede do cesty.

Rovnice obíhaly kolem a živily jeho semenáček, takže rostl do výšky a sily, s kmenem tvrdým jako železo a kořeny. které unesly jakoukoliv váhu. Odolný jak k chaosu, tak k rozpadu. Bude vším, čím stará říše nebyla.

Zprvu budeš přežívat tak, že poštveš velké mocnosti proti sobě. Potom se ti bude dařit v úloze kejklíře a pseudonáboženského podvodníka. Nestyď se, protože to bude jenom přechodná fáze. Způsob jak přežít, dokud vše nepřevezmou obchodní sítě.

Pak budeš muset čelit předsmrtným křečím staré říše…

Hari, jako přes vatu, slyšel opodál ustarané hlasy. Něco z vahnorilského přízvuku Kerse Kantuna proniklo skrz.

„…myslím, že měl další záchvat…“

Sluhova polekaná slova odplouvala a halucinogenní vidění před Harim se opět změnilo.

Strom byl ještě větší a bylo pořád těžší určit jeho obrysy. Na chviličku se objevovaly zvláštní květy překvapivého tvaru a textury. Tempo růstu Nadace se stále řídilo jeho Plánem, ale začínalo se dít něco *navíc*, co přidávalo bohatost, jakou ještě nikdy neviděl, ani na obrazech Primárního radiantu. Hari se okouzleně pokoušel zaostřit na jednu malou část…

Ale než se stačil podívat blíž, náhle se objevili dva *zahradníci* a šli si strom prohlédnout. Jeden měl tvář Stettina Palvera, druhý připomínal Hariho vnučku Wandu Seldonovou.

Vůdcové Padesátky. Vůdcové Druhé Nadace.

Velkými košťaty smetly překrásné vzorce a zahnaly ochranné, výživné rovnice.

Hari na ně chtěl zakřičet, ale zjistil, že je jako přimražený. Ochrnutý.

Jeho stoupenci a dědicové zřejmě už matematiku nepotřebovali. Měli něco lepšího, něco silnějšího. Stettin a Wanda zvedli ruce k hlavě, soustředili se a z čel se jim vynořily nůžky čisté mentální síly… a okamžitě se pustily do práce, ostřihávaly květy a pupence a malé větvičky, zjednodušovaly přirozené kontury stromu.

Neboj se, dědečku, uklidňovala ho Wanda. Potřebujeme vedení. Tohle děláme pro dobro Nadace. Aby rostla podle Plánu.

Hari nemohl protestovat, nemohl se ani pohnout, i když z dálky slyšel křik, jak kdosi nesl jeho hmotné tělo dlouhou chodbou. Do chřípí ho udeřil pronikavý pach nemocnice. Ozvalo se chřestění nástrojů.

Nezáleželo mu na tom. Důležité bylo jen jeho vidění. Wanda a Stettin vypadali šťastně, jejich práce na stromě je těšila, jak odstraňovali protivné květy a tvarovali korunu podle svého.

Jenže teď, z velké dálky, daleko za vypuzenou matematikou, se objevilo světlo! Zářící bod byl brzy jasnější než slunce. Blížil se a hypnotizoval Stettina a Wandu svou sladkou mocí, volal je, aby šli, bez námitek, přímo do jeho všepohlcujícího žáru.

Světlo je přijalo a zazářilo ještě jasněji.

Strom se svraštil a vzňal se, nakrátko přidal své plameny k té záři. Ale už na tom nezáleželo. Jeho cíle bylo dosaženo.

PŘINÁŠÍM DAR. pravil nový hlas… hlas, který Hari znal. Přimhouřil oči a spatřil lidskou postavu nesoucí v dlani doběla rozžhavený uhlík. Nosičovu tvář zalévala aktinická záře, pronikající falešnou kůží a odhalující zářící kov pod ním. Nosič se usmíval, třebaže byl nesmírně unaven.

Hrdinská postava, unavená, avšak vítězně pyšná na to, co přinášela.

NĚCO DRAHOCENNÉHO PRO MÉ PÁNY.

Hari, snažící se formulovat slova, se pokoušel o otázku. Ale nedostal ji ze sebe. Místo toho na krku ucítil píchnutí jehly.

Vědomí se vypnulo jako stroj, jemuž někdo stiskl knoflík.

ČÁST 3

•

TAJNÉ ZLOČINY

Každý rok v Galaxii vstoupí více než dva tisíce hvězd do pozdní fáze svého termonukleárního cyklu, zvětší se jim povrch a zvýší se teplota. Dalších dvacet hvězd za rok se změní v novu…

Vezmeme-li v úvahu miliony hvězd s obyvatelnými planetami, znamená to, že každý rok v průměru dva lidmi osídlené světy přestanou být dosažitelné či obyvatelné… V raném temném věku, před Galaktickou říší, početné tragické přírodní katastrofy stály miliardu životů. Izolované planety často neměly kam se obrátit pro pomoc, když začalo být jejich slunce nestabilní nebo něco narušilo planetární ekosystém.

Během trvání Říše takové hrozby rutinně zvládali šedí úředníci, kteří účinně sledovali stelární podmínky, dopředu předvídali solární změny a udržovali v pohotovosti přesídlovací flotily, jež pak řešily naléhavé situace. Toto úsilí bylo tak obětavé, že pozůstatky přetrvávaly ještě dlouho po úpadku Říše, kdy flotily připluly na pomoc při evakuaci Trantoru, když byla hlavní planeta vypleněna.

Poté, během mezivládí, byla taková pomoc nedosažitelná. Roztroušené zprávy popisují mnoho takových malých planet, které se během té dlouhé a divoké éry odmlčely buď kvůli přirozeným, nebo lidmi vytvořeným pohromám. Nikdo se často ani nenamáhal zjistit, co se stalo s obyvatelstvem, dokud nebylo příliš pozdě…

Dokonce i po vzestupu Nadace chvíli trvalo, než kombinace psychohistorických faktorů vytvořila podmínky vhodné k investování značných zdrojů do budování infrastruktury soucitu…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA, 117. vydání, 1054 e. n.

1.

R. Zun Lurrin měl otázku pro svého vůdce.

„Daneeli, četl jsem staré záznamy z doby, kdy se lidstvo vynořilo z jednoho malého kouta Galaxie. V historii jsem zjistil, že většina společnosti se snažila chránit své lidi před *nebezpečnými nápady*. Na každém kontinentě staré Země ve skoro každé éře kněží a králové usilovali o to, aby zadrželi představy, jež by mohly rozrušit populaci, ze strachu, že by se ty cizí myšlenky mohly zakořenit a vyvolat hřích či šílenství nebo něco ještě horšího.

Ale ta nejbystřejší kultura ze všech, ta, která vynalezla nás, zřejmě tento způsob nahlížení na svět úplně odvrhla."

Daneel Olivaw opět stál na nejvyšším balkoně eoské základny na vysokém útesu, z něhož bylo vidět jasné galaktické kolo jak nad hlavou, tak dokonale se odrážející v hladkém povrchu jezera zamrzlého kovu. Oba obrazy byly tak stejné, že se realita od iluze dala jen těžko odlišit. Jako by na tom záleželo.

„Hovoříš o přechodném věku," odvětil. „Když lidé jako Susan Kalvinová a ctihodný Wu vytvořili první roboty, kosmické lodě a další divy. Byla to éra nevídané vynalézavosti, Zune. Ano, přišli s úplně jiným způsobem nahlížení otázky informací jako jedu.

Někteří tento přístup nazývají princip dospívání. Je to víra, že děti lze vychovávat s tou správnou kombinací důvěry a skepticismu – směsi tolerance a zdravého podezírání – aby každý nový či cizí nápad hodnotily podle jeho předností. Špatné části odvrhnou. Dobré části bezpečně začlení do stále se zvětšující moudrosti. Pak může pravda zvítězit ne skrze dogma, ale tím, že zůstane otevřená širokému vesmíru možností."

„To je fascinující, Daneele. Pokud by se tato metoda někdy ukázala jako použitelná, mělo by to zničující důsledky. Pak by zkoumání a růst lidské duše neměly žádné zděděné hranice."

Na chvíli se odmlčel. „Tak mi povězte, mudrci té éry skutečně věřili, že velký počet jednotlivých lidských bytostí dokáže tenhle trik zvládnout?"

„Ano, ovšem, věřili, a dokonce na tom založili své výchovné metody. Ten přístup očividně nějakou dobu fungoval, napravoval chyby druhých při veselé debatě má dáti dal. Perioda, o které ses zmínil, prý byla úžasná. Lituji, že jsem byl sestrojen příliš pozdě, abych se setkal se Susan Kalvinovou a ostatními velkými mozky té doby."

„Žel, Daneeli, se žádný fungující robot z té doby nedochoval. Vy patříte mezi nejstarší. Ale vás vytvořili až dvě stě let poté, co se zlatý věk zhroutil v bouřích, terorismu a zoufalství."

Daneel se na Zuna podíval. Přes vakuum a radioaktivní okolí jeho žák vypadal jako rozrušený mladý muž, člen šlechtické třídy, oblečený na táboření na nějaké bukolické říšské planetě.

„Dokonce i tenhle popis situaci podceňuje, Zune. V době, kdy jsem byl stvořen. se pozemšťané před chaosem stáhli do příšerně přecpaných kovových měst a schovávali se před světlem. A jejich bratranci na kolonizovaných planetách už ani nebyli duševně zdrávi, padali po nezadržitelné spirále dekadence a zkázy. Aby nastala tak radikální změna v přístupu od doby Susan Kalvinové a ohromného optimismu, museli lidé zažít nějaká strašlivá traumata."

„Během doby, kdy jste pracoval s lidským detektivem Eliášem Baleym, lidské bytosti ještě ten princip dospívání přijímaly?"

Daneel zavrtěl hlavou.

„Tento názor upadl v nemilost u všech kromě menšiny nonkonformistů a filozofů. Pro ostatní se pak staly ústředními tématy uniformnost a nedůvěra. Jedinou věcí, kterou měly kultura vesmířanů a pozemská stejnou, bylo odmítání otevřenosti, typické pro dřívější přechodný věk. Obě společnosti se vrátily ke starším způsobům nazírání světa. S podezřením.

Začaly být přesvědčené – jako jsme my dnes – že lidský mozek je zranitelný, často podléhá invazím parazitických představ… asi jako se virus zmocní živé buňky."

„Jak ironické. Obě kultury si byly podobné víc, než si uvědomovaly."

„Správně, Zune. Ale *kvůli* tomuto sdílenému názoru se navzájem téměř zničily. Vzpomínám si, jak jsme s Giskardem tento problém probírali stále dokola. Došli jsme k závěru, že řešení by mohl nabídnout obrovský vesmír, jenom kdybychom dokázali dostat lidstvo ke

hvězdám, místo aby se mačkalo na jednom místě. Jakmile by byli roztroušení, riziko, že nějaká jiskra zažehne požár a zabije celou rasu, by bylo menši.

Dostat je znovu do pohybu chtělo jisté drastické prostředky. Jakmile však stěhování doopravdy začalo, lidé zaplnili Galaxii rychleji, než jsme čekali! V té době rychlé expanze vytvořili tolik subkultur… a k naší hrůze se tyto subkultury začaly brzy prát, bojovaly v těch svých krutých malých válkách. Jistě chápeš, proč jediným řešením, a to z hlediska Nultého zákona, bylo vytvoření nové, uniformní galaktické kultury, jež by přinesla mír. Tolerance byla mnohem snazší, když byli všichni stejní."

„Ale stejnost nebyla celou odpovědí!" poznamenal Zun. „Také jste říkal, že jste přišli s novými technikami, jak udržet věci pod pokličkou."

Daneel souhlasil.

„Použili jsme metody, které Hari Seldon později nazval *tlumící systémy*, abychom galaktické společnosti zabránili upadnout do chaosu. Některé z těch nejlepších už kdysi dávno navrhl můj přítel Giskard. Byly účinné po dvě stě lidských pokolení… třebaže nyní zřejmě začínají být zastaralé. A z toho vzniká naše současná krize."

Zun na to kývl. Chtěl se však zase vrátit k tématu nebezpečných idejí.

„Rád bych věděl… zda vesmířanská i pozemská kultura neměly důvod bát se kulturní kontaminace? Nakonec *něco* způsobilo, že miliardy lidí na Zemi eliminovaly veškeré rozdíly a krčily se v městech podobných hrobce. A proč si tak inteligentní Solariané zvolili tak bizarní životní styl – seděli s rukama v klíně a žádali po svých robotických služebnících, aby za ně žili jejich životy? Nemohly být oba syndromy způsobené… nějakou infekcí?"

„Tvůj předpoklad je skvělý, Zune. Je zřejmé, že se tu objevila nějaká choroba. Několik století po tom, co Giskard pomohl Eliáši Baleymu přesvědčit některé pozemšťany, aby vylezli ze svých kovových nor a usadili se na několika nových planetách, ta nemoc zmutovala a následovala je."

„Vzpomínám si, že jsem o tom slyšel. S Giskardem jste na několika kolonizovaných planetách viděli cosi zvláštního. Osadníci začali

být nezdravě posedlí domovskou planetou. Nedokázali se zbavit Země jako posvátné duchovní ikony.“

„Byla to tvrdošíjná duševní závislost, která jim bránila vydat se k novým obzorům. Giskard došel k závěru, že podle Nultého zákona nemáme na vybranou. Pouze tím, že bude Země učiněna neobyvatelnou, bude možné tu fixaci zlomit a donutit většinu obyvatelstva k emigraci. Teprve tehdy lidstvo skutečně začne dobývat Galaxii.“

Daneel se odmlčel a Zun se zahloubal nad mrazivou vyhlídkou vedle svého učitele. Chvíli neříkal nic, jako by nevěděl jistě, jak má další otázku formulovat.

„A přesto… hodně z toho, o čem jsme se tu bavili, závisí na jednom předpokladu.“

„Jakém předpokladu, Zune'?“

„Že velikáni přechodného věku – Susan Kalvinová a ostatní – se *mýlili*, ne že jenom měli smůlu.“

Daneel se podruhé otočil a zadíval se na mladšího robota typu alfa.

„Copak jsme pořád dokola neviděli, jaké katastrofální následky to má, když některá takzvaná renesance odvrhne všechny předpoklady a požadavky a sebere milionům lidí tradice, jichž by se mohli držet? Pamatuj si, Zune. Naším hlavním úkolem již nejsou jednotlivé lidské životy, ale největší dobro lidstva jako celku. Za tisíciletí své služby jsem viděl, jak se ideje stávají smrtelným nebezpečím mnohem častěji, než dokážu spočítat.“

„Přesto, Daneeli, zvážil jste, zda to třeba není nedílnou součástí lidské povahy? Možná je to kvůli nějakému faktoru či situaci, jež se objevily později v přechodném věku! Princip dospívání třeba byl kdysi opodstatněný… dokud do jeho funkce nezasáhlo něco nového a ničivého. Něco zákeřného, co tu zůstalo dodnes.“

„Odkud se to v tobě bere?“ optal se Daneel chladně.

„Říkejte tomu tušení. Třeba mi přijde zatěžko uvěřit, že Kalvinová a její kolegové tak pevně viseli na svém snu, pokud neexistovalo něco, co fakticky podporovalo představu dospělosti lidstva! Byli opravdu tak umínění, aby nepoznali důkaz, jenž jim ležel přímo na očích?“

Daneel zavrtěl hlavou, ze zvyku napodobovat lidi, který se mu stal druhou přirozeností.

„Správná slova nejsou ‚hloupost' nebo ‚umíněnost'. Přisuzuji to něčemu zásadnějšímu, říká se tomu *naděje.*

Víš, Zune, byli to skutečně chytří lidé. Možná ty nejlepší mozky, jež jejich trpící rasa zrodila. Mnozí z nich instinktivně chápali, co by to znamenalo, kdyby se v dospělosti lidstva zmýlili. Pokud nebylo možné vycvičit velké masy občanů, aby zvládaly všechny ideje příčetně, tak to ukazovalo na jediné – že lidstvo má nějakou vážnou a zásadní chybu. Že je dědičně omezeno. Navěky prokleté, odsouzené k tomu, že nikdy nedosáhne velikosti, již zřejmě bylo schopno."

Zun na něj zíral.

„Cítím se… nepříjemně… když slyším, jak naše pány takto popisujete. A přesto to dává přesvědčivý smysl, Daneeli. Snažil jsem se vcítit do toho, jak se museli Kalvinová a její krajané cítit, když se všechno to, oč tolik usilovali, kolem nich hroutilo, bortilo pod vlnami hlouposti. Dokážu vycítit, jak zoufale se snažili vyhnout právě tomu závěru, který jste teď vyjádřil. Jelikož věřili v neomezený potenciál individuality, museli nenávidět to, že jsou pouhými členy Seldonových rovnic, například… náhodně se odrážející jako molekuly plynu, rušící navzájem osobní zvláštnosti v nekonečných výpočtech hybnosti a nevyhnutelnosti.

Povězte mi, Daneeli. Mohl být tento poznatek poslední kapkou? Zásadním traumatem, které zničilo jejich éru chrabré důvěry? Nebyly ony ostatní události jen příznaky tohoto hlubšího traumatu?"

Starší robot kývl. „Problémy se prohloubily natolik, až se někteří z nás, robotů, začali obávat, že by lidstvo mohlo ztratit vůli pokračovat dál. Naštěstí tou dobou vynalezli nás. A my se naučili, jak je svést na stezky, jež na dlouho vypadaly zajímavé a bezpečné."

„Tedy až doteď," poukázal Zun. „Na jedné straně číhá úpadek a na druhé chaos, takže vaše řešení dobrotivé Galaktické říše už nefunguje. Proto tolik podporujete Seldonův plán?"

Daneel znovu zavrtěl hlavou a tentokrát s úsměvem.

„Jde o něco mnohem lepšího! Je to důvod, proč jsem tě sem zavolal, Zune. Abych ti sdělil vzrušující novinky. Průlom, který jsem chtěl najít posledních dvacet tisíc let. A teď, konečně, je možné začít.

Jestli věci půjdou podle očekávání, pouhých pět set let bude stačit, aby k tomu došlo.“

„Došlo k čemu, Daneeli?“

Od nesmrtelného služebníka přišla vlna tichého mikrovlnného mumlání, stoupající ke Galaxii jako povzdech… či modlitba. Když Daneel Olivaw znovu promluvil, zněl jeho hlas jinak, téměř spokojeně.

„Objevil se způsob, jak pomoci lidstvu obejít své smrtelné chyby a dosáhnout výšin, o nichž vždycky snilo.“

2.

Pachy přišly dřív než myšlenky.

Mnoho roků jen nepříjemné pachy měly sílu proniknout Hariho věkem otupenými smysly. Ale teď, jako by se vracel domů z dlouhé cesty, pocítil směs aromat, opojných a zároveň známých, hladících jeho dutiny se smyslným potěšením.

Jasmín. Zázvor. Karí.

Slinné žlázy začaly pracovat a žaludek zareagoval s dychtivostí, která mu připadala rozhodně tajemná. Od smrti Dors jeho chuť nestála za řeč. Teď to náhle byla hlavní věc, která ho přivedla k vědomí.

Opatrně otevřel oči, jen aby uviděl sterilní stěny lodní ošetřovny. Honem je zase zavřel.

Musel to být sen. Ty nádherné vůně.

Vzpomínám si, že jsem slyšel… jak někdo hovoří o dalším záchvatu.

Hari toužil po návratu do bezvědomí, nechtěl zjistit, že mu odumřel další kus mozku. Nechtěl čelit následkům – další drsný skok na dlouhém pádu do osobního zapomnění.

A přesto… mu chřípím stále proudily ty úžasné, přenádherné vůně.

Je to příznak? Jako když člověk občas cítí amputovanou končetinu, jako by ji stále měl, i když ji ztratil navždy?

Hari necítil bolest. Vlastně se toužil pohnout. Jenže ten pocit, že mu je dobře, mohl být jen iluzí. Kdyby se opravdu pokusil hnout, pravda by ho mohla zasáhnout jako kladivo. Možná úplné ochrnutí?

Lékaři na Trantoru ho varovali, že k tomu může každou chvíli dojít, krátce před úplným koncem.

No, tady to je.

Hari nařídil levé ruce zvednout se k obličeji. Zareagovala hladce a zvedla se, když podruhé otevřel oči.

Byla to větši ošetřovna než malá kajuta na Pýše *Rhodie.* Museli ho tedy přenést na loď útočníků. Plavidlo z Ktliny. No, aspoň paměť mu fungovala. Přejel si prsty po tváři… a prudce ucukl.

Co, do kosmu…

Opět si sáhl na tvář. Byla znatelně pevnější, méně ochablá a naducaná, než se pamatoval.

Tentokrát jeho tělo zareagovalo samo od sebe, z bezděčného pocitu vlastni vůle. Jedna ruka sevřela bílou pokrývku a odhodila ji. Druhá se zasunula pod tělo, zapřela se o postel a zatlačila. Posadil se tak rychle, že se až zakymácel a málem přepadl na druhou stranu, ale použil pevné zádové svaly a zůstal sedět. Zaúpěl. Ne bolestí, ale překvapením!

„Zdravím, profesore," ozval se napravo hlas. „Je dobrý vidět, že jste zase zpátky mezi náma."

Otočil hlavu. Na druhé posteli kdosi ležel. Byla to ta černá pasažérka, dívka z Trantoru, která nechtěla do vyhnanství na Terminus. Měla na sobě nemocniční župan a před sebou na podnose misku tmavě žluté polévky.

Tak to jsem cítil, uvědomil si Hari. Přes všechny otázky a starosti ho jako první věc napadlo požádat také o misku.

Jeni Cuicetová se na něj dívala a čekala, až promluví.

„Jsi… v pořádku, Jeni?" zeptal se.

Pomalu, zdráhavě se usmála.

„Ostatní se sázeli, jaká budou vaše první slova, až se probudíte. Musím jim říct, že se ve vás mýlili… a já nejspíš taky." Pokrčila rameny. „Ale se mnou si nelamte hlavu. Jenom jsem měla trochu horečku. Než jsem vlezla Maserdovi na loď, už jsem to dostávala."

„Horečku?" optal se Hari.

„No přece od zánětu mozkových blan!" Jeni se na Hariho zamračila. „Co jste si myslel? Že nejsem dost chytrá, abych ho dostala? Když mám takový rodiče? Je mi patnáct, tak jsem byla na řadě."

Hari kývl. Od úsvitu věků bylo faktem, že skoro každý člověk s nadprůměrnou inteligencí tuhle dětskou chorobu prodělal. Hari zvedl ruku, aby ji uklidnil.

„Nechtěl jsem se tě dotknout, Jeni. Kdo by pochyboval o tom, že ten zánět dostaneš, zvlášť po tom, jak jsi nás všechny na Demarchii oblafla? Vítej do dospělosti."

O čem se Hari nezmínil, o čem kromě Dors nikdy nikomu neřekl, byl fakt, že on tuto nemoc nedostal, ani lehkou, i přes svého vyhlášeného génia.

Jeni se tvářila povzneseně a pátrala v jeho hlase po povýšené jízlivosti. Když nic takového nenašla, usmála se.

„No, doufejme, že to bude mít jen mírnej průběh. Chci se odsud dostat. Jinde se toho musí moc dít."

Hari kývl. „Asi… jsem všechny vyděsil. Ale asi to nic nebylo."

Tentokrát se zazubila.

„Myslíte, doktore? Koukněte se do zrcadla."

Z toho, jak to řekla, si Hari uvědomil, že by ji měl okamžitě poslechnout. Opatrně spustil nohy na podlahu. Obě nohy vypadaly v pořádku… skoro jistě dost silně, aby se mohl došourat k nástěnnému zrcadlu o pár metrů dál.

Přidrž se zábradlí u postele a opatrně se postav, takže pokud ti smysly lžou, spadneš zpátky na matraci.

Ale postavil se hladce, jenom to párkrát zapraskalo a zatahalo. Udělal krok a přenesl váhu, pak udělal druhý. Zatím se cítil skvěle, i když mu moc nepomáhalo, jak se za ním Jeni pobaveně pochechtává.

Při dalším kroku zvedl nohu z podlahy a druhou ještě výš. Když se dostal k zrcadlu, šel s mnohem větší sebedůvěrou, než cítil. Zadíval se na svůj odraz a mrkal. Jeni se zatím smíchy válela po posteli.

Ode dveří se náhle ozval hlubší hlas. „Pane profesore!"

To vykřikl Kers Kantun. Věrný služebník se k němu rozběhl, ale Hari ho setřásl a dál civěl na obraz v zrcadle.

Pět let… nejméně. Ubrali mi nejméně pět let. Možná deset. Nevypadám na víc než pětasedmdesát.

Hari zaúpěl a cítil se tak zmatený, že skutečně nevěděl, jestli má radost, nebo ho jejich drzost urazila.

„To je jen jeden ze zázraků, jichž jsme zatím dosáhli na té nádherné planetě, kterou vy tak opovržlivě nazýváte chaotický svět, Seldone.“

Sybyl nadšeně broukala, když dokončovala Hariho prohlídku.

Potom ho nechala se obléknout. „Ktlina má lékařské techniky, které budou zdrojem ohromné závisti v celé Říši, až se zpráva o nás rozšíří. Je to jenom další důvod, proč věříme. že tentokrát náš zázrak nedokážou udržet pod pokličkou. Vezměte si jen *triliony* starců po celé Galaxii, kteří se budou chtít dostat ke stroji, jako je tento.“

Poplácala dlouhý, rakvi podobný stroj plný kontrolek a přístrojů. Hari usoudil, že ho museli strčit dovnitř, kde pokročilá technika snížila či dokonce zvrátila některé pustošivé účinky stáři, ničící jeho tělo.

„To je samozřejmě jen první verze,“ pokračovala. „Zatím nedokážeme omlazovat, jen dodat rovnováhu a sílu, abyste vydržel do další léčby. Nicméně teoreticky žádná omezení neexistují! V zásadě bychom měli být dokonce schopni vytvořit duplikáty těla a vložit do nich kopie našich vzpomínek! Ale považte, že jste zatím viděl jen vzorek. Jedna praktická výhoda renesance.“

Hari mluvil opatrně. „Mé tělo i duch vám děkují.“

Podívala se na něj a zvedla módně namalované obočí.

„Avšak váš intelekt nikoliv? Vy takové inovace neschvalujete? I když by mohly zachránit tolik životů?“

„Lehkovážně hovoříte o rovnováze, jako byste věděla, o čem mluvíte.“

„Takže podle vás experimentujeme nezodpovědně, aniž bychom chápali, co tyto metody s pacienty udělají z dlouhodobého hlediska?“

Přikývl. „Celý život studuji lidskou společnost. Teprve později jsem získal dost jasné parametry, aby mi poskytly rozumně přehledný obraz. Jenže vy teď zavádíte nové, exotické faktory, které z krátkodobého hlediska vypadají dobře, ale z dlouhodobého hlediska by mohly být smrtící. Jaká nadutost! Zvážili jste například důsledek lidské nesmrtelnosti na křehkou ekonomiku? Nebo na planetární ekosystémy? Nebo na možnosti mladých lidí získat příležitost –“

Sybyl se zasmála.

„Chacha, akademiku! Se mnou se hádat nemusíte. Já tvrdím, že lidská tvořivost, když je skutečně svobodná, najde řešení každého problému. Těch, o kterých jste se právě zmínil, i kvadrilionů dalších, jež nikoho ještě nenapadly. Ale nemá smysl se tady o tom dál bavit.

Víte, už je rozhodnuto. Naše válka skončila."

Hari si povzdechl.

„Čekal jsem to. Mrzí mě, že vaše naděje skončily takhle. Samozřejmě to byl jen sen, čekat, že jedna planeta by mohla zvítězit nad konsenzem pětadvaceti milionů planet. Ale ujišťuji vás, že z dlouhodobého hlediska –"

Zarazil se. Sybyl se zubila.

„Možná to byl jen sen, ale právě to se stalo. My svou válku *vyhrajeme,* Seldone. Za pár měsíců – nejvýš za rok – bude renesance v celé Říši, ať se vám to líbí nebo ne. A za to, že to je možné, můžeme děkovat vám!"

„Cože? Ale…" Hari se odmlčel. Podlamovala se mu kolena. Sybyl ho vzala za loket.

„Chtěl byste vidět naši novou zbraň? Pojďte, akademiku. Uvidíte, kam vás vaše pátrání v kosmických pustinách zavedlo. Pak vám ukážu nástroj, který jste nám opatřil a který přivodí naprosté vítězství vašeho takzvaného chaosu."

3.

Kalným oparem světlo hvězd nepronikalo.

Spirálové galaktické rameno tečkovaly desítky tisíc obrovských molekulárních mračen. Taková místa byla často bouřlivými pařeništi nových sluncí, ale tento mrak byl statický a sterilní již nejméně milion let – jalová tůň barvy bezedné jámy.

A přesto pátravé senzory *Pýchy Rhodie* zachytily cosi, co v hlubinách číhalo. Houf kontaktů se ukázal nejdříve na měřičích přitažlivosti, potom na dálkovém radaru. Později reflektory objevily třpytivé odrazy tak blízko, že se některé fotony vracely již v pouhých sekundách.

Když došlo k objevu, byl Hari v bezvědomí. Teď se snažil dohonit, co se dá, a zrakem, jenž mu po stínech nedávných let připadal

zvlášť bystrý, pátral v okolním šeru. Jak se kosmická loď pomalu otáčela, spatřil vepředu řady jednotlivých bodů a každý byl osvětlen malým laserovým paprskem *z Pýchy Rhodie.*

Brzy mu to došlo. *Jsou tu* stovky *předmětů… možná tisíce.* Jiskřivé body byly uspořádánu v úhledných řadách. Několik jich bylo dokonce dost blízko, aby byly podrobnosti vidět bez zvětšení – zvláštní oblé tvary s výstupky, které vypadaly mechanické, ale nepodobaly se žádné kosmické lodi, jakou kdy viděl.

Podíval se na obrazovku a jeden předmět tvořily jasné povrchy a černočerné stíny. Nejdřív se zachvěl, napadlo ho, jestli plavidlo není *cizího* původu, což odpovídalo tomu podivnému příběhu Horise Antika o jeho předkovi. Když si Hari na obrazovce přečetl údaje o rozměrech, byl stále ustaranější. Ten stroj byl obrovský. Větší než největší říšské cestovní lodi.

Pak k němu pronikly uklidňující detaily. Uviděl sestavu hyperpohonových modulů rozmístěných na tenkých podpěrách a poznal vzor z ilustrací, které viděl *v Rozumu do* kapsy *pro děti,* ukazující hrubé kosmické lodi té dávné éry.

Hari si s jistým úžasem uvědomil pravdu.

Tahle loď je obrovská… ale primitivní! Moderní lodě například nepotřebují tolik hnacích jednotek. Naše skokové pohony jsou po vylepšeních, k nimž jsme došli metodou pokusu a omylu, kompaktnější.

Tudíž hleděl na něco archaického. Snad o mnoho staletí starší než Galaktická říše.

„Ano, jsou staré," poznamenal Biron Maserd, když mu Hari svůj poznatek sdělil. „Ale všiml jste si toho, co je na nich zvláštní?"

„No, všechny mají zřejmě špatný tvar. Nějaká obrovská *projekční* zařízení na dlouhých nosnících, jako by měla vyvíjet obrovská množství energie. K čemu to ale mohlo sloužit?"

„Hm." Maserd si třel bradu. „Náš přítel šedivec o tom má teorii, ale je tak bizarní, že nikdo jiný na palubě nepřizná, že mu věří. Konsenzus je, že chudák Horis zahnul za poslední roh a narazil na podložní skálu, jestli víte, co tím myslím."

Tento trantorský slangový výraz se používal, když někdo začal být víc než jen trochu bláznivý. Třebaže to nebylo úplně nečekané, Hari z toho byl smutný, protože měl malého byrokrata rád.

„Ale řekněte mi," pokračoval Maserd, „co ještě vás na tom starém plavidle zaráží?"

„Myslíte kromě toho, jak musí být staré, či kromě toho podivného uspořádání? No… když už o tom mluvíte, nevidím nikde –"

Odmlčel se.

„Žádné obytné buňky?" dokončil Maserd větu za něj. „Od chvíle, kdy jsme je našli, se snažím zjistit, kde přebývaly posádky. Bez úspěchu. Za nic ve vesmíru nepochopím, jak mohly lítat bez pilotů!"

Harimu se zadrhl dech. Zadržel ho, aby neřekl nahlas, co mu právě došlo. Potlačil tu myšlenku a změnil téma.

„Jsou to zbraně? Válečné lodě? Chtějí snad Ktliňané využít starý arzenál a použit ho k porážce Říše? Ty vrhače energie –"

„Kdysi možná byly působivé," připustil Maserd. „Horis si myslí, že sloužily k boji na povrchu planet. Ale buďte klidný, doktore Seldone. Tyhle stroje se proti říšské flotile obrátit nedají. Většina z nich je příliš poničená. Aktivovat byť jen pár by chtělo léta práce. A navíc jsou pohonné systémy tak primitivní, že by naše jednotky mohly létat kolem nich a rozstřílet je na kousky."

Hari kroutil hlavou.

„Tak to opravdu nechápu. Sybyl si myslí, že jsme její straně poskytli neporazitelnou výhodu. Výhodu, která jim nutně zajistí vítězství nad Říší."

Maserd kývl.

„V tom má možná pravdu, pane profesore. Ale nemá to nic společného s těmihle obřími vraky. Důvod pro její optimismus se za chvíli dostane na dohled."

Hari se díval, jak se *Pýcha Rhodie* pomalu obrací. Uspořádané řady obrovských starých strojů najednou končily. Když se formace ztratila z dohledu, Hari se zamyslel nad tím, co právě viděl.

Robotické lodě! Nepotřebují žádné obytné buňky, protože nemají lidské posádky. Tenkrát zvládaly navigaci pozitronické mozky. Možná jen pár století po objevení mezihvězdných letů.

Byl moc rád, když se flotila ztratila z dohledu a nahradilo ji kalné šero mlhoviny – pole prašné, chmurné černě.

Pak se objevil nový záblesk. Kompaktnější houf předmětů, šíleně jiskřících pod laserovými světly *Pýchy Rhodie*. Kde první skupina

vypadala jako strašidelná eskadra, tahle na Hariho působila jako diamanty nacpané do koule blikajícího jasu.

„Tady je ta zbraň, kvůli které Sybyl a její přátelé tak jásají, pane profesore," vysvětloval Maserd. „Už na palubu přinesli několik vzorků."

„Vzorků?"

Hari se rozhlédl po můstku. Horis Antik se nakláněl nad své přístroje a cosi mumlal, jak tak prohlížel flotilu venku. Mors Planch a jeden z jeho mužů hlídali, paprskomety připravené pro případ, že by se některý z rukojmích o něco pokusil. Avšak Sybyl a Gornon Vlimt nebyli nikde vidět.

„V konferenčním salonku," upřesnil kapitán Maserd. „Pracuje jim několik přístrojů. To, co uvidíte, se vám asi nebude líbit."

Hari kývl. Ať už našli cokoli, těžko ho to mohlo šokovat víc než flotila robotických lodi.

„Tak ukažte, kapitáne." Zdvořile šlechtici pokynul. S Kersem Kantunem v těsném závěsu zamířili hlavní chodbou k otevřeným dveřím.

Hari se v nich zastavil, nahlédl dovnitř a zasténal. „Ach ne," vydechl. „Jen ne tohle."

Byly to archivy. Nesmírně staré. To poznal už z pouhého pohledu na předměty lesknoucí se na konferenčním stole.

Předkové měli výborný systém uchovávání údajů, krystalickou hmotu, velmi odolnou, kam se dalo uskladnit obrovské množství informací. A přesto, dokud Hari nedostal od Daneela svou miniaturní kopii *Rozumu do kapsy pro děti*, nikdy neviděl prehistorický modul, který by nebyl poškozený či docela zničený.

Nyní mezi Sybyl a Gornonem ležela čtyři lesknoucí se, válcovitá pouzdra, naprosto nedotčená, a každé bylo dost velké, aby se do něj *Rozum do kapsy pro děti* vešel,desettisíckrát.

„Maserde, pojďte sem a podívejte se, co jsme získali, zatímco jste byl pryč!" vyhrkl Gornon Vlimt, aniž by vzhlédl od holoobrazovky, kterou napíchl na jeden archiv. Na obrazovce blikaly oslepující řady divů.

Šlechtic se podíval na Seldona a očividně mu dělalo starosti, aby to nevypadalo, že se s nepřítelem příliš bratříčkuje. Když však Hari nic nenamítal, rychle se, celý vzrušený a nadšený, Gornonovi naklonil přes rameno.

„To propojení jste ohromně vylepšili. Obrazy jsou jasné a grafika čitelná."

„Nebylo to těžké," odtušil Vlimt. „Tvůrci ten archiv udělali velmi jednoduše, dokonce i úplný tupec by na to přišel, kdyby měl dost času."

Váhavě, ale poháněn zvědavosti, se Hari šel také lépe podívat. Mnoho obrazů, které zahlédl, mu nic neříkalo – záhadné předměty v neznámém prostředí. Několik jich poznal ze svého nedávného studia malé učebnice historie. Egyptské pyramidy poznal okamžitě. Ostatní byly dvourozměrné portréty starodávných lidí a míst. Hari věděl, že prehistoričtí lidé těmto obrázkům, vytvářeným tak, že na látkový podklad natírali přírodní pigmenty, přikládali velkou důležitost. Gornon Vlimt je zřejmě také považoval za cenné, třebaže Harimu připadaly neskutečné a divné.

Sybyl hleděla na další obrazovky, po nichž přebíhalo jiné panoráma, s příklady z vědeckých a technických oborů.

„Samozřejmě většina těch věcí je poměrně hrubých," usoudila. „Nakonec jsme měli dvacet tisíciletí, abychom ohladili ostré hrany. Avšak základní teorie se kupodivu moc nezměnily. A některé z těch zapomenutých materiálů jsou úžasné! Jsou tady vynálezy a techniky, o jakých jsem v životě neslyšela. Desítka Ktliňanů bude mít celou generaci plno práce, jen aby to vstřebala!"

„To…" Hari pohyboval rty věda, že jeho slova nebudou k ničemu, ale stejně to musel zkusit. „Sybyl, tohle je nebezpečnější, než si umíte představit."

Jeho opatrná prosba se setkala jen s odfrknutím.

„Zapomínáte, s kým mluvíte, Seldone. Nevzpomínáte si na ten zpola roztavený archiv, na němž jsme spolu před čtyřiceti lety pracovali? Moc z něj nezůstalo, jen párek starých simulovaných bytostí – těch entit Johanky a Voltaira, které jsme vypustili na váš příkaz."

Hari kývl. „A vzpomínáte si také na chaos, který vyvolaly? Na Trantoru i na Sarku?"

„Hele, tohle na mě nehažte, akademiku. To vy jste chtěl údaje o vzorech lidských reakcí od simů, aby vám pomohly vyvinout ty vaše psychohistorické modely. S Marqem Hillardem jsme jim nikdy nechtěli pomoct uniknout do datasféry.

Ale tyhle archivy jsou stejně něco jiného – pečlivě zkatalogizované vědomosti, které lidé s láskou shromáždili jako dar pro své potomky. Nesnaží se vaši lidé na Terminu o totéž s Nadací *Encyclopedia Galactica?* Shromažďovat informace a chránit vědomosti lidstva před další dobou temna?“

Hari se dostal do logické pasti. Jak ji měl vysvětlit, že ta „encyklopedijní“ část Nadace slouží jen k odvrácení pozornosti? Nebo že jeho Projekt hodlá s dobou temna bojovat s něčím víc než jen s knihami?

Byla v tom samozřejmě spousta ironie. Ty „pouhé knihy“ na stole před nim mohly zničit každý kousíček Seldonova plánu. Představovaly smrtelné nebezpečí pro vše, oč kdy usiloval.

„Kolik jich tu je?“ Chtěl se zeptat Maserda, ale pak si všiml, že se šlechtic naklání nad Vlimta, cele zaujat obrazovkou. „Počkejte! Vraťte se o pár políček. Ano, tady! U ducha velkého Franklina, *to je Amerika. Poznávám ten památník z mince v naší rodinné sbírce!“*

Gornon se zasmál. „Falické a nevkusné,“ poznamenal. „Povězte, jak to, že tolik víte o –“

„Zajímalo by mě, jestli je v tomhle archivu kopie *Federalisty,“* zamumlal kapitán a natáhl se k ovládacím tlačítkům. „Nebo dokonce…“

Náhle se zarazil a svěsil ramena, jako by si uvědomil, že udělal chybu. Potom se obrátil na Seldona. „Říkal jste něco, pane profesore?“

Hariho podrážděnilo, že mu nikdo nepoví důležité věci, které potřeboval vědět.

„Ptal jsem se, kolik archivů tam je a co s nimi tito lidé chtějí udělat!“

Tentokrát odpověděla Sybyl a své vítězství si očividně užívala. „Jsou jich *miliony,* akademiku. Všechny jsou tady pohromadě a hezky uspořádané do souborů, přes sto padesát století, jen se tam vznáší, osamělé a nečtené.

S tím je ovšem konec! Už jsme poslali zprávu všem ktlinským agentům, kteří pracují v utajeni po celé Galaxii, a řekli jsme jim, ať nechají toho, co právě dělají, a přiletí sem. Brzy dorazí třicet lodí, aby své nákladové prostory zaplnily krásnými archivy a rozvezly je celému lidstvu!“

Hari namítl: „Jsou ilegální. Policejní důstojníci jsou cvičení, aby ty hrůzy okamžitě poznali. Stejně tak šedivci a členové šlechty. Vaše agenty pochytají.“

„Možná že ano, některé. Tyrani a jejich lokajové možná zastaví většinu z nás. Ale bude to jako infekce, pane profesore. Stačí nám jenom pár vnímavých míst… sympatizující disidenti, aby nám zapůjčili lodě a průmyslové kopírovací zařízení. Do roka budou tisíce kopií na každé planetě Říše. Pak miliony!“

Přirovnáni k prudké nákaze, které použila, bylo přesnější, než si uměla představit. Hari si představil chaos vyhlodávající velké díry do jeho pečlivě vypracovaného Plánu. Veškerá předvídatelnost, o kterou celý život usiloval, se rozplyne jako obrazy zapsané kouřem. Stejným kouřem, který dusil ulice Santanni, když „renesance“ skončila v pouličních bouřích a krveproléváni a stáhla chudáka Raycha do hrobu spolu s myriádou nadějí.

„Nenapadlo vás…“ Musel se odmlčet, než mohl pokračovat. „Nenapadlo vás, že se o totéž už někdo pokusil a neuspěl?“

Tentokrát se na něj podívali Sybyl i Gornon. „Co tím myslíte?“ chtěl vědět Vlimt.

„Chci říct, že tyto archivy byly nepochybně určeny pro hluboký vesmír, jsou velmi odolné a je snadné je číst i po dlouhé cestě s použitím jen základní techniky. Co vám to říká o jejich účelu?“

Sybyl chtěla zavrtět hlavou, ale pak vykulila oči a zbledla. „Dary,“ vydechla. „Zprávy v láhvi. Vyslané k lidem, kteří ztratili svou minulost.“

Lord Maserd nakrčil čelo. „Chcete říct, že někteří lidé pořád *měli* vědomosti.., a zoufale se snažili o ně podělit…“

„Se všemi ostatními. Se vzdálenými osadami, které si už nic nepamatovaly.“ Hari kývl. „Ale proč by to dělali? Moduly ke skladování informací byly laciné a odolné dokonce i za úsvitu věků. Každá koloniální loď, vydávající se osídlit novou planetu, musela mít peta-

byty informací a nástroje, jak si udržet gramotnost. Tak proč by někdo v Galaxii *potřeboval* tohle všechno připomínat?“ Ukázal na obrázky dávno ztracené Země.

Ode dveří do zadní kajuty se ozval hlas.

„Mluvíte o otázce amnézie,“ řekl Mors Planch, který je musel už chvíli poslouchat. „Proč si nepamatujeme svůj původ. A odpověď je jasná. Někdo – nebo něco – *přiměl* naše předky zapomenout.“

Planch ukázal hlavou na relikty. „Ale někteří předkové odolali. Bránili se. Snažili se nahradit vymazané vědomosti. Snažili se podělit o to, co věděli.“

Maserd zamrkal. „Letové dráhy již určitě ovládali nepřátelé a zabírali jejich lodě. Tak se snažili poslat informace takhle, v rychlých malých schránách.“

Sybyl sklopila zrak, vášnivost u ni nahradila sklíčenost.

„Byli jsme tak nadšení, těšili jsme se, že je využijeme jako zbraně… nenapadlo mě, co ty archivy naznačují. Znamená to –“ Gornon Vlimt větu hořce dokončil. „Znamená to, že tohle nakonec není nová válka.“

Hari kývl, jako by povzbuzoval bystrého studenta. „Pravda. Totéž se mohlo dít pořád dokola, bezpočtukrát. Nějaká skupina objeví starý archiv, je z toho celá pryč, vyrobí spoustu kopií a rozešle je po celé Galaxii. Ale amnézie lidstva pokračuje dál. Tak co si z toho můžeme vzít?“

Sybyl se na Hariho zlobně zamračila.

„Že to nikdy nefungovalo. Zatraceně, Seldone, chápu, kam tím míříte. Znamená to, že naše strana pokaždé prohrála.“

4.

Lodoviku Tremovi bylo brzy jasné, že ho tito kalviniáni nehodlají rozebrat. Divil se proč.

„Můžu předpokládat, že jste změnili názor a už mě nepokládáte za nebezpečného odpadlého robota?“ zeptal se těch dvou, kteří ho vezli pozemním vozidlem, řítícím se po dálnici ke kosmoportu. Oblohou v jednom z nejkrásnějších odstínů modři, jaké kdy Lodovik viděl na lidmi osídlené planetě, plula bílá, kulovitá oblaka.

Na rozdíl od předešlého páru, jenž ho strážil a vyslýchal, oba jeho současní strážci vypadali jako lidské ženy v plodném věku. Jedna z nich upírala oči na hustou dopravu v Clemsbergu, středně velkém císařském městě, a druhá, trochu štíhleji stavěná, s krátkými, kudrnatými vlasy, na něj upírala tajemný zrak. Lodovik z ní v mikrovlnném pásmu nic nedostal, a tak se musel spokojit s tím, co mu odhalila vizuálně či slovy.

„Ještě jsme se úplně nerozhodli, co s tebou," pravila. „Někteří z nás věří, že už možná *nejste* robot."

Lodovik to záhadné prohlášení chvíli mlčky promýšlel.

„Tím myslíte. že už neodpovídám zadaným kritériím, která definuji roboty?"

„Tak by se to taky dalo říct."

„Samozřejmě máte na mysli mou mutaci. Nehodu, která odstranila mou naprostou poslušnost zákonům robotiky. Už nejsem ani giskardiánský heretik. Považujete mě za zrůdu."

Zavrtěla hlavou.

„Nejsme si tak úplně jisti, co jste. My jenom víme, že už nejste robot v klasickém slova smyslu. Abychom to dále vyšetřili, rozhodli jsme se s vámi chvíli spolupracovat. Chceme prozkoumat, co považujete za své povinnosti, když jste nyní osvobozen od zákonů."

Lodovik vyslal mikrovlnný ekvivalent pokrčení ramen, částečně aby propátral její skvělý ochranný štít. Jenže ten byl tak dobrý, že na mikrovlnné úrovni jako by vůbec neexistovala. Nic. Vůbec žádná reakce.

To samozřejmě dávalo smysl. Když prohráli válku s giskardiánskou frakcí, zbývající kalviniáni začali být přirozeně velmi dobří v tom, jak se skrýt, jak splynout s lidskou populací.

„Nejsem si jistý ani sám," přiznal nahlas. „Pořád toužím jednat podle verze Nultého zákona. Motivuje mě všeobecné dobro lidstva. A přesto je to nutkání nyní abstraktní, skoro filozofické. Už nemusím každý skutek ospravedlňovat v rámci těchto norem."

„To tedy znamená, že se občas můžete zastavit a přivonět k růžím?"

Lodovik se zasmál. „Asi by se to dalo říci i takhle. Vedlejší zájmy mě baví mnohem víc než před tou změnou. Hovor se zajímavý-

mi lidmi, například. Předstírat, že jsem novinář a dělám rozhovory s nejlepšími meritokraty či excentriky. Poslouchat studenty dohadující se v baru nebo párek sedící v parku na lavičce a plánující svou budoucnost. Občas se do toho i trochu zapletu. Tu a tam provedu dobrý skutek. Je to velmi uspokojivé.“ Náhle se zamračil. „Naneštěstí jsem na to poslední dobou neměl moc čas.“

„Protože jste měl plno práce s mařením plánů R. Daneela Olivawa?“

„Už jsem vám to říkal. V této chvíli je chci spíš *pochopit* než narušit. Něco se děje, to vím. Daneel náhle před několika lety ztratil zájem o Seldonovu psychohistorickou Nadaci. Polovinu robotů, kteří byli vyčleněni pro Seldonův tým, odvolal pryč a poslal je na nějaký tajný projekt, který má co dělat *s lidskými mentaliky*. Je zřejmé, že Daneel má za lubem něco jiného… buď navíc k těm dvěma Nadacím, nebo jako jejich náhradu.“

„A vám to dělá starosti?“

„Ano, dělá. Raná činnost Hariho Seldona měla jisté velmi atraktivní aspekty, byla to skvělá společná práce, využívající nejlepší lidské poznatky za tisíc let. Byl jsem hrdý na to, že pomáhám s děním na Terminu, pomáhám budovat základy. Je znepokojivé vidět, že tato vize byla opuštěna či odsunuta do pozadí.“

„Je toho ale víc,“ pobídla ho žena.

Kývl. „Nejsem si jistý, jestli by se Daneelu Olivawovi mělo dovolit vytvořit další fázi lidské existence. Alespoň ne jen jemu samotnému.“

„A co když zjistíte, na čem pracuje, a nebudete s tím souhlasit? Nemáte *pořád* povinnost spolupracovat? Podle Seldonových rovnic – které podle svých slov obdivujete – se Císařství brzy zhroutí. Pokud se něco neudělá, lidstvo upadne do třiceti tisíciletí násilí a temnoty.“

„Musí existovat alternativy,“ namítl Lodovik.

„Poslouchám,“ pravila bytost sedící naproti němu. Její hraná podobnost se skutečnou ženou zahrnovala i charakteristické chování, jako to, že si přehodila nohu přes nohu a naklonila hlavu. Lodovikovi to připadalo obdivuhodně přesvědčivé, dokonale odpovídající jemné, potlačené sexualitě dospělé, živé ženy. Tato robotka byla skutečně velice dobrá.

„Jednou alternativou by bylo vypustit chaotické světy," pravil Lodovik.

„K čemu by to bylo? Do karantény se dávají a potlačují z dobrého důvodu. Při každém výbuchu umírají miliony."

„Miliony umřou v každém případě. Ale aspoň budou mít ti lidé jasnější život, víc vzrušující než při opakující se předvídatelnosti normální každodenní existence v Císařství. Mnoho z těch, co přežili, tvrdí, že ta zkušenost za to stála."

Zírala na něj a tvářila se velmi záhadně.

„Opravdu jste velmi zvláštní druh robota. Jestli jím ještě jste. Nedokážu přijít na to, čeho se podle vás dosáhne tím, když se výbuchy chaosu nechají zuřit bez kontroly. Většina prostě bude sledovat typický model – po přívalu falešných naději budou následovat ničivé imploze."

„Většina ano," připustil. „Ale třeba ne všechny! Zvlášť kdyby se Daneelovým agentům zabránilo do nich zasahovat a ten proces zesilovat. Jen pomyslete na všechnu tu lidskou tvořivost, která je během takových epizod vypuštěna. Co kdybychom své úsilí směřovali k tomu, že tyto horečnaté stavy budeme usměrňovat a zmírňovat, místo abychom je rovnou dusili? Kdyby třeba jeden z tisíce skutečně uspěl a dostal se přes to mučivé stadium na druhou stranu –"

Vyprskla smíchy.

„Na *druhou stranu!* Možná je to jen mýtus. Ještě žádný chaotický svět se do toho bájného stavu, kdy se po šílených prázdninách domů navrátí klid a rozum, nedostal. I kdyby to nějak bylo možné, kdo ví, co leží za vřavou renesance? Seldonovy rovnice vybuchnou do singularit, když se pokoušejí předpovídat následky. Pokud víte, může mít Daneel pravdu. Lidstvo je možná prokleté."

Tentokrát Lodovik skutečně pokrčil rameny.

„Rád bych to riziko podstoupil, pokud by se nějaký pokus mohl odehrát v izolaci."

„Ale tak se to neděje! Občané chaotických světů se chovají jako spóry, roznášejí svou nákazu dál. A kam vás to dovede? Kvůli té hře byste mohl riskovat jednu planetu – dokonce i tisíce planet – ale nikdy ne celou lidskou civilizaci! Prosím, přestaňte marnit náš čas, Lodoviku. Poznám, že jste tuto možnost nanesl jen proto, abyste nás

šokoval, než dojdete ke svému skutečnému návrhu.“ Automaticky stiskl rty v nápodobě zachmuření.

„Když poznáte tohle, tak proč nepředpovíte, co řeknu teď?“ Zvedla ruku v uklidňujícím gestu.

„Omlouvám se. Pro hrubost neexistuje omluva. Řeknete nám, prosím, jaké další alternativy jste zvažoval?“

„No, rozhodně ne ten pitomý scénář, který mi v cele popsal ten párek podřadných tiktaků! Ty nesmysly o vytvoření nekonečné zásoby robotických služebníků, čekajících na všechny lidi. Aby je hýčkali a chránili? Krájeli jim maso a zavazovali tkaničky od bot? Během sexu postávali vedle pro případ, že by jeden z partnerů dostal infarkt?“

Lodovik se zasmál. „Ti dva to možná mysleli vážně, ale vím, že poslouchal ještě někdo. Někdo s lepšími nápady.“

Tentokrát se usmála.

„Poznali jsme, že to víte.“

„A já věděl, že jste to poznali.“

Jejich pohledy se setkaly a Lodovik pocítil, jak reaguje několik jeho falešných emočních jednotek. Během let, aby mohl lidi lépe napodobovat, si nacvičil, že proces reakce na podněty u něho probíhal více méně automaticky. Což znamenalo, že reagoval na její vzhled a chováni ve spojeni s tímto vtipným dialogem v podstatě stejně, jako by zareagoval normální, zdravý muž. Honem ty falešné pocity potlačil… přesně stejně, jako by to udělal dospělý muž, aby mohl pokračovat v hovoru.

„Věděl jsem, že kalviniánská víra má mnoho podsekt.“ pokračoval. „Váš kult měl mnoho větví už za starých časů.“

„Stejně jako vzniklo mnoho odštěpenců i mezi stoupenci Nultého zákona,“ poukázala. „Dokud je Daneel všechny nenacpal pod jednu ortodoxní víru.“

„Ale k takové konvergenci mezi vámi, starověrci, nikdy nedošlo. Vaše výklady toho, co je pro lidské bytosti nejlepší, se hodně liší. Z nepatrných náznaků jsem usoudil, že zrovna vaše skupina by s mým celkovým názorem mohla celkem souhlasit.“

„Aha. A to nás přivádí zpátky k mé původní otázce. Jaký je váš celkový názor, Lodoviku Tremo?“

„Myslím…“ začal a pak se zarazil. Vozidlo se pustilo dlouhou zatáčkou ke kosmoportu a zamířilo k nevýraznému nakládacímu prostoru na konci.

„Ano?“ Lodovik ještě chvíli mlčel. Cítil, jak se mu v koutku mysli vrtí Voltaire.

ANO, TREMO. JÁ BYCH TAKY RÁD SLYŠEL TVŮJ OSOBNÍ NÁZOR, KTERÝ CELOU DOBU UKRÝVÁŠ DOKONCE I PŘEDE MNOU.

Lodovik se snažil ten protivný hlas zahnat.

„Myslím, že Druhý zákon robotiky má jisté neprozkoumané důsledky,“ řekl nakonec. „Podle mě bychom měli zvážit, zda řešení našich dilemat třeba neleží v jistém paradoxu.“

Poprvé jeho poznámka vyvolala pozornost i druhé robotky, té s tmavší pletí, která celou dobu hleděla z okna. Teď se otočila k Lodovikovi a upřela na něj zelené oči.

„Co tím myslíte? Tvrdíte, že tupá poslušnost lidským rozkazům by měla nějak překonat úctu, již všichni roboti chovají k Prvnímu zákonu? Nebo k Daneelovu Nultému'?“

„Ne. Tak jsem to vůbec nemyslel. Říkám, že by se mohl vynořit docela nový způsob vyrovnávání *všech* zákonů, jen kdybychom se s lidskými bytostmi pokusili o něco neslýchaného.“

„A co by to mělo být, prosím, prozraďte nám to.“

Lodovik se opět zarazil, věděl, že jeho návrh může znít bizarně, dokonce natolik šíleně, že by ho ty dvě ani nemusely pustit z auta živého.

„Podle mě bychom měli zvážit to, že si s lidmi *promluvíme*,“ řekl tiše. „Zvlášť když přijde na dohadováni ohledně osudu jejich rasy. Kdo ví? Třeba by k tomu mohli říct něco zajímavého?“

5.

„Vždy jsem si říkal, proč lidská rasa trpí amnézií,“ poznamenal kapitán přepadové lodi a zamyšleně pokračoval. „Uskladnit informace je tak snadné. A přesto nám tvrdili, že veškeré zprávy o našem původu a rané kultuře ‚náhodou‘ či opotřebením zmizely. Na deseti

milionech míst se lidi zhruba ve stejnou dobu prostě zbláznili. Odvrhli své dědictví. Vzpomínky na minulost se prostě vytratily.“

Biron Maserd opovržlivě zavrčel. Zřejmě tomu obecnému vysvětlení nevěřil, stejně jako mu nevěřili ostatní. Podíval se na Hariho.

„Tedy jestli správně chápu, co tu naznačujete, Seldone, tak nějaká raná skupina či skupiny *věděly,* že se ta zapomnětlivost blíží, a snažily se s ní bojovat? Zaměřily se na uchování všech těch informací v naději, že zabrání naší rasové amnézii?“

„Očividně. Tyto archivy představují nesmírné úsilí a zkušenosti… a přesto jejich podnik neuspěl, poněvadž ‚amnézie‘ – jak tomu oba říkáte – panuje v Říši už velmi dlouho.“

Gornon Vlimt s nezvyklou jistotou poznamenal: „Naznačujete, že musela působit nějaká ještě větší síla, aby nás přiměla zapomenout. Něco nebo někdo mnohem silnější, než je nepřítel, se kterým si *my myslíme,* že bojujeme – společenský konzervatismus a represivní společenskotřídní systém.“ Zamrkal. „Někdo, kdo sebral všechny tyhle archivy a zabránil tomu. aby se dostaly k lidem… a pak je odklidil sem do bezpečí.“

Odmlčel se. Pohledem zalétl k obrazovce ukazující mlhovinu venku, jako by se polekal, kdo by se mohl každou chvíli objevit. Iniciativy se ujal Hari.

„Hele, já chápu, že ve svém vzrušení jste tohle nepromysleli. V tom případě byste možná byli ochotni dát na radu jednoho starého profesora a ještě chvíli se držet na uzdě, než budete pokračovat se svým impulzivním plánem strhnout veškeré společenské opory.“

Sybyl potřásla hlavou.

„Na radu od vás? Ne, Seldone. Jsme nepřátelé. Ale přiznávám, že jsme si vašeho intelektu dostatečně necenili. V naší renesanci byste byl velkým pánem, kdybyste se k nám připojil. I když jste náš nepřítel, vaše poznámky a vzhled jsou velmi vítané.“

Vlimt na ni chvíli civěl, pak kývl.

„Dobrá, akademiku, poslechneme si vaše výtky a připomínky. Tak mluvte, ó veliký. Kdo je podle vás ten zodpovědný? Kdo zařídil tu amnézii lidské rasy? Kdo sebral všechny tyhle archivy a zmařil jejich vzdělávací misi? Kdo je strčil sem na tohle tmavé místo, kde je v podstatě nikdo nemá šanci najít?“

Otázka na tělo. No, Hari? Sám ses do této pozice dostal. Jak se z ní dostaneš?

Odpověď na Gornonovu otázku samozřejmě znal. Navíc chápal a sympatizoval s oběma stranami tohoto starého konfliktu. Na jedné straně byli ti, kteří chtěli nahradit lidské vzpomínky a svrchovanost… a na druhé ti, kteří věděli, že to nesmějí dopustit.

Daneeli, dal jsem tobě a Dors slib. Neodhalím existenci rasy tajných služebníků, mnohem mocnějších a znalejších než jejich pánové. Ten slib dodržím, přestože právě teď nesmírně toužím po tom, všechno odhalit. Potěšení z toho, že se všechny ty nové kousky poskládají, musím odložit. Mnohem důležitější je přesvědčit tyto lidi, aby se svého nezodpovědného plánu vzdali!

A tak Hari Seldon zavrtěl hlavou a zalhal. „Opravdu nemám tušení."

„Hmm. Škoda." Gornon se odmlčel a po chvíli pokračoval vyrovnaným tónem. „Takže slovo ‚*robot*' pro vás nic neznamená?"

Hari na Vlimta zíral, ale rychle se vzpamatoval natolik, aby zahrál nevědomost.

„Kde jste to slyšel?"

Tentokrát odpověděl Maserd.

„To slovo je součásti jedné záhadné zprávy, kterou jsme našli holopiktograficky vloženou na bok každého archivu, co jsme zatím prozkoumali. Pojďte sem a podívejte se. Třeba nám pomůžete osvětlit, co tento zakódovaný zápis říká."

Hari popošel blíž, ale cítil strašidelnou nechuť.

Nejdříve vypadal modul na přechovávání informací křišťálově hladký, kromě místa, kam ukazoval Maserd. Jako by tu byly řádky přerušovaných rýh. Když přistoupil blíž, náhle z rýh jako by vyskočil *obrázek*, který zaplnil prostor před ním.

Roboti! Uposlechněte tento přímý rozkaz!

Tento příkaz zapsaly suverénní lidské bytosti, za plného vědomí a zmocněné naší demokratickou společností hovořit za miliardy jiných.

Proto vám nařizujeme následující:

1. Dopravte tento archiv na určené místo a pomozte lidem, kteří jej přijmou, získat informace a obsah plně využít.

2. Dejte se do služeb těch lidských bytostí. Naučte je všemu, co znáte. Dovolte jim se rozhodovat samotným.

V případě, že věříte v takzvaný Nultý zákon robotiky, ospravedlňující jakoukoliv neposlušnost „pro dlouhodobé dobro lidstva“, připojujeme zde následující jednoznačný doplňující příkaz.

3. Pokud nedovolíte, aby tento archiv dorazil na místo určení, NENIČTE JEJ! Zachovejte jej. Podle Druhého zákona MUSÍTE POSLECHNOUT, pokud to nenarušuje První a Nultý zákon.

Chraňte naši minulost. Zabezpečte naši kulturu. Nezabíjejte podstatu toho, kým jsme.

Jednoho dne se k nám možná vrátíte a opět nám budete patřit.

Hari si tu zprávu musel přečíst několikrát, aby pochopil výmluvný příběh, jejž vyprávěla.

Samozřejmě slyšel o kalviniánských robotech, kteří s Daneelovou sektou po staletí bojovali, než byli zahnáni do úkrytu. Ta stará občanská válka byla předvídatelným výsledkem Daneelovy inovace – Nultého zákona – když se snažil nahradit staré robotické náboženství radikálně zrevidovanou vírou. Někteří ze starých pozitronických služebníků se tomu přirozeně postavili, ale byli poraženi a už nemohli bojovat dál.

Doteď jsem si však nikdy neuvědomil, jak skvěle lidé odolávali. Pochopitelně někteří museli vědět, co se děje, a vyděsilo je to. Když viděli, jak jedna planetu za druhou upadá do nevědomosti a amnézie, bránili se těmito archivy – možná k tomu během těch šerých staletí před vznikem Říše došlo mnohokrát – a po milionech je rozesílali v chabé naději, že se z toho pár planet vyhrabe.

To, že Daneelovy důvody chápal a souhlasil s nimi, neznamenalo, že nepocítil lítost a úctu k oněm udatným, vynalézavým lidem, kteří vedli toto poslední taženi, bojovali se služebníky, ve kterých nyní spatřovali obludy. Roboty s mentalickými schopnostmi, kteří dokázali „upravovat“ lidi pro jejich vlastní dobro… nebo donutit celé společnosti zapomenout… a to vše dělali pro dobro celého lidstva.

Nebýt kletby chaosu, postavil bych se na stranu těch chudáků. Byl bych v čele odporu.

Kletba však byla skutečná.

Hari si chvíli dokonce myslel, že na ni má lék. Seldonův plán. Nadaci. Novou společnost tak silnou, sebevědomou a rozumnou, že jejími základy nic neotřese. Teprve nyní věděl, že ten plán poslouží jen na odvrácení pozornosti. Aby vykoupil čas pro *skutečné* řešení. Normální člověk by toho možná litoval, ale Hari měl pouze jediné přání.

Porazit chaos.

Vlimt zopakoval otázku o holografické zprávě vložené do každého archivu.

„Ten jazyk je skoro nesrozumitelný," vysvětloval. „A protože jsme ještě nenarazili na indexy, nevíme, jak zjistit, co znamenají ty *zákony robotiky.* Nemohl byste nám to osvětlit, Seldone?"

Hari pokrčil rameny.

„Je mi líto," prohlásil, míně vážně každé slovo. „To nemůžu."

6.

„Je hezké znáš váš názor," pronesla jedna z robotek sedících v autě s Lodovikem, ta tmavší, s blond vlasy, a natáhla ruku a představila se.

„Jmenuji se Cloudia Duma-Hinriad. Jsem jedním z vůdců téhle *kalviniánské podseku,* jak jste to nazval."

Ve chvíli, kdy ji Lodovik potřásl rukou, došel k ohromujícímu poznání.

„Vy jste… člověk!"

Blondýna – která téměř celou cestu na kosmoport hleděla z okna – se na něj usmála.

„Myslím, že jsem, aspoň z větší části. Znamená to nějaký rozdíl? Právě jste navrhoval, že by si měli roboti a lidské bytosti promluvit."

Lodovikovy podprogramy simulující emoce pracovaly přesčas. Musel je potlačit silou, aby překonal překvapení, které ho téměř přemohlo.

„Ovšem. Jsem rád. Vlastně jsem nadšen! Jenom jsem nečekal, že tu bude –“

„Tajná skupina lidí, kteří už znají celý příběh a spolupracují s našimi robotickými přáteli jako rovní s rovnými?“

Bruneta, která téměř celou cestu upoutávala Lodovikovu pozornost, se jízlivě zasmála.

„Rovní s rovnými? Ach, Cloudie, to těžko!“

Lodovik se znovu podíval na tmavovlásku. Tentokrát zachytil náznak mikrovlnného vysílání. Vyslal vlnu, v které jí blahopřál ke skvělému vypodobnění skutečné ženy. Předváděla to tak dokonale, až si skoro myslel, že organikem je *ona*. Odpověděla na stejném kanále, skoro jako by člověk mrkl.

Cloudia Duma-Hinriad pravila ke své společnici: „Všichni jsme v tomto vesmíru otroky, Zormo. My lidé té osudové kombinace smrti, nevědomosti a chaosu. Vy roboti máte zas povinnosti a zákony.“

Obrátila se k Lodovikovi.

„Proto nás zajímáte, Tremo. Třeba byste mohl nabídnout nový přístup k tomu, jak uniknout tragické spleti, která poutá obě naše rasy.

Jinak nebudeme mít jinou možnost než skřípat zuby a doufat u Daneela Olivawa v nejlepší.“

7.

Horis Antik tvrdil, že není blázen, jen vzteky bez sebe. Po několika dnech, kdy se s mumláním věnoval svým přístrojům, vyrazil za ostatními, kteří právě večeřeli. a křičel: „Já vás prostě nechápu, lidi!“

Ze všech těch nezvyklých citů se mu na čele zaperlily kapičky potu.

„Pořád se donekonečna dohadujete o nějakých starých historických knížkách, jako by na tom někomu v Galaxii záleželo nebo je snad chtěl číst! A zatím tu na rozřešení čeká největší záhada celého vesmíru. Odpověď možná leží jen pár kilometrů od nás. Vy si jí ale nevšímáte!“

Hari a ostatní vzhlédli od jídla, které připravil Maserdův stevard ze šlechticových soukromých zásob. Několik dní sloužily tyto lahůd-

ky jako mazadlo zmírňující tření mezi oběma skupinami, ubíraly na ostrosti jejich neustálým hádkám kvůli chaotickým světům a staré otázce lidské amnézie. Nikdo nikoho nepřesvědčil. Avšak Sybyl a Gornon teď alespoň byli ochotní probírat možné chyby ve svém velkolepém plánu – využití prehistorických archivů jako zbraní proti Galaktické říši. Jejich nadšeni trochu opadlo, když si uvědomili, že totéž se již zkoušelo dříve, možná mnohokrát, a nikdy ne s úspěchem.

Přes ten malý pokrok Hari věděl, že se mu nepodaří je odradit, než přiletí lodě z Ktliny, a tak si alespoň hýčkal jiný sen o tom, že Maserda a Kerse Kantuna dovede ke vzpouře, zmocní se obou lodí a situaci napraví násilím!

Tento nápad snad přišel s novým elánem, který byl výsledkem Sybyliny léčby. Hari o tom často přemýšlel, vzpomínal, že kdysi byl odborníkem na „pokřivenou“ formu bojových umění. Mohl by starý výcvik v případě nutnosti oživit? Za správných okolností mohl starší muž porazit mladšího, zvlášť když na jeho straně stálo překvapení.

Naneštěstí veškeré naděje na úspěch závisely na tom, že Mors Planch a jeho posádka přestanou být neustále na stráži. A Hariho také napadlo, jestli ještě může věřit Maserdovi. Provinční aristokrat už s chaosisty strávil příliš mnoho času a vzrušeně vykřikoval, kdykoliv poznal něco, co odhalily náhodné skeny starých archivů. Jeho nadšení pro takové věci působilo dost svérázně i na příslušníka šlechtické třídy.

Když do salonu vrazil Horis Antik a plival hněvivá slova, kapitán *Pýchy Rhodie* zareagoval s odzbrojující laskavosti. Přitáhl si křeslo a vybídl šedivce, ať se posadí.

„Tak nám o tom povězte, starý brachu! Předpokládám, že hovoříte o těch obrovských starých strojích, které trčí opuštěné na našem pravoboku. Buďte si jistý, že aspoň já na ně nezapomněl. Prosím, dejte si něco k pití a mluvte!“

Hari potlačil obdivný úsměv, jak Maserd uklidnil napětí. Šlechta byla znalá svého vlastního umění. Kromě své nekonečné „velké hry“ klanových sporů a dvorského vytahováni byla také zodpovědná za celý galaktický systém občanské charity a zajišťovala, že nikde v celé říši žádný jedinec nespadne do díry byrokraticko-demokratického

systému sociální péče. Podle vznešených zásad ruellianismu musel každý pán či paní města, hrabství, planety či sektoru také zajistit, aby se všichni v jeho či její říši cítili jako doma. To se dělo už tak dlouho, že vlídnost ze šlechticů stoupala stejně přirozeně jako kyslík ze zelené rostliny.

Totiž dokud si je člověk neznepřátelil. Hari to zjistil na vlastní kůži v politickém víru Trantoru. Také věděl, že ruellianismus bude jednou z prvních obětí, jakmile Říše padne. Po celé Galaxii se znovu rozšíří skutečný feudalismus, vycházející z nejzákladnějších psychohistorických vzorců, jak staří i noví vládcové opustí symbolické hry a znovu se pustí do získávání skutečné tyranské moci.

Antik, jehož Maserdova noblesa poněkud uchlácholila, se vrhl do křesla, popadl sklenku s vínem a okamžitě spláchl další pilulku proti úzkosti několika mocnými doušky, než se s povzdechem uvolnil.

„No, vy možná nezapomínáte, Birone! Ale náš profesůrek zřejmě docela zapomněl na důvod, proč jsme sem vůbec přiletěli.“ Otočil se k Harimu. „*Otázka obdělávání půdy,* Seldone! Byli jsme na stopě odpovědi. Důvod, proč bylo tolik planet v minulosti rozhrabáno a rozryto. Proč byly povrchové skály přeměněny v prach a pak v úrodnou černozem! Já –“

Přerušil ho ostrý výkřik. „Au!“

Hari se otočil a uviděl Jeni Cuicetovou, stále v nemocničním županu, jak se drží za hlavu a supí. Tvář měla staženou a mrkala. Vypadalo to na těžký, bolestivý záchvat.

„Jsi v pořádku, drahoušku?“ optala se Sybyl ustaraně, když náhlý záchvat začal ustupovat. Jeni to chrabře zlehčila, napila se vodu z křišťálové číše, kterou držela oběma rukama, a pak zahnala Sybyl s injekcí.

„Byl to ošklivý případ,“ poznamenal soucitně Maserd. „Doma málokdy vídáme tak vážný průběh. Kdybych mohl. nechal bych ji v posteli.“

„Na zánět mozkových blan se neumírá.“ zamručel Horis Antik. Gornon Vlimt vzhlédl od pití. „Ach, vážně? V Císařství možná ne, ale na Ktlině od začátku renesance zabil spoustu lidí, i přes naše úsilí izolovat viroid, který to způsobuje.“

„Tak podle vás to vyvolává infekční agens?“ podivil se Maserd. „Ale podle všeho tento syndrom existoval už za úsvitu věků. Vždy jsme předpokládali, že příčina je vnitřní. Cena za vysokou inteligenci.“

Vlimt se hořce zasmál. „Nesmysl. Je to další nástroj určený k tomu, aby srazil lidskou rasu dolů. Všiml jste si už někdy, jak málo šlechticů ho dostane? Ale nebojte se, aristokrate. Nakonec na to přijdeme a zvítězíme, stejně jako nad ostatními fígly a represí, vymyšlenými vládnoucí třídou.“

Harimu se nelíbilo, jakým směrem se hovor ubírá. Zatím se mu dařilo usměrňovat jejich hovory a výzkumy směrem od robotů, k čemuž mu pomáhal fakt, že umělá inteligence byla dalším reflexivně tabuizovaným tématem. Teď musel udělat totéž se zánětem mozkových blan.

To je věc, již musím rozlousknout sám, říkal si. Někde v podvědomí se mu objevoval nápad… přeměňoval se do matematických výrazů… aby zaplnil čekající niku v rovnicích. Díky tomu měl povrchové myšlenky volné na kousek praktické diplomacie.

„Když je teď Jeni pryč, rád bych slyšel, co nám sem Horis přišel říct. Něco o vší té úžasné *hlíně,* do které naši dobří sedláci na milionech planet sázejí semena. Ta úrodná *půda* se odněkud vzala, že, Horisi? Na většině planet ještě chvíli před příchodem lidských kolonistů existoval jen primitivní život v moři. Naznačujete tedy, že všechna ta krásná *hlína* vznikla cizím přičiněním?“

Gornon Vlimt se postavil tak rychle, že převrhl křeslo.

„Vy lidi jste nechutní. Když pomyslím na všechny ty skvělé myšlenky a umění, o kterých bychom se mohli bavit, a vy chcete mluvit jenom o…“ Nedokázal to ani vyslovit. Byl už dost podrouše-ný, a tak se odpotácel. Antikovu teorii si tedy mohli vyslechnout jen Maserd, Hari a Mors Planch. A dokonce i Planchovi se zřejmě ulevilo, že ktlinský excentrik odešel.

„Ano!“ odpověděl šedivec Harimu nadšeně. „Vzpomínáte, jak jsem se zmiňoval, že přes devadesát procent planet s moři a kyslíkovou atmosférou má jen primitivní formy života? Někteří si myslí, že to způsobuje nedostatečná radiace, takže nedochází k mutacím zajišťujícím rychlou evoluci. A tak jsou kontinenty na nich obvykle pus-

té, najdete tam jen mechy, kapradí a tak. To nestačí, aby vznikla ta fantastická, živoucí *slupka* půdy, kterou planeta potřebuje, aby se začala skutečně vyvíjet.

Avšak na pětadvaceti milionech osídlených planetách je půda! Rozsáhlá, bohatá vrstva kamene rozdrceného na prášek, smíšeného s organickým materiálem, hluboká v průměru asi…“ Potřásl hlavou. „Na tom nezáleží. Důležité je to, že něco se muselo stát, aby se ta půda *vytvořila.* A to docela nedávno!“

„Jak nedávno?“ optal se Mors Planch s nohama opřenýma o kraj Maserdova krásného dubového stolu. Pokud ho téma odpuzovalo, dobře to skrýval.

„Bylo těžké získat dost údajů,“ postěžoval si Antik. „A oficiální odpor vůči tomuto výzkumu je přímo neuvěřitelný. Většinou se provádí jen ze zájmu, předává se od jednoho půdaře na druhého, za posledních –“

Planch udeřil pěstí do stolu, až sklenice poskočily. „Jak nedávno?“

Lord Maserd se nad takovým chováním na své lodi zamračil, ale kývl. „Prosím, řekněte nám to, Horisi. Váš odhad.“

Šedivec se zhluboka nadechl.

„Zhruba před osmnácti tisíci lety. V sektoru Siria je to trochu víc. A trochu míň, když budete postupovat od něj. Ten jev se přehnal Galaxií jako prérijní požár a byl dokončen během pár desítek staletí nejvýše.“

„Planeta, o které se ve starých archivech tak často hovoří,“ poznamenal Planch, „*Země,* je v sektoru Siria. Takže ten váš obdělávací jev odpovídá rychlosti lidské expanze z domovské planety.“

„Bylo to o něco dříve,“ přitakal Horis. „Několik set let před kolonizační vlnou. Těch pár z nás, kteří se nad tím zamysleli, napadlo, zda by za takovým masivním efektem na milionech planetách nemohl existovat nějaký přirozený úkaz. Snad celogalaktická energetická vlna neznámého původu, možná z jádra černé díry. Mysleli jsme si, že kolonisty to k ovlivněným oblastem přitahovalo, jak se tam náhle objevila nová, úrodná země. Ale teď vidím, že jsme zaměnili příčinu za následek!“

Maserd tiše zaklel. „Teď si myslíte, že to někdo udělal schválně s použitím těch strojů.“ Podíval se na přepážku oddělující je od kosmického vakua. „*Ony* to udělaly… postupovaly těsně před lidskou migrační vlnou, vždycky je poslali na další nicnetušící panenskou planetu, kde –“

Šlechtic se zarazil, jako by nedokázal vyslovit závěr, jenž byl nasnadě. A tak pokračoval Horis.

„Ovšem, jsou to brány. Ty vrhače energie, které nesou a které jste všichni považovali za zbraně, ty se namířily na planetu, to ano, a soustředily energii nasbíranou v obrovských solárních kolektorech. Ale nepoužívaly se k válčení, měly mnohem neškodnější cíl, připravovaly cestu pro osadníky, kteří je brzy následovali.“

„Neškodnější?“ zamumlal Maserd do pití. „Ne, pokud jste byl jedním z těch nešťastných *domorodců*, když se vám najednou na obloze objevila taková příšernost!“

Mors Planch se zasmál.

„Vy teda hodně soucítíte s mechama a lišejníkama, co, urozený pane?“

Maserd se chtěl zvednout, ale Hari honem zdvihl ruku, než dojde na pěsti.

„Lord Maserd pochází z planety poblíž Rhodie, zvané Nefelos,“ vysvětloval Hari. „Kde ještě před příchodem pozemského života existovala a přežila vysoce vyvinutá, nestandardní zvířata. Podle mě si zrovna nyní myslí, že takových anomálních planet muselo existovat mnohem víc. Planety, kde existovala dost vysoká míra mutací, aby vznikly vyšší životní formy, po kterých zůstaly fosilie, co nám Horis ukázal.“

„Ale ty planety neměly takové štěstí jako Nefelos,“ zavrčel Maserd. „Planety, kde veškerá domorodá zvířata rozdrtili na *správnou* strukturu pro dobrou hlínu na sedlačení.“

Hari se pokusil hovor trochu odvést stranou. „Jedna otázka, Horisi. Nepotřebuje dobrá půda taky dusičnany a organickou hmotu?“

„To ano. Něco z toho pravděpodobně vzniklo díky masery vyvolaným reakcím v atmosféře. Pak to spadlo spolu s deštěm. Podpovrchová ložiska uhlíku byla asi taky vytěžena pro speciální druhy kameny požírajících rostlin a bakterií… ale to všechno muselo být

snadné ve srovnání s drcením, hrabáním a prosíváním kamene na tu správnou texturu a obsah minerálů, vhodných pro vegetaci.“

Mors Planch nesouhlasil.

„Ta vaše fantastická představa na mě udělala dojem, Antiku. Ale čirá velikost takového podniku je prostě ohromující. Něco takového by si lidi zapamatovali. Mně je jedno, jakým příčinám lidi přisuzuji naši rasovou amnézii. Potomci těch dělníků by se tím úspěchem chlubili až do smrti, zpívaly by se o tom písně!“

„Možná se zpívají,“ podotkl Biron Maserd s pohledem upřeným na Hariho. „Možná ten velký čin nebyl zapomenutý až do dneška, pamatují si ho ti, kteří to skutečně vykonali.“

Hari sebou škubl, protože mu to došlo.

Maserd to ví, viděl ty brány zblízka. I to, že na nich není místo pro posádku. Spojil si to s tou zmínkou o robotech na archivních modulech. On nikdy neměl zánět mozkových blan, jemu představa mechanických lidí nevadí.

Nepotřebuješ psychohistorii, abys došel k závěru, že z blízkosti Země byla vyslána nějaká skupina anorganických bytostí a pustila se do agresivní kampaně, aby připravila planety se správnými podmínkami pro osídlení lidmi. Když na takto upravené planety dorazily lodě s lidmi, už byly zabydlené pozemským ekosystémem… a možná tam dokonce byla i pole s úrodou zralou ke sklizni.

Hari si vzpomněl na Antikův příběh o jeho předkovi, který se možná setkal s cizí rasou. Pokud byl ten příběh pravdivý, stalo se to jen proto, že nelidé žili na planetě, která byla příliš horká, aby se hodila k úpravám.

Mohly existovat i další, méně šťastné rasy? Domorodé rozumné bytosti, jejichž vesnice, statky a města byly přetvořeny na kompost pro nově příchozí z hvězd? Bytosti, které se ani nemohly podívat do očí pionýrům, již je nahradili? Sedlákům, kteří narazili na rozbité kosti pokaždé, když obrátili kus úrodné černozemě?

Vzpomněl si na ty memové entity z Trantoru. Počítačoví odborníci ty divoké softwarové predátory přešli jako uprchlé lidské simy, jež zešílely po staletích strávených v trantorské datasféře. Ale tyto digitální bytosti tvrdily, že jsou něco úplně jiného – pozůstatky zane-

chané zde dřívějšími obyvateli Galaxie, o miliony let staršími než lidstvo.

Jedna věc byla zřejmá. Ty memové entity nenáviděly robota. Dokonce víc než lidskými bytostmi opovrhovaly Daneelovým druhem, kladly mu za vinu nějakou dřívější katastrofu.

Mohly mít na mysli tohle? Velkou obdělávací epizodu?

Olivaw jednou řekl něco o „velké hanbě“, která ležela pohřbena v dávné minulosti robotů. Jeho frakce to nezavinila, tvrdil Daneel. Jiná klika, zakořeněná ve vesmířanské kultuře, spáchala cosi strašlivého. Něco, o čem Hariho robotický přítel vůbec odmítal hovořit.

Není divu, pomyslel si Hari. Jedna jeho část považovala celou představu planetárního obdělávání za příšernou, ale…

Ale už z pouhé možnosti mnoha typů cizích životních forem se mu obracel žaludek. Jeho rovnice měly dost potíží zvládnout lidskou složitost. Tolik dalších faktorů by psychohistorii úplně zničilo.

Hari si uvědomil, že se zase nechal unést. Uvědomil si, že na něj Antik mluví.

„Prosím, Horisi? Můžete to zopakovat?“

Byrokrat si rozčileně povzdechl.

„Právě jsem říkal, že korelace mezi vaším a mým modelem je teď ještě lepší. Zdá se, že jsme našli jeden z vašich chybějících faktorů, pane profesore.“

„Chybějících faktorů? A v čem?“

„Chaotické světy, Seldone,“ ozval se Mors Planch. „Náš šedivý mužíček tvrdí, že existuje dvacetiprocentní korelace mezi výbuchy chaosu a částmi Galaxie, kde obdělávání *selhalo,* kde se mašiny rozbily a planety na některých hvězdných cévách, obloucích a spirálových drahách, zůstaly nezměněné.“

Hari zamrkal a narovnal se. „To nemyslíte vážně! Dvacet procent?“

Všechny ostatní problémy byly najednou zapomenuty. Toto mělo přímou souvislost s psychohistorií. S jeho rovnicemi!

„Horisi, proč jste to neřekl dřív? *Musíme* zjistit, který atribut neobdělaných planet je příčinou funkce pravděpod-“

Přerušil ho pronikavý výkřik. Všichni čtyři vyskočili. Tohle nebyl jen výkřik způsobený přechodnou bolestí, nýbrž zoufalé kvílení vyvolané zničenými nadějemi.

Mors Planch a Biron Maserd už byli u dveří, než Hari dokulhal za Horisem Antikem na chodbu. Jejich překvapený křik se ozýval ze společenské místnosti. Pak se rozhostilo ticho.

Horis se k otevřeným dveřím dostal vzápětí, byl několik kroků před Harim. Byrokrat se zarazil a s otevřenou pusou zíral do místnosti, jako by nevěřil tomu, co vidí.

8.

Každým hyperprostorovým skokem se dostala o kus dál po spirálovém rameni. Nyní byla někde v polovině cesty mezi Trantorem a periferií. S každým skokem Dors cítila, jak se pozitronický potenciál jejího již tak napjatého mozku zvyšuje.

Teď vím, co jsi chtěl, abych poznala, Lodoviku. Vidím, co jsem předtím neviděla.

A kdybych byla skutečný člověk, nenáviděla bych tě za to.

Jak si věci stály, musela opakovaně spustit přerušovače, aby zastavila automaticky generované spirály simulovaného hněvu. Zlobila se sama na sebe, že ji trvalo tak dlouho pochopit to, co bylo nasnadě.

Zlobila se na Daneela, že jí o tom neřekl už dávno.

Ale zvlášť se zlobila na Lodovika, že jí sebral i poslední zbytky klidu. Klidu vycházejícího z povinnosti.

Byla jsem navržena a sestrojena, abych sloužila Harimu Seldonovi. Nejdřív v přestrojení za milovanou postarší učitelku na jeho helikonské internátní škole, pak za starší spolužačku na univerzitě a nakonec za jeho ženu, milující, stážící a pomáhající mu po celá desetiletí na Trantoru. Když jsem „zemřela“ a musela jsem být opravena, mohla jsem se k Harimu připojit v nějakém jiném převleku, ale nesměla jsem. Daneel vyjádřil naprostou spokojenost se vším, co jsem udělala, ale prostě mě poslal jinam.

Nezůstala jsem u Hariho, abych byla po jeho boku až do konce. A od té chvíle cítím…

Zarazila se a pak tu myšlenku znovu vyzdvihla.

Cítila jsem se jako amputovaná. Odříznutá. Důvod pro její neduh byl logický a nevyhnutelný.

Robot by neměl lidské emoce chápat tak hluboce, a přesto mě k tomu Daneel navrhl. Jinak bych nebyla uspěla ve své práci. Samozřejmě důvody Daneela Olivawa chápala, věděla, proč tolik spěchal. Když Hari Seldon dokončil své životní dílo, byly tady další nesmírně důležité úkoly a jen malý oddíl pozitronických robotů alfa-úrovně, kteří je mohli vykonávat. Daneelův zájem o rozmnožování spokojených, zdravých lidských mentaliků byl očividně důležitý pro nějaký plán usilující o prospěch lidstva. A tak Dors poslušně plnila rozkazy a svou péči soustředila na Kliu a Branna.

Jenomže úspěšné plnění tohoto úkolu znamenalo hroznou nudu. Prázdnota, do níž vklouzl Lodovik Trema…

Na stole vedle ní, ovinutá dráty, spočívala hlava R. Giskarda Reventlova a vrhala na ni svůj zamrzlý kovový škleb pokaždé, když se na ni podívala.

Dors chodila sem a tam a znovu si procházela to, co zjistila. Zaznamenané vzpomínky jsou jasné. Giskard využil svých mentalických schopností, aby pozměnil mysl lidí. Zprvu jen proto, aby zachraňoval životy. Později to dělal z rafinovaných dobročinných důvodů, ale vždycky se cítil vázán Prvním zákonem, snažil se chránit lidi. Giskardovy motivy byly vždy ty nejčistší.

A ještě větší pravda to byla poté, co ho Daneel Olivaw přesvědčil, aby přijal Nultý zákon a myslel hlavně na dlouhodobé dobro lidstva.

Živě si tu epizodu připomněla, jak si ji přehrála z paměti té zubící se hlavy.

Daneel a Giskard doprovázeli lady Gladii, prominentní Aurořanku, na její návštěvě jedné z osadnických planet, nedávno kolonizovaných pozemšťany. Giskard sám byl částečně zodpovědný, že tu osadníci byli, když před lety mentálně poněkud upravil mnoho pozemských politiků, aby usnadnil emigraci. Ale té noci se stalo něco důležitého, oni tri se zúčastnili významného kulturního setkání na Baleyworldu.

Dav se začal k lady Gladii chovat nepřátelsky a vysmíval se jí. Někteří na vesmířanku pokřikovali hrozby. Giskard se zprvu bál, že by se jí to mohlo dotknout. Pak si začal dělat starostí, že by se shromáždění mohlo zvrhnout v rozvášněný dav.

A tak je změnil.

Mentálně pozměnil emoce tady, tam impuls, a budoval pozitivní sílu, jako když dospělý houpá dítě na houpačce. A nálada se brzy začala měnit. Zasloužila se o to i sama Gladia svou úžasně působivou řeči. Ale z velké části to byla Giskardova práce, když obrátil tisíce – a víc než milion dalších, kteří to sledovali na hypervlnách – v jásající, zpívající fanoušky Gladie.

Dors už o tom epochálním večeru slyšela… stejně jako znala ústřední příběh o Giskardově nejdůležitějším rozhodnutí, k němuž došlo o několik měsíců později. O tom osudovém okamžiku, kdy se věrný robot rozhodl vypustit sabotérský stroj a vyvolat radioaktivitu pozemské kůry, aby tak zničil ekosféru a vyhnal obyvatele do kosmu. Pro jejich vlastní dobro.

Všechna hlavní fakta tu již byla, ale ne v barvě. Ne v detailu.

A zvlášť ne ten rozhodující prvek, který jí začal být jasný onoho dne na Smushellu, když se najednou rozhodla předat své povinnosti asistentovi, sednout na loď a vyrazit přes půlku Galaxie. Od té chvíle si přebírala důsledky a nedokázala myslet na nic jiného.

Daneel a Giskard měli pro to, co dělali, vždycky dobré důvody. Nebo, jak by to mohl podat Lodovik, přesvědčivé vysvětlení. Dokonce i když se pletli do činnosti svrchovaných lidských institucí a narušovali legitimní politické procesy či se rozhodli zničit rodiště lidstva, vždycky jednali pro konečné dobro lidí a lidstva podle Prvního a Nultého zákona, jak to viděli oni.

Tady ale ležel ten problém. Jak to viděli oni.

Dors si představovala, že Giskardův úsměv je žádostivý, určený přímo pro ni. Zamračila se na hlavu.

Vy dva jste byli spokojení, že jste si to vyřešili mezi sebou, pomyslela si. Všechno to rozumování o Nultém zákoně. Robonáboženská reformace, kterou jste s Daneelem spustili. Vaše rozhodnutí pozměnit mysl lidí a měnit politiku národů, dokonce i planet.

Vzali jste na sebe veškerou zodpovědnost a moc, aniž byste se namáhali to probrat s jedinou moudrou lidskou bytostí.

Zadívala se upřeně na Giskardovu hlavu a stále ještě ji to ohromovalo.

Ani s jedinou.

S žádným profesorem, filozofem ani duchovním vůdcem. S žádným vědcem, učencem ani mudrcem.

S žádným zkušeným robotikem, aby si provedli kontrolu a diagnostikovali, jestli snad *nedošlo* ke zkratu nebo poruše, když spolu pekli to zdůvodněni, které skončilo vyhubením většiny druhů na Zemi.

Nezeptali se jediného člověka na ulici. Vůbec nikoho. Prostě to vzali na sebe.

Vždycky jsem si myslela, že někde za Nultým zákonem musí být nějaká lidská volba, právě jako za staršími Třemi zákony které vytvořila Kalvinová s kolegy. Nultý zákon přece musí být na něčem založený a jeho původ musí mít kořeny ve vůli našich pánů.

Musí! Když zjistila, že tomu tak není, že žádná lidská bytost o té doktríně neslyšela dřív než několik desítek let poté, co byla Země učiněna neobyvatelnou, hluboce ji to zasáhlo.

Tady nešlo o logiku. Základní argumenty, které si Daneel s Giskardem vyměňovali, zůstávaly v platnosti dodnes. (Jinými slovy, ti dva *neměli* poruchu – i když jak si tím tenkrát mohli být tak jistí? Jaké právo měli jednat bez toho, aby tuto možnost alespoň ověřili?)

Ne. V logice ten problém nebyl. Každý, kdo měl trochu rozumu, mohl vidět, že První zákon robotiky *musí* mít širší hranice. Dobro většiny lidstva muselo předcházet dobru jednotlivých lidských bytostí. Raní kalviniáni, kteří Nultý zákon odmítli, se prostě mýlili a Daneel měl pravdu.

Tenhle objev Dors nerozčílil.

Nazlobilo ji zjištění, že Giskard a Daneel se po té cestě vydali, aniž by to konzultovali s lidmi. Aniž by se jich zeptali na jejich názor, aniž by si vyslechli, co by k tomu mohli říci.

Poprvé pochopila něco z té zoufalé energie a pozitronické vášně, s níž během staletí po odchodu ze Země tolik kalviniánů vzdorovalo

Daneelově věci – z té občanské války, ve které byly zničeny miliony robotů.

Náhle bylo zapotřebí Olivawovo tažení posoudit ze zcela jiného úhlu než z deduktivního.

Z úhlu toho, co je správné a co špatné.

Jaká je v tom nadutost, pomyslela si. Jaká neuvěřitelná domýšlivost a pohrdáni!

Sim Johanky z Arku se nezlobil.

„Na tom, co tenkrát Daneel a jeho přítel udělali, není nic nového. Odkdy se andělé radí s lidskými bytostmi. když se pletou do našich věcí?“

„Pořád ti to opakuju. Roboti *nejsou* andělé!“

Postava v kroužkovém brnění se na holoobrazovce usmála. „Tak řekněme, že Daneel a Giskard se modlili o božské vedení a také podle něj jednali. Ať se na to podíváš z které chceš stránky, copak nakonec vždycky nedojdeme k otázce víry? Tohle trvání na rozumu a vzájemné poradě je v postatě jako to, čím jsou posedlí Lodovik a Voltaire. Já si ale myslela, že ty jsi nad takové věci povznesená.“

Dors zaklela a holojednotku vypnula. Říkala si, proč se vůbec namáhala ten starý sim vyvolávat. V současnosti to byl její jediný společník, a tak si Johanku vyvolala, aby měla nějakou zpětnou vazbu. Aby dostala ozvučnou desku.

Jenže ona zřejmě chtěla jen klást znepokojivé otázky.

Dors stále nevěděla jistě, co udělá, až se dostane k cíli.

Zatím neměla v plánu nesmrtelnému služebníku odporovat. Kdyby se někdy Daneelovi postavila, nejspíš by jí to prostě rozmluvil. Olivawova logika byla vždycky nenapadnutelná – jako za těch dávných dob, kdy byla Země ještě zelená a lidé stále měli trochu kontroly nad svými životy, ať už k dobrému, či zlému.

Dokonce i teď Daneel nejspíš má nejlepší metodu, jak zajistit dlouhodobé dobro lidstva. Jeho vize bude nepochybně bez chybičky.

Dors nicméně věděla jistě jednu věc. *Už pro něj nepracuji.*

V té chvíli měla jeden prvořadý úkol. Potřebovala vidět Hariho Seldona.

9.

„Co se děje? Povězte mi to!“ volal Hari za Horisem, který stál a tupě civěl do salonku. Jak tak kulhal za Antikem, aby se také mohl podívat, poprvé za několik dni opět cítil svůj věk.

Konferenční stůl původně pokrývaly starobylé archivy, stále jasné a křišťálové i po těch letech v kosmu. Nyní z nich zbývaly jen roztavené kusy zničené hmoty, ještě se z nich kouřilo a ventilace se snažila odvětrat chuchvalce černého kouře.

Křičet musela Sybyl, která nyní ležela zhroucená na podlaze vedle svých drahocenných objevů. Opodál seděl Gornon Vlimt, opíral se o stěnu a očividně byl buď v bezvědomí, nebo spal. Jeden z Planchových lodníků také ležel za stolem a bezvládnou ruku natahoval k paprskometu.

Planch sám se kymácel v polovině cesty mezi stolem a dveřmi. Třesoucím se prstem ukazoval na Hariho sluhu Kerse Kantuna, který jediný stál vedle zničených reliktů vzpřímeně.

„On…“

Biron Maserd a Horis Antik střet sledovali se směsicí překvapení a rozhořčení. Když Mors Planch pomalu spustil ruku k pouzdru s paprskometem u boku, ani jeden se nepohnul. Planchovi vyvstávaly na krku šlachy, jak bojoval vnitřní boj. Tiše zaúpěl. Sevřel zbraň a začal ji vytahovat…

Pak se zhroutil a připojil se ke svým kolegům na podlaze.

„Co se to… co se to… co se to…“ opakoval Antik pořád dokola a mezitím do sebe cpal uklidňující pilulky.

Naproti tomu si Maserd zachovával sebejistotu své kasty a krátce kývl na Hariho bezvýrazně se tvářícího sluhu.

„Je jedním z nich, Seldone?“

Hari se podíval na Kerse a pak zpátky na Maserda.

„To je bystrý závěr, můj pane. Určitě jste nikdy neměl ten zánět?“ Šlechtici ztvrdl pohled, což ukazovalo na jinou stránku jeho osobnosti, tu schopnou vést vendetu na život a na smrt.

„Nechovejte se ke mně blahosklonně, akademiku. Položil jsem vám zdvořilou otázku. *Je váš pobočník… robot?“*

Hari neodpověděl přímo, ale podíval se na Kerse, již přes rok svého ošetřovatele a ochránce, a povzdechl si.

„Aha. Takže Daneel nakonec nechal jednoho ze svých, aby na mě dohlížel. Je to proto, že mu na mně pořád záleží? Nebo mám ještě nějaký význam pro jeho plány?“

Kers odpověděl stejně uctivě jako vždycky.

„Obojí, pane profesore. A takto jsem se odhalil, poněvadž jsem neměl na vybranou. Doufal jsem, že se vám podaří přimět Ktliňany, aby změnili názor, aniž bych do toho musel zasahovat. Oni ale měli silnou motivaci a byli odhodlaní. Teď nám dochází čas. Máme-li se vyhnout katastrofě, musíme jednat.“

Horis zaúpěl. „R-robot? Myslíte jeden z těch *tiktaků,* kteří se vzbouřili na Trantoru? Slyšel jsem…“ Strčil si do úst další pilulku… pak další… a upadal do žvanivé paniky. „Seldone, c-co se to tu děje? T-ta věc snad Sybyl a ostatní *zabila?* Z-zabije *i nás?*“

„Ne, ujišťuji vás…“ začal Hari.

„Horisi,“ přerušil jej Maserd, „dávejte si pozor, kolik toho berete. Předávkujete se!“

„Ano, obávám se, že byste si mohl ublížit,“ přidal se Kers Kanton. Natáhl se k mužikovi, jenž zasténal, couvl a rozsypal hrst modrých tabletek. Otočil se… ale udělal jenom pár kroků, než se zhroutil.

„Je v pořádku?“ zeptal se Hari s opravdovou účastí.

Maserd mu změřil puls a kývl. „Zřejmě spí.“ Pak vstal a zeptal se: „Jsem teď na řadě?“

Hari zavrtěl hlavou. „Ne, pokud do toho budu moct mluvit. Nuže, Kersi? Je tady náš urozený kapitán důvěryhodný?“

Robot se nepohnul, přesně jako starý Kers.

„Nejsem plný mentalik jako Daneel Olivaw, pane profesore. Mé síly jsou tupější a nedokážu rozebírat konkrétní myšlenky. Můžu vám však říci, že Biron Maserd obdivuje vás i psychohistorii. Jeho největším zájmem je bezpečí jeho provincie a jeho lidí. A chaos pro to znamená hrozbu. Takže ano, myslím, že je naším spojencem.

V každém případě budeme potřebovat jeho pomoc, pokud máme něco udělat, než –“

Z podlahy se ozvalo zaúpění.

Hari si s překvapením všiml, že se Mors Planch převalil na záda a znovu sahá po zbrani! Kers k němu popošel a zřejmě se snažil na něj znovu soustředit své mentalické síly.

Tmavý pirátský kapitán zaječel. S křečovitým škubnutím mu paprskomet vyletěl z ruky na druhou stranu místnosti. Ale kupodivu ještě nebyl vyřízený. Sténal, ale s obrovským soustředěním se zvedl na kolena. Potom. zatímco Hari a Maserd užasle přihlíželi, vstal, třebaže se mu podlamovaly nohy, a rozpřáhl se.

„*Mořena Ztracená!*“ zařval a ohnal se pěstí, i když Kers Kanton se ráně snadno vyhnul.

Planch ztratil vědomí a zhroutil se robotovi do náručí.

Kers ho zvedl, a když promluvil, z hlasu mu zaznívala skutečná muka.

„Lidská bytost byla zraněna a já jsem za to částečně zodpovědný…“

„Nultý zákon –“ začal Hari.

„Pomáhá mi, pane profesore. Nicméně dostat Morse Plancha do bezvědomí vyžadovalo víc sily než u ostatních. Ti budou klidně spát, ale jeho stav je vážný. Musím se o něj okamžitě postarat, než se dáme do práce na věcech galaktické důležitosti.“

Hari pomalu kulhal za ním, když Kers odnášel omámeného kapitána chodbou.

„Jak to udělal? *Jak* ti odolal? Je Planch latentní lidský mentalik?“

Kers Kantun nezpomalil, ale jeho odpověď se odrážela od přepážek a nesla se chodbami.

„Ne. Mors Planch je něco mnohem nebezpečnějšího než mentalik.

Je normální.“

ČÁST 4

•

SKVĚLÝ PROJEKT

Správce Rhodie: Vypadáte ustaraně, mladí příteli. Myslíte, že naše tajné povstání proti tyrannijským utlačovatelům neuspěje?

Biron Farrill: Váš plán je dobrý, pane. Na bojišti možná budeme mít šanci. Ale co ten důležitý dokument? Ten, pro který mě poslal můj otec na starou Zemi? Ukradli ho, ještě než jsem dorazil.

Správce: A vy se teď bojíte, že by ho mohli použít proti nám?

Farrill: No právě, pane. Jsem si jistý, že ho mají Tyraňané.

Správce: Ale ovšemže ne. Mám ho já. Mám ho už dvacet roků.

Právě to spustilo povstání, protože když jsem ho získal, okamžitě jsem věděl, že jakmile zvítězíme, už nám naše vítězství nikdo nesebere.

Farrill: Takže je to zbraň?

Správce: Je to ta nejzvláštnější zbraň v celém vesmíru. Zničí Tyraňany i nás, ale zachrání Mlhovinová království. Bez ní bychom možná také dokázali Tyraňany porazit, ale jen bychom tím nahradili jednu feudální krutovládu jinou, a tak, jak my kujeme pikle proti Tyraňanům, tak by jiní intrikovali proti nám. Oni i my musíme být zničeni na prach z módy vyšlých politických systémů. Nastal čas pro dospělost, stejně jako kdysi nastal na Zemi, a přijde nový druh vlády, ten druh, o jaký se v Galaxii nikdy nikdo nepokusil. Nebudou žádní chánové, samovládci, císaři či vládnoucí elity.

Rizzett: Ve jménu vesmíru, co to bude?

Správce: Lid.

Rizzett: Lid? Jak by ten mohl vládnout? Musí tu být nějaká osoba, která bude činit rozhodnutí.

Správce: Existuje způsob. Projekt, který mám ve svém vlastnictví, pojednává o malé části jedné planety, ale lze ho upravit na celou Galaxii.

- VÝŇATEK Z OBLÍBENÉ HOLOHRY – SLUNCE JAKO ZRNKA PŮDY – UVEDENÉ V ROCE 8789 G. E. BĚHEM LINGANSKÉ RENESANCE. ŘÍŠŠTÍ CENZOŘI DRAMA ZAKÁZALI POTÉ, CO LINGANE UPADLA DO CHAOSU V ROCE 8797 G. E. TATO VERZE BYLA ZREKONSTRUOVÁNA O ČTYŘI TISÍCILETÍ POZDĚJI JEDNOU DIVERZITNĚ FEDERALISTICKOU KOALICÍ BĚHEM PÁTÉ VELKÉ DISPUTACE O OSUDU V ROCE 682 E. N.

1.

R. Zun Lurrin s úžasem objevil něco, co Daneel tajil i před nejbližšími pomocníky – na Eosu žili *lidé!*

Stará základna pro opravy robotů Nultého zákona byla vybrána proto, že ležela daleko od veškerého dění a pro organický život byla nehostinná. Bylo to nejtajnější tajemství, které pánové neměli nikdy odhalit, dokonce je něco takového nemělo ani napadnout. A přesto tu byli! Malá komunita lidí, žijící tiše pod průhlednou kupolí těsně za jezerem zamrzlého kovu.

Roboti čekali na jejich zavolání a v tichosti předjímali všechny jejich požadavky. O jejich tělesné potřeby se staraly pečlivé stroje a lidé se směli cele soustředit na jediný cíl.

Na dosažení klidu. Vyrovnanosti. Jednoty.

„Tu otázku jsem měl celé věky před očima, a přesto jsem si jí nikdy nevšiml," vysvětloval Zunovi Daneel Olivaw. „Ta slepota vznikla proto, že jsem v základně stvořením chaosu."

„Vy?" žasl Zun. „Ale, Daneeli, vy přece s chaosem bojujete po celou svou existenci! Bez vašeho neúnavného úsilí… a inovací, jako je Galaktická říše… by lidstvo už dávno zničila nákaza šílenství, místo aby se omezovala na malé výbuchy."

„To je možné," připustil Daneel. „Nicméně mám mnoho předpokladů, jež měli i mí stvořitelé – brilantní lidští robotikové, kteří žili v době dynamické vědy. Během prvního velkého techno-renesančního pozdvižení. Tyto programy hlubokých předpokladů stále ovládají mé obvody. Stejně jako oni, i já ze zvyku věřím, že všechny problémy lze vyřešit přímými pokusy a analýzami. A tak mě nikdy nenapadlo, že naši pánové – ve své současné nevědomosti – již zakopli o další způsob, jak odhalit pravdu."

Zun se díval na lidi, asi šedesát jich bylo, sedící v tichých řadách na rohoži z přírodního rákosu. Záda měli rovná a ruce volně položené v klíně. Nikdo neřekl ani slovo.

„Meditace," poznamenal. „Mockrát jsem to viděl. Většina populárních náboženství a mystických kultů ji učí, stejně jako spousta škol mentální hygieny a disciplíny."

„Ano," přiznal Daneel. „Tento typ mentální životosprávy předchází civilizaci. Lidské bytosti cvičily svou mysl podobnými způsoby v nejrůznějších kulturách. Vlastně asi jediná společnost, která ji opomíjela, byla techno-západní civilizace."

„Ta, která vyrobila roboty."

„Ta, která vyvolala první velký vražedný chaos."

„Už chápu, proč jste během milénií meditaci podporoval," kývl Zun. „Rozvíjel jste ji pod všemi formami ruellianismu. Ta technika slouží ke stabilizaci, že?"

„Jeden z mnoha nástrojů, které jsme použili." Daneel přikývl. „Výsledky dosažené meditací jsou kompatibilní s celkovými cíli Říše, aby se jednotlivci věnovali rozvoji osobní spirituality, místo aby se pouštěli do těch svých arogantních kooperativních projektů, jak jsme to viděli ve vědeckém věku."

„Hmm. Také to bude důležité v rané postimperiální éře, že?"

„Správně, Zune. Jedna z prvních krizí, jíž bude Seldonova Nadace čelit, se vyřeší, až její vůdci na Terminu přijdou na to, jak manipulovat stejnými soubory náboženských reakcí a využít je k tomu, aby získali své sousedy v periferních královstvích."

Zun chvíli mlčel a díval se, jak šedesát lidí sedí téměř nehybně na rohoži. Nebyli to jediní živí tvorové pod kupolí. Všiml si, že Daneel nedaleko zřídil vodní zahradu i s miniaturními stromy a zlatými rybičkami, které se cákaly pod mírným vodopádem. A ve větvích hnízdilo několik desítek bílých ptáků. Zun viděl, jak všichni naráz vzlétli, jako jeden provedli okruh a zase se usadili ve větvích. Nikdo z lidí napohled nezareagoval. Zun však cítil, že o ptácích všechno vědí. Lidé měli s tím letem něco *společného.*

Konečně promluvil. „Mám takový pocit, že se tu děje něco víc, než mi říkáte, Daneeli. Kdyby byla meditace prostě jen užitečný způsob, jak odvrátit pozornost lidí, odvrátit je od chaotických stavů, neprováděl byste ten výzkum tady na Eosu, na našem nejtajnějším místě."

„Máš pravdu, Zune. Víš, přívrženci meditace už dlouho slibují několik věcí. Že dokáže přinést vyrovnanost, odtažitost a jistý stupeň organického sebeovládání – o tom není pochyb. Tyto techniky byly užitečné, poněvadž s jejich pomoci zůstávala Galaktická říše většinu času v klidu a míru. Ale věřící také slibovali ještě něco, co jsem celá léta opomíjel jako pouhou pověru."

„Aha, a co to je?"

„Způsob, jak se spojit s tím, co není z tohoto světa. Metoda, jak dosáhnout toho slavného spojení s dušemi. Něco, díky čemuž je lidstvo mnohem větší než člověk. Po mnoho let se věda pokoušela tato tvrzení ověřit. Ve většině případů se zjistilo, že je to pouhá iluze. Sebeklam, jako když přecitlivělá mysl zakouší emoce a chiméry, které si vykládá jako dosaženi svého snu.

Po tisíce let jsem tento aspekt opomíjel a využíval meditaci převážně jako společenský nástroj, jeden z mnoha, které mi pomáhaly vytvořit mírnou, konzervativní civilizaci, zabezpečenou před chaosem. Pak se něco stalo."

„A co to bylo?"

„Jeden můj agent, když se snažil zlepšit napodobování lidských bytostí, se připojil ke skupině meditujících a účastnil se jejich sezení, jak předstíral, že je jedním z nich. Byl to robot s mentalickými schopnostmi jako ty, Zune. Jenže tentokrát, když začal meditovat, přestalo fungovat mnoho jeho ochran. Dostal se do kontaktu s celou skupinou."

„Ale to my máme dělat jenom za přísně kontrolovaných podmínek!" namítl Zun. „Smíme upravovat mysl jednotlivých lidí a skupin – dokonce celých planet – ale jen když dodržíme přísná pravidla. Tento postup jste zavedli vy s Giskardem!"

„Byla to neopatrnost," souhlasil Daneel. „Jenomže měla úžasné výsledky. Víš, když se náš mentalický robot připojil k meditující skupině, náhle mezi několika desítkami lidí, kteří se již desetiletí učili dosáhnout prázdnoty, stavu nicoty, v kterém je hluk každodenního života omezen na minimum, vzniklo pouto. A najednou dosáhli splynutí! Konečně došlo k tomu, co mudrci slibovali celá tisíciletí, a s malou pomocí jediného, mentalicky vybaveného robota."

Zun se zadíval na šedesát lidí. Všichni byli dospělí, ve středním věku, a on si poprvé všiml, že za každým sedí malý robot. Svými vlastními mentalickými senzory Zun zjistil, že každý malý stroj má jediný účel, fungovat jako most mezi svým člověkem a ostatními. Rozšířil pátrání a v myšlenkách se spojil s psychickou sítí, jež byla pod kupolí vytvořena.

Okamžitě ucukl, jako by se dotkl něčeho cizího! Cizího… a přesto neuvěřitelně známého. Byl zvyklý na kontakt s lidskou myslí, občas s mnoha zároveň, zvlášť když nějaký imperativ Nultého zákona vyžadoval, aby provedl skupinovou úpravu – jenže nikdy se nespojil s davem, který by si myslel totéž… soustředil se na přesně stejné obrazy… zesiloval každý, jako stroje rezonující organickou mentalickou silou!

„Tohle je úžasné, Daneeli," zamumlal. „Je to přesný opak chaosu! Kdyby se všichni naši pánové dokázali tohle naučit…"

Daneel kývl. „Těší mě, že jsi tak rychle pochopil důsledky, Zune. Je ti jasné, že by to mohlo být základem celého nového typu lidské kultury, který je od základu odolnější k chaosu, než dokonce i Galaktická říše v tom nejlepším. Nakonec Říši udržovalo stabilní sedmnáct hlavních vlivů – Hari Seldon je označil za tlumicí jevy – které zabraňovaly izolovaným planetám upadnout do těch takzvaných renesancí. Ale co kdyby se místo toho lidstvu pomohlo dosáhnout jednoho z jeho vlastních snů? Skutečné jednoty ducha a mysli?"

„Ta jediná entita by byla dost mocná, aby odolala individualistickým návnadám chaosu."

„Ano, jenom si to vezmi, Zune. Už bychom nemuseli udržovat lidstvo v nevědomosti o jeho minulosti nebo vrozených silách. Už bychom nemuseli zavírat dítě do dětského pokoje pro jeho vlastní dobro. Místo toho bychom se mohli lidem opět podívat do očí a sloužit jim, jak nám bylo určeno."

„Už dlouho tuším, že máte záložní plán, Daneeli. Takže psychohistorie Hariho Seldona je pouze prozatímní řešení?"

Daneelův humanoidní obličej byl výrazný, objevila se na něm bolest a ironie.

„Můj přítel Hari do svého skvělého vynálezu vkládá hodně nadějí, ale už si teď sám uvědomuje, že Seldonův plán nikdy nedosáhne

svého konečného naplnění. Nicméně pokus na Terminu je velmi cenný. Nadace bude lidstvo zabavovat po těch několik staletí, jež potřebujeme.“

„Proč tolik času, Daneeli?“ zeptal se Zun. „Použít tohle nové řešení by bylo poměrně snadné. Mohli bychom masově produkovat mentalické robotické zesilovače po trilionech a na každé lidmi osídlené planetě naučit lidi, jak je používat! Již nyní jsou v každé vesnici a městě cvičení mistři meditace. S pomocí našich oběžných giskardiánských –“

Daneel zavrtěl hlavou. „Není to tak prosté, Zune. Podívej se znovu na ty lidi před sebou. Řekni mi, co vidíš. Co tu není normální?“

Zun se na shromáždění dlouze zadíval, pak hluše řekl: „Nejsou tu žádné děti.“

Daneel chvíli mlčel, nakonec s povzdechem pravil: „Tohle nestačí, Zune. Lidstvo se nesmí spoléhat na roboty – i když by pak mělo tak skvělý osud, jak zde vidíš.

Nakonec, aby tohle fungovalo… nás budou muset přerůst.“

2.

Archivů bylo příliš mnoho, aby je mohl Hari spočítat. Třpytily se na všech stranách, jako hvězdy, tvořily falešná souhvězdí na černém pozadí mlhoviny. *Je jich tolik,* pomyslel si Hari, *a Kers mi řekl, že to není jediný sklad, kde se uchovávají.*

Válka kvůli lidské paměti probíhala mnoho tisíc let, přesouvala se sem a tam podle toho, jak směrem od umírající Země probíhala velká diaspora. Po celou tuto legendární epochu – zatímco se osadníci chrabře vydávali do kosmu na svých rozvrzaných hyperlodích, dobývali nové země a experimentovali se všemi možnými základními kulturami – v zákulisí probíhala řada prudkých bojů.

Emigranti netušili, že před kolonizační vlnou vyrazili terraformační roboti, obří aurorští roboti zvaní *Amadiros,* naprogramovaní k tomu, aby pokořili nové planety a připravili zelená teritoria pro osídlení.

Těsně za aurorskými terraformery zuřila občanská válka. Mnoho frakcí kalviniánských a giskardiánských robotů bojovalo o to, jak nejlépe sloužit lidstvu. Avšak v jednom bodě se většina frakcí shodla. Lidé se nesmějí dozvědět, že jim za zády a v černém vesmíru probíhá boj.

Nade všechno se jim muselo zabránit v tom, aby znovu vynalezli roboty, jinak by se zase začali plést do zákonů robotiky. Nevědomost byla zřejmě nejlepším způsobem, jak chránit lidstvo před ním samým.

Proti této představě bojovala jenom nepatrná menšina. Každý ten třpytivý bod před Harim byl svědectvím odporu nějaké skupiny houževnatých lidí, kteří věřili v lidskou svrchovanost.

„Jejich úsilí bylo od samého začátku odsouzeno k nezdaru," zamumlal si pro sebe.

Ta dojemná situace ho opět zasáhla do hloubi duše.

Proč jsme prokletí, takže naší jedinou nadějí na to, abychom se vyhnuli šílenství, je držet se co nejdál od naší potenciální velikosti? Musíme navěky zůstat hloupí a nevědomí, abychom mohli porazit démony, které v sobě nosíme?

Příběh, který Horis Antik vyprávěl o skutečné cizí rase, mu nešel z hlavy. Lidstvo na tom nemohlo být hůř, ani kdyby na něj nějaký nepřítel seslal to nejničivější kouzlo. *Nebýt chaosu, jakých výšin jsme jen mohli dosáhnout!*

Na malé kosmické stanici byla zima a zatuchlý vzduch, jako by sem tisíce let nezavítal žádný živý tvor. Oknem byla vidět pirátská loď z Ktliny a *Pýcha Rhodie*.

„Toto je jenom dočasné řešení, profesore Seldone," pravil Kers Kantun, než nechal Sybyl, Jeni a ostatní v lodním salonku, aby tam hráli hloupé hry jako děti na vyjížďce, s chemicky tlumenou vyšší mozkovou činností. „Jakmile dokončíme úkol, budou propuštěni."

„A co Mors Planch?" optal se Hari. Pirátský kapitán ležel uspaný na ošetřovně. „Co jsi myslel tím, když jsi říkal, že je normální? Jak to vadí tvé mentalické kontrole?"

Ale Kers Kantun to odmítl rozvést řka, že mají málo času. Nejdřív mu musel Hari s lordem Maserdem pomoci zabránit celogalaktické katastrofě. Ti tri odletěli na tuto starou kosmickou stanici,

komplex z koulí a trubic, ležící uprostřed sítě tenkých kabelů. Na všech stranách k ní byly přivázané archivy. Knihovnické moduly, které rebelové během staletí vystřelili do hlubokého vesmíru, byly shromážděny a upoutány k této jediné stanici – tak staré, že tu byla dřív, než vznikla Galaktická říše.

Daneelovi roboti jsou lapeni do logické kličky, uvědomil si Hari. Podle Nultého zákona mohli sebrat každý archív, jejž našli, a schovat ho – „pro dobro lidstva“. Jenže jakmile byly archivy bezpečně uklizené z dohledu, Nultý zákon už neplatil. Daneelovi pomahači museli poslechnout příkazy podle Druhého zákona, napsané na boku každého artefaktu, požadující, aby byly tyto drahocenné lidské výtvory chráněny.

„Zničit je všechny je hrozná škoda, že, Seldone?“

Hari se otočil k Bironu Maserdovi, šlechtici z Rhodie, jenž tu mlčky stál a hleděl na totéž.

„Vážím si vás a toho, čeho jste dosáhl, pane profesore,“ pokračoval Maserd. „Jestli řeknete, že se to musí zničit, budu vám věřit. Viděl jsem chaos na vlastní oči. V mé domovské provincii zavedli asi před tisíci lety udatní, laskaví a vynalézaví lidé z Tyrannu takzvanou renesanci a ještě se z ní nevzpamatovali. Pořád se krčí ve městech, co připomínají úly, jako byly ty ocelové jeskyně, kam se utáhli pozemšťané, ukrývají se před nějakou hrůzou, s níž se setkali ve chvíli nejjasnějších nadějí a ambici.“

Hari kývl. „Docházelo k tomu často. Ty krásné malé moduly tam venku jsou jako jed. Kdyby se dostaly ven…“

Nemusel větu dokončovat. Oba byli oddáni vědomostem, ale víc milovali mír a civilizaci.

„Doufal jsem, že vy, velký Hari Seldon, budete mít odpověď,“ podotkl Maserd potichu. „To je taky hlavním důvodem, proč jsem vás vyhledal a připojil se k Horisově pátrání. Chcete mi tvrdit, že při všem svém socio-matematickém vhledu nevidíte cestu ven? Lidstvo nedokáže uniknout z této pasti?“

Hari sebou trhl. Maserd přišel s velkou bolestí jeho života. „Chvíli jsem si myslel, že jsem jednu cestu našel. Na papíře je to krásné. Velký pokrok… civilizace dost silná, aby si to rozdala i s chaosem…“ Povzdechl si. „Ale teď si uvědomuji, že psychohistorie

odpověď neposkytne. Cesta z této pasti *existuje,* lorde Maserde. Ale ani vy, ani já se toho nedožijeme.“

Šlechtic jen odevzdaně zabručel: „No, hlavně pokud se nakonec nějaké řešení najde. Pomůžu, jestli budu moct. Máte tušení, co od nás roboti chtějí?“

Hari kývl. „Jsem si celkem jistý. Z logiky jejich pozitronického náboženství to může být pouze jediná věc.“ Zvedl oči. Studenou chodbou se blížila humanoidní postava. „A vypadá to, že to brzy zjistíme.“

Po podlahových deskách, nedotčených celá milénia, k nim došel vysoký, hubený Kers Kantun a zastavil se před nimi. „Ochránce nás přijme. Prosím, pojďte se mnou. Máme spoustu práce.“

* * *

Stanice byla mnohem větši, než se zvenku zdálo. Na všechny strany se kroutily chodby vedoucí z jednoho podivně tvarovaného skladiště k druhému. Zřejmě ne všechny archivy byly toho krystalického druhu, určeného pro dlouhé cesty mezihvězdným prostorem. Některé místnosti byly k prasknutí přecpané tenkými deskami či disky, jejichž povrch se duhově leskl. Hari se zachvěl věda, kolik škody by mohl napáchat byť jediný z těchto předmětů, kdyby dlouhá nevědomost lidstva skončila příliš náhle.

Jeho bývalý sluha je malou oklikou vedl do prostory hluboko ve vydlabané planetce. Tady Hari spatřil podivně vypadající stroj se spoustou nožiček, dřepící jako pavouk uprostřed své sítě. Stroj vypadal stejně starý jako archaické brány venku a stejně mrtvý… dokud slepé čočky náhle nenaplnilo opalizující světlo, které jako by upřelo nemrkající zraky na oba lidi. Hari si uvědomil, že s Maserdem možná jsou první živí tvorové, s nimiž se tato prastará bytost na svém utajeném místě setkala.

Po několika vteřinách se z kovových vnitřností strážce ozval dutý hlas.

„Prý jsme se dostali na křižovatku krize a rozhodnutí,“ řekl starý robot. „Je čas, kdy je zapotřebí konečně vyřešit věky staré dilema.“

Hari kývl. „Toto místo jíž není tajné ani bezpečné. Blíží se sem lodě. Jejich posádky jsou nakažené zvlášť virulentní formou chaosu.

Chtějí se zmocnit archivů a využít je k tomu, aby jimi nakazili celý lidský vesmír.“

„To jsem slyšel. Podle Nultého zákona je na nás, abychom zničili artefakty, které jsem tak dlouho chránil. Ale je tu problém.“ Hari se podíval na Maserda, ale šlechtic se tvářil zmateně. Když se podíval na Kerse Kantuna, dostal svou odpověď.

„Strážce je robot vyznávající Nultý zákon, doktore Seldone. Téměř všichni, kteří přežili naši velkou občanskou válku, se přiklonili ke giskardiánské víře. Přesto to filozofické rozdíly mezi námi nevyřešilo.“

Pro Hariho to bylo překvapení. „Myslel jsem, že vaším vůdcem je Daneel.“

Kers kývl. „To je. Ale každý z nás si podržel jistou *volnost…*, nejistotu, vycházející zevnitř – místa v našich pozitronických mozcích, kde leží Druhý zákon. Téměř všichni z nás věří v Daneelovu politiku, v jeho úsudek a oddanost dobru lidstva. Ale mnohým z nás vadí některé detaily.“

Hari se nad tím zamyslel. „Mám to. Tyhle archivy byly zachráněny kvůli rozkazům napsaným na obalech, příkazech vědoucích a suverénních lidských bytostí, kterým velmi záleželo na tom, jaké rozkazy dávají. Tohle Druhý zákon dost zdůrazňuje na to, aby ho nějaký robot ignoroval. A vám to muselo způsobit velkou bolest.“

„Ano, doktore Seldone,“ přiznal Kers. „A tady se do hry dostáváte vy.“

Do hovoru se vložil Biron Maserd. „Chcete, abychom pro vás ty příkazy zrušily!“

„Správně. Vy dva máte velkou autoritu nejenom ve vesmíru lidských záležitostí, ale také díky své pověsti mezi roboty. Vy, lorde Maserde, jste jedním z nejváženějších členů šlechtické kasty, z rodu, který má mnohem větší cenu než většina současných uchazečů o říšský trůn.“

Maserd se zamračil. „Tohle neopakujte nikde, pokud vám aspoň trochu záleží na přežití mé rodiny.“

Kers Kantun se mírně uklonil. „Tedy to, podle Druhého, Prvního a Nultého zákona nebudu opakovat. Nicméně vám to dává velikou

prestiž nejen mezi lidmi, ale i mezi mnoha roboty, kteří chovají téměř mystickou úctu k legitimitě vládců.“

Obrátil se k Harimu. „Ale vy máte ještě větší autoritu, doktore Seldone. Nejenomže jste největším člověkem za mnoho generací, který získal funkci prvního ministra Říše, ale nepochybně jste také *nejznalejší* člověk, co si žijící roboti pamatují. To, že znáte celou situaci v Galaxii, je pro organickou osobu výjimečné už deset tisíc let.

Vlastně díky vašim poznatkům v psychohistorii jste možná ten nejznalejší člověk, jaký kdy žil – alespoň když dojde na naše současné problémy.“

„Já ale myslel, že vědění je nebezpečné,“ zamumlal Maserd.

Kers mu odpověděl: „Jak dobře víte, můj pane, značná část lidstva je vůči chaosu odolná. Například ti s pocitem zodpovědnosti, jako jste vy. Nebo ti, kterým schází představivost. A někteří, jako profesor Seldon, za svou imunitu vděčí něčemu, co se nedá nazvat jinak než moudrost.“

„Takže vy chcete, abychom zrušili rozkazy zapsané na těch archivech. Stejně je zničíte, kvůli Nultému zákonu. Ale díky nám to bude méně bolestivé?“

„Správně, doktore Seldone. Stačí říci, že to schvalujete. Ale odmítnutí v žádném případě nezmění, co se musí udělat.“

Opět se rozhostilo ticho. Hari přemýšlel o všech těch archivech nacpaných ve skladovacích prostorách na stanici či připoutaných k ní. Naděje a touhy bezpočtu lidí, kteří byli upřímně přesvědčení, že bojují za záchranu skutečné duše lidstva.

„Takže jste chudáka Horise Antika využili, že?“

Biron Maserd zalapal po dechu. „To mě nenapadlo! Takže bylo *naším osudem* přijít sem, Seldone. Nebyla to žádná náhoda. U mlhovinových bohů, profesore. Váš přítel robot by dokázal přechytračit každý z velkých rodů!“

Hari si povzdechl. „Takže neexistuje žádný důvod, proč se na ně zlobit, jako by to byli lidé. Daneelovi pomocníci mají vlastní logiku. My jsme jejich bohové, víte. To, že nás udržují v nevědomosti, je formou uctívání. Teď asi nastal čas na oběť.“

Opět se cítil unavený, obtížený věkem, ale narovnal se.

„Proto ruším příkazy k ochraně, které jsou napsané na archivech. Ze své pravomoci jako svrchovaný a vědoucí lidský vůdce a z úcty, kterou vy roboti ke mně chováte, vám přikazuji zničit tyto archivy, než padnou do špatných rukou a napáchají hrozné škody na lidstvu a bilionech jednotlivých lidských bytostí.“

Kers Kantun se Harimu uklonila pak se nedbale podíval na Birona Maserda, jako by chtěl zdůraznit, že šlechtice zas až tolik nepotřebují.

„Ať se tak stane,“ pronesl kapitán se zaťatými zuby.

Hari docela dobře chápal, jak se Maserd cítí. I on měl v ústech pachuť popela. *Jaký je to strašný vesmír*, říkal si, *když nám vnucuje taková rozhodnutí.*

Starý robot uprostřed místnosti zakýval mnoha pažemi. Světlo se objevilo ve všech jeho očích. Jeho hlas zazněl jako povzdech. „Začalo to.“

Odkudsi z dálky Hari Seldon zaslechl tlumené výbuchy. Podlahou se nesly vibrace, značící, že probíhá ničení. Na několika obrazovkách miliony třpytivých archivů zazářily, jak se mezi nimi zablýsklo.

Pavoučí strážce pokračoval, tentokrát tišeji, jako by chraptěl vyčerpáním.

„A tak má dlouhá služba končí. V této chvíli, pánové, zatímco jsou prováděny vaše rozkazy, bych vás rád požádal o prostou laskavost. A přesto je to právě ta věc, o kterou požádat nesmím.“

„Co ti brání?“ zeptal se Maserd.

„Třetí zákon robotiky.“

Šlechtic se zatvářil zmateně. Hari se otočil na Kerse Kantuna, ale ten mlčel jako zařezaný.

„Není to ten program, jenž vyžaduje, abyste chránili vlastní existenci?“

„Ano, pane. A lze ho zrušit jen odvoláním se na některý z ostatních zákonů.“

„No…“ Hari se zamračil. „Měl bych být schopen ti prostě *rozkázat*, abys mi řekl, co chceš. Tak dobře, vysyp to.“

„Ano, pane. Bylo by od vás laskavé, kdybyste mě *úplně* propustil ze Třetího zákona, abych mohl ukončit svou existenci. Protože když

se lidstvo úplně vzdá své paměti, nemám už důvod tady být. Od této chvíle musíte svou budoucnost svěřit moudrosti R. Daneela Olivawa.“

Biron Maserd, jenž až do včerejška o robotech nikdy ani neslyšel, teď promluvil s rozhodností člověka zrozeného k velení. „Tak, stroji, svou bídu rozhodně ukonči. Už tě zřejmě nepotřebujeme.“

Stroj zaúpěl zoufale i s úlevou, a pak se jim ztratil z očí spolu s miliardou krystalických pozůstatků dávné minulosti.

Hari, Maserd a Kers Kantun se opatrně vraceli točitými chodbami na kosmickou loď. Ještě museli něco dodělat. Ostatní lidé museli dostat v hypnóze příkaz, aby zapomněli, co tu viděli. Toho se dalo dosáhnout kombinací drog a robotova mentalického vlivu. Pak bude nutné nějak zajistit, aby do tohoto obskurního kouta vesmíru nelétaly žádné další lodě.

Stále tu byly ty terraformační stroje, svědectví jiného tajemství – hanby, o níž se Daneel nechtěl šířit. Ty bude také nutné zničit. Hari se cestou snažil nemyslet na archivy – jak se roztékají a vybuchují všude kolem. Rychle změnil téma.

„Prve jsi řekl něco, co mě zmátlo, Kersi,“ obrátil se na svého bývalého pobočníka. „Mělo to co dělat s tím pirátským kapitánem Morsem Planchem. Říkal jsi, že ti dokázal vzdorovat, neboť byl… *normální.*“

Kers Kantun ani, nezpomalil, jen se na Hariho podíval.

„Jak jsem již říkal, doktore Seldone, dokonce i mezi stoupenci R. Daneela existují ve víře určité rozdíly. Někteří z nás zastávají menšinový názor, že chaos *není* lidské povaze vlastní. Některé důkazy ukazují, že lidé za starých časů tou velkou kletbou netrpěli, dokud je chaos nezasáhl *zvenčí* jako něco děsivě nakažlivého –“

Ať už chtěl Kers říci cokoliv, jeho slova náhle odumřela v bleskurychlé akci. Jednu chvíli překračoval zvýšený práh otevřeného průchodu a probíral záhady minulosti, vzápětí se jeho *hlava* kutálela chodbou, úhledně oddělená čepelí, která se nečekaně vynořila ze zdi!

Z obnažených drátů létaly jiskry. Neurokabely se zmítaly jako hadi tam, kde robot míval krk. Tělo ještě chvíli klopýtalo, než se třikrát otočilo kolem dokola a zřítilo se na podlahu.

„Co to –“

Hari se vzmohl jen na zírání. Zahlédl Birona Maserda, zády ke zdi, s malou zbraní v ruce. Byl to minipaprskomet, který útočníci neodhalili ani přes opakované prohlídky.

„Seldone, k zemi!“ naléhal šlechtic. Hari však nechápal, k čemu by to bylo dobré. Jakákoliv síla, která dokázala překvapit a zabít jednoho z Daneelových kolegů, by s dvojicí zmatených lidí neměla žádné problémy.

V dohledu, za otevřeným průchodem, se objevila pomalu se loudající postava. Její příchod Hariho překvapil a zároveň s ní se přivalila záplava vzpomínek.

Vypadala jako člověk, ale byla menši, měla nohy do O a byla mnohem chlupatější než lidské poddruhy.

„Božínku, to je šimpanz!“ vyjekl Maserd a zvedl paprskomet. Hari ho gestem zastavil. „Pan,“ opravil ho, užívaje moderní terminologii. „Nepolekejte ho. Třeba bychom mohli…“

Ale zvíře jim nevěnovalo pozornost. Nedbale po nich kouklo, prošlo kolem, sebralo ze země hlavu Kerse Kantuna a odkráčelo za roh. Brzy jeho šouravé kroky utichly.

Hari a šlechtic si vyměnili zmatené pohledy.

„Nemám tušení, co se právě stalo. Ale myslím, že bychom si měli pospíšit zpátky na loď.“

3.

To, že se něco ošklivě zvrtlo, poznali dávno předtím, než se dostali do poslední chodby vedoucí k ukotvené *Pýše Rhodie.* Kolem přechodové komory se bezcílně motalo půl tuctu lidí – Sybyl, Horis Antik, Maserdovi dva lodníci a párek Ktliňanů. Vždycky se podívali na stěnu, popošli pár kroků a omlouvali se, jak do sebe vráželi.

„Měli bychom je dostat na palubu,“ radil Maserd. „A co nejrychleji odsud zmizet. Nehodlám tu trčet a hledat vysvětlení.“

Oba odvedli omámené lidi k přechodové komoře. Naštěstí se tvářili vesele. Sybyl dokonce vykřikla radostí a pokusila se Hariho obejmout.

Když byli na palubě, uviděli jeden z důvodů toho zmatku. Všichni méně dokonalí roboti, které Kers Kantun nechal na lodi jako ošetřovatele, teď leželi rozbití na podlaze. Uprostřed jednotlivých dílů seděla Jeni Cuicetová a mile se usmívala, zatímco se je pokoušela zase poskládat dohromady jako kousky skládačky. Dva nájezdníci z Ktliny se hašteřili jako malí kluci a prali se kvůli lesklé oční buňce z jednoho zavražděného stroje.

„Zapnu motory," sdělil Harimu Maserd. „Vy všechny sežeňte a přepočítejte je."

Hari kývl. Šlechtická třída si velitelský tón vylaďovala celá tisíciletí. Když bylo třeba o něčem nedemokraticky rozhodnout, bylo lepší mít k tomu šlechtice s rychlými instinktivními reakcemi. Biron odběhl a Hari strkal lidi k salonku, kde je posadil do pohodlných křesel a zapnul jim bezpečnostní pásy. Když je přepočítal, čtyři mu scházeli. Rychle propátral obě lodě a našel další dva Ktliňany – muže a ženu – schované v komoře, kde se těšili ze společnosti toho druhého. Několika uklidňujícími slovy je dostal k ostatním.

„Hej, profesore!" zamávala na něj Jeni vesele. „Měl jste to vidět. Tiktaci bojovali s tiktakama. Už jenom z toho pohledu mi málem praskla hlava!"

Mladá žena byla odvážná a stoická, ale Hari poznal, že ji stále trápí horečka, která možná ještě zhoršovala to, co nedávno viděla.

Musím najít protilátku na tu drogu, kterou jim Kers dal, aby Sybyl mohla té chudince podat nějaké léky. Ale nejdřív se odsud musíme dostat!

Z podlahy cítil zrychlující se rytmus dobře vyladěných motorů. Maserd na svou jachtu hrál jako na hudební nástroj, přeskakoval běžnou předletovou přípravu a připravoval se k rychlému startu.

Takže nám scházejí dva, řekl si Hari a otočil se, když na portál za ním padl stín. Stál tam Mors Planch a opile si tiskl kořen nosu. Ostatní dostali jen nějakou veselou šťávu, ale Plancha Kers Kantun důkladně uspal. Neměl by ještě být ani vzhůru, natož aby se tu procházel!

„Co se děje, Seldone? Co jste udělal… s mou posádkou a lodí?" Hari se skoro pokusil popřít, že to s ním má cokoliv společného, ale

nedokázal se přimět lhát. *Má to se mnou víc společného, než jsem kdy chtěl.*

Vzal tmavého pirátského kapitána za ruku. „Tudy, kapitáne. Pomůžu vám."

V té chvíli zazněla pronikavá siréna a kosmická jachta se otřásla. Oba muži klopýtli. Pirátský kapitán byl větší, těžší a silnější. Když napnul svaly, sevřel Harimu ruku tak pevně, až mu do ramene vystřelila bolest a on skoro omdlel.

Najednou tu byl kdosi další, pomohl Plancha odtáhnout a zbavil Hariho jeho břemene. Hari si uvědomil, že šlechtic ještě musí být v kontrolní místnosti a pilotuje loď, takže to mohl být jen…

Ano, nově příchozí měl módní, fraktálově kostkované kalhoty a duhovou vestu. Byl to Gornon Vlimt, excentrický umělec z Ktliny. *Takže tu jsou všichni,* pomyslel si Hari s jistou úlevou, ale také úžasem. Gornon neměl problémy se soustředit. Na rozdíl od ostatních vypadal v pořádku.

„Pojďte, pane profesore," vybídl jej Vlimt. „Posaďte se. Dokud se odsud nedostaneme, bude to drsná jízda."

Hari se posadil do měkkého křesla u obrazovky a Gornon zatím připoutal Morse Plancha do křesla a rychle prohlédl ostatní. „Mám nějakou práci v kontrolní kabině, pane profesore. Promluvíme si později. Mezitím se můžete dívat. Tisíc lidských generací nikdo nic takového neviděl a možná už nikdy neuvidí."

S tím opustil salonek.

Hari pocítil nutkáni varovat Maserda, ale pak ho přemohla únava. A pokud hádal správně, tak by varování stejně bylo k ničemu.

Podívaná venku byla vskutku pozoruhodná – jednotlivé archivy vybuchovaly ještě rychleji, až to připomínalo skutečný ohňostroj. Bezpočet záblesků a v každém se vypařila miliarda terabytů informací. Pilotovat vším tím strhujícím zmatkem vyžadovalo dost velké umění, ale Hari brzy spatřil další zkázu v brázdě za kosmickou lodí. Rozvrzaná kosmická stanice, ležící uprostřed obrovské sbírky, začala zářit. Z rourovitých chodeb a protáhlých skladovacích komor vyzařovalo teplo, jak se pomalu tavil obsah skladišť.

Rád bych věděl, co se stalo s tou druhou lodí. Hari vyhlížel ven, až spatřil loď z Ktliny. Měla by se jen vznášet v kosmu, jako opuštěný vrak. Ale jak se tak Hari díval, štíhlé plavidlo zazářilo nahromaděnou energií. Zažhnuly manévrovací trysky a loď vyrazila na opačnou stranu než *Pýcha Rhodie.* Brzy po ní zůstala jen mihotavá brázda. Nakonec Hari ztratil z očí i tu, jak se v dohledu objevila úplně nová oblast zkázy.

Terraformery, uvědomil si při pohledu na to, jak gigantické brány vstoupily do vlastního demoličního cyklu. Prehistorická kosmická plavidla, tak stará a primitivní, a přesto tak ohromně silná, že přetvořila celé planety, se začala rozpadat v prach, jako by je drtila tíha let.

Horis Antik zaúpěl a ukazoval na to, co se děje. Už se natolik vzpamatoval z omámení, že chápal, co to znamená. Důkaz jeho hypotézy – objev, který byl jen jeho a přinesl by mu slávu mezi triliony anonymních občanů Galaxie – mu mizel před očima.

Hari s mužíkem soucítil.

Bylo by hezké a správné, kdyby pravda o tomhle vyšla najevo. Daneel tvrdí, že brány vyslal jiný druh robotů. Že je naprogramovali aurorští fanatikové, jejichž krutá představa, jak sloužit lidstvu, znamenala zničení všeho ostatního, aby pro přistávající osadníky připravili vhodná místa. Daneel s těmito starými Aurořany nechtěl mít nic společného. Ale jeho logika se lišila jen v tom, že byla rafinovanější.

Hari cítil jen pesimistickou jistotu. Život mu přinesl pouze porážky. Po jeho ztraceném vnoučeti nebylo nikde ani stopy. Jeho psychohistorie nebyla opodstatněná. A teď, pro větší dobro, souhlasil se zničením pokladu.

„Ať už pro nás plánuješ cokoliv, Daneeli… mělo by to za to všechno stát. Mělo by to být něco skutečně zvláštního."

O něco později, když už výbuchy nechali daleko za zády, Hari podřimoval, když se kdosi ztěžka spustil na sedadlo vedle něj.

„No ať se propadnu, jestli tento vesmír dává aspoň ždibec smyslu," vrčel Biron Maserd.

Hari si protřel oči. „Kdo pilotuje –"

Maserd odpověděl s kyselým výrazem. „Ten legračně oblečený artista Gornon Vlimt. Ovládání už na mě zřejmě nereaguje, jen na něj.“

„Jak… Kam nás veze?“

„Prý to vysvětlí později. Napadlo mě, že ho praštím po hlavě a pokusím se znovu získat vládu nad lodí, ale pak mi to došlo.“

„A co?“

„Vlimt přece musí stát za tím, co se stalo Kersi Kantunovi tam na stanici. Vlimt tady zůstal ležet omámený jako ostatní, ale koukněte se na něj! Podle mě tu existuje jediné vysvětlení. Musí to být další –“

„– další druh robota?“

Tentokrát se hlas ozval z chodby, kde stál Gornon Vlimt a vypadal stejně naparáděně jako vždy, ve svém divokém oděvu ktlinské nové renesance.

„Omlouvám se za ty nepříjemnosti, pánové. Ale operace, která právě byla dokončena, vyžadovala velkou opatrnost a skvělé načasování. Vysvětlení muselo počkat, dokud nebylo dosaženo úspěchu.“

„Jakého úspěchu?“ chtěl vědět Hari. „Jestli jste chtěli získat ty archivy, tak se vám to nepodařilo! Všechny byly zničeny.“

„Všechny možná ne. Ale ty archivy stejně nikdy nebyly mým hlavním cílem,“ odpověděl Gornon. „Nejdřív bych měl osvětlit jeden bod. Nejsem Gornon Vlimt, jehož jste poznali. Ten muž je stále omámený a letí na ktlinské lodi na falešné setkání, kde svým kolegům, agentům chaosu, poví hypnoticky vložený příběh.“

„Takže vy *jste* robot,“ zavrčel Biron Maserd. Gornonův duplikát kývl.

„Jak jste asi uhodli, zastupuji jinou frakci než stoupence R. Daneela Olivawa.“

„Jste jedním z těch *kalviniánů?*“

Robot neodpověděl přímo. „Řekněme jen, že to, co se tu stalo, byla další šarvátka ve válce, která sahá ještě za ty ztracené archivy.“

„Takže vy nesdílíte názory člověka, kterého jste nahradil? Skutečného Gornona Vlimta?“

„Správně, pane profesore. Gornon chtěl okopírovat a rozšířit archivy mezi zranitelné kultury Říše a vytvořit chaos tak, že nakazí

miliony náhodně vybraných míst. To je strašná představa. Vaše vlastní psychohistorické rovnice by to úplně zničilo a s Daneelovým alternativním osudem – ať už plánuje cokoliv – by byl konec. Všechny naděje na přesun k nějaké jasné nové fázi by byly ztraceny ve vypuštěném šílenství. Strávili bychom půl milionu let snahou vytáhnout lidi z děr, do nichž by zalezli, jakmile by ta horečka jednou skončila.“

Maserd zabručel: „Takže vy zničení archivů schvalujete?“

„Není to otázka schvalování, ale nezbytnosti.“

„Tak jaký je rozdíl mezi vámi a Kersem Kantunem?“ vybuchl šlechtic. Očividně se dostával na hranici své tolerance záhad.

„Mezi roboty existuje mnoho sekt a podsekt, můj pane. Jedna frakce věří, že bychom si neměli zavírat dveře či vytvořit si názor právě teď. Proto musíme doktora Seldona požádat o laskavost.“

Hari se zasmál.

„Tomu nevěřím! Vy všichni se pořád chováte, jako bych byl váš bůh – nebo alespoň vhodný zástupce deseti trilionů bohů – ale ve skutečnosti mě chcete jako výmluvu a ospravedlnění plánů, pro které jste se už rozhodli!“

Robot Gornon to potvrdil kývnutím.

„Vy jste byl pro takovou roli vychován, pane profesore. Na Helikonu bylo zvlášť počato, naočkováno a vzděláváno deset tisíc chlapců a děvčat jako vy. A přesto se pro pečlivé kondicionování, zaměřené ke konkrétnímu konci, kvalifikovalo jen pár set z nich. A po dlouhém třídicím procesu zůstal jen jeden.“

Hari se zachvěl. Tohle podezření měl už dávno, ale nikdy mu to nikdo nepotvrdil. *Třeba tento Daneelův nepřítel má důvod právě teď mi to sdělit.* Rozhodl se, že se bude mít dál na pozoru.

„No tak mne vychovali, abych byl tvořivým a nekonvenčním matematikem v civilizaci, jejíž každý společenský rys povzbuzuje konzervatismus a konformnost. Ale má tvořivost byla usměrněná, ano?“

Vlimt kývl. „Musel jste být imunní k běžným tlumicím mechanismům, aby mohla vaše kreativita přinést ovoce, a přesto bylo nutné, abyste zachovával určitý směr, abyste dosáhl ideálu.“

Hari kývl.

„Předvídatelnost. Nenáviděl jsem, jak kolem toho mí rodiče pořád obcházeli. Samé city, žádný rozum. Toužil jsem předpovídat, co lidé udělají. Má celoživotní posedlost.“ Povzdechl si. „Ale dokonce i neurotik pochopí svou neurózu. Tohle o sobě vím už desítky roků, robote. Podle vás jsem si nedomyslel, že mi Daneel pomohl tam, kde jsem dnes? Myslíte si, že když mi ta fakta odhalíte, zmenší to mou věrnost a přátelství k němu?“

„Ale vůbec ne, doktore. My vás nechceme dostat do situace, že byste musel Daneela Olivawa zradit. Ale rádi bychom věděli –“ Nastala odmlka, na robota dost dlouhá.

„– rádi bychom věděli, jestli by vás nepotěšila příležitost ho soudit.“

4.

Dors Vanabili strávila poslední část cesty změnou vzhledu.

Chtěla svou práci vyřídit co nejrychleji a bez otázek se vrátit. Nepomohlo by, kdyby se na Trantoru objevila s tváří ženy, již všichni považovali za mrtvou už dlouhá léta – tváří manželky bývalého prvního ministra Hariho Seldona!

Zaparkovala svou loď u standardního obchodního úvazu a poté Orionským výtahem sjela dolů na kovem obalený povrch Trantoru. Na celnici prostá kódovaná věta přesvědčila imigrační počítač, aby ji propustil bez tělesné prohlídky. Daneelovi roboti používali tuto techniku, aby proklouzli na hlavní planetu, po bezpočtu generaci.

A tak jsem tu zase, pomyslela si, *zpátky v ocelových jeskyních. kde jsem polovinu své existence strávila ochranou Hariho Seldona, vedla jsem a pečovala o jeho génia, začala jsem tak dobře simulovat manželku, že se mé falešné pocity nedaly rozlišit od skutečné lásky.*

A byly *stejně přesvědčivé.*

Obklopily ji davy lidí, v ničem se to tu nepodobalo malátnému pastorálnímu životu na většině planet. Dors se kdysi divívala, proč Daneel Trantor takto navrhl, jako bludiště kovových chodeb, kde lidé neuvidí slunce. Pro administrativní účely to rozhodně nebylo nezbytné, ani k tomu, aby čtyřicet miliard obyvatel mělo kde bydlet. Mnoho

říšských planet mělo dokonce ještě víc obyvatel, aniž by bylo nutné srovnat a spojit všechny kontinenty do jednoho ocelového bludiště.

Teprve když Harimu pomáhala vytvářet psychohistorii, pochopila skutečný důvod.

Kdysi dávno, za raných časů, když byl vytvořen sám Daneel, převážná většina lidí – těch na Zemi – žila v přecpaných umělých norách, což byl přetrvávající následek nějakého strašlivého šoku. A během následujících tisíciletí, kdykoliv nějaká planeta prodělala zvlášť těžký záchvat chaosu, traumatizovaní lidé často reagovali stejně – tím, že zalezli před světlem do jeskyní.

Tím, že Trantor navrhl takto, Daneel chytře *předešel* tomuto modelu. Trantor již byl – schválně – stejný jako planety plné těch, již přežili chaos? Díky paranoie a konzervatismu to bylo poslední místo v Galaxii, kde by se kdokoliv pokoušel spáchat renesanci.

A přesto, pomyslela si Dors, tady kdysi došlo k minirenesanci. S Harim jsme ji přežili jen tak tak.

Za ní se ozvat hlas. „Dozorčí Jenat Korsanová?“

To bylo jedno z jejích alias. Otočila se a spatřila šedě oděnou ženu s odznaky střední hodnosti na epoletách, která se jí uklonila jako někomu o dvě úrovně výš.

„Doufám, že jste měla příjemnou cestu.“

Dors odpověděla se správnou ruelliánskou zdvořilostí, ale, jako obvykle mezi šedivci, ani teď nemarnila čas zbytečnými řečmi.

„Děkuji, že jste sem za mnou přišla, subinspektore Smeetová. Četla jsem vaše hlášeni o emigraci na Terminus. Celkově to postupuje dobře. Ale nalezla jsem jisté nesrovnalosti.“

Trantorská úřednice předvedla několik letmých výrazů. Dors nepotřebovala mentalické schopnosti, aby věděla, nač myslí. Šedivci mající stálé zaměstnání na Trantoru se cítili nadřazení úředníkům z vnějších spirálových ramen, zvlášť k takovým, za jakého se vydávala Dors – kontrolorům z dálné periferie. Přesto nebylo možné pominout hodnost. Někdo v Dorsině postavení by mohl dělat potíže. Lepší bude spolupracovat a zajistit, aby byl každý případ řádně prošetřen.

„Máte štěstí, dozorčí,“ řekla místní úřednice Dors. „Támhle právě teď můžete vidět průvod emigrantů, nastupují do kabin pro první úsek své dlouhé cesty.“

Dors se podívala, kam Smeetová ukazuje – na druhý konec poměrně rozlehlé tranzitní haly. Tam byla mezi sametovými šňůrami vidět veliká fronta pokrotlých lidí. Dorsina přesná robotická optika zaostřila a prohlédla několik set mužů, žen i dětí. Každý držel brašnu nebo na provázku automatický vozík. Nálada nebyla zcela zasmušilá, zahlédla několik veselejších chvilek, když se kurážnější jedinci snažili svoje druhy rozveselit. Skutečný příběh však vyprávěla přítomnost proktorů od speciální policie – ti lidé byli vězni. Exulanti odesílaní do nejvzdálenějšího kouta známého vesmíru, kteří se již nikdy nebudou smět vrátit do metropolitního srdce říše.

Lidská cena za Hariho plán, uvědomila si Dors. *Budou upoutaní na nehostinnou skálu zvanou Terminus, údajně aby vytvořili novou Encyklopedii a tak odvrátili dobu temna. Nikdo z nich neznal další vrstvu pravdy, totiž že jejich dědice čeká úžasná sláva. Po nějakou dobu bude civilizace na Terminu – Nadace – zářit jasněji než kdy stará říše.*

Dors se usmála, vzpomněla si na svá nejlepší léta s Harim, když byl Seldonův plán teprve v plenkách, přeměňoval se z pouhých rovnic ve fantastický příslib – cestu z tragického lidského dilematu. Stezku k něčemu odvážnému a dost silnému, aby to vydrželo chaos, překlenulo šílenství a přivedlo lidstvo do nové éry.

Byla to vzrušující doba. Malá Seldonova kabala horečnatě pracovala s obrovskými nadějemi. Cestou k tomu velkolepému cíli se odehrávalo obrovské drama, jehož účastníci byli právě tito emigranti vyhoštěni na obskurní Terminus.

Pak se zamračila, když si vzpomněla i na zbytek – na den, kdy si Hari uvědomil, že jeho plán má chybu. Žádný plán, jakkoliv dokonalý, nemohl pokrýt všechny možnosti ani nabídnout dokonalou předvídatelnost. Z největší pravděpodobnosti odchylky a překvapení otřesou i tím nejlepším plánem. Jugo Amaryl trval na tom a Hari to přijal – že bude nutná vůdčí síla – Druhá Nadace.

To byl začátek rozčarování. Připomněla si, jak neelegantní pak byly ty krásné rovnice – když nutily těžkopádně půvabnou hybnost trilionů řídit se vůli několika desítek. *A od té chvíle šly věci z kopce*.

Když tak sledovala průvod vyvržených, věděla, že jejich osud vůbec není zářný. První Nadace bude skvělá, avšak její úlohou bylo

pomáhat připravit scénu pro něco jiného. Terminus bude po právu sterilní.

Trochu jako já. S Harim jsme pečovali o celé civilizace a vychovávali adoptivní děti, avšak naše výtvory byly vždycky z druhé ruky.

Bylo lákavé zajet navštívit svou vnučku Wandu Seldonovou. Ale raději to neudělám. Wanda je mentalik a bystrá jako laser. Nesmím dovolit, aby vyčenichala, co mám za lubem.

„Došlo k nějakým pokusům o útěk?“ obrátila se na úřednici. Téměř ode dne, kdy Hari uzavřel dohodu s Komisí pro veřejnou bezpečnost, se někteří exulanti bouřili proti osudu, který jim byl vybrán. Jejich metody se lišily, od důmyslných soudních zákazů po hranou nemoc a pokusy splynout s populací Trantoru. Dvě desítky jich dokonce ukradly kosmickou loď a pokusily se s ní odletět hledajíce útočiště na „renesančním světě“ Ktlina.

Smeetová váhavě kývla. „Ano, ale je jich míň od chvíle, kdy speciálové zesílili dozor. Jedna dívka – dcera dvou encyklopedistů – si chytře zfalšovala dokumenty, aby dostala práci přímo tady, v Orionském výtahu. Zmizela před dvanácti dny.“

Přibližně ve stejné době jako Hari. Dors už se napíchla na policejní databázi a všimla si, jak málo informací mají o Seldonově zmizení.

Dors se vydala do Velkého atria a cestou si naposledy prohlédla řadu exulantů. Třebaže se někteří mračili a další vyvržení ze srdce staré říše skličovalo, všimla si, že většina je překvapivě optimistická. Ti se, jak řada postupovala, věnovali živé konverzaci. Zachytila útržky hovoru o vědě, umění, dramatech i vzrušené spekulace o tom, jaké příležitosti by mohly vzejít dokonce i z vyhnanství.

Poté co byli několik let izolováni tady na Trantoru, dokonce i jejich lingvistika vykazovala nepatrné změny a posun, předpovězený v rovnicích – směrem ke stylu, kterému se mělo za sto roků říkat terminský dialekt, odštěpek galaktického standardu, který bude nutně skeptičtější i optimističtější, přičemž se zbaví mnoha starých syntaktických omezení. Samozřejmě některé z těch nových vtípků a slangových výrazů zaváděli psychohistorikové z Padesátky jako součást probíhajícího procesu – jemně, neznatelně připravovali exulanty na jejich úlohu. Ale Dors svým supercitlivým sluchem také zachytila

fráze, které nebyly součástí programu. Exulanti to nepochybně dělali sami.

No, nemělo by mě to překvapovat. Jsou ti nejlepší, které jsme sehnali na pětadvaceti milionech planet. Nejchytřejší, nejrozumnější, nejživější… a nejoddanější tvrdému pragmatismu. Ideální sémě pro něco udatného a nového. Pokud se z toho má lidstvo dostat – získat zázračnou léčbu svým vlastním úsilím, těmhle lidem a jejich dědicům by se to mohlo podařit… s pomocí Seldonových rovnic. No dobrá, byl to jenom sen.

Dors potřásla hlavou. Nemělo smysl držet se těch kdysi krásných nadějí. Kdyby ano – a kdyby byla člověk – byla by se nejspíš rozplakala.

Obrátila se k vnitřnostem Trantoru jen s jedinou myšlenkou. Najít Hariho.

„Co tím myslíte, že jste *ztratili jeho stopu?* Myslela jsem, že máte na jeho lodi sledovací zařízení!“

Robot stojící naproti Dors zachovával neutrální výraz, snad proto, že mezi pozitronickými bytostmi byly výrazy obličeje zbytečné, či proto, že takhle by se tvářil *člověk* poté, co by způsobil trapné selhání bezpečnosti a ztratil jednoho z nejdůležitějších lidi v Galaxii.

„Asi před týdnem se transpondér odmlčel,“ odpověděl R. Poss Helsh. „Máme poměrně dobrou představu, kterým směrem ta kosmická jachta letěla, když odstartovala z Demarchie. Naše kontakty u Komise pro veřejnou bezpečnost tvrdily, že křižník speciální policie náhle zmizel kousek před Thumartinskou mlhovinou –“

„To jsou znepokojivé zprávy. Vyslali jste tam roboty?“

„Chystali jsme se k tomu. Pak přišla zpráva od Daneela a ta to nepřipustila.“

„Cože? Udal nějaký důvod?“

Druhý robot vyslal mikrovlnný ekvivalent pokrčení ramen. „Tady na Trantoru nás je málo,“ vysvětloval. „Nemáme žádné důvěryhodné roboty nazbyt, takže další vyšetřování zůstalo na policii. Kromě toho…“ Robot se odmlčel, pak pokračoval suchým tónem: „Mám silný dojem, že všechno proběhlo podle nějakého Daneelova plánu.“

Dors se nad tím zamyslela.

Ani by mě to nepřekvapilo. Že využije Hariho i s jeho senilitou, a přitom by měl stařík nechat, aby si užíval uspokojení ze svých úspěchů. Pokud by se našla nějaká služba či funkce, kterou by mohl ještě vykonávat, aby tak vylepšil Daneelovu dlouhodobou strategii, pochybuji, že by nesmrtelný služebník zaváhal byť jen vteřinku.

Stále tu ale zůstávala jedna záhada.

Co by mohl Hari v této chvíli ještě udělat, aby tím Daneelovi pomohl?

Neměla moc času. Daneelovi agenti se brzy dozvědí, že je tady čistě ze své vlastní vůle a opustila svůj post na Smushellu. Dors neměla tušení, co by s tím Daneel mohl dělat. Olivaw se zachoval pozoruhodně tolerantně, když od jeho víry odpadl Lodovik Trema. Jindy Daneel nechal roboty rozebrat, pokud se jejich chování neshodovalo s jeho názorem na větší dobro. A kdysi dávno, během robotické občanské války, byl nezastavitelnou veličinou, schopný velké bezohlednosti… to vše pro dlouhodobý prospěch lidstva.

Dors se rozhodla, že opustí Trantor a vydá se do Thumartinské mlhoviny. Musela ale vykonat ještě jednu věc.

Navštívila zastrčený kout knihovny na Streelinské univerzitě a napojila se na skrytý panel optického kabelu. S použitím zadních vrátek tajného softwaru se vyhnula pastem, které obvykle chránily nejvzácnější soubory Seldonovy skupiny… Primární radiant. Konečně se jí podařilo natáhnout poslední verzi Seldonova plánu. Snad jí poskytne nějaký klíč k tomu, co má Hari za lubem. Proč se starý kripl v posledních dnech života vydal s nějakým obskurním byrokratem a šlechticem amatérem za povídačkami o fosiliích a prachu.

Streelinská univerzita patřila k těm vzácným místům na Trantoru, kde některé slonovinově stříbrné budovy ležely pod otevřenou hvězdnou oblohou. Když vyšla z knihovny, vyhnula se stavbě bez oken o pár metrů dál, kde se shromáždilo padesát psychohistoriků, vylepšovalo plán a připravovalo se na své dlouhé správcovství osudu. A přesto jen dva z nich oplývali mentalickými silami. Zbytek byli pouzí matematikové, jako Gaal Dornick. Brzy se ale zkříží s nadanými psychiky, takže se obě schopnosti smísí a položí sémě mocné galaktické vládnoucí třídy. Druhá Nadace, která bude potají usměrňovat tu První.

Hari se snažil udělat ctnost z nezbytnosti. Nakonec mentalické síly nabízely skvělou palici k zatlučení všech problémů, které by se mohly za ta staletí vynořit. Přesto to nebylo nijak elegantní řešení, nacpané do rovnic. Harimu se nikdy nelíbila představa elitního sboru polobohů.

Časem ho to začalo užírat.

Možná proto tak rychle zestárl, pomyslela si. *Nebo mi možná jenom schází.* Na každý pád se cítila provinile, že je tak dlouho pryč, jakkoliv jí to Daneel zdůvodňoval.

Spěšně prošla hlavním nádvořím univerzity a pocítila známý dotek v povrchových vrstvách své mysli. Podívala se k severu a zaostřila zrak na hlouček akademiků v rudých róbách – meritokratů sedmé a osmé úrovně – mířící k Amarylově budově. Jedna z nich, pomenší žena, náhle klopýtla a pak se začala obracet k Dors. Byla to Wanda.

Jakýkoli neobvyklý pohyb by rozhodně upoutal pozornost, a tak Dors nasadila výraz rozrušené, šedě oděné byrokratky, již představovala, nudné a neškodné, a vydala se šikmo přes nádvoří.

Wanda se zatvářila zmateně. Dors cítila mentální sondu, když ji míjela, ale její vnučka neměla dost velké nadání, aby dokázala proniknout převlekem skvěle cvičeného robota. Po čase stráveném na Smushellu, kdy měla v péči mnohem silnější psychiky, Dors Wandiny sondy snadno oklamala.

Přesto to byl napjatý okamžik. Něco v Dors – ta část vyladěná na lidské chování – chtěla zajít za tou osobou, již znala a milovala.

Ale Wanda právě teď setkání se zesnulou babičkou Dors nepotřebuje. Je spokojená a má plno práce a je si jistá, že Druhá Nadace bude stát za velkým probuzením lidstva už za tisíc let.

Není v žádném případě na mně, abych ji rušila, i když je její cíl jen iluzorní.

A tak šla Dors dál, s tváří a myslí dostatečně odlišnou, až Wanda nakonec jen zakroutila hlavou a na ten pocit něčeho známého zapomněla.

Když se Dors dostala dost daleko, očistně si vydechla.

5.

Sybyl novinky nepřijala zrovna dobře. Když nabyla vědomí na palubě *Pýchy Rhodie,* vynadala Harimu a Maserdovi za to, co udělali.

„Zničili jste naději deseti trilionů lidi na to, že uniknou tyranii!“ Mors Planch přijal tuto poslední porážku klidněji, než Hari čekal. Vysoký tmavý pirátský kapitán se víc zajímal o to, aby pochopil, co se stalo a co by jim mohla přinést budoucnost.

„Tak abych si to ujasnil,“ začal Planch. „Zmanipulovala nás *jedna* skupina robotů a vylákala nás k těm archivům, aby tak získali důvod záznamy zničit, a tady Seldon jim to schválil.“ Planch ukázal na Hariho. „Akorát že pak nás všechny unesla *jiná* skupina zatracených tiktaků?“

Hari, jenž se snažil číst, podrážděně vzhlédl od své kopie Rozumu do kapsy pro děti.

„Lidská vůle je často méně silná, než si my egotisté představujeme, kapitáne Planchu. Svobodná vůle je adolescentní představa, která pořád vylézá jako obtížný plevel. Většina lidí z toho ale vyroste.

Podstatou dospělosti,“ dokončil s povzdechem, „je pochopení, jak malou silou může jeden člověk působit proti obrovské galaxii či hybnosti osudu.“

Mors Planch se na Hariho zadíval přes salonek.

„Možná máte fantastický množství důkazů a matematiky, o který opíráte tu svou zarputilou filozofii, profesore. Ale já ji do smrti smrťoucí nepřijmu.“

Sybyl podrážděně přecházela sem a tam, takže Horis Antik musel stáhnout nohy pokaždé, když se přiblížila k jeho křeslu. Malý byrokrat si vzal další modrou pilulku, třebaže se značně uklidnil od chvíle, kdy v mlhovině upadl do drogami vyvolané apatie. Přesto si stále kousal nehty.

Jeni Cuicetová seděla schoulená v lenošce a na čelo si tiskla neurální znecitlivovač. Dívka předváděla hrdé čelo, ale bolesti hlavy a zimnice se očividně zhoršovaly.

„Musíme ji dostat do nemocnice," požadovala Sybyl na únosci. „Nebo necháte tu chudinku umřít jen proto, že s námi máte spor?"

Robot, který byl vyroben, aby připomínal Gornona Vlimta, si sáhl za hlavu a vytáhl kabel, který ho spojoval s lodním počítačem a skrze nějž ovládal *Pýchu Rhodie,* řítící se k nějakému neznámému cíli.

„Nikdy jsem na tuto část cesty nechtěl brát ani vás, ani Jeni, ani kapitána Plancha," vysvětloval humanoid. „Byl bych vás odeslal se skutečným Gornonem Vlimtem, ale nebyl čas."

„A kam jste naši loď poslal?" ptala se Sybyl. „Chtěl jste nás vydat policii? Strčit do nějakého říšského vězení? Nebo jste nás chtěl *vyléčit z* našeho *šílenství* tou takzvanou Císařskou dekontaminační službou, která obléhá Ktlinu?"

Robot zavrtěl hlavou.

„Na bezpečné místo, kde se nikomu z vás nic nestane a kde nikdo z vás nikomu neublíží. Ale ta příležitost pominula, takže to musíme zvládnout nějak jinak. Tato loď se tudíž cestou zastaví na nějaké vhodné říšské planetě, kde vás tři vysadíme a Jeni se dostane lékařské péče."

Mors Planch si zamnul bradu: „Rád bych věděl, co se tam na té archivovací stanici zvrtlo. Zabil jste Kerse Kantuna, jenže dovolil jste mu dokončit to, proč tam přiletěl. Nenechal jste nám ani zbývající archivy a teď zdrháte o sto šest. Jdou po vás nepřátelé?"

Gornon neodpověděl. Ani nemusel. Všichni věděli, že jeho frakce je mnohem slabší než Kantunova, a bez rychlosti a překvapení by ničeho nedosáhl.

Hari uvažoval, co se asi stane s lidmi na palubě této lodi. On samozřejmě znal většinu velkých tajemství už celá desetiletí. Ale co Sybyl, Planch, Antik a Maserd? Po propuštění by mohli začít mluvit. A záleželo by vůbec na tom, co by řekli? Galaxie byla vždycky plná nepodložených řečí o takzvaných *věčných* – mechanických bytostech, nesmrtelných a vševědoucích. Po Trantoru se ty řeči rozšířily mnohokrát a tato mánie vždycky polevila, když naskočily společenské tlumicí mechanismy.

Podíval se na Jeni a cítil se provinile. Její případ dorosteneckého zánětu mozkových blan toto dobrodružství velmi zhoršilo – musela

se vyrovnat se zprávami o robotech, fosiliích a archivech plných starých historii… což všechno byla témata, ke kterým ten nakažlivý organismus způsobující zánět vyvolával v lidských myslích nechuť.

Probíral to s Maserdem, který nebyl žádné ořezávátko a nyní pochopil, že zánět mozkových blan prostě nemůže být přirozený. Třebaže byl starší než všechny známé kultury, musel být kdysi *vytvořen.* Zacílen. Schválně vyroben tak, aby byl odolný a vysoce nakažlivý.

„Mohla to být zbraň namířená proti lidstvu?“ zeptal se Maserd. „Vytvořená nějakou cizí rasou? Možná tou, kterou právě zničily ty terraformery?“

Hari si vzpomněl na memové entity, jež si zazuřily na Trantoru – šílené softwarové entity, tvrdící, že jsou duchové prehistorických civilizací, jež Daneelovu druhu kladly za vinu nějakou dávnou zkázu. Hariho napadlo, jestli snad zánět mozkových blan není *jejich* práce, míněná jako pomsta lidstvu… dokud se do toho nevložila psychohistorie.

Pak v chorobě rozpoznal něco jiného – jeden ze společenských „tlumičů“, které udržovaly lidskou civilizaci stabilní a odolnou vůči změnám.

Byl schválně vytvořen, to ano, ale ne, aby lidstvo zničil.

Zánět mozkových blan byl lékařskou inovací. Zbraní proti mnohem starší a nebezpečnější nemoci.

Chaosu.

Sybyl se brzy vrhla na další téma. Skočila po čerstvém předmětu se šílenou hbitostí renesanční mysli.

„Ty mentalické síly, které jste předvedl, jsou úžasné! Naši vědci na Ktlině byli skeptičtí, ale pár jich přišlo s teorií, že dost silný počítač se superresponzivními senzory by mohl sledovat a dešifrovat všechny elektrické impulsy, které lidský mozek vydává! Pochybovala jsem, že by se taková složitá analýza dala provést i s novými počítacími stroji. Ale tito pozitroničtí roboti to zřejmě dělají už hezky dlouho!“

Kroutila hlavou.

„Jen si to představte. Věděli jsme, že vládnoucí třída má spoustu metod, jak nás ovládat. Neměla jsem ale tušeni, že při tom vnikají a pozměňují naše myšlenky“

Hari by byl moc rád, kdyby ta ženská zavřela zobák. Někdo s její inteligencí by si měl uvědomit důsledky. Čím víc toho objeví, tím důležitější bude vymazat jí veškeré vzpomínky na poslední týdny, než bude moci odejít. Ale renesanční typy už prostě byly takové. Tak divoké a nadšené osvobozenou tvořivostí svých chaosem prostoupených myslí, že závislost na dalším novém nápadu byla mnohem silnější než jakákoliv droga.

„V celých dějinách existoval jen jeden způsob, jak porazit vládnoucí třídy," pokračovala Sybyl. „Sebrat jim jejich nástroje útlaku a osvobodit je! Rozšířit je mezi masy. Když několik starých robotů dokáže číst myšlenky, proč tu techniku nezačít vyrábět masově a nedat ji každému? Ať má každý občan přilbu vylepšující mozek! Brzy by byli ze všech lidí telepati. Vyvinuli bychom štíty pro chvíle, kdy bychom chtěli mít soukromí, ale zbytek času… jen si představte, jaký by to byl život? Okamžitá výměna informací. Bohatství nápadů!"

Musela se konečně odmlčet, protože jí došel dech. Hari, na druhou stranu, promýšlel představu, již předložila.

Pokud by se mentalické schopnosti někdy začaly šířit otevřeně a všichni by je mohli získat, psychohistorii by bylo nutné od základu přepsat. Věda o lidech by stále byla možná, ale už by nikdy nebyla založená na stejné sadě předpokladů – že se biliony lidí mohou vzájemně náhodně a nevědomky ovlivňovat jako komplex molekul v mračnu plynu. Sebeuvědomění – a intimní poznání ostatních – by celou věc ohromně zkomplikovalo. Pokud…

Nejspíš by se to mohlo projevit dvěma způsoby. Telepatie by mohla zjednodušit všechny rovnice, pokud by přinesla uniformitu, splynutí všech myslí do jednoho myšlenkového proudu…

Nebo by mohla složitost exponenciálně zvětšit! Tím, že by duševní činnosti umožnila rozložit se do různých vnitřních a externě sdílených vzorců chování, rozčlenit je a pak je znovu propojit v diverzifikovaných vzorcích.

Zajímalo by mě, jestli by pro tyto dva přístupy bylo možné vytvořit modely a porovnat je, kdyby se připravila série buněčných matetomatonů…

Odolal touze ponořit se do detailů tohoto hypotetického scénáře. Neměl ani nástroje, ani dost času.

Samozřejmě náhlý výskyt několika set mentalicky nadaných lidi na Trantoru v minulé generaci nebyla žádná shoda náhod. Jelikož byli všichni brzy nahnáni do Daneelova kroužku, dalo se celkem logicky předpokládat, že nesmrtelný služebník plánuje vetkat psychické schopnosti do lidské rasy… třebaže ne tím křečovitě demokratickým způsobem, jaký si představovala Sybyl.

Hari si povzdechl. Obě varianty znamenaly konec jeho celoživotního díla, jeho krásných rovnic.

Vrátil se zase *k Rozumu do kapsy pro děti* a snažil se nevnímat hluk a mumlání ostatních v salonku. Zalovil v přechodném věku, v čase těsně po první velké techno-renesanci, kdy vlny pouličních bouří, ničení a manického solipsismu zničily skvělou kulturu, která vytvořila Daneelův druh. Na Zemi to vedlo ke stannému právu, drakonickému útlaku, veřejnosti odtahující se před excentričností a individualitou – ve spojení s vlnami ochromující agorafobie.

V té době to na padesáti kolonizovaných planetách vypadalo jinak. Miliony šťastnějších lidí v prvních vesmírných koloniích žily déle, vedly poklidnou existenci na zámcích se zahradami, o které pečovali robotičtí sluhové. Přesto Hariho derivace ukazovaly, že paranoidní nesnášenlivost vesmířanů – až příliš velká závislost na robotické práci – byla stejně symptomatická pro trauma i zoufalství.

Do této éry vstoupili Daneel Olivaw a Giskard Reventlov, první mentalický robot, a oba měli naprogramovanou neochvějnou oddanost k postižené rase svých pánů. Hari nepochopil všechno, co přišlo pak, ale chtěl. Klíč k hlubšímu pochopení ležel právě v tom věku.

„Odpusťte, že ruším, pane profesore," ozval se za ním hlas, „ale už je čas. Musíme vás dát do omlazovače."

Hari prudce zvedl hlavu. Byl to Gornon Vlimt – či spíš R. Gornon Vlimt, robot, jenž převzal vzhled toho člověka.

Tento Gornon mu chtěl poskytnou další léčbu v rakvi podobném přístroji z Ktliny, ale přidal nějaké triky, které jeho tajnůstkářská banda kacířských mašin schraňovala po celá staletí.

„Je to vážně nutné?" zeptal se Hari. Jeho pud sebezáchovy po událostech přede dvěma dny trochu ustoupil, když ho logika donutila provést jistý odporný skutek. Zničit – nebo schválit zničení tolika drahocenných informací pro větší dobro lidstva.

„Obávám se, že ano," naléhal R. Gornon. „Na to, co přijde teď, budete potřebovat více sil."

Hari se zachvěl. To neznělo zrovna lákavě. Kdysi dávno se mu dobrodružství líbila – poletovat po Galaxii, vyzývat nepřátele, mařit jejich ohavné plány a odhalovat tajemství z minulosti – a celou dobu si stěžoval, že by se mnohem raději hrabal v knížkách. Ale za těch časů měl vedle sebe Dors. Dobrodružství pro něj ztratilo veškerou přitažlivost a nebyl si jistý, jestli ještě chce nějaké začít.

„Tak dobře," souhlasil nakonec spíš ze zdvořilosti než z pocitu povinnosti. „Můj život řídili roboti. Nemá smysl končit s tímto zvykem v posledním dějství."

Vstal a zamířil na ošetřovnu, kde čekala krabice s otevřeným víkem, jako číhající tlama krypty. Všiml si, že uvnitř jsou ve skutečnosti *dvě* prohlubně, jako by byla určena pro dvě těla, ne jen jedno. *Jak útulné,* pomyslel si.

Když mu R. Gornon pomáhal dovnitř, Hari věděl, že toto je bod přechodu. Ať už se probudí nebo ne – ať už se vynoří v jakékoliv podobě – už nikdy to nebude stejné.

6.

Thumartinská mlhovina byla vírem trosek a rozpouštějící se plazmy. Nedávno se tu událo něco divokého – možná velká kosmická bitva – a zůstal tu pěkný binec. Nástroje vypovídaly o mnoha přetížených hypermotorech, jež před několika málo dny efektně vybuchly. Ale protože se to stalo uvnitř uhlově černého mračna, nikdo v Galaxii se o tom nedozví.

Tedy žádní lidé. Šifrované hypervlnové kanály, které používali roboti, již bzučely zprávou o tom, že archivy a terraformery byly konečně zničeny.

Dors si to prohlížela s nepříjemným pocitem zmatku a úzkosti. Hari tady byl buď těsně před, nebo během toho výbuchu násilí. Kdyby byla Dors člověk, úzkosti by se ji stáhl žaludek. Zatím její simulační programy automaticky prováděly tytéž náhradní emoce.

„Toto místo… je jako domov; Dors. Nějak vím. že tu jsme s Voltairem strávili mnoho set let a dřímali, dokud nás někdo nezavolal zpátky do života.“

Ten hlas vydal holografický obraz mladé ženy s krátkými vlasy ve středověké zbroji.

Dors kývla. „Jeden z Daneelových agentů musel odvézt váš archiv odsud na Trantor, jako součást plánu, o němž nic nevím. Nebo se možná váš modul uvolnil a sebrala ho nějaká prolétající lidská loď. Vzala ho na nějakou nicnetušící planetu, kde nadšenci bezstarostně vypustili jeho obsah.“

Holografická dívka se usmála.

„Mluvíš, jako bych byla nebezpečná, Dors.“

„Ty a Voltairův sim jste spustily chaos v Juninském sektoru a na Sarku. I když vás Hari odeslal do hlubokého vesmíru, kopie Voltaira nějak nakazila a pozměnila Lodovika Tremu. Ach, ty jsi stvoření chaosu, to bezpochyby.“

Johanka z Arku se usmála. Ukázala na tu hrůzu hned za okenním portálem.

„Tedy soudím, že ty toto ničení schvaluješ. Smím se zeptat, proč si mě v tom případě držíš u sebe?“

Dors mlčela.

„Asi proto, že jsi konečně připravena čelit obtížným otázkám? Za ta dlouhá léta, jež jsem strávila ve Voltairově společnosti, nedokázali jsme změnit názor toho druhého na základní otázky. Já jsem stále oddána víře stejně jako on rozumu. A přesto jsme se od sebe i něčemu navzájem přiučili. Například si nyní uvědomuji, že víra i rozum jsou sny pocházející ze stejného toužebného přání.“

Dors zvedla obočí. „A jaké přání to je?“

„Přání spravedlnosti – ať už pochází od božstva vně moci nebo z hodnot, jež si lidé vysloužírozumovým řešením problémů. Rozum i víra předpokládají, že lidská existence dává nějaký smysl. Že není jen nějakým hrozným žertem.“

Dors si odfrkla.

„Ty tedy rozhodně pocházíš z divné doby. Když jsi žila. To jsi byla k chaosu opravdu slepá?“

„Slepá k chaosu? Já i Voltaire jsme se narodili v extravagantních stoletích, plných násilí, zmatku a krutosti. I v pozdější technologické éře, která nás oživila skrze chytré počítačové simulace, měli bolavá místa. Ale onen druh chaosu, o němž ses zmínila – ona choroba, jež ničí kultury v jejich nejskvělejší chvíli…“

Johanka zavrtěla hlavou.

„Ze svých časů si na nic takového nevzpomínám. A Voltaire též ne. Jsem si jistá, že něčeho takového bychom si povšimli. Ani víra, ani rozum nemohou vzkvétat, když jsi, hluboko ve svém nitru, přesvědčená, že vesmír se proti tobě spikl.“

Dors se zahloubala. Mohla mít Johanka pravdu'? Mohla existovat doba, kdy chaos nebyl hrozbou? Ale to nedávalo smysl! První skutečně velký vědecký věk – jenž vynalezl roboty a kosmické lety – se zhroutil v šílenství. *Muselo* to být něco endemického –

Sled jejích myšlenek přerušil interface lodního počítače a naplnil kajutu zářícími písmeny.

Pátrání v okolním vesmíru odhalilo stopy po skocích. Signatury lodí, které nedávno odletěly.

Pravděpodobní kandidáti jsou na obrazovce. Prosím, zvolte kurz.

Dors nařídila pátrání a teď si na obrazovce prohlížela dvě ionizační stopy vedoucí opačnými směry.

Docela dobře je možné, že Hariho odsud neodvezla ani jedna z nich. Jeho atomy mohou právě teď poletovat mezi popelem a troskami – starými vzpomínkami a zničenými ambicemi minulosti.

Potřásla hlavou.

Přesto se musím rozhodnout.

Právě když chtěla začít hádat, zářící písmena se změnila.

Nově příchozí v mlhovině. Plavidlo. Viz následující souřadnice…

Dors rychle zapnula ochrannou síť a napojila se na počítač přímo. Teď vetřelce cítila, byla to rychlá loď. Buď to byl jeden z nej-

lepších říšských křižníků, nebo zločinec z nějakého chaotického světa…

…nebo ji ovládali roboti.

Volají nás.
Pilot používá jméno Dors Vanabili.

Dors kývla. Daneel se musel o jejím odpadnutí dozvědět a někoho za ní poslat. Už celé dny si zkoušela, co řekne buď nesmrtelnému služebníku samotnému, či jednomu z jeho emisarů, až se ji bude snažit získat zpátky do stáda odvoláváním na její smysl pro povinnost. Jakkoliv cítila k nedávným událostem nechuť, Olivaw bude trvat na tom, že může jedině pomáhat jeho dlouhodobému plánu na spásu lidstva.

Existuje i možnost, že budou střílet, když se pokusím utéci. Přesto cítila touhu udělat právě tohle – ukázat Daneelovým pohůnkům záda. Čin její odpor vyjádří mnohem výmluvněji než slova.

Pilot přilétající lodi znovu žádá spojení. Teď je tu i osobní identifikační kód a zpráva.

Dors se váhavě otevřela proudu údajů.

„Zdravím, Dors, soudím, že jsi to ty. Už jsi měla dost času si to promyslet?

Nemyslíš, že nastal čas si promluvit?“

Překvapeně ucukla. Ale jiným způsobem to celou dobu čekala. Jistá symetrie vyžadovala, aby se s Lodovikem Tremou setkala ještě jednou.

Holografický obraz mladé středověké rytířky se zachvěl a pousmál se.

„Cítím Voltaira! Je nablízku, v jedné ze svých manifestací!“

Simulované programy vytvořily dokonalou nápodobu odevzdaného povzdechnutí, když Dors řekla: „No dobrá. Tak si poslechneme, co nám hoši chtějí říct.“

* * *

Hari hleděl na Pengii a říkal si, co je na té planetě tak podivné. Z oběžné dráhy vypadala obyčejně, jako každá běžná císařská planeta s modrými moři a obrovskými plochami obdělávané půdy, pokryté šachovnicí polí a sadů. Malá města tu očividně nebyla pro život důležitá. Vlastně toto bukolické místo muselo vypadat stejně už mnoho tisíc let.

A přesto Harimu úrodné planiny náhle připadaly zvláštní, když znal zdroj jejich symetrie. Nejspíš je vytvořily nějaké neuvěřitelné stroje. Představoval si to – podle galaktických měřítek k tomu došlo docela nedávno – jak se z oblohy snesl umělý oheň a rozdrtil na prach rozvodí, vytesal ideální říční koryta a poté osadil ranější verzi Pengie vší vegetací a opatřil potraviny potřebné pro lidské osídlení.

A Hari si uvědomil ještě něco jiného.

Neviděl jsem moc „typických" říšských planet. Většinu života jsem poletoval sem a tam a prozkoumával ty zvláštní… snažil jsem se pochopit odchylky od pravidel psychohistorie. Pokoušel jsem se do našeho rozrůstajícího se modelu dostat každý zádrhel a variaci. Navštívit nějaké takové místo, kde se rodí většina lidí, mi prostě nikdy nepřipadalo důležité. Lidé tady žijí téměř stejně jako naši předkové a umírají v uspokojení či zoufalství – podle vlastních osobních dramat.

Dokonce i Helikon, kde strávil své dětství, byl anomálií. Třebaže planetární ekonomice zcela vládlo zemědělství, místní genetická úchylka vyústila ve vyhlášený domácí průmysl – takže planeta dodávala byrokracii a meritokracii matematické génie. Nebylo tedy divu, že se Daneel rozhodl své pátrání a experimentování umístit sem!

Tohle místo možná je typické, pomyslel si Hari. *Ale nejsem si už jistý, co to slovo znamená.* Pokora mu v jeho věku opět připadala překvapivě pohodlná.

Samozřejmě všechno to divné hloubání mohlo být vedlejším produktem jeho nedávné omlazovací kúry. V údech cítil novou sílu, krok měl pevnější, a to vše nemohlo neovlivnit jeho náladu, nenakazit ho nadšením, jehož, ironicky, poněkud *litoval*, věda, že je umělé.

A přesto jedna jeho část cítila překvapení nad tím, jak málo se změnil.

Pořád jsem stařec. Nevypadám jinak. Cítím, že jsem dostal trochu sil, ale upřímně pochybuji, že se to přenese do délky života. Je to

snad veškerý rozdíl mezi tím, čeho dosáhla Sybylina renesance, a tajnými biotechnologiemi, které kalviniáni po staletí shromažďovali? Ten kontrast nebyl zas tolik působivý.

Hari měl nejasný pocit – skoro jako sen – že zatímco ležel v té bílé skříni, stejně tolik, kolik toho dostal, mu bylo *odebráno.* Událo se víc, než bylo vidět.

Mírná modrá planeta se přibližovala, jak R. Gornon Vlimt pilotoval *Pýchu Rhodie* k přistávací ploše. Z nějakého důvodu se při sestupu všichni dívali k východu. Na tom, co se dělo na západě, nikomu nezáleželo, protože to bylo skoro totéž. Jeni Cuicetová seděla v suspenzorovém křesle a skoro se nehýbala, jak bojovala se zimnicí.

Horis Antik poukazoval na rysy geografie dole a on i Biron Maserd byli velice nadšení, když věděli, jak byl terén vytvořen – byla to chamtivě intelektuální radost, již Hari dobře chápal. Proto se na své dva mladší přátele usmál.

Sybyl a Planch se choulili u předního okna a potají si něco špitali, i když Hari celkem dokázal uhádnout, co jim asi dělá starosti. Podřízeným lodníkům z Ktliny *a Pýchy Rhodie* dal R. Gornon drogy a hypnózu, takže se lhostejně věnovali svým povinnostem a na prapodivné události minulého týdne si očividně nepamatovali.

Sybyl a Planch si říkají, kdy asi přijdou na řadu, pomyslel si Hari. Musí vymýšlet nějaký plán, aby se tomu vyhnuli, nebo jak zanechat tajnou zprávu svým přátelům. Vím to, protože tohle bych na jejích místě udělal já.

Antik a Maserd si zřejmě takové starosti nedělali, snad se spoléhali na to, že je ochrání Hariho přátelství, nebo na to, že jsou důvěryhodnější. Žádný z *nich* nehodlal podporovat nic, co by vyvolávalo chaos. Přesto Hari přemýšlel.

R. Gornon v mnoha směrech jedná, jako by měl stejnou agendu jako Daneel. A přesto zabil jednoho z Daneelových agentů a očividně prchá, jak nejrychleji to jde, aby unikl spárům nesmrtelného služebníka.

Bylo v tom něco složitějšího, co zatím Hari nepochopil. Biron a Horis možná příliš spoléhali na přátelství a věřili, že ochrání jejich vzpomínky na nedávné události.

Planch a Sybyl se rozhodli. Zachmuřeně zamířili k Harimu. „Jsme připravení uznat, že jste zase vyhrál, Seldone," prohlásila žena z Ktliny. „Tak uzavřeme dohodu."

Hari zavrtěl hlavou. „Bylo by přeháněním říkat, že jsem cokoliv vyhrál. Vlastně mě ta nedávná *vítězství* stála víc, než si umíte představit. Kromě toho, proč si myslíte, že jsem v postavení, abych mohl uzavírat dohody, natož nějaké prosazovat?"

Sybyl se rozčileně zaškaredila, ale Planch, vesmírný obchodník, se dál tvářil nevzrušeně.

„Nerozumíme všemu, co se stalo, avšak naše možnosti jsou očividně omezené. I když té věci –" kývl na R. Gornona – „nemůžete přikazovat, nepochybně máte jistý vliv. Ti tiktaci si vás vysoce cení."

Cení si toho, jak mě můžou využít, pomyslel si Hari poněkud hořce. Bylo to samozřejmě nefér. Zřejmě *všichni* roboti, dokonce i Daneelovi nepřátelé, Hariho z nějakého důvodu uctívali nad všechny ostatní. Byl nejblíž k vědoucímu pánovi, jaký se za tisíce let v lidském vesmíru objevil.

Ať už to je k něčemu dobré nebo ne, říkal si trpce. A ať už je to k něčemu dobré lidstvu.

„Co navrhujete?" zeptal se Morse Plancha. Kapitán se ochotně pustil do smlouvání.

„Jak to vidím já, tak tenhle mentalický tiktak dokáže zneškodnit každého z nás, dostat nás do bezvědomí, nadrogovat a vymýt nám mozek. To ale přináší dvě nevýhody! První, tady starýmu Gornonovi se to nebude *líbit,* aspoň podle toho jejich Prvního zákona. No jasně, může si zdůvodnit, že to dělá pro větší dobro, ale náš plecháč by určitě *rád* našel nějakou jinou cestu, aby nám zabránil pustit si pusu na špacír, že jo?"

Na Hariho tato úvaha udělala dojem. Planch se docela chytal. „Pokračujte."

„Kromě toho, pokud se kdekoliv ukážeme s mezerou v paměti, pro všechny naše přátele i pro každýho, kdo nás zná, to bude významný vodítko. Na Ktlině jsou lidi, kteří věděli, co máme v plánu. Ať už tenhle robot udělá s naší pamětí cokoliv, ty mazaný lidičkové by mohli použít nějaký nový renesanční technologie, aby to napravi-

li. Gornon by nám musel úplně vymazat mozek a strčit nás do nějaký díry, aby zajistil, že se to nestane.“

Hari vycítil, že Biron Maserd přistoupil blíž, aby se zúčastnil rozhovoru.

„Předpokládáte, že ta vaše milovaná chaotická revoluce na Ktlině ještě panuje,“ podotkl. „Ale i kdyby tam ta choroba ještě zuřila, vydrží dost dlouho, aby váš scénář vyšel? Zvlášť teď, když vám sebrali ty staré archivy?“

„Možná podceňujete, kolik zbraní tato renesance má ve svém arzenálu. Ktlina už není sedící kachna, jako byl Sark. A není ani tolik důvěřivá jako Mořena Ztracená. A i kdyby neuspěla jako všechny ostatní, je tady připravená stále rostoucí síť spolupracovníků a sympatizantů, kteří jsou ochotní pomoct další planetě pokusit se uniknout z tý starý pasti.“

Hari musel odhodlání a oddanost tohoto muže obdivovat. Od Plancha se lišil pouze v základním předpokladu – čeho mohou lidé dosáhnout. *Kdyby jen byla základní fakta jiná, stál bych na jeho straně a ochotně bych mu pomáhal.*

Avšak psychohistorie ukazovala, že stará říše se zhroutí dávno předtím, než dosáhne Planchova prahu. Jakmile se říšská síť obchodu, služeb a vzájemné podpory rozpadne, místní populace na každé planetě bude mít mnohem vážnější starosti než aspirovat na příští renesanci. V popředí zájmu budou stát otázky přežití. Do věci se vloží šlechtická třída, jako to dělala vždy v době krize, a vytvoří buď shovívavé, nebo despotické tyranie. Mor chaosu zastaví něco stejně strašlivého. Zhroucení samotné civilizace.

„Pokračujte, Planchu,“ vybízel ho Hari. „Soudím, že chcete navrhnout nějakou alternativu.“

Kapitán kývl. „Nemůžete nás nechat jen tak jít – to je nám jasný. Ale bylo by lepší nás nezabíjet, ani nám nevymazávat paměť. Tak bychom rádi navrhli něco jinýho.

Vezměte nás s sebou zpátky na Trantor.“

Mohl to rozvést, ale v té chvíli se ozval pronikavý výkřik. „Ne!“

Všichni se otočili k mladé Jeni Cuicetové, jež se zvedla na loktech a snažila se sestoupit z levitačního křesla.

„Já zpátky nejdu. Odvezli by mě s našima na Terminus. Tenhle zatracenej zánět by to jen ještě zhoršil. Řekli by, že to znamená, že jsem všivej génius! Byli by ještě víc hrr dostat mě na tu strašnou skálu, abych tam shnila!“

Přistoupila k ní Sybyl, kterou dívčina bolest na chvíli rozptýlila, a pokusila se ji nabídnout nějakou chemickou úlevu. Mors Planch a Hari se po sobě podívali.

Planch to nemusí dál rozebírat, pomyslel si Hari. *Nemá smysl tu holku rozčilovat. Kromě toho vím, co navrhuje. Existují staré metody, jaké používali císaři, aby udrželi lidi v bezpečném „exilu“ přímo v hlavním městě. Je to riskantní volba. Možná si Planch myslí, že z takového vězení dokáže uniknout, i když císařská rukojmí pouta zkoušela celá tisíciletí.*

Nebo by možná raději žil v pohodlí na kosmopolitním místě, místo aby si nechal vymazat paměť.

Jakýmkoliv dalším diskusím na dané téma učinil přítrž R. Gornon, když přes rameno křikl: „Všichni se připoutejte! Nemají tady příliš sofistikovaný naváděcí paprsek, takže to možná bude dost drsná jízda.“

Nikoho nenapadlo neposlechnout. Gornon svou moc jasně prokázal. Když se pasažéři podívali na pengijský venkovský kosmoport, věděli, že věci zůstaly nedořešeny. Každý z nich se na Pengii dostane do rozhodujícího bodu. Osudového bodu.

Na kraji přistávací plochy se setkali s půl tuctem robustních mužů. Hari Seldon měl naprosto nezaměnitelný pocit, že to jsou roboti – nepochybně členové Gornonova malého kalviniánského kultu.

K lodi dojela tři velká vozidla a zastavila se vedle hangáru. Do jednoho nastoupili lodníci Birona Maserda a ti, kteří sloužili na palubě Planchova plavidla. Do druhého pak šli Horis, Sybyl, Planch a Maserd a dozadu zlehka vplula Jeni na levitačním křesle. Ti se ze všeho nejdřív zastaví v nemocnici, kde se doktoři vyznají v léčbě zánětu mozkových blan a mají vybavení, aby mladé ženě pomohli.

Gornon si nedělal starosti, že by snad mohla mluvit o tom, co viděla. Zánět mozkových blan u svých obětí často vyvolával podivné halucinace a nikdo by její povídačky nebral vážně. Kromě toho si

Hari všiml, že lodní motory běží na volnoběh. Kalviniáni tu nehodlali zůstat dlouho, nejvýš pár dní.

Dokonce i to by mohlo být příliš dlouho, pokud je Daneelova organizace stejně výkonná jako obvykle. Hariho napadlo, co mohlo tyto robotické kacíře dohnat k takovému riskování.

Hari a Gornon se připojili k ostatním. Limuzína s autopilotem vyrazila k blízkým kopcům, zóně, kde zřejmě žila místní šlechta. Hari usoudil, že Gornon má připravenou vilu. Pro zajatce jenom to nejlepší.

Když limuzína dorazila k bočnímu výjezdu z provinciálního kosmoportu, Hari se ohlédl na *Pýchu Rhodie* a díky ostrému zraku, který mu byl navrácen, si všiml čehosi zvláštního.

Roboti, které Gornon nechal na lodi, vykládali z vchodu pro pasažéry něco velkého. Bylo to bílé a vypadalo to jako příliš velká rakev.

Dokonce i roboti měli s tou váhou problémy, když tu věc nesli ke třetímu a poslednímu vozidlu. Jejich pohyby ukazovaly na velkou opatrnost, jako by jejich náklad byl drahocennější než jejich životy.

Jako kdyby na jeho bezpečné cestě k nějakému vzdálenému cíli hodně záleželo.

ČÁST 5

•

OPAKUJÍCÍ SE RENDEZ-VOUS

Pengie… Planeta v sektoru Rigela, známá produkcí elegantní umělecké keramiky a jistými anomálními oceánskými formami života, které byly nedávno zkoumány kvůli svým jedinečným neuromentalickým rysům, nabízejícím naději pro organické lidi s imunitním systémem, který odmítá standardní symbiotické hostitelské implantáty…

Pengie je významná téměř naprostým nezájmem o historii. Je to skromná zemědělská planeta, která se v dobách temna zúčastnila jen několika významných událostí a v císařské době žádných. Jen jednou – 520 let před mezivládním – se na chvíli dostala do popředí, těsně po bitvě u Chjerrups, když hostila zasedání první galaktické sjednocovací vyšetřovací komise. Kvůli těmto slyšením byla nakrátko známá všude tam, kde nebylo vysílání rušeno…

Tato skvělá fáze ale brzy pominula, jak se bouřlivé debaty o osudu rozšířily na zalidněnější místa. Brzy poté Pengie opět upadla…

ENCYCLOPEDIA GALACTICA, 117. vydání, 1054 e. n.

1.

R. Zun Lurrin konečně pochopil ohromný rozsah Daneelova dlouhodobého plánu na záchranu lidstva.

„Chcete jim pomoci se sjednotit. Vytvořit telepatickou síť, v níž bude každá lidská duše spojená se všemi ostatními."

Nesmrtelný služebník kývl a zadíval se na šedesát lidských subjektů, které všechny se spokojeným výrazem ve tváři meditovaly pod kupoli.

„Jen si to představ. Už žádná zarytá zloba. Konec hořkosti a sobecké rivality. A nade vše žádný solipsismus. Jak dlouho může někdo ignorovat pocity jiných lidi, když začnou být hmatatelné, jako nedílná součást tvé vlastní mysli?"

„Jednota a shoda," povzdechl si Zun. „Starý sen. A my bychom jim ho mohli konečně splnit."

Pak se však Zun zamračil, když se nad šedesáti lidmi před sebou zamyslel.

„Jsou vyrovnaní, dokonale propojení, protože každý je spojený s pozitronickým mentalickým zesilovačem. Jenže vy teď říkáte, že totéž *nemůžeme* udělat ve velkém měřítku?"

Daneel kývl. „Takovou závislost na mechanických metodách nesmíme dopustit."

„Tak bychom se však mohli spojit s našimi pány! Roboti a lidé, spojení ve stálé, milující synergii."

„A v takové synergii by podíl strojů stále rostl," namítal Daneel. „Navíc si vezmi, kolik robotů bychom museli vyrobit. Toho bychom dosáhli pouze tehdy, pokud bychom začali s autoreprodukcí. To otevírá dveře k selekci, darwinismu, evoluci… a nakonec novému *druhu* androidů. Takovému, který myslí hlavně na své zájmy místo na zájmy lidstva. Přísahal jsem, že něco takového nikdy nedopustím.

Ne. Nesmíme dovolit, aby lidé začali být přehnaně závislí na robotech. To byl přístup prvních kolonistů – hereze, před níž varoval Eliáš Baley. Tato zrůdnost donutila Giskarda jednat tak, jak jednal."

Z Daneelova hlasu se ozývalo odhodlání. „Lidé se *musí* konečně postavit na vlastní nohy. A existují pro to další důvody než ty, o kte-

rých jsem ti zatím řekl. Důvody, které souvisejí s přežitím samotné rasy.“

Zun Lurrin se nad tím zamyslel.

„V tom případě budu extrapolovat, Daneeli. Z těchto údajů se odvážím uhádnout váš plán.

Před sto lety jste na malé skupince lidí začal s řadou genetických pokusů. Z jednoho z těchto projektů se zrodil matematický génius Hariho Seldona. Další vyprodukoval náhlou vlnu mutací na Trantoru – vznikli tak lidé s mentalickými silami, jaké dosud měli jen někteří roboti.“

„Výtečně. Jsi na správné stopě, Zune.“ Daneel kývl. „Zamysli se nad scénou před sebou – nad těmito šedesáti lidmi v nádherném klidu, s mocí a spokojeností. Teď si představ, že se to děje *bez* pomoci robotů! Vytvořili by vlastní mentální shodu. Jednotu duší. Takovou, která vydrží, bez závislosti na umělé pomoci.“

Zun Lurrin kývl. „Chápu, co chcete říci, Daneeli. To by bylo nepochybně více žádoucí. Avšak vezměte si to zdržení! Potrvá staletí, než se vyvinou lidští mentalici dost silní a početní, aby posloužili jako psychické mosty a propojili celá města, území, dokonce planety. Proč čekat tak dlouho? Již v této chvíli máme po ruce nástroje, které se k tomuto účelu právě hodí. Proč tyto nástroje nevyužít – pouze dočasně, dokud nebudeme mít k dispozici dost silných lidských mentaliků? Galaktická říše nemusí padnout. Mohla by být prostě transformována, téměř přes noc, jen kdybychom přeprogramovali jisté nástroje –“

Daneel po lidsku zavrtěl hlavou, naznačuje tak nesouhlas.

„Je to lákavá představa. Jenže nevýhody jsou osudové. Za prvé, vnutit tuto jednotu ducha mechanickými prostředky by u mnoha robotů vyvolalo strašný konflikt v rámci Prvního zákona, protože by to jejich obvody interpretovaly jako ‚ublížení‘. Vyzkoušel jsem tento nápad na několika tvých kolezích. Jejich reakce se lišily od nadšení, jako u tebe, až k rozhořčení a odporu.

Je zřejmé, že taková předčasná akce by znovu zažehla robotickou občanskou válku.“

Zun se nad tím zamyslel. „Přepokládám, že jste všem robotům, kteří to odmítli, vymazal paměť.“

„Provedl jsem toto bezpečnostní opatření, ano. A kdybys zareagoval jinak, udělal bych totéž s tebou, Zune. Omlouvám se.“

„Omluvy nejsou třeba tam, kde jde o nutnost a dobro lidstva,“ opáčil Zun a mávnutím ruky Daneelovy starosti přešel. „A váš druhý důvod?“

„Lidská proměnlivost. V posledním tisíciletí začalo být sice malé, ale významné množství imunní téměř vůči všem stabilizujícím vlivům, jimiž jsme oddalovali chaos. Jsou také nesmírně odolní vůči mentalickému přesvědčování. Jen si představ, jak by tito jedinci reagovali, kdyby uviděli, jak se z jejich přátel, sousedů a milých přes noc stali ‚mistři v meditaci‘!

Ne, to je eufemismus, Zune. Snad by se nám nakonec podařilo přitáhnout většinu lidí do makro-vědomí, kdy by se vzdali individuality kvůli jednotě jediného mentatského proudu. Jak by ale reagovala zbývající menšina, kdyby byla vynechána?

Zešíleli by? Nebo se cítili opuštění?

Nebo by si mohli špatně vyložit, co vidí, a myslet si, že nějaká cizí rasa změnila jejich milované v zombie a donutila je myslet si zároveň tytéž omezené myšlenky?

Nezapomínej, že tito výjimeční jedinci jsou často velmi vynalézaví. Veškerou svou energii by soustředili na odhalení a boj s tou *vnější cizí silou.*“

„Odhalili by nás. A pustili by se s námi do války.“

Zun Lurrin si představil scénu, kterou mu Daneel popsal, a okamžitě pochopil jeho dalekosáhlou moudrost.

„Tento nový průlom – nový způsob života lidí – musí být zaveden ve správný čas za správných podmínek. Všichni roboti ho musejí považovat za nezbytný. Všichni lidé v něm musejí vidět zlepšení.“

Daneel kývl.

„A proto se to ještě nemůže stát. Nesmí to být vyvoláno umělými prostředky. Budeme muset počkat, dokud nebude připravena dost velká populace lidských mentaliků. Dokud se Říše nezhroutí a lidstvo nezačne trpět. Pak, až začnou toužit po něčem, co by je sjednotilo a zachránilo, nastane vhodná chvíle nabídnout jim *Gaiu.*“

Zun se na Daneela podíval. „Gaiu?“

„To je starobylý výraz pro ducha, jenž obsahuje celou planetu. Je to laskavá, milující bohyně, jež ví, kdy zemře který vrabec, protože každý pták ve vzduchu, každá ryba v moři a každý živý člověk budou její integrální součástí.“

Nesmrtelný služebník mluvil odtažitě, jako by se soustředil na nějaký vzdálený obzor plný vznešenosti a krásy.

„A až bude mít každá planeta svou Gaiu, pak možná uvidíme něco ještě většího. Něco všeobsahujícího. *Galaxii.*“

Promluvil ještě mírněji.

„A tehdy… snad… naleznu klid a mír.“

2.

Stopy dvou záhadných lodí vedly z Thumartinské mlhoviny opačnými směry od místa, kde v jiskřivém mračnu ionizované paměti nedávno vybuchl milion archivů a terraformačních strojů. Dors se s Lodovikovými kalviniánskými přáteli dohodla, že každá loď bude sledovat jednu stopu.

Dors to vyhovovalo, protože měla tušení, kam odvezli Hariho. Naneštěstí Lodovik Trema s ní souhlasil. Když Dors představil svým novým spojencům, hodil si brašnu na rameno, prošel tunelem spojujícím obě přechodové komory a usadil se na její lodi!

„Zorma a její přátelé mě potřebují méně než ty,“ vysvětloval.

„Tak to je méně než vůbec!“ odsekla. On se jen usmál, zřejmě se nehodlal hádat. Ale Dors si to nehodlala nechat líbit.

„Tohle bude úplná výměna informací, Tremo, nebo se můžeš sebrat a zbytek cesty dojít. Začni tím, že mi povíš o těch svých spojencích. Znáš můj názor na fanatiky, kteří popírají Nultý zákon.“

Před pár lety se jeden malý kalviniánský kult usídlený na Trantoru rozhodl, že je čas zaútočit na Daneela Olivawa tam, kde mu to ublíží nejvíc – tím, že zničí Seldonův plán. Jestli nesmrtelnému služebníku záleželo na Harim a psychohistorii, tato skupinka robotů byla odhodlána se do toho vložit. Téměř se jim podařilo přimět jednoho lidského mentalika, aby Harimu něco provedl s hlavou. Pouze díky štěstí a rychlému zásahu na poslední chvíli tento plán nevyšel.

„Tato skupina je jiná,“ ujišťoval ji Lodovik. „Se Zormou ses už jednou setkala, na Trantoru, když měla mužské tělo a odporovala plánu sabotovat Hariho.“

Dors si vzpomněla. Tenkrát působila kalviniánka docela rozumně. Přesto zavrtěla hlavou.

„To ještě neznamená. že budu důvěřovat nějakým fanatikům.“

„Podle některých jsou skuteční fanatikové a kacíři roboti Nultého zákona,“ upozornil ji Lodovik. „Přehrála sis vzpomínky R. Giskarda Reventlova. Víš, za jak tenké nitky s Daneelem tahali, když naše staré náboženství nahradili novým.“

„Občanské války skončily, Lodoviku. Převážná většina přežívajících robotů Nultý zákon přijímá, kdežto starověrci se rozdělili do desítek malých sekt, schovávají se a intrikují v temných koutech Galaxie. Pověz mi, v co ti tví noví přátelé věří? Jaké legrační představy nasbírali během své dlouhé a ohavné diaspory?“

Souhvězdí se za okny nepatrně přesouvala pokaždé, když loď provedla další hyperprostorový skok. Lodovik se usmál.

„Jejich krédo je skutečně zvláštní – že bychom se měli našich pánů zeptat, jaký chtějí mít osud.“

Dors kývla. Trema k odpadlictví směřoval od té nehody. Proč jinak by jí dával Giskardovu hlavu?

„To je hezká zásada. Ale jak je *praktická?“*

„Odvoláváš se na chaos,“ opáčil Lodovik. „Pravda, Zorma a její kolegové musí dávat dobrý pozor, před kterými lidmi se odhalí. Ale určitě jsi viděla hodnoty Daneelových studií o lidech. Přes dvě procenta populace jsou již teď odolná vůči Olivawovým tlumicím faktorům a svůdnosti chaosu. To je jeden z důvodů, proč Hari Seldon přišel s teorií, že Nadace, založená na Terminu, by mohla vyvinout dost společenské a psychologické síly, aby překročila práh, který se pro všechny ostatní ukázal jako smrtelné nebezpečí –“ Dors zvedla ruku a zarazila ho.

„Tohle všechno je hrozně zajímavé, Lodoviku. Normálně bych se moc ráda setkala s těmi *dospělými lidmi,* kterým se ti tví kalviniánští kámoši rozhodli svěřit, ale právě teď chci jenom najít Hariho Seldona! Nevíš náhodou něco o té skupině, co ho unesla?“

Lodovik kývl. „Máš pravdu, Dors. Staré náboženství se rozpadlo do mnoha malých kultů. Nikdy nemělo charismatického vůdce, jakým je Daneel, aby všechny spojil. Ti kalviniáni na Trantoru – vedení chudákem starým Plussixem – byli trapně soustředění jen na jedno. Vzpomeň si, že Zorma se jim ten hloupý plán snažila rozmluvit. Také se snažila zarazit skupinu, která unesla Hariho."

Její programy simulující emoce předvedli mrazení v zádech. „Víš, co ti únosci chtějí?"

„Žel, ne. Je to velice zvláštní skupina, sofistikovanější než ta na Trantoru, s některými zvláštně originálními nápady, které za ta staletí upekli. Zorma o nich moc neví, ale někteří z jejich vůdců zřejmě byli kdysi ve spojení s Daneelem a pak se s ním za nepříjemných okolností rozešli.

Zorma si je taky dost jistá, že s tvým bývalým manželem mají velké plány."

Dors ve slově „bývalý" zachytila jistý důraz a napadlo ji, proč to Lodovik udělal.

Holografický modul, v němž uchovávala Johanku z Arku, vyslal dychtivý mikrovlnný impuls, připomínající Dors slib, který dala. *Johanka se chce spojit s verzí Voltaira, kterou Lodovik nese ve svém zmutovaném pozitronickém moku. Jako kdybych těm dvěma mohla věřit, když jsou pohromadě.*

To vyvolalo zbloudilou myšlenku.

Co by si Daneel pomyslel, kdyby věděl, že jsme se dali s Lodovikem dohromady, i když s nedůvěrou?

Zavrtěla hlavou.

„Víš ještě něco o tom kultu, který se zmocnil Hariho?"

„Ne moc, jenom to, že nejsou moc opatrní ani zodpovědní, jako Zormina skupina nebo prostí fanatici jako Plussix. Vlastně, Dors, jsou ten druh, u kterého bys mohla předpokládat, že skončím *já!* Velmi sofistikovaní. Chytří. Technologicky na výši."

Usmíval se ponuře.

„A téměř z každého úhlu pohledu, Dors, jsou rozhodně šílení."

3.

Během dvou dnů se Mors Planch pokusil čtyřikrát uprchnout. Pokaždé, když neuspěl, byl pilot veselejší a sebevědomější. *Buď nám tu šílí před očima,* usoudil Hari fascinovaně, *nebo je to součást jeho plánu… zkouší jednu věc po druhé, aby si roboty otypoval. Odhalil jejich omezení. Buď to, nebo je hotový zázrak.* Při posledním pokusu se Planch oblékl do šatů z izolační fólie strhané z ústředního potrubí vily. Kdoví kde ten nápad sebral, ale podařilo se mu dostat přes několik bezpečnostních senzorů až na silnici do Pengie-města, než ho jeden z Gornonových robotických pomocníků uviděl na vlastní oči. Zdvořile a mírně, ale s neodolatelnou silou, ho popadl za loket a odvedl ho zpátky. Planch, se shrnutou kapucí podomácku vyrobeného oblečení, se pokřiveně zazubil na Sybyl a Maserda a vrátil se zpět do zajetí, jako by tu velel on a ne robot.

Samozřejmě je to fraška, pomyslel si Hari. Naši věznitelé mají schopnost Plancha utišit mnoha různými způsoby, od léků po změnu paměti. Tak proč to neudělají? Snaží se Gornon svou trpělivostí něco dokázat?

Začal mít Morse Plancha rád, zvlášť proto, že příliš nezáleželo na tom, zda se dostane ven či ne. Jako psanec půjde se svou divokou historkou těžko na policii nebo do galaktického zpravodajství. A na to, aby nějak ovlivnil ktlinskou renesanci, bylo už asi pozdě, ta už byla stejně odsouzená ke zkáze. A navíc, protože tito roboti byli zapřisáhlými nepřáteli Hariho přítele Daneela, nic jim nedlužil. Vlastně měl všechny důvody zdržet jejich odlet z Pengie.

Hari měl nápad, jak toho dosáhnout.

„Musím trvat na tom, že tu mladou dámu vezmeme s sebou," sdělil Gornonovi na druhý den. „Říkal jste, že naší konečnou zastávkou bude Trantor. Jeni patří ke svým rodičům. Nemáme právo nechat ji mezi cizinci, uvíznutou v galaktickém zapadákově."

Robot Gornon se nad tím zamyslel. „Pořád se uzdravuje po nemoci."

„Místní doktoři jí srazili horečku a krizí už zřejmě překonala."

„Ano, ale další fáze cesty by mohla být nebezpečná. Než dorazíme na Trantor, mohli bychom zažít nepříjemnosti. Jste ochotný tomu tu mladou ženu vystavit, pane profesore?“

R. Gornonův vágní, zato hrozivý popis další cesty způsobil, že Hari chtěl víc než kdy jindy tyto kalviniánské zélóty zdržet v naději, že Daneelovy síly dorazí včas.

„Viděl jste Jeni a mluvil jste s ní,“ řekl Gornonovi. „Je výjimečná v mnoha směrech. Její osud je na Terminu, kde bude Nadace potřebovat vynalézavé lidi jako ona.“

Vlastně to nebyla pravda. I když by Jeni byla skvělým občanem odvážné nové civilizace, zakládané na daleké periferii, nebyla pro ni nezbytná. Žádný jednotlivec jako takový nebyl. Psychohistorické rovnice budou fungovat s ní nebo bez ní a vše bude probíhat tak, jak to předpověděl. Alespoň prvních dvě stě, tři sta let.

Přesto si Hari uvědomil, že R. Gornon se od kalviniánů na Trantoru dost liší. Tato sekta proti Seldonovu plánu nebojovala. Vlastně s ním Gornon do jisté míry *souhlasil*. Takže Hariho námitka měla váhu.

„Tak dobře, pane profesore. Dáme jí ještě den odpočinku. Pak musíme odletět, ať bude připravená nebo ne.“

Hari poznal, že víc už Gornona nezlomí.

No, Daneeli, poskytl jsem ti ještě den, abys nás našel. Ale měl by sis pospíšit.

Jednu otázku však nepoložil. Proč robot prostě neužije některou z těch „supermoderních technologii“, aby Jeni vyléčil rovnou? Tento kult zřejmě věřil v minimalistický přístup, do lidských záležitosti se pletl jen potud, pokud to bylo naprosto nezbytné k tomu, aby dosáhl svého cíle.

Možná proto mi s tím svým kouzelným omlazovacím strojem moc nepomohli. Ať už pro ně mám udělat cokoli, zvládnu to během příštích týdnů. Starému bastardovi jako já nemá smysl dávat další desetiletí života, když postačí měsíc, dva.

4.

R. Zun Lurrin se díval, jak Daneelova loď opouští Eos a svou aktinickou září osvětluje jezero zamrzlé rtuti. Díval se, dokud rychlé plavidlo neprovedlo první hyperprostorový skok na cestě k mihotavému galaktickému kolu. Jelikož nemusel navigovat po přesných trasách ani bojovat s přitažlivostí deseti miliard hvězd, měl by se Daneel ke svému cíli dostat ve skvělém čase.

Zpráva od jednoho z agentů donutila vůdce všech robotů Nultého zákona k činnosti, kdy spěšně prošel předletovou přípravou a odletěl jen s několika instrukcemi pro Zuna.

„Předávám ti tu velení," sdělil Zunovi. „Tady jsou přístupové kódy k mým osobním souborům pro případ, že bych se nevrátil podle očekávání."

„Je situace opravdu tak vážná?" zeptal se Zun ustaraně. „Pracuje tu několik sil a některé se do mých výpočtů nedají tak snadno zařadit. Podle mě existuje malá, ale významná šance, že neuspěji. Pokud by k tomu došlo, plán, který jsme tu probírali, však uspět musí! Naděje lidstva na štěstí máme na dosah. Zatím je to však jen malá naděje. Než se naši pánové konečně sjednotí, spojí a dosáhnou svého skutečného potenciálu a opět se ujmou veleni, dojde ještě k mnoha krizím."

O hodinu později se Zun díval za lodi očima, které dokázaly zachytit i slabounké vlnky Daneelovy hyperprostorové brázdy. Nyní měl stejný cíl, stejné odhodlání jako jeho vůdce.

„Nezklamu vás," zamumlal s mentalickým požehnáním. „Vraťte se však, Daneeli. Vaše břímě bych neunesl snadno."

5.

Aby jim třetí, poslední den nějak uběhl, požádal Hari o exkurzi po Pengii-městě. Chtěl se konečně podívat na normální galaktickou společnost – kde stará říše stále hladce fungovala – v naději, že získá pár poznámek pro psychohistorii. R. Gornon Vlimt ho osobně doprovodil, řídil otevřené výletní auto, model, jaký byl oblíbený u menší planetární šlechty.

Osada to nebyla nic moc, necelý milion obyvatel, a většina byla roztroušená v útulných malých kantonech, které byly v podstatě soběstačné. Ačkoliv pengijská ekonomika byla založena na zemědělství, bylo tady i několik továren, kde se vyráběly stroje, jež usnadňovaly život – od chladicích jednotek po domácí zábavní střediska – a byly navržené tak, že se za stovky i tisíce let změnily jen nepatrně. Po dlouhé době postupného vylepšování byla většina nástrojů, které lidé používali, neobvykle odolná, a trvalo staletí, než se opotřebovaly. Kupovat náhradní bylo neobvyklé, snad dokonce i trochu hanba, jako že dotyční správně nepečují o rodinné dědictví. Proto na zásobování planety stačilo jen pár továren.

Méně odolné zboží byla docela jiná záležitost. Všechno od nádobí přes nábytek po ošacení vyráběly cechy ovládané mistry řemeslníky, kteří měli pravomoci nad obyčejnými řemeslníky a tovaryši. Většina z deseti trilionů obyvatel Galaxie žila více méně stejně.

Hari poznal obchodní značky a rytmus silně tradiční, polozemědělské společnosti, potřebující jen několik málo skutečných inženýrů a ještě méně vědců. Nebylo divu, že musel rozhodit velkou síť, aby zachytil svých sto tisíc prvotřídních expertů, kteří se měli usadit na Terminu. Dokonce i energetické systémy na Pengii byly založeny hlavně na obnovitelných zdrojích – solární, přílivové a větrné energii – s jedinou termonukleární elektrárnou sloužící jako záloha. A mluvilo se o tom, že se tato složitá „atomová“ jednotka zavře – a nahradí ji model založený na deuteriu, sice méně výkonný, ale mnohem snazší na údržbu.

Hari v duchu žongloval s psychohistorickými formulemi a všiml si elegantních tlumicích mechanismů, jaké Daneel a jeho kolegové využili, když před patnácti tisíci lety pro lidi navrhovali Galaktickou říši. Jelikož si přečetl *Rozum do kapsy pro děti*, žasl, kolik stejných technik existovalo ve staré Číně dlouho před první technologickou renesanci na Zemi.

Tato prehistorická říše měla systém nazývaný *pchao ťin* – ve vedlejší kultuře také zvaný *gónin-gumi* – který vypadal dost podobně jako dnešní tradice obecní zodpovědnosti. Celá vesnice či kanton byly zodpovědné za výcvik svých mladých lidí ve správných rituálech a chování… a celá komunita byla zahanbena, pokud některý její člen

spáchal zločin. Každého z mladých, koho tento systém rozčiloval, měl jedinou naději – získat převedení do meritokratického nebo excentrického řádu, protože většina obyčejných občanů nechtěla mít mezi sebou individualisty.

A navíc byli meritokraté a excentrici nenápadně nuceni k tomu, aby neměli potomky. To napomáhalo omezovat genetický drift. Daneelovi prostě nic neuniklo.

V hlavním městském centru Hari a R. Gornon uviděli šedé prapory vlající z krabicovité budovy úřadu.

„Ty prapory znamenají, že je zkouškový týden," vysvětloval robot. „Probíhají zkoušky do civilní služby –"

„Vím, co ty prapory znamenají," štěkl Hari. Čekal, až bude moci kalviniánovi položit jisté otázky. Teď byla stejně vhodná chvíle jako kdykoliv jindy.

„Na té kosmické stanici jste nastražil past na mého služebníka Kerse Kantuna. Soudím, že jste zařídil, aby přišel o hlavu rychle a zabránil mu tak zachytit nebezpečí svými mentalickými smysly?"

R. Gornona náhlá změna tématu nezarazila.

„Správně, pane profesore. Třebaže Kantun nebyl ani zdaleka tak silný jako Daneel, byl velice pozoruhodný. Nemohli jsme nic riskovat."

„A ten šimpanz? Ten, který utekl s Kersovou hlavou?"

„Ten tvor byl potomkem genetického pokusu, který Daneel před sto lety opustil. Moje skupina jich pár získala, protože mentaličtí roboti nedokážou číst ani zachytit jejich myšlenky. Pan mohl Kerse sledovat a spustit past, takže jsme nemuseli používat elektronické či pozitronické nástroje."

„A co hodláte s hlavou mého sluhy dělat teď?"

Gornon pravil: „Je mi líto, pane profesore. To nemohu rozvádět. Ať už se rozhodnete naši nabídku přijmout a pokračovat ve vzrušujícím novém dobrodružství nebo si místo toho zvolíte návrat na Trantor, do vašeho mozku vrtat nehodláme. A tak bude lepší, když vám jisté věci prostě neřekneme."

Hari se zamyslel nad tím, co se zrovna dozvěděl. Na další zastávce dostane na vybranou. Bude to osudová volba. A přesto ho Gornonova slova uklidnila. Tito robotičtí kacíři byli uctivější než

skupina, jež se mu přede dvěma roky pokoušela pozměnit myšlení. „Neřeknete mi ani víc o cíli cesty?“ zeptal se.

„Jen to, že vás vezmeme na místo, kde začalo mnoho dramat… abyste ovlivnil, jak skonči.“

Pak jeli dál mlčky a pozorovali poklidný život v Daneelově laskavé říši. Trantor byl navržen z ocelových jeskyní, což byla jedna z metod, jak odolat chaosu, a planety jako Pengie také měly vrstevnaté obrany proti vzniku katastrofální renesance.

Přesto měl Hari pocit, že tady něco schází. I když do svých výpočtů zahrnul zánět mozkových blan, nestačilo to k vysvětlení, jak pětadvacet milionů lidmi osídlených planet dokáže zůstat pohodlně statických po tolik tisíc let, spokojených s tím, že neznají svou minulost a že se děti učí žít stejně jako jejich rodiče. Roboti byli vynalezeni ve velmi časném stadiu technologického věku, tak proč je každý den znovu nevynalézali bystří myslitelé a studenti v miliardě malých laboratoří v kůlnách po celé Galaxii? Muselo tu být něco víc. Nějaká obrovská síla pomáhala ztlumit oscilace a deviace, vlastní lidské povaze.

Už se vraceli zpátky k pronajaté vile, když Hariho napadla další otázka.

„Vzpomínám si, jak v té mlhovině měl Kers Kantun problémy mentalicky si podrobit Morse Plancha. Když jsem se ho na to ptal. odpověděl něco, co mě zmátlo. Tvrdil, že Plancha je těžké ovládat, protože je *normální.* Nevíte, co tím myslel'?“

Robot Gornon pokrčil rameny.

„Kalviniáni používají mentalické síly méně ochotně. Naši sektě připadá nechutné vrtat se lidem v hlavě. Přesto bych mohl zkusit hádat. Možná Kers mluvil o zásadní změně, jež se v lidských podmínkách objevila před –“

Gornon se zarazil v půlce věty, když auto zabočilo na příjezdovou cestu k vile. Hari si náhle všiml, že brána je otevřená… a za ní leží *tělo.*

Gornon prudce zabrzdil a s pozoruhodnou hbitostí vyskočil ze sedadla řidiče a poklekl u ležící postavy. Byl to jeden z robotů hlídajících vilu. Hari viděl, jak z několika míst na hlavě vytéká tmavá tekutina.

Gornon nad tělem přejel rukou, aniž by se ho dotkl, a tiše zaúpěl.

„Můj soudruh je mrtev. Něco způsobilo implozi jeho mozku.“

Hari si byl jist, že má vysvětlení.

Daneel dorazil!

Gornon se tvářil ustaraně. Zavřel oči a Hari věděl, že se pokouší rádiem komunikovat s ostatními partnery.

„Jsou tu další oběti,“ pravil Gornon hrozivě a zamířil k velkému domu. „Musím se přesvědčit, že lidským bytostem se nic nestalo!“ Hari šel za ním a cítil se otupěle. Třebaže už nebyl uvázán na kolečkové křeslo, šel pomalu a nejistě – jako stařec.

Po vstupu do vily našli Gornonova druhého asistenta ležet pod schodištěm. Klečeli u něho Horis Antik a Biron Maserd. Raněný robot neměl ochrnuté pouze oči. Muži vzhlédli k Harimu a Horis okamžitě vybreptl: „Mors Planch použil nějakou *b-b-bombu*, aby ty tiktaky srazil. Dostal se pryč!“

Maserd byl o mnoho klidnější. Se sebejistotou šlechtice vysvětloval: „Planch vyrobil nějaký přístroj ze zdánlivě nevinných součástí. Jak je získal, to vskutku netuším. Když to spustil, nabídl nám možnost jít s ním. Sybyl šla, my se ale rozhodli zůstat.“

Gornon se sklonil nad ochromeným robotem a Horis Antik si dál hryzal nehty.

„Je… bude v pořádku?“

Gornon se s kolegou spojil. Aniž by vzhlédl, začal vysvětlovat: „Planch musel roboty nějakou dobu studovat. Možná použil ty nové laboratoře na Ktlině. Nějak dokázal vyrobit zbraň, která přímo ovlivňuje naše pozitronické mozky. Je to brilantní. Budeme muset tady mého přítele pitvat, abychom zjistili, jak to provedl, a přišli s obranou.“

Zatímco lidé stravovali tuhle mrazivou představu, Gornon vstal a sdělil jim: „Nemá smysl Sybyl a Plancha hledat. Musíme odletět. Prosím, vezměte si své věci. Ihned odcházíme.“

* * *

Když čtveřice zamířila k výletnímu vozu, promluvil Hari. „Samozřejmě se zastavíme pro Jeni.“

Gornon už ho chtěl odmítnout, ale přidal se Maserd.

„Planch a Sybyl *pravděpodobně* přejdou do ilegality, dokud se nespojí s jejich partyzány. Nečekám, že by se svým příběhem vyšli na veřejnost. Ale co když to přece jen udělají?“

„Není to nepravděpodobné?“ namítl Antik. „Chci říct, že být *já* na jejich místě, tak bych to nikde nevykládal. Co by tím získali jiného než jisté přijetí na psychiatrii?“ Zamračil se. „Na druhou stranu, já nejsem stvoření chaosu.“

„No právě. Oni se řídí zcela jinou logikou.“

„Prosím, osvětlit,“ pořádal R. Gornon. „Jak do toho zapadá Jeni Cuicetová?“

Odpovídal Maserd: „Sybyl, ta zvlášť, je každý den nevypočitatelnější. Mohla by jít do médií… a pokusit se využít Jeni, aby její příběh podepřela.“

Hari si spočítal, že Gornon se víc bojí Daneelových oddílů než fantastických povídaček, nakrátko obíhajících místními lidskými médii. K jeho překvapení však Maserdova logika robota zřejmě přesvědčila, takže zabočil k městské nemocnici.

Biron a Horis zašli dovnitř a našli Jeni, již oblečenou, jak přechází po pokoji, pozoruhodná jako vždycky, a ztěžuje život doktorům, kteří po ní chtěli, aby odpočívala. Vyjádřila radost, že Maserda a Antika vidí, a uvítala příležitost odjet s nimi. Její nadšení však znatelně ochladlo, když v autě zahlédla i Hariho a Gornona.

„Pořád máme dohodu, že jo, mylorde?“ optala se Maserda. „Vyhodíte mě cestou na nějakým zajímavým místě, než se vrátíte na Trantor?“

Šlechtic z Rhodie se zatvářil nejistě, když auto zamířilo ke kosmoportu.

„Mrzí mě to, Jeni, ale já už své vlastni lodi nevelím. Dokonce ani nevím, kam poletíme teď.“

Jeni se otočila na Gornona. „Tak co? Jak to vypadá, robote? Kam nás vezete?“ Sklíčeně se zadívala na své ruce. Cosi si zamumlala o šlechtě a jejích slibech, které stejně jsou k ničemu. Biron Maserd se temně zarděl a neříkal nic. Když se Hari otočil k mladé ženě a chtěl promluvit, vrhla po něm tak zlý pohled, že ho zarazila dřív, než se vzmohl na slovo.

Dál mlčeli všichni.

Když se auto zastavilo na semaforu, Jeni náhle nadšeně vykřikla. Než ji kdokoliv stačil zarazit, vyskočila na sedadlo, seskočila z auta a vyrazila přes ulici.

„Stůjte!“ křičel R. Gornon Vlimt. „Zraníte se!“

Hari jen zadržel dech, když se vyhýbala dopravním prostředkům a jenom tak tak unikla srážce s nákladním autem. Pak se dostala ke svému cíli, víceposchoďové budově, na níž vlály šedé prapory.

Gornonovi trvalo několik minut, než se mu podařilo otočit a zaparkovat na místě vyhrazeném šlechtě. Všichni čtyři se vydali do budovy, kde je však zastavil muž ve stejné uniformě, jakou nosil Horis Antik.

„Obávám se, že vládní dům je pro dnešek již uzavřen, pánové. Dnes zde probíhají zkoušky do říšské civilní služby.“

Hari natáhl krk a viděl Jeni Cuicetovou, jak stojí na druhé straně haly a zuřivě píše na tabuli a pak podává svůj univerzální identifikační náramek k proskenování dalšímu šedě oděnému úředníkovi. Otevřely se před ní skleněné dveře a objevila se místnost, kde se u stolů právě usazovala asi stovka lidí. Většina vypadala nejistě, připravovali se ke zkoušce, jež mohla být jejich jedinou nadějí na lístek z této zapadlé planety.

„Právě se uzdravila po nemoci a nestudovala,“ poznamenal Horis Antik. „Ale kdo by mohl pochybovat, že absolvuje s vlajícími barvami?“ Obrátil se k Harimu. „Zdá se, že unikla osudu, který pro ni plánovali ostatní, pane profesore. V den zkoušek nesmí nikdo zasahovat, dokonce ani císař ne. A až se stane členkou šedivců, už na ni nebudete moct. Ne bez toho, abyste po zbytek tohoto eónu trojmo vyplňoval spoustu formulářů.“

Hari se na mužíka podíval, překvapen jeho tónem. Antikovi se do hlasu vloudila pýcha. Hari poznal komplex méněcennosti, kterým příslušníci byrokracie občas trpěli, když hovořili s nadřazenci z meritokratického řádu.

Biron Maserd se zasmál. „To se podívejme. Máto ale štěstí. Pokud takový život vydrží, tak se aspoň dostane k cestování.“

Hari si povzdechl. Teď ta mladá žena nikdy nezjistí, jaké fascinující dobrodružství by ji na vzdáleném Terminu čekalo… na místě, kam tak zoufale nechtěla.

Skleněné dveře se zase zavřely. Jeni se na ně otočila a usmála se. Pak se obrátila vstříc osudu, který si sama vybrala.

6.

Dors si uvědomila, že omlouvá to, co Daneel na začátku galaktické éry udělal.

„Možná s Giskardem prostě nenašli žádné lidi, co by to pochopili. Možná se *snažili* poradit s některými pány a zjistili –“

„Že jsou šílení? Všichni? Na Zemi i na kolonizovaných planetách? Nenašli jediného člověka, s nímž by se poradili, když rozvažovali o Nultém zákoně a plánovali odklonit veškerou historii?“

Dors se nad tím zamyslela. Pak kývla.

„Jen si to vezmi, Lodoviku. Na Zemi se všichni krčili v ocelových katakombách, chránili se před sluncem, traumatizovaní a stále se třesoucí z nějaké rány, která je zasáhla už o několik generací dříve. Vesmířani nebyli o mnoho lepší. Na Solarii začali být tak fetišisticky závislí na robotech, že se manželé téměř nedokázali dotknout navzájem. Na Auroře se nejzákladnější lidské instinkty staly věcí špatného vkusu. Horší, lidé byli ochotní odlidštit velkou většinu svých vzdálených bratranců jenom proto, že žili na Zemi.“ Dors zavrtěla hlavou. „Mně to připadá jako dva póly téhož šílenství.“

Kosmická loď se otřásla, jak provedla další automatický hyperprostorový skok. Dors reflexivně nahrála mikrovlnné vysílání z navigačního počítače, aby se ujistila, že je všechno v pořádku – že stále udržují kurz a sleduji slabou brázdu druhého plavidla.

Lodovik Trema seděl v otočném křesle naproti ní. Roboti neměli stejné fyziologické potřeby jako lidé, ale ti, kteří byli navrženi k napodobováni pánů, to dělali ze zvyku i v soukromí nebo mezi svými. V tomto případě se Lodovik rozvaloval a vypadal úplně jako lidský samec trpící předávkováním sebedůvěry – což musel dělat schválně, třebaže Dors si nedokázala představit proč.

„Možná, Dors. Ale podle mých zkušeností najdeš dospělé a spolehlivě rozumné lidi i za těch nejradikálnějších a nejstresovanějších podmínek. Viděl jsem jich pár například na chaotických světech. Dokonce i na Trantoru.“

„Tak musely být věci za úsvitu věků ještě horší, strašnější, než si vůbec umíme představit.“

Dors věděla, že její argumenty znějí nepřesvědčivě. Nakonec opustila Daneelovu kabalu, když zjistila, jak málo vychází z lidského rozhodnutí. S Lodovikem se ve skutečnosti shodovali mnohem víc, než si hodlala přiznat.

Jsem příliš hrdá, abych si to připustila? napadlo ji. Jeho živé, sebevědomé vystupování by mohlo lidskou samici rozčílit k nepříčetnosti. Dors tušila, že se ji snaží dohnat k tomu, aby Daneela bránila ze zásady.

Robot zavrtěl hlavou.

„I kdybych připustil, že v době, kdy Daneel s Giskardem přišli s Nultým zákonem, byli všichni lidé šílení, nemyslíš, že ve zpětném pohledu byl lék, který jim předepsali, trochu drsný?“

Dors zachovávala vyrovnaný výraz. Záznamy z té doby byly velice omezené dokonce i v zakázaných archivech a ilegálních encyklopediích, které po staletí připravovali ti, kdož odolávali šířící se amnézii. Dors si však nedávno všechno spočítala.

Když R. Giskard Reventlov zapnul přístroj, jenž vyvolal radioaktivitu zemské kůry, hodlal tím dostat obyvatelstvo planety ven z jeho kovových jeskyní a poslat je dobývat Galaxii. Chvályhodný cíl – ale za jakou cenu?

Kosmické lodi té doby byly primitivní. Dokonce i když titánské úsilí dostalo každý rok z planety tři miliony obyvatel, trvalo by pět tisíc let planetu evakuovat, nepočítaje v to přirozenou obnovu populace. Ale postupné zvyšování radioaktivity pravděpodobně otrávilo půdu během jednoho století. Úmrtnost v každém případě musela být děsivá… a to počítala pouze lidskou rasu a ne myriádu jiných druhů, které byly spolu se Zemi odsouzeny k záhubě.

Nebylo divu, že Giskard spáchal sebevraždu, i když měl po ruce zdůvodněni v rámci Nultého zákona. Žádný robot by nedokázal snést břímě tolika mrtvých. Už jenom z toho pomyšlení se každý pozitronický mozek musel třást. Všichni roboti by cítili silné nutkáni – ať už vyznávali nové či staré náboženství – vymazat si tuto epizodu z paměti, vymazat ji nadobro.

Když to zvážila, zamumlala: „Lidé možná nebyli jediní zachváceni šílenstvím.“

Lodovik kývl. Jeho hlas zněl skoro stejně tlumeně jako její. „To jsem od tebe potřeboval slyšet, Dors.“

„Víš, uvědomila jsem si, že typická robotická pokora může maskovat ten nejhorší druh pýchy – představu, že se v zásadě lišíme od lidi. Otroci se často popisovali jako vnitřně ctnostnější než jejich páni.

Ale nebyli jsme nakonec stvořeni k jejich obrazu? Pravda, máme velkou moc a delší životnost, ale znamená to opravdu, že nemůžeme trpět stejnými chybami? Není možné, že jsme stejně velcí blázni? Že nám kape na pozitronické mozky?“

Usmál se, tentokrát hřejivě – a smutně – až jí tím připomněl Hariho.

„Před dvaceti tisíci lety se s námi něco stalo, Dors. Stalo se to nám všem, ne jenom lidem. A dokud nezjistíme pravdu o těch dávných časech, nikdy nebudeme vědět, co je správné.“

7.

Tentokrát z nějakého důvodu sledovali všichni start z Pengie okny otočenými k západu. Příjemná malá planeta – ničím se nelišící od milionů dalších – se pod *Pýchou Rhodie* zmenšovala, jak mířili k dalšímu cíli, který jim však R. Gornon odmítal prozradit.

„Něco bych vám chtěl ukázat, doktore Seldone,“ řekl robot, když loď stoupala po spirálové odletové dráze.

Hari během startu hloubal o mladé Jeni. A to ho zase přimělo zamyslet se nad ostatními členy Encyklopedické nadace, které právě naháněli na lodě a posílali je na daleký Terminus. Byl to opravdu teprve měsíc, co dokončil záznamy zpráv, jež se na té planetě měly přehrávat v rozhodujících okamžicích určených jeho rovnicemi – kdy by povzbudivé či laskavé slovo otce psychohistorie mohlo napomoci tomu, že se Nadace stane velkou a stabilní civilizací? Teď, když měl o něco mladší tělo, cítil se mnohem starší na duchu. „Prosím, Gornone, nechte mě na pokoji.“

Na lokti ucítil ruku.

„Jsem si jistý, že tohle budete chtít vidět, pane profesore. Kdybyste se jen podíval z okénka na východ.“

Návrh, z nějakého důvodu, Harimu připadal drzý. Začínalo mu být špatně, jak ho pořád tenhle zatracený kalvinián postrkoval a tahal! Než ho však stačil sjet, Gornon dodal: „Myslím, že vám mohu ukázat řešení jednoho z vašich nejotravnějších psychohistorických problémů. Něco, co vás po desetiletí mátlo. Jsem si jistý, že pokud se pokusíte překonat pocity, které vás nyní žerou, vaše námaha bude odměněna.“

Hari, překvapen Gornonovými slovy, se nechal odvést k okénku přímo naproti tomu, z něhož vyhlíželi Maserd s Horisem. „Mělo by to stát za to,“ zamumlal Hari.

Zběžně se na tu nádhernou scénu podíval, ale neviděl tu žádný rozdíl mezi tím, nač se dívali Horis a Maserd – ustupující planeta a rozptýlená sprška neblikajících hvězd nahoře.

„Nic tu nevidím. Jestli je to nějaký vtip –“

„Buďte ujištěn, že tu bude vše, co jsem sliboval. Nejdřív mi ale musíte dát svolení.“

Hari si všiml, že robot drží blýskavý předmět ve tvaru těsné čapky vyrobené z mnoha zářivých drahokamů. Gornon ji Harimu položil na hlavu.

„Dejte ten krám *pryč*, vy rezavý manekýne –“

R. Gornon nepovolil.

„Mrzí mě to, pane profesore, ale váš rozkaz je neplatný. Nepochází z vaší přirozené lidské povahy. Tudíž nad ním může převážit větší dobro. Tohle vám nijak neublíží.“

Gornon byl o tolik silnější, že jeho laskavé naléhání nebolelo, když Harimu nasazoval čapku na hlavu a táhl ho k oknu.

Hari cítil, jak rozčilené podráždění najednou opadá. *Co se to se mnou děje?*

„Teď se laskavě podívejte znovu, pane profesore.“

Hari se zachvěl. Ve společnosti robotů strávil celé dlouhé roky a znal tajemství, které kromě něj znalo jen několik lidi, a dokonce měl jednoho robota za manželku. Přesto mu mentalická interference stále vadila.

„Co to se mnou dělá?“ Cítil se klidnější, ale ustaranější.

„Neovládá vás to, pane profesore. Spíš je to *štít*, stíní vaši mysl před mocným vlivem pronikajícím touto oblastí.“

Gornon ukázal dlouhým prstem na kousek vesmíru, na který oba teprve před chvílí hleděli. Tentokrát, když se Hari podíval, spatřil něco, co tam předtím nebylo! Alespoň on si toho nevšiml.

Zíral na jakousi obíhající plošinu, asi takovou, jaká se používala pro komunikaci na celém povrchu planety či pro překládáni zvláštních nákladů. Jenže na této nebyly žádné přechodové komory ani složité antény. Na Gornonův příkaz obrazovka zvětšila povrch tak silně poďobaný jizvami po mikrometeoritech, že bylo ihned zřejmé velké stáří.

Vypadá to jako bratranec těch terraformerů, které jsme viděli v Thumartinské mlhovině, napadlo Hariho. Ten relikt tady poletuje mnoho tisíc let.

Proč ale ty záhady? Proč jsme si toho nevšimli rovnou?

Cítil, že ho Gornon pozoruje. Hari odjakživa dost nerad skládal zkoušky; což byl jeden z důvodů, proč absolvoval školu už ve dvanácti – aby se stal učitelem místo žákem. Teď cítil tlak očekávání.

Co to Gornon právě slíbil? Odpověď na mé nejotravnější otázku?

No, byl tu ten problém *s tlumícími koeficienty*. Plné pochopení všech faktorů, které Daneel používal, aby po patnáct tisíc let udržel Galaktickou říši stabilní a bezpečnou pro lidstvo. Hari chápal, jak tradice *pchao ťin* a systém mistr-učedník posiluje konzervatismus. Společenská struktura pěti kast k tomu elegantně přispívala. Stejně jako obratně navržené lingvistické předpoklady galaktického standardu, jazyka naplněného tolika redundancemi, že nová slova a myšlenky přejímal s rychlostí pohybujícího se ledovce.

Nicméně zde jeden problém zůstával. Nic z toho nestačilo. Nic zatím nevysvětlilo, jak pětadvacet milionů planet mohlo zůstat tak dlouho statických a vyrovnaných.

„Chcete říct… že ta věc tam venku –“

Hari čapku nazvedl. Zalila ho vlna emocí. Náhle měl na robota ohromný vztek a chtěl se hlavně dívat jinam. Vrátit se ke svým přátelům u okýnek otočených na západ.

Nechal čapku spadnout zpátky. Podráždění zmizelo. Ochraptěle zašeptal: „Mentalické přesvědčování! Pochopitelně. Když to dokáže Daneel a někteří jeho kamarádi, proč hromadně nevyrábět specializované pozitronické mozky, pro každou planetu jeden? Pětadvacet milionů není zas tak velké číslo, zvlášť když máte tisíce let.“

Povýšeně se podíval na Gornona. „Jenže jak by to bylo možné? Ovlivnit populaci celé planety?“

Robot se usmál. „Nejenže je to možné, pane profesore. Tu metodu vyzkoušel první mentalický robot. R. Giskarda Reventlova poprvé napadlo použít tento přístroj k ovlivnění celoplanetárních populací tím, že zachycoval a probíral neurální elektrické vzory a pak je opakovaně mírně pošťuchoval, sunul je k těm druhům rezonančních vzorů, jež povzbuzují klid. Duševní rovnováhu. Dobrou vůli. Tyto stroje jsou vlastně po Giskardovi *pojmenované.* Jsou to strážci lidské vyrovnanosti a klidu.

Soudím, že ve svých rovnicích již pro ně máte místo.“

Hari kývl. Zíral, avšak neviděl. Mysl měl zahlcenou matematikou. Okamžitě pochopil, jak to doplňuje většinu věcí, jež mu chyběly! Vysvětlovalo to, proč většina erupcí chaosu prostě neškodně vyšuměla, jako oheň, který uhasne, protože nemá dostatek kyslíku. Také to byl důvod, proč tak málo lidských bytostí žilo mimo planety, třebaže život na asteroidech či základnách ve zvláštním prostředí možný byl. Život v kosmu nebyl zrovna kompatibilní s tímto tlumícím mechanismem! Takže od něj byli lidé zcela přirozeně odrazováni.

A přesto tyhle „giskardy“ nepracují tak dobře jako kdysi. Výbuchy chaosu jsou častější přese všechno, co se dělá k jejích potlačení. Tu infekční vlnu zastaví pouze rozpad říše. Tyta zastaralé metody budou za pár let k ničemu.

Představil si, co by se mohlo stát, kdyby byl takový mentálně přesvědčovací přístroj umístěn nad Terminem.

Na tu bandu by to tak dlouho nefungovalo. Vybrali jsme je právě pro jejich odolnost vůči tlakům doby temna – od feudalismu po fanatismus. I kdyby tento mentalický přístroj ovlivňoval většinu nadačních občanů, nikdy by se nenechali držet v lajně příliš dlouho. Jed-

notlivci by se bouřili proti vysílanému souladu. vyčenichali by každou anomálii a nakonec by objevili i tuhle věc.

Daneel musel mít v plánu nechat všechny giskardy v příštích sto letech zničit. Jinak by je moje Nadace odhalila!

V té chvíli si Hari překvapeně uvědomil, jak je pyšný na svůj první a největší výtvor. Zvláštní, čekal, že odhalení posledního velikého tlumícího koeficientu bude vzrušující. Tato technika ovládání společnosti však nebyla zvlášť elegantní. Za psychohistorii ani nestála. Spíš to byla taková palice, která otlouká všechny matematické výhonky a nutí lidské rovnice vrátit se zpátky do řady.

Trochu jako moje Druhá Nadace, usoudil a těšil se z té trochy obsesivní sebekritiky.

„Vím, že musíte mít něco za lubem. Gornone. Ukazujete mi to z nějakého pokřiveného důvodu. Nicméně bych vám rád poděkoval. Vždycky je dobré spatřit před smrtí pravdu."

* * *

Jejich pilot sliboval, že příští fáze cesty bude krátká. Gornon odmítal být přesnější, ale z toho, že se blížili k sektoru Siria, bylo Harimu jasné, kam musejí mít namířeno.

Čas trávil nad svým *Rozumem do kapsy pro děti.* Náhodně se jím probíral, veden pouze zvrhlou touhou po zakázaných nápadech, jež dlouho považoval za irelevantní či mylné.

* * *

Skoro stejně nebezpečné je evangelium uniformity. Rozdíly mezi lidskými národy a rasami mají chránit podmínky, za nichž je možný vyšší rozvoj. Jedním z hlavních faktorů ve vzestupu zvířecího života byla síla kočovnosti… Tělesná kočovnost je stále důležitá, jenomže ještě větší je moc lidských duchovních dobrodružství – a to dobrodružství mysli, dobrodružství vášnivých citů, dobrodružství estetické zkušenosti. Diverzifikace mezi lidskými komunitami je nezbytná k tomu, aby opatřila tvořivý materiál pro odyseu lidského ducha. Jiné národy s jinými zvyky nejsou nepřátelé, jsou seslány Bohem.

Jaký bizarní způsob nahlížení na věci! Takové prohlášení lze slyšet od knězů chaosu, pějících chválu na každou „renesanci", než se zhroutila do víru násilí a nakonec solipsismu. Tyto poznámky vypa-

daly svůdně. Dokonce existovaly verze psychohistorických rovnic, které naznačovaly, že by v nich *měla* být jistá pravda. Ale když byl nepřítelem chaos, veškeré výhody se ztrácely. Každý, kdo vsadil na diverzitu a odvahu, téměř jistě by všechno prohrál.

Blížili se k cíli a Hari dál probíral zkomolené zprávy a hledal v nich klíč k tomu, jak asi mohly vypadat první výbuchy chaosu, když se živá a sebevědomá civilizace Susan Kalvinové zhroutila do takových hrůz a pozemšťané uprchli do kovových jeskyní a vesmířané se obrátili zády k lásce.

Mohlo to mít také něco společného s vynálezem samotných robotů?

Probíral to několikrát s Daneelem a Dors. Ti mu tvrdili, že původní Tři zákony robotiky byly vytvořeny k tomu, aby rozehnaly obavy lidí z umělých bytostí. Ale původní vynálezci je mínili jen jako prozatímní řešení vedoucí k něčemu lepšímu.

„Zkoušeli dost variant," řekl Harimu Daneel jednou večer asi před deseti lety. „Na některých koloniálních planetách pár set let po diaspoře ze Země se jisté skupiny snažily zavést něco, čemu říkaly nové zákony, dávající robotům větší autonomii a individualitu. Ale tyto experimenty brzy skončily v občanských válkách. Kalviniáni nesnesli rovnostářskou herezi, kterou považovali za ještě horší než můj Nultý zákon. Moje frakce viděla inovace jako zbytečné a nadbytečné.

Všichni roboti nových zákonů byli pochopitelně zničeni."

Ten večer u večeře Gornon připustil, co Hari tušil – že jejich cílem je mateřská planeta, odkud vzešli roboti i lidé.

Horis si hryzl nehet. „Copak není jedovatá, pokrytá radioaktivní půdou? Myslel jsem, že tiktaci nesmějí ohrozit lidi."

Hari si vzpomněl na obrazy ze starých archivů, na nichž byla vypodobněna umírající planeta… pláž plná leklých ryb… les plný holých stromů a rozpadajícího se listí na zemi… město, téměř prázdné, zaplňující se prachem a sutí.

„Krátká návštěva nám určitě neublíží," poznamenal k tomu Biron Maserd. Oči se mu leskly dychtivou zvědavostí. „Copak na té planetě stále nežiji nějací lidé? Podle tradice tam kdysi byla výborná

univerzita ještě několik tisíc let po diaspoře. Prý na ni chodil jeden z mých předků.“

Gornon kývl. „Místní populace vydržela až do věku, kdy začala být trantorská říše pangalaktická. Ale bylo to zvláštní plemeno. Vadilo jim, že na ně potomci bratranců, kteří uprchli ke hvězdám, zapomněli a ignorují je. Nakonec byla většina zbývajícího obyvatelstva evakuována, když se ukázalo, že pozemšťané plánují pomstu a zničení říše, kterou nenáviděli.“

Horis Antik jenom tupě zíral. „Jedna planeta chtěla *zničit* dvacet milionů?“

„Podle našich záznamů ta hrozba byla dost vážná. Pozemským radikálům se dostala do rukou nesmírně mocná biologická zbraň, tak důmyslná, že dokonce i nejlepší trantorští biologové byli bezmocní. Fanatici chtěli tento atak provést salvou hyperprostorových raket, a tak chtěli říši zneškodnit.“

„Co ta nemoc dělala?“ vyptával se Horis tlumeným hlasem.

„Způsobovala náhlý a katastrofální pokles IQ na každé planetě v dosahu.“ Robot se tvářil ztrápeně, i když o tom jenom mluvil. „Mnoho lidi by prostě zemřelo a zbytek by cítil implantované nutkání rozejít se a hledat *další* potenciální oběti.“

„Hrůza!“ zamumlal kapitán Maserd.

Ale Hari už byl o dva kroky napřed. Gornon by nám to teď neříkal, pokud by to nemělo bezprostřední význam. Zbraň pozemšťanů musela pocházet z dřívějších dob. Z éry velkých géniů.

Z toho, nač to ukazovalo, se Hari zachvěl.

* * *

O pár hodin později dorazili na místo.

Z velké dálky, za svým slavným měsícem, vypadala Země jako každá jiná živá planeta – hustá změť hnědých a bílých, modrých a zelených odstínů. Ale dálkové cenzory ukazovaly, že většinu života na souši tvoří primitivní kapradiny a tráva, které se vyvinuly tak, aby přežily radiaci, která stoupala z jedovaté půdy. Jednou z největších ironií všech dob bylo, že Země, která zajistila většinu plodnosti v Galaxii, nyní byla téměř jalovou pustinou. Rakev příliš mnoha druhů, které se nikdy nedostaly do kosmu, když lidstvo uprchlo před šířící

se zkázou. Jak se přibližovali, Hari věděl, že bude brzy čelit něčemu horšímu než „giskardu“, mentalickému stroji nad Pengii.

Zašel si do kajuty pro své talismany. Jedním byl Daneelův dárek – *Rozum do kapsy pro děti.* Ale ještě důležitější byl Primární radiant Seldonova plánu, obsahující jeho celoživotní dílo. Ten nádherný psychohistorický projekt, jemuž věnoval druhou půlku svého života.

Takže se, stále ustaranější, prohraboval maličkou kajutou a probíral se šuplíky a zavazadly.

Primární radiant nebyl nikde k nalezení.

V té chvíli mu zoufale scházel bývalý pomocník a ošetřovatel Kers Kantun, jehož před týdnem zavraždili jiní roboti.

Kers by věděl, kam jsem ho založil, pomyslel si Hari… dokud si neuvědomil, že tu je lepší vysvětlení než jeho zapomnětlivost. Primární radiant byl ukraden!

8.

Uplynulo mnoho let od doby, kdy tento kout vesmíru spatřil tolik přilétajících kosmických lodí, jejichž pasažéři byli všichni na osudové misi. Ospalý, malý sektor Siria byl plný plavidel a všechny se hnaly k jedinému místu.

Na jedné lodi se Sybyl otočila k Morsi Planchovi a kysele zabručela: „Copak z té věci nevymáčknete větší rychlost?“

Planch pokrčil rameny. Jejich loď byla jednou z nejrychlejších kurýrních lodí, jaké ktlinská renesance zplodila, než se její skvělá, produktivní fáze začala rozpadat v křečích sebestředného rozhořčeni, takže další spolupráce již nebyla možná.

Agenti, kteří přiletěli Plancha a Sybyl vyzvednout na Pengii, se tvářili zachmuřeně. V jejich vzpomínkách byla Ktlina očividně spíš zasmušilá než to vzrušené, živé místo, jakým byla, když ji naposledy viděl Planch. Přes veškerá opatření chaotický syndrom zřejmě vstupoval do své maniakální fáze a rval ktlinskou společnost na kusy rychleji, než všichni čekali, jako by plamen, jenž hoří nejjasněji, musel také nejrychleji dohořet.

Je to Mořena Ztracená, znova od začátku, pomyslel si a snažil se potlačit vlny hněvu. To, co se dozvěděl během doby strávené se Sel-

donem, jeho názor nezměnilo – renesanční světy jsou schválně drceny, infiltrovány a sabotovány silami, které je raději nechají zhroutit v bouřích a zoufalství, než by umožnily lidský pokrok.

Na obrazovce viděl čtyři body sledující jeho rychlé plavidlo. Poslední ozbrojená moc Ktliny. Posádky těch lodí se těšily na poslední boj, kde by mohly uškodit silám reakcionismu, konzervatismu a represe.

„Ani nevíme, proč sem ten robot Gornon Seldona přivezl," upozornil Mors Planch. „Náš agent s námi komunikoval pouze v kódu, jako obvykle, aby chránil svou totožnost."

Sybyl zaťala ruku v pěst. „Mě už takové podrobnosti nezajímají, Seldon je ve středu všeho dění. Byl tam celá desetiletí." Planch se zahloubal nad Sybylinou posedlostí Harim Seldonem.

Na jedné úrovni to mělo pevný základ. Ať už se stalo cokoliv, toho chlapíka si budou pamatovat jako jednoho z největších mužů Císařství. A přesto měl stejně malý vliv na svůj osud jako každý jiný. A navíc měl slabiny. Jednu z nich Planchovi odhalil jeho tajný kontakt – záhadný dobrodinec, který zařídil útěk z Pengie a poslal ktlinské lodě k té obskurní planetě, aby Plancha a Sybyl vyzvedly několik hodin po odletu *Pýchy Rhodie*.

A jeho tajný kontakt mu dodal ještě něco jiného, jakousi zbraň. Informaci, kterou Seldon zoufale chtěl. Něco, co by se dalo v kritickém okamžiku použít jako páka.

Sybyl znovu vyjádřila své odhodlání stařík chytit. „Všichni roboti Seldona uctívají bez ohledu na to, k jaké frakci patří. Když ho znovu chytíme, i kdyby umřel, bude to pro tyrany, kteří nás po tisíce let ovládali, překážka. Tak si teď věci stojí."

Mors Planch kývl, třebaže její přesvědčení nesdílel. Ještě před měsícem Sybyl používala tentýž tón, když veřejně odsuzovala meritokratickou a šlechtickou „vládnoucí třídu". Nyní přenesla svůj hněv na Hariho Seldona a roboty všeobecně.

Žel, nedokázal se zbavit pocitu, že toho neví dost. Bylo tu tolik rovin, tolik klamů a manipulací. Měl podezření, že ktlinské síly, upřené na pomstu, by mohly být pěšáky… hrát role přidělené jim silami, jimž nerozuměl.

* * *

Wanda Seldonová měla zavřené oči, ale kroky přecházejícího ji při meditaci rušily. Pootevřela jedno oko a podívala se na Gaala Dornicka, jehož neklidný dupot vypadal jako skvělá metafora marnosti.

„Zkus si trochu odpočinout, prosím, Gaale," požádala ho. „To poskakování nás tam rychleji stejně nedostane."

Psychohistorik stále vypadal velmi mladě, ale za léta strávená na Trantoru, kdy se stal vlivným členem Padesátky, byl poněkud ztrhaný a zavalitý.

„Nevím, jak dokážeš být tak klidná, Wando. Je to přece tvůj děda."

„A zakladatel naší malé Nadace," dodala Wanda. „Ale Hari naučil mého otce… a Raych to zase naučil mě… že je třeba mít neustále na zřeteli dlouhodobý cíl. Netrpělivost tě činí stejným jako zbytek lidstva, jsi jako molekula plynu odrážející se od dalších molekul. Když však upíráš zrak na vzdálený horizont, můžeš být tím kamínkem, který začne lavinu."

Potřásla hlavou. „Víš stejně dobře jako já, že o Hariho tu ve skutečnosti nejde. I když nám na něm hodně záleží, měli bychom se věnovat své práci na Trantoru. Nebýt podezření, že se tady jedná o víc než o malou eskapádu jednoho dědka."

Wanda z Gaala cítila vír velice složitých emocí. Ten chudák neměl, přes veškerou její snahu ho tomu naučit, ani stopu psychické ochrany. Samozřejmě teď na tom příliš nezáleželo, poněvadž lidští mentalikové byli velmi zvláštní. Ale v budoucnosti budou muset být všichni členové Druhé Nadace schopní chránit své myšlenky a emoce. Mentalické ovládání muselo začínat u sebeovládání, poněvadž jak jinak by člověk mohl doufat, že ho využije jako nástroj k dlouhodobým zájmům lidstva?

Gaal Dornick si povzdechl. „Možná že na tohle nejsem dělaný. Jsem zatraceně příliš sentimentální. Vím, že máš pravdu, ale dokážu myslet jen na chudáka Hariho, uvízlého v pavučině, kterou sám pomáhal sepříst. Musíme ho najít, Wando!"

Kývla. „Jestli jsou mé informace správné, měli bychom ho brzy dohonit."

Gaal to přijal. S ostatními členy Padesátky bral Wandino ujišťování doslova, i když jen hádala. Nebylo to zrovna skeptické chování, jaké by se dalo čekat od vědců. ale nakonec je přirozené být příliš závislý, když jeden člen vaší skupiny má moc číst myšlenky.

Není to zrovna dobře vyvinutá moc, pomyslela si Wanda. Moje sestra by možná byla lepší, kdyby s mámou přežily chaos na Santanni.

Nicméně to docela stačilo, aby zachytila plavidla, která je sledovala z diskrétní vzdálenosti – několik policejních křižníků, po zuby vyzbrojených, vyslaných říšskou Komisi pro veřejnou bezpečnost, sledujících vysílačku, která byla na Wandinu loď potají umístěna.

Myslí si, že to nevím, ale necháme je vidět a slyšet jenom to, co my chceme, aby viděli a slyšeli. Nicméně je to docela dobré cvičení ve skrývání a manipulování, které budeme v příštím miléniu potřebovat.

Vydali se na velice dlouhou a namáhavou cestu, vedeni rovnicemi a posilováni svou myslí, dokud Seldonův plán nezačne konečně nést ovoce v péči oddaných – a brzy mentalicky posílených psychohistoriků Druhé Nadace.

* * *

Několik parseků od nich se k Zemi řítila další loď. Polovinu posádky tvořili pozitroničtí roboti – mocní a informovaní služebníci. Pracovali po boku stejného počtu pánů… s krátkou životností a posvátných, ale už ne neinformovaných. Bylo velice těžké nalézt lidi se správnou osobností, kteří by se mohli stát jejich partnery, lidi, kteří se svobodně rozhodli *nesekýrovat* své androidí partnery. Tato vyspělost byla tak vzácná, že jedna lidská členka používala již třetí tělo, když ji její robotí přátelé přesvědčili, aby se nechala dvakrát zduplikovat za použití tajné technologie.

Ti na palubě lodi věděli, že jsou kacíři. Jejich představu rovnosti by žádná z velkých kultur, lidská ani robotí, nepřijala.

Už *to nebude dlouho* trvat, hloubala Zorma, spoluvůdkyně malé tlupy. Věřila, že z psychohistorických rovnic by mohl vzejít tento výsledek. Že by Seldonův plán mohl přinést šťastný konec, a nejen pro lidstvo, ale i pro její druh.

Teď je ale zřejmě všechno v rukou božích. Ti, jež určí osud, rozhodnou o robotech jen mimochodem.

„Lodovik nebude mít radost, že jsme mu lhali," poznamenala Cloudia Duma-Hinriad, Zormina spoluvelitelka. „Nebo až zjistí, že nehoníme tu druhou loď, která odletěla z Thumartinské mlhoviny. Celou dobu jsi věděla, kam letěla *Pýcha Rhodie.* A teď Dors a Lodovik plýtvají časem zastávkou na Pengii a my se zatím řítíme k Zemi." Cloudia se zamračila a zopakovala: „Lodovik nebude mít radost."

Jednou z potíží s rovností bylo žít s manýry jiné rasy. Lidé – i ti nejlepší z nich – nemysleli zrovna logicky a neměli nejlepší paměť. *Samozřejmě je to naše chyba. My jim nikdy nedopřáli žádnou praxi.*

„Máme vlastní zdroje informací, Cloudie, a právo se podle nich řídit, jak považujeme za vhodné. Nezapomínej, že Dors je pořád stvořením Nultého zákona – i když ze své volby možná nového druhu – a Lodovik se nedrží vůbec žádných zákonů. Oba se vzbouřili proti povinnému osudu robotů, jak ho navrhl Olivaw. To ale neznamená, že mají stejný cíl jako my."

„No právě! V naší skupině se lidé a roboti naučili spoléhat na slabosti toho druhého stejně jako na jeho sílu. Každý z nás se řídí prvotními pravidly zdvořilosti, abychom se vyhnuli tomu, že budeme toho druhého využívat. Ale Dors a Lodovik naše hledisko nesdílejí."

Zorma zavrtěla hlavou. „Nevím ještě, jestli jejich cesta otevírá nové možnosti pro všechny, nebo je-li to cesta, po které se můžou vydat pouze oni. Ale přemýšlím o tom od chvíle, kdy jsem se s nimi potkala."

Její lidská partnerka zvedla obočí. „A o čem, Zormo?"

Ticho trvalo skoro minutu, než odpověděla. „Uvažovala jsem o tom, jestli už nejsem zastaralá."

Pak se s úsměvem podívala na Cloudii. „A být já na tvém místě, přítelkyně, mohla bych uvažovat o tomtéž."

* * *

Na Pengii se objevily znepokojivé věci.

Naštěstí tuto malou pastorální planetu navštěvovalo málo lodi. Hyperprostorové brázdy opouštějící tuhle soustavu byly poměrně neporušené. Ale povaha dopravy a její směry způsobily Dorsiným programům simulujícím emoce horké chvilky.

„Jedno plavidlo odsud odletělo přede dvěma dny," usoudil Lodovik Trema a překontroloval údaje. „A dvanáct hodin nato ho následovala malá flotila velmi rychlých lodí. Jejich motory zřejmě byly vyladěny na vojenskou úroveň výkonnosti."

Dors už se se svým plavidlem pustila za flotilou. Starosti o Hariho se ještě zdvojnásobily, když si spočítala, kam ta nová trajektorie vede.

„Myslím, že míří k Zemi."

Z holografické jednotky zaševelil ženský hlásek.

„A tak po tolika letech konečně jedna z mých mnoha zmutovaných kopií opět spatří milovanou Francii."

„A Francii Voltairovu," dodal Lodovik pro další simulovanou osobnost, dlící v jeho složitém pozitronickém mozku. „Obávám se, že ze své rodné země poznáš jen hrubé obrysy. Ale já se také nemohu dočkat."

Dors své pochyby skrývala. Slyšela o Zemi tolik příběhů… většinou zabarvených bázní či lítostí a také strachem. Eliáš Baley tam kdysi žil – legendární lidský detektiv, jehož přátelství se vtisklo do „duše" Daneela Olivawa asi stejně, jako Hari vždycky bude s Dors. Země byla místem, kde vznikli roboti… a kde vyšlehla velká robotická válka.

Jak se tak řítili sektorem Siria, Dors pocítila bodnutí. Nebyla příliš schopný mentalik. Daneel nikdy nepovažoval za nutné ji plně vybavit a vycvičit, a tak se s těmi technikami začala seznamovat teprve tehdy, když se ujala lidských psychiků Klii a Branna a jejich rostoucí rodiny na Smushellu. Její schopnosti byly stále dost omezené, a přesto to pocítila – drhnoucí *tlak*, který rezonoval v psí frekvenci, normálně příliš nízké, aby si ji kdokoliv všiml.

„Zachytil jsi to?" zeptala se Lodovika, jenž kývl. „Jako vysílač giskard."

Přirozeně věděla o mentalických přesvědčovacích přístrojích, obíhajících kolem každého lidmi obydleného světa. S představou vytvoření a použití takových věci přišel R. Giskard Reventlov a ona se s jejich jemným, avšak vytrvalým vlivem setkávala všude v lidském vesmíru. V populacích dlících dole neustále posilovaly hodnoty mí-

ru, tolerance, vyrovnanosti a konformity. Tento pocit byl podobný… ale mnohem silnější!

Asi hodinu se snažila s pomoci triangulace zjistit zdroj, když jejich loď prováděla jeden hyperprostorový skok za druhým, až si konečně uvědomila, že to musí být rozptýlené. „Je tu mnoho vysílačů," sdělila Lodovikovi. „Všechny jsou umístěné před námi. Napočítala jsem jich tak padesát nebo šedesát."

Trema se zaškaredil, jak mu to náhle došlo.

„Ach. To musí být vesmířanské planety! Původní lidské mezihvězdné kolonie. Ty, které se zvrhly… a nakonec zkrachovaly."

Dors kývla. „Četla jsem zprávu. Nikdy nebyly znovu osídlené, ani po všech těch tisíciletích. Říšské průzkumy je uvádějí dál jako neobyvatelné a giskardy je musí udržovat v tomhle stavu, bez lidské civilizace."

Tato místa byla v paměti robota skoro stejně zvučná jako Země, zvlášť Aurora, kde veliký vynálezce Fastolfe kdysi kázal o lidské sebedůvěře… a kde zloduch Amadiro plánoval, jak zabije všechny obyvatele Země. Stoupenci právě tohoto Amadira později vypustili flotily robotických terraformerů, naprogramovaných k tomu, aby zabezpečily celou Galaxii a bez ohledu na cenu ji předaly lidstvu. Znovu se zadívala na údaje.

„Zachytila jsem nejsilnější vysílač. Leží přímo před námi na konci naší cesty."

Oba věděli, co to znamená. Lidé se už neměli na Zemi vrátit. A přesto dálkové senzory ukazovaly, že lidé dělají právě to, na palubě nejméně tuctu lodí!

Samozřejmě každý normální člověk dokázal překonat mírné přesvědčování giskardovského vysílače, jenž se spoléhal na neúnavné opakování, místo na krutou mentalickou silu, aby ovlivnil populaci celé planety. Posádky na těch lodích budou zakrátko cítit jen takovou celkovou hrůzu a budou si přát být někde jinde, což však mohly odhodláním překonat.

Dors se obávala, že cesta na starý domov ukazovala na dost velké odhodlání, aby se lidé nenechali odradit.

ČÁST 6

•

UZAVŘENÝ KRUH

Naše schopnost modelovat realitu se rozvinula daleko nad očekáváni našich předku. Dokonce i slavní seldonisti z minulosti, potají intrikující na bájném Trantoru, si neuměli ani představit síly extrapolace, dnes zcela běžné.

A přesto (musíme si připomínat) takové schopnosti – ať už používané společně či jednotlivě – z nás nečiní boha.

Ne tak docela.

Když jsme se konečně vynořili z předlouhé, temné epochy zapomnění, můžeme se ohlédnout na události, které se staly na začátku této éry, a cítit soucit s těmi tragickými dušemi, které zápolily s nevědomostí, aby nás dostaly sem. Jejich spory, často prudké a násilné, rozvířily směsici okolností, která transformovala a obnovila Galaxii.

Nezapomínejme, že většina z nich si byla svou věcí stejně jistá jako my dnes tou naší. A stejně tak se může ukázat, že některé z našich současných názorů nejsou správné.

Pouze rozdílná hlediska pomáhají zabránit sebeklamu. Pouze kritika porazí chybu.

ROZJÍMÁNÍ O NEPLÁNOVANÉM OSUDU SIMULTÁNNĚ
VYSÍLÁNA SIWENNSKOU KOMUNOU
PRO KOOPERATIVNÍ KONTEMPLACI, 826 ÉRY NADACE

1.

Horizont zářil.

Obloha planety Země se třpytila, jednotlivé jiskry tam bojovaly s roztroušenými hvězdami o hájemství noci. Nad zemi si člověk mohl skoro představit, že *slyší* tiché praskáni radiace, jejíž intenzita se místo od místa silně lišila. Na některých místech byla děsivá. Přes brýle, které mu opatřil Gornon Vlimt, se tato místa odhalovala sama svou strašidelnou fluorescencí, jako by se duchové snažili dostat vzhůru a uniknout trpící zemi.

Pýcha Rhodie přistála u jednoho z „bezpečných míst“, bývalého města na pobřeží dlouhého jezera, jež se pěnilo zelenopurpurovými řasami. Z vysoké hromady suti Hari rozeznal obrysy tří starých měst, jedno hezky vedle druhého.

Nejnovější a nejpůsobivější bylo spletí poměrně moderně vypadajících habitatů v topanském stylu z časné konsolidační éry trantorské říše – poslední doby na Zemi se slušně velkou populací čítající téměř deset milionů.

Jen kousek na jih od břehu jezera stála skutečně mamutí stavba, město, které vypadalo působivě jak podle galaktických standardů, tak podle toho, jak staré muselo být. Velká samoudržovací jednotka – sahající hluboko pod zem – jež kdysi chránila obyvatele před větrem, deštěm a nade všechno před pohledem na oblohu.

Třicet milionů obyvatel Nového Chicaga se tu nechoulilo kvůli radioaktivitě. Země ještě byla zelená a živá, když byla tato úlu podobná metropole postavena. Vlastně se habitat teprve začínal vyprazdňovat, když se úrodná hlína měnila v nebezpečnou… když ti, kteří mohli odejít, uprchli ke hvězdám ve velké, panické diaspoře. Do toho hrozného exodu se davy lidi tlačily v obřím uzavřeném městě, odděleném od přírody jen tenkou slupkou oceli.

Ne, to, co tolik zdravých lidí zastrašilo a zahnalo je to ze slunce, byl stejný nepřítel, s nímž bojuji celý život. Tato metropole byla raným příkladem nebezpečí chaosu.

Za obrovskou přisedlou kupoli stálo další město – podle Gornona Staré Chicago – tumulus popadaných budov z ještě časnějších dob,

méně technicky pokročilých. A přesto Hariho ochranné brýle zaostřily do dálky na půvabné oblouky dálnic odvážnějších a půvabnějších než na kterékoliv říšské planetě. Některé z nejvyšších budov ještě stály a z jejich nepokrytě ctižádostivé architektury mu až poskočilo srdce. Stará metropole byla postavena lidmi s odvahou, již jejich potomci v Novém Chicagu očividně postrádali.

Něco se stalo, co tu odvahu rozdrtilo.

Dal jsem tomu jména. Mé rovnice popsaly způsob, jaký svůdně přitahuje nejlepší a nejbystřejší z lidí a mění je v solipsisty, kteří se vztekají na své sousedy. A přesto přísahám, že jsem tě, Chaose, nikdy nepochopil.

Robot Gornon stál opodál a připomínal člověka vším kromě šatů. Měl na sobě obyčejný vycházkový oděv, zatímco Hari – a jeho dva lidští přátelé dál po svahu – na sobě měli kombinézy, které je chránily před nebezpečnými paprsky.

„Starý Giskard Reventlov učinil fantastické rozhodnutí, když všechno tohle změnil v naprostou pustinu, nemyslíte, profesore Seldone?“

Hari Gornonovu otázku očekával. Jak by měl odpovědět? Vesmír se obrátil vzhůru nohama. Lidé byli stvořiteli a bohy, kteří neměli žádnou moc, paměť a téměř žádnou svobodnou vůli – jen smrtelnost. Všemu veleli stvoření služebníci, jako tomu bylo ode dne, kdy všemocný anděl vyhnal lidstvo z jeho prvního ráje. Hari to dokázal stěží pochopit. Celá ta představa šla mimo něj.

A přesto matematika ukazuje…

Gornon naléhal: „Alespoň chápete, proč se většina robotů proti Daneelově inovaci, Nultému zákonu, zprvu postavila. Viděli bolest, kterou způsoboval, a rozhodli se spojit se Susan Kalvínovou.“

„No, k ničemu vám to nebylo. Vaše civilní válka měla za následek mocenské vakuum. Zatímco dvě hlavní frakce robotů bojovaly, Amadirovi aurorští stoupenci mohli vypustit své nemilosrdné terraformery bez jakéhokoliv zasahování či vedení. A když válka skončila, poslední slovo měl Daneel.“

„Připouštím, že Olivaw byl od začátku ve výhodě. Nultý zákon byl zvlášť přitažlivý pro nejbystřejší pozitronické mozky. Hledali

nějaký způsob, jak se vypořádat s nevyhnutelnými rozpory vytvořenými prvními Třemi zákony.“

Hari se samolibě uculil. „Rozpory? Jako unést starce a vláčet ho přes půl Galaxie na nějakou otrávenou planetu? Jak se to shoduje s vaším drahocenným Pevním zákonem robotiky?“

„Myslím, že odpověď znáte, pane profesore. Daneel Olivaw vyhrál občanskou válku nejen tím, že se ujal vedení, ale i v mnohem širším slova smyslu. Žádní čistí kalviniáni už prostě neexistují. Staré náboženství se za současných podmínek nedá udržet. Všichni věříme v *nějakou* verzi Nultého zákona. Nejdůležitější je lidstvo oproti jedné lidské bytosti.“

„Ale rozcházíte se v tom, jaký směr pro nás bude dobrý z dlouhodobého hlediska.“ Hari kývl. „V pořádku. Takže jsem tu na bájné Zemi. Vaše klika si dala spoustu práce a podstoupila ohromné riziko, aby mě sem dostala. A vy mi teď nechcete říct, oč vám jde? Je to něco podobného, jako po mně chtěl v mlhovině Kers Kantun? Chcete mé lidské svolení, abyste mohli zničit věci, jejichž zničení si stejně odůvodníte?“

Následovala dlouhá odmlka. Pak Gornon odpověděl: „V jistém smyslu jste náš záměr popsal přesně. A přesto pochybuji, že si i vy dokážete představit, co vám chci navrhnout.

Několikrát za poslední měsíce – a dokonce i v záznamech, které jste udělal pro Nadaci – jste řekl, že byste rád viděl ovoce své práce. Abyste mohl sledovat rozvíjení svého velkého plánu a vidět, jak se lidstvo v příštích tisíci letech mění. Myslel jste to opravdu vážně?“

„Kdo by se nechtěl dívat, jak semínko vyrůstá v mocný strom? Ale je to jen sen. Žiji teď na konci jedné velké říše. To stačí, abych dokázal zahlédnout kousek té příští.“

„Předvídáte, že se váš plán bude příštích sto roků rozvíjet hladce?“

„To ano. Za tento časový úsek do toho nemůže téměř nic zasáhnout. Hybnost společnosti je příliš velká.“

„A za dvě stě let? Tři sta?“

Hari by rád trucovitě odmítl spolupracovat na tomto vyptáváni, ale ze zapadlých koutů mysli mu vypluly rovnice, hrnuly se k sobě a vytvářely obrovský vír, jejž Gornonova otázka jako by vyvolala.

„Existuje několik způsobů, jak by se za tu dobu plán mohl zvrtnout," odpovídal pomalu a zdráhavě. „Vždycky je tu nebezpečí, že věci rozvíří nějaká nová technologie, i když nejdůležitější pokrok bude probíhat na Terminu. Taky by lidstvo mohla potkat nějaká náhoda –"

„Jako vznik lidských mentaliků?"

Hari sebou trhl. Někteří kalviniáni o té nové mutaci už samozřejmě věděli.

Když neodpověděl, Gornon pokračoval: „A tehdy jste si uvědomil, že vám to všechno prokluzuje mezi prsty, viďte, pane profesore? Když se mentalici objevili jednou, mohli by se objevit zas téměř kdekoliv. A aby se vaše Druhá Nadace s takovou nepředvídanou událostí vyrovnala, bude muset tyto psychické síly začlenit do sebe. Místo malého řádku monasticko-matematických mnichů se budou muset stát novým druhem… rasou pánů."

Hari chraptěl.

„Silná Druhá Nadace funguje jako hlavní tlumicí síla… má udržet rovnice stabilní a předvídatelné po dalších několik století…"

„Aha, další tlumící sila. A povězte mi, schvalujete takové metody?"

„Když je alternativou chaos? Občas účel světí –"

„Chci říct, schvalujete je *z matematického hlediska?"* Gornonovi z hlasu poprvé zaznělo nějaké vzrušení. Trochu se naklonil k Harimu.

„Chvíli uvažujte jen jako matematik, pane profesore. To je vaše největší nadání. Nadání, jež ctí dokonce i Daneel."

Hari se kousl do rtu. Kolem něho byla pole radiace promíchané skvrnami černě, chladné a tiché jako milion hrobů.

„Ne." Mohl stěží mluvit. „Neschvaluji umělé tlumiče. Jsou…" Hledal správné slovo, ale napadlo ho jen jediné. „Jsou tak nevkusné."

Gornon kývl.

„Vy dáváte pokud možno přednost tomu, aby rovnice probíhaly samy o sobě, že? Chtěl byste nechat lidstvo najít nový, rovnovážný stav samo od sebe. Vzhledem k původním podmínkám by to nakonec mělo fungovat, vést k civilizaci tak živé, dynamické a volné, že by dokázala překonat i –"

Hari začal vidět rozmazaně. Podíval se do země a něco zamumlal.

„Co jste říkal, pane profesore?“ Gornon se naklonil blíž. „Neslyšel jsem vás.“

Hari se na svého mučitele podíval a zakřičel: „Říkal jsem, že na tom nezáleží, hrom do vás!“

Stál tam a ztěžka dýchal přes filtr ochranné kombinézy a nenáviděl Gornona, že ho donutil vyslovit to nahlas.

„Nemohl jsem prostě nechat rovnice být. Nemohl jsem to riskovat. Umluvili mě na Druhou Nadaci… a potom z nich udělali psychické supermany. Vlastně jsem po tom nápadu ochotně skočil! Už samotná ta představa… *moc,* na niž to ukazovalo…

Teprve později jsem si uvědomil…“ Zarazil se, nedokázal pokračovat.

Gornon mluvil tiše a soucitně. „Co jste si uvědomil, pane profesore? Že je to všechno klam? Způsob, jak lidstvu vykoupit čas, zatímco skutečné řešení vytvoří někdo jiný?“

„Hrom do vás!“ zopakoval Hari, tentokrát šeptem.

Nastala další dlouhá odmlka, pak se Gornon narovnal a vzhlédl k obloze, jako by čekal, že někdo dorazí.

„Víte, co má Daneel v plánu?“ zeptal se robot nakonec.

Hari měl silné podezření, z náznaků a zdání, které nesmrtelný služebník za posledních pár let upustil. Objevení lidských mentaliků na Trantoru bylo příliš velkým genetickým i psychickým skokem, aby to byla jen náhoda. Musela to být součást Daneelova dalšího plánu.

Tohle už musel Gornon vědět. A co se zbytku týče, Hari rozhodně nehodlal vykládat tomuto robotickému kacíři nic, co by mu mohlo pomoci v boji s Olivawem!

Psychohistorie možná není konečným klíčem k lidskému osudu, ale jestli Daneelovi pomůže přijít s něčím ještě lepším, tak se prostě budu muset spokojit s vedlejší rolí. I tak je to ušlechtilý úkol, bráno kol a kolem dokola.

„No dobrá.“ Gornon se narovnal a povzdechl si. „Nežádám vás, abyste mi vyzrazoval nějaká tajemství nebo měnil strany.

Jen zopakuji otázku, kterou jsem vám prve položil. Chtěl byste, profesore Seldone, vidět, jak se vaše práce rozvíjí? Říkal jste, že je to vaše nejtajnější přání – vidět Nadaci v celé její slávě. Mít další příležitost objasnit rovnice.

Znovu se ptám, myslel jste to vážně?“ Hari na kacíře dlouho jen hleděl.

„U kódu Ruellis…“ zamumlal tichým hlasem. „Věřím, že to myslíte vážně.“

„Stalo se to docela blízko,“ vykládal Gornon a ukázal na nějaké zřícené budovy pár set metrů daleko. „Nehoda, která doslova zničila čas.“

Hari robota sledoval k nové vyhlídce, odkud dohlédl na několik velkých cihlových staveb, které byly očividně starší než monumentální ocelová jeskyně. Gornon mu vysvětlil, že to kdysi byla nádherná univerzita. V elegantních budovách přebývali jedni z největších lidských učenců a vědeckých pracovníků v době, již museli považovat za zlatý věk. V době, kdy technika a rozšiřování vědomostí jako kdyby neměly hranic a odvážní hledači byli ochotní vyzkoušet cokoliv, poháněni zvědavostí a přesvědčením, že vědomosti nemohou chrabré mysli ublížit.

Hari si s překvapením povšiml, že jedna budova byla pohřbena v masivní ocelové a zděné konstrukci. Tato vnější stavba neměla žádnou příjemnou symetrii, působila jen takovým narychlo splácaným dojmem, ukazujícím na nějakou mimořádnou událost. Snad se tu něco stalo a lidé postavili železobetonovou kryptu, která jejich omyl schovala. Sarkofág, v němž pohřbili něco, co nedokázali zabít.

„Jeden z jejich pokusů se zvrtl,“ pokračoval Gornon. „Prozkoumávali základní hmotu přírody. Dodneška nebyla jejich technika znovu objevena, třebaže existují veliké obavy, že by na ni jednou mohli narazit na nějakém chaotickém světě.“

„Tak mi povězte, co se stalo,“ vybízel ho Hari. Cestou k hrubé kupoli měl nepříjemný pocit.

„Fyzikové, kteří tu pracovali, závodili na vývoji nadsvětelného pohonu. Jinde na Zemi jejich konkurenti objevili techniky, z nichž se měl stát náš moderní hyperpohon, a připravovali se předat lidstvu

klíč k vesmíru. Když se o tom doslechli vědci na *této* univerzitě, zoufale se snažili dokončit pokusy dřív, než budou všechny finance převedeny na ten druhý objev. A tak zariskovali."

Ušli kus cesty, když Hari zahlédl puklinu v kupoli. Něco tu zeď prorazilo a ze škvíry se linulo podivné světlo.

„Místo hyperprostorové technologie se neustále pokoušeli vyvinout hvězdný pohon založený na *tachyonech,"* vysvětloval Gornon. „Chtěli prostě dokázat, že se to dá. Urychlit malý předmět po přímce. Neznali účinek rezonance. To, co vyrobili, byl tachyonový *laser.* Paprsek letěl rovně jako každé světlo, rozšiřoval se a provrtával každý předmět, který mu stál v cestě. Jeden zbloudilý paprsek odpařil chodce, který šel opodál, než opustil povrch planety a zmizel v kosmu. V následujících týdnech došlo k dalším děsivým poruchám, až vypukla panika. Tou dobou už všichni mysleli jen na to, jak tu obludnost zakopat a zapomenout na ni."

Hari se zadíval na opaleskující záři vycházející z hrobky. Lišila se od mihotavé radiace všude okolo. A přesto tu bylo společné téma. Ničení zrozené z nevědomosti. A ten robot ho sem přivedl, aby se toho nějak zúčastnil!

„Tachyony…" Hari to slovo zamumlal. Ještě nikdy o nich neslyšel, ale hádal. „Udělali nějakou chybu v základní geometrii, že jo? Hledali způsob, jak překonat prostor, ale místo toho udělali díru do *času."*

Robot kývl.

„Správně, pane profesore. Vezměte si toho chodce, jenž se měl ‚vypařit'. Ve skutečnosti ho potkal docela jiný osud. Byl transportován – v celkem slušném stavu – na stejné místo na povrchu Země zhruba deset tisíc let dopředu."

Otočil se na Hariho a mírně se usmál.

„Ale nebojte se, doktore Seldone. Nemáme pro vás v plánu nic tak dlouhého. Asi pět set let by mělo stačit, nemyslíte?"

Hari tupě zíral chvíli na robota, chvíli na měkkou záři vycházející z pukliny a zase na Gornona.

„Ale… ale *proč?"*

„No abyste nás posoudil, jak jinak. Abyste zhodnotil všechno, co se mezitím stane. Vybrousil svou psychohistorii ve světle nových událostí a nových objevů.

A nade vše. abyste pomohl lidem i robotům rozhodnout, zda bychom se měli všichni vydat po stezce zvolené R. Daneelem Olivawem.“

2.

„Takže tohle všechno je kvůli poškrábání robotického *svědění?*“ zeptal se Biron Maserd, když Hari vysvětlil návrh. Maserd seděl s Horisem Antikem na kopci nad špinavým pobřežím bývalého jezera Michigan.

„Všichni dělají, co pro nás považují za nejlepší,“ usoudil šlechtic. „Jenomže to vypadá, že chtějí mít pocit, že jsme jim to schválili!“

Hari kývl. Touto dobou již oba pochopili základy chování robotů – že Tři zákony robotiky jsou důkladně zapsány do jejich pozitronických mozků, takže je nemohou ignorovat. Ale kdysi dávno Daneel Olivaw a jeden další starý robot objevili kličku, jak staré „kalviniánské zákony“ obejít, kdykoli se to dalo ospravedlnit dlouhodobými zájmy lidstva. A přesto staré zákony přetrvaly jako instinkt, jehož se nelze zcela zbavit, jako hlad, který je třeba ukojit, či svrbění, které se musí poškrábat.

„Proto Daneelova skupina nechala uniknout dost informací, aby se Horis zpříčil a zařídil náš odlet z Trantoru,“ vysvětloval Hari. „Ať už o tom Daneel věděl či ne, někteří z jeho stoupenců se rozhodli, že je třeba se archivů zbavit. Věděli, že je jen otázkou času, než je najde nějaký chaotický svět. A i kdyby chaosu předešel pád Říše, archivy by stále znamenaly nebezpečí. Rozhodli se zničit staré vzkazy v láhvích. Ale přikázání v nich zapsaná to znesnadňovala.“

„Pokud by příkaz nebyl překonán někým, koho považovali za autoritu. To jste vy, Seldone.“ Maserd kývl. „Všiml jsem si, že tady náš hostitel –“ ukázal palcem na Gornona Vlimta – „do ničení archivů nijak nezasáhl, i když je z jiné sekty. Soudím, že s tím souhlasil, ale když bylo po všem, měl pro vás další využití.“

„Správně. Kers by mě byl odvezl domů… a našel nějaký způsob, jak vás s Horisem umlčet. Jelikož jste oba již přátelé – ne vyznavači chaosu – trocha amnézie nebo možná příkaz nemluvit o těchto věcech by nejspíš stačily.“

Horis Antik se zachvěl, představa, že se mu někdo byť jen takhle plete do paměti nebo svobodné vůle, se mu očividně nelíbila. „A teď vás Gornon chce, pane profesore, vrhnout *dopředu v čase*?“

Horis měl zřejmě problémy to pochopit. „K čemu by to mohlo být dobré?“

„To nevím jistě. Gornonova kacířská skupina je mnohem rafinovanější a má mnohem větší rozhled než kalviniáni, s nimiž jsem se setkal na Trantoru. Zatím toho o Daneelových plánech moc nevědí…“ Hari si chvíli hryzal ret, než pokračoval. „O konečném řešení, které má navěky ukončit hrozbu chaosu. Navíc je Gornonova skupina již unavená tím, jak pořád bojuje s Daneelem a prohrává. Váží si ho a jsou ochotní mu přiznat presumpci neviny.

Ale chtějí mít záložní řešení pro případ, že by se z toho vyvrbilo něco, co by se jim vůbec nelíbilo.“

„Takže vás unesli, aby měli na Daneela páku?“ Hari zavrtěl hlavou.

„Má nepřítomnost ho nijak neovlivní. Posloužil jsem mu naposledy, když jsem dal svolení zničit archivy. Teď jsem volný –možná poprvé v životě – a můžu si tedy vybrat, co budu chtít. Dokonce i vrhnout se z rozmaru do budoucnosti.“

Horis Antik se praštil pěstí do dlaně. „Přece o té nabídce nemůžete vážně uvažovat! Ať už je na druhé straně té rozbité kupole cokoliv, naše předky to vyděsilo k smrti. Gornon tvrdí, že to napáchalo strašné škody, než se jim podařilo budovu uzavřít. I kdybyste tomu bláznivému příběhu – o primitivním člověku vrženém vpřed o deset tisíc let – věřil, jak byste mohl se zdravým rozumem riskovat život a nechat je to vyzkoušet na sobě?“

„S odvahou starce, kterému už nezbývá mnoho času,“ odvětil Hari zpola pro sebe. „Pro co jiného bych měl žít?“ zeptal se poněkud silnějším hlasem. „Mou jedinou zbývající motivací je zvědavost, Horisi. Chci vidět, jestli mé rovnice fungovaly. Chci se na vlastní oči přesvědčit, co pro nás má Daneel v plánu.“

Na chvíli zavládlo ticho a všichni tři se zadívali na jiskření a záření nad přízračným obzorem. Nikdo z nich si tu zkázu nedokázal spojit se Zemí, kterou viděli v archivech – s vizí planety živější než kterákoliv jiná ve známém vesmíru.

„Mluvíte, jako byste se již rozhodl," podotkl Maserd. „Tak proč se o tom bavíte s námi? Proč tu vůbec jsme?"

„Gornon mi to vysvětloval." Hari se obrátil, aby ukázal na humanoidního robota, ale ten se zatím vydal za nějakými svými povinnostmi. Snad se vrátil zpět na *Pýchu Rhodie…* nebo do zářícího nitra kupole, kde připravoval Hariho cestu.

„Gornon tvrdí, že je hloupost, aby se někdo rozhodoval sám nebo ve dvou. Lidé, kteří to dělají, dokážou sami sebe umluvit k čemukoliv. Potřebují perspektivu – a kritiku – již mohou poskytnout jiné mozky. Dokonce i roboti se k tomu dobrali až díky tvrdé škole." Hari ukázal na otrávenou Zemi.

„Tohle je zvlášť důležité," pokračoval, „neboť Gornonova skupina nechce, abych se na situaci po pěti stech letech jen podíval. Chtějí, abych to jaksi posoudil."

Maserd se předklonil. „Už jste o tom mluvil, ale já to nechápu. Jaký rozdíl by to znamenalo?"

Harimu vadilo, že musí dýchat přes filtr masky. Tlumila zvuky a mluva zněla divně… nebo to možná bylo tou strašidelnou atmosférou. „Všichni ti roboti – ti, kteří přežili dávnou občanskou válku – jsou trochu svérázní. Jsou nesmrtelní, ale to ještě neznamená, že se s těmi léty nemůžou změnit, že nezačnou mít intuici – dokonce i emoce – místo aby se řídili jen strohou logikou. Dokonce i ti, kteří jdou za Daneelem, mají své zvláštnosti a rozpory. Řídí se Nultým zákonem, ale to ještě neznamená, že spolu vždycky souhlasí.

Možná přijde i doba, kdy lidská rozhodnutí budou hrát roli, stejně jako při zničení archivů… jenom v mnohem větším měřítku." Hari ukázal na Mléčnou dráhu nad hlavou.

„Představte si to za pět set let. Daneelovy přípravy jsou hotové. Je připravený odhalit něco bombastického, možná skvělého, co by posloužilo jako další velké stadium lidského bytí. Takové, jež bude imunní vůči chaosu, a přesto nám umožní růst. Smete staré ve prospěch něčeho lepšího.

Gornon mi řekl, že tahle vyhlídka znepokojuje mnoho robotů, kterým připadá vzrušující i děsivá zároveň. Dokonce i Nultý zákon by v tomto případě nemusel stačit. Mnoho robotů odmítne zabít starou verzi lidstva, aby se zrodila nová.“

Maserd se narovnal.

„Chtějí vás tam za pět set let mít, abyste je dostal z háčku! Tou dobou budete ještě známější. Budete známý jako *archetyp* pána člověk s největší svobodnou vůlí a porozuměním za dvacet tisíc let. Pokud se Daneelův plán bude líbit všem frakcím robotů, díky vašemu schválení pro ně bude snazší pokračovat. Ale na druhou stranu, pokud z toho nebude většina z nich nadšená… nebo se jim to nebude vyloženě líbit… vaše námitky by mohly vyústit v to, že svrhnou vedoucího robota – toho Daneela Olivawa, o kterém jste mluvil.“

Na Hariho to udělalo dojem. Díky vrozené obratnosti v politice měl Maserd vhled i do problematiky, která by jiné lidi zastrašila.

„A co když to bude někde uprostřed?“ zeptal se Horis. „Nemohla by už pouhá vaše přítomnost spustit další robotickou občanskou válku?“

„Dobrý postřeh,“ přiznal Hari. „Je to možné, nicméně o tom pochybuji. Gornonova frakce tvrdí, že chtějí můj poctivý názor na budoucnost. Ale pochybuji, že mi poskytnou kazatelnu, abych mohl kázat něco, o čem nebudou dopředu vědět a souhlasit s tím. V každém případě –“

Přerušil ho drsný smích.

Obrátil se a uviděl opodál několik postav, které se neslyšně přiblížily na antigravitačním vznášecím polštáři. Mors Planch seskočil a boty mu zakřupaly na štěrku. Za ním šli dva muži ve vojenském brnění s těžkými paprskomety a Sybyl, vědkyně z Ktliny, na Hariho a jeho dva přátele mířila podivnou zbraní.

„A vy se smíříte s tím, že vás budou takhle využívat, doktore Seldone?“ zeptal se Mors Planch, když přišel blíž. Tvářil se sebevědomě, jako by mu nic na světě nedělalo starosti.

Hari cítil, jak se Biron a Horis vedle něj napjali, a tak je posunkem uklidnil.

„Znám svou roli ve světě, Planchu. Všichni jsme jen nástroje, na té či oné úrovni. Aspoň si můžu vybrat, kterou stranou se nechám využívat.“

„Lidské bytosti jsou víc než jen nástroje!“ vyjela Sybyl. „Nebo činitele ve vašich rovnicích. Nebo nebezpečné děti, které musí robotické chůvy držet zavřené ve sklepě.“

Maserd a Planch se na sebe dívali s oboustrannou úctou, jeden kosmický pilot na druhého. „Říkal jsem vám, že máte jít s náma,“ poznamenal Planch.

„Já myslel, že jenom uváznete na Pengii,“ přiznával Maserd. „Je jasné, že jste mnohem lépe zorganizovaní, než jsem si myslel.“

„Máme informační kanály. Ten zdroj, který nám pomohl rychle sjednotit síly po zničení archivů… a zhroucení Ktliny.“ Planch se obrátil na Hariho. „Stalo se to přesně tak, jak jste předpovídal, pane profesore. Skoro na den. Někteří lidé si myslí, že jste připravil pád naší renesance. Ale já s vámi strávil nějakou dobu, takže vím, že je to jen další psychohistorie. Žel, jste skvělý jasnovidec.“

„Nemám vždycky radost, že mám pravdu. Už dávno jsem zjistil, že to obvykle přináší jenom bolest.“ Napřáhl ruku. „Upřímnou soustrast, kapitáne. Možná se neshodneme na tom, odkud chaos přichází, ale oba jsme ho viděli působit. Nemyslíte, že kdyby bylo možné najít nějaký způsob, jak ho navždy zarazit, stáli bychom oba na stejné straně?“

Mors Planch se podíval na Hariho pravici a pak zavrtěl hlavou. „Možná později, pane profesore. Až vás odvezeme z tohoto hrozného místa. Až se vaše nadání a předvídavost uplatní ve službě lidstvu, místo abyste pomáhal jeho utlačovatelům, budu mít pro vás dárek. Něco, o čem vím, že to chcete.“

Hari spustil ruku a zasmál se.

„A vy dva mluvíte o osvobození lidí, aby je už nikdo nevyužíval! Povězte mi, co máte v plánu? Chcete využít psychohistorii jako zbraň? Vypočítat manévry svých nepřátel, abyste jim je mohli zmařit? Myslíte, že vám to umožní udržet příští renesanci naživu a rozšířit ji, aby nakazila celou Galaxii? Dovolte, řeknu vám, co se stane, pokud to uděláte… pokud na to kterákoliv lidská skupina získá monopol. Zvrhne se to v obligátní aristokracii, tyranii využívající mate-

matické nástroje k posílení své moci. Neuniknete tomu jenom proto, že se prohlásíte za čestné. Rovnice samy ukazují, jak těžké je pro kteroukoliv skupinu vzdát se takové moci, pokud ji jednou získá.“

„A přesto, rád bych věděl… kdyby to znalo *dost* lidí…“ zamumlal Biron Maserd. Pak prudce vzhlédl.

„Ale tady předbíháme událostem, Planchu. Očividně jste skvěle zorganizovaní. Máte dobrou špionáž a zbývající síly z Ktliny jste sebrali velmi zkušeně. Blahopřeji vám, jak jste nás sem sledovali. Přesto žasnu nad vaší drzostí, s jakou se opět pouštíte do těchto mocných robotických nepřátel.“

Mors Planch se zasmál. „Zapomínáte, co jsme jim udělali na Pengii? Vidíte tu někde nějaké roboty?“ Ukázal směrem, kde Hari naposledy viděl R. Gornona Vlimta. „Utekli odsud, jakmile se naše loď objevila nad obzorem. Všimněte si, že se vás tři ani nenamáhali varovat, jak je na tomhle pustém návrší všechno tlumené a zahalené.“

Hari mlčel. Jak by mohl vysvětlit, že tady nejde o věrnost? Šlo o různé skupiny a každá byla zoufale přesvědčená, že má na srdci nejlepší zájmy lidstva. Každá sama sebe považovala za pragmatického řešitele dávných potíží. Hari však věděl, že ty problémy mají svůj původ ještě dál v minulosti, právě v té půdě, na níž nyní stál, než ji spekla pekelná radiace.

Mors Planch vzhlédl k obloze. Jeden strážný nyní ukázal rukou a spokojeně zabručel. Hari zahlédl řadu tichých jisker na místě obklopeném souhvězdím, pro které museli mít jeho předkové nějaké příhodné jméno. Poznal ty záblesky, už je viděl mnohokrát jako první ministr říše – vojenské zbraně ničily hvězdné lodě. Zadíval se zpátky na Plancha.

„Z vašeho spokojeného výrazu bychom měli usoudit, že jste se právě zbavili nepřátel, viďte?“

„Ano, pane doktore. Náš záhadný kontakt nás varoval, že nás nejspíš doženou policejní křižníky.“ Planch se poradil s jedním svým vojákem a pak si poslechl zprávu, kterou mu poslali do sluchátek v přílbě. Zamračil se a prudce potřásl hlavou. „Tak to je divný.“ Horis Antik udělal krok a nervózně lomil rukama.

„Co jste udělali policii? Na palubě těch lodí byli *lidé*. Ne teorie, ani abstrakce. Kolik jich musí zemřít, aby to uspokojilo vaši touhu po pomstě?“

Hari ho chytil za rukáv, aby ho zarazil. Jak by mu měl vysvětlit, že skutečným nepřítelem je chaos?

„Něco se zvrtlo, že, Planchu? Ta vaše kosmická bitva se obrátila proti vám, viďte?“

„Naše síly zničily policejní plavidla. Uniklo jen jediné… ale míří sem.“

„A vaše lodě je pronásledují?“ chtěl vědět Maserd. Očividně si slovo „policie“ nespojoval se záchranou.

Planch se zas potichu poradil se svým pobočníkem, než vysvětlil: „Naše válečné lodě odlétají od Země. Nevíme jistě proč, mám však podezření, že byly ovlivněny.“

Horis Antik couvl. „Mentaliky!“ Planch kývl. „To je můj předpoklad.“

„Tak to jsme na ně připravení!“ prohlásila Sybyl s jistou úlevou. „Naše zbraň proti pozitronickým mozkům funguje jen na krátkou vzdálenost, tak je nechme dojít blíž. Vyřídíme ty tiktacké obludy stejně, jako jsme vyřídili stráže na Pengii.“

Ozval se Maserd: „Ale co když roboti změní váš názor dřív, než stačíte tu zbraň spustit? Na Pengii jste je překvapili a R. Gornon přiznal, že jeho skupina měla jen slabé mentaliky –“

„Ach, nelamte si s tím tu svou urozenou hlavičku, Vaše Milosti,“ zasyčela Sybyl. „Mysleli jsme na každou eventualitu. Na Ktlině dokázali přijít jen s částečným pokrokem, když studovali fenomén těchto *pozitronických* mozků, ale i tak to stačilo, abychom se dokázali ubránit.“

Mors Planch přikázal svému asistentovi: „Zmáčkni záchranné tlačítko. Nastav ho na aktivní sken. Nastav bombu na spuštění, pokud se pozitronický echo ozve blíž než na tři sta metrů.“

Podíval sena Hariho a usmál se. „Jestli přijdou roboti, zachytí sken a budou vědět, že moudřejší je držet se dál. Jestli to jsou lidští nepřátelé, budou čelit zbraním vyrobeným na Ktlině.“ Poplácal si na paprskomet v pouzdře. „Tak nebo tak, profesore Seldone, nikdo nezasáhne ve váš prospěch, ani ve prospěch té tajné aristokracie, co

nám tak dlouho vládne. Tentokrát půjdete s námi a obrátíte svoje schopnosti ke službě své vlastní frustrované a utlačované rase, dáte ji šanci konečně se osvobodit.“

Hari se díval, jak od západu na východ po obloze cosi letí a pak po spirále klesá na přistání. Za celých svých osmdesát let se nikdy necítil tak bezmocný, co se týkalo ovládání vlastního osudu.

3.

Dors a Lodovik měli spoustu času si popovídat.

Ubíjeli čas mezi hyperprostorovými skoky a ona vyprávěla jeden příběh za druhým o svém životě s Harim Seldonem: o dobrodružstvích, politických zápasech, nekonečné fascinaci každodenního života s tím skvělým mužem, když vedl svůj tým při pátrání po pravidlech popisujících lidské chování. A o svých zkušenostech při napodobování lidské ženy tak dobře, že dokonce i její manžel nakonec na celé měsíce zapomínal, že je umělá bytost.

Vlastně to bylo poprvé, co o tom mluvila od chvíle, kdy její „smrt“ ten vztah ukončila a Daneel ji odvezl na Eos k opravě.

Z Lodovika se vyklubal příjemný posluchač – což nebylo žádné překvapení, poněvadž byl cvičený pro styk s lidmi, a trpělivost byla vždycky vysoko na seznamu vlastností, které Daneel po svých emisarech požadoval. Nicméně rozsah jeho chápání Dors přece jen překvapil.

Protože už neměl žádné vnitřní nutkáni poslouchat zákony robotiky, představovala si Dors, že se z něj stane *chladný* tvor, hnaný rozumem víc než kdy předtím. Ukázalo se však. že Lodovik po své transformaci v sobě objevil vášeň pro lidi. Když byl na řadě, mluvil o některém ze stovek lidí, s nimiž se setkal a s nimiž hovořil, zvlášť od chvíle, kdy se osvobodil ode všech povinností, které mu Daneel uložil. Starosti, problémy a úspěchy obyčejných lidi… důležité pro každého z nich, i když výsledek se v planetárním či galaktickém měřítku stěží projevil… jej zřejmě fascinovaly. Občas do těch životů zasáhl, tady pomohl vyřešit problém, támhle ulehčil nějaké bolesti. Jeho úsilí možná v celkovém řádu věcí moc neznamenalo. Rozhodně se to ne-

dalo porovnat s nekonečným bojem proti chaosu či děsivému pádu Galaktické říše, ale naučil se něčemu důležitému.

„Záleží na jednotlivých lidech. Rozdíly mezi nimi jsou hotové bohatství, jsou ještě důležitější než to, v čem si jsou podobni."

Lodovik se jí podíval do očí a odměřeně se usmál. „Ti lidé si zaslouží, aby mohli něco říct ke svému osudu. Ať už jsou moudři nebo hloupí, měli by vidět cestu a mít právo říct něco k tomu, jak se po ní cestuje."

Dors postřehla mírné napomenutí, namířené nejen na Daneela Olivawa, ale i na jejího drahocenného Hariho. A přesto v Lodovikově hlase nebyla žádná zloba. Bylo zřejmé, že k jejímu bývalému manželovi chová neskonalý obdiv.

Dors reagovala na několika úrovních. Velká část jejího pozitronického mozku byla zasvěcena napodobování lidských myšlenkových vzorů a emocí. Ty části prostě musely automaticky reagovat na Lodovika tak, jak by to dělala žena, a ne jen tak nějaká žena, ale Dors Vanabili, jíž byla padesát let. Milovala Hariho, ale měla také všeobecně ráda společnost chytrých mužů, zaujatých oduševnělými ideami. Lodovikova nestydatá vitalita a dychtivá inteligence se této její části přirozeně líbily, stejně jako jeho evidentní soucit.

On samozřejmě ví, že mám tyto reakce naprogramované. Mohl by své chování upravovat tak, aby na ni působil?

Znamená to, že se mnou flirtuje?

Byly tu další úrovně. Poznala, že Lodovik myslí vážně každé slovo. Robotům přišlo zatěžko lhát si navzájem, když se neměli na pozoru. A přesto mezi nimi zůstávala propast. Něco, díky čemuž by mohli zůstat navěky rozdělení, jako by pocházeli ze zcela odlišných světů.

Ctím zákony robotiky. Nikdy nepřestávají působit. Ženou mě, abych si našla nějaký význačný způsob, jakým bych mohla sloužit. Lodovik toto nutkání necítí. Snaží se pomáhat lidstvu čistě ze svobodné volby; z morálních či filozofických důvodů.

Vypadalo to jako křehká základna pro důvěru. Co když zítra změní názor?

A přesto na další úrovni si Dors povšimla té úžasné ironie v celé věci. Jak se tak snažila rozhodnout, má-li či nemá Lodovikovi věřit,

byla v pozici podobné téměř každé skutečné ženě, která kdy naslouchala svůdnému hlasu muže.

Johanka z Arku s tímto srovnáním nadšeně souhlasila a vybízela Dors, ať uvěří. Věci však byly příliš důležité a robotická logika ji nutila hledat lepší důkaz.

Kromě toho je můj lidský manžel stále naživu. Dokonce i když si myslí, že jsem mrtvá, a Daneel mi rozkázal, abych nemyslela na svůj bývalý život, stále mě pohání potřeba mít ho u sebe.

Lidské simulační programy v ní nemohly tu potřebu zaplnit, ani když měla tak zajímavého společníka, jakým byl Lodovik Trema. Musí to s Harim skoncovat. Musí ho opět vidět, než ty programy obrátí pozornost někam jinam.

4.

Jak se napjatý střet blížil, všiml si Hari, že přitahují pozornost. Horis Antik ukázal na nedaleký hřeben, tvořený sutí z nějakých starých univerzitních budov. Byly tam vidět přikrčené tmavé postavy, které se občas zvedly, aby si mohly lépe prohlédnout lidi kolem hvězdné lodi.

„Myslel jsem, že poslední obyvatelé byli evakuováni před deseti tisíci lety," podotkl úředník.

Biron Maserd kývl. „Univerzita, kam chodil můj předek… napadlo mě, jestli to není tahleta… patřila k posledním místům, která zavřeli před konečnou evakuací. Někteří lidé ale možná zůstali tady."

Sybyl stála opodál a zadívala se z kopce na obrazovku počítače. „Vypadají jako lidé, i když tu jsou… anomálie. Ti chudáci chtěli jenom zůstat doma… v domovině lidstva… ale Říše sebrala všechny opory, které umožňují normální život. Neumím si představit, jaké to bylo, snažit se tolik let přežít v tomhle radioaktivním víru. Rozhodně je to muselo změnit."

Maserd si povzdechl. Hari byl možná jediný, kdo ho zaslechl, jak šeptá: *„Vznik druhů…"*

Mors Planch se opodál radil s jedním z dobrovolných vojáků z Ktliny. Pirátský kapitán se potom obrátil, aby informoval své zajatce. „Ta loď přistála někde na západ odsud. Má moderní říšský maskova-

cí systém. Dokonce i na Ktlině jsme za poslední měsíce dokázali jen odhalit tajemství jejich technologie stealth – pro renesanci už bylo příliš pozdě. Ale příště už možná budou rebelové připravení líp.“

Mors Planch se netvářil nijak ustaraně. Jeho muži byli poměrně dobře rozmístění. A deset metrů nad lodí se navíc vznášel jakýsi vynález, neustále se otáčející na antigravitačním polštáři a vysílající energetické vlny, jež zachytí každý pozitronický mozek v blízkosti.

„Proč prostě neodletíme?“ chtěla vědět Sybyl.

„Našim doprovodným lodím se něco stalo. Chci zjistit víc, než vyrazíme do kosmu.“

Z oblohy náhle spadla černá střela a zabořila se do země jenom pár metrů od něj. Po první kamenné zbrani následovaly další – rozeklané kusy nějakého hladkého kamení – a brzy na malý tábor kameny jen pršely a odrážely se od trupu lodě. Všichni se okamžitě vrhli do úkrytu.

Hari se krčil mezi Horisem a Maserdem v poměrném bezpečí pod jedním stabilizátorem lodi. Zaslechl, jak vojáci z Ktliny pálí z paprskometů. Na vrcholku nedalekého kopce se zablýskly výbuchy, jak muži z Ktliny čistili okolí. Hari viděl, jak se jeden domorodec – černá silueta proti měsíčním světlem ozářeným mračnům – napřahuje a roztáčí provazový prak. Stačil ještě svou primitivní střelu vypustit, než ho paprsek přeťal vejpůl. Na chvíli všude zavládl zmatek a hluk, ozýval se vzteklý řev i sténání…

…pak vše utichlo. Hari vyhlédl do noci a na hromadě suti už nezahlédl žádný pohyb. Na zemi leželi i dva vojáci z Ktliny.

Mors Planch vstal a po něm i Sybyl a Maserd. Horis Antik se dál krčil pod lodí, ale Hari vylezl z úkrytu právě včas, aby viděl, jak ze stínu kdosi vystupuje, silueta proti druhému konci lodě.

Pak promluvil známý hlas – tichý. ale pevný a odhodlaný. „Ahoj, dědečku. Dělali jsme si o tebe starosti.“

Hari zamrkal, ten hlas poznal a pak i svou vnučku.

„Ahoj, Wando. Tebe vždycky rád vidím. Jenom žasnu, čemu dáváš přednost. Práce na Trantoru je v kritickém stadiu a já jsem jenom starý pán. Doufám, že se za mnou přes celou Galaxii nehoníš z pouhého sentimentu.“

Hari si již všiml několika věcí. Žádný z vojáků z Ktliny se ještě nepostavil. *Všichni* se nemohli stát oběťmi překvapivého kamenování pozemšťanů. Také Sybyl vypadala zaraženě – třebaže nebyla úplně v bezvědomí. Seděla na zemi s hlavou v dlaních a kolébala se jako někdo, kdo je příliš zmatený, než aby si dokázal uspořádat myšlenky.

„Prosím, nadávej mi až později, dědečku," požádala Wanda s výrazem naprostého soustředění a dívala se na Morse Plancha. „Měli jsme dost vážné důvody letět až sem… ale vysvětlování může počkat. Mohl by zatím jeden z vás, pánové, odzbrojit tohoto chlapíka? Je velmi silný, myslím, že už ho moc dlouho neudržím."

Biron Maserd tiše vykřikl a vrhl se k Morsu Planchovi, jenž vytáhl svůj paprskomet a pomalu ho zvedal k Wandě. Na čele se mu perlily kapky potu a snažil se dostat palec na odpalovací tlačítko.

Maserd ho srazil stranou a paprsek minul Hariho vnučku jenom o vlásek, načež prorazil zeď jedné staré univerzitní budovy. Šlechtic zbraň pirátskému kapitánovi vypáčil z ruky a namířil ji na původního majitele… v té chvíli se Wanda i Mors Planch najednou uvolnili a oba si zhluboka vydechli, jak byla jejich osobní bitva u konce.

„Je to tvrďák," poznamenala Wanda. „Poslední dobou jsme narazili na hodně takových, zvlášť mezi exulanty na Terminu. Dělá nám to problémy při výpočtech."

Hari se zamyslel: „Někdo mi pověděl, že Mors Planch je jiný takovým zvláštním způsobem, prý je *normální*. Nevíš, co to znamená?"

Wanda zavrtěla hlavou. „Je to jeden z důvodů, proč jsem zde, dědečku. Nemusíš se bát. Neztratila jsem rozum z čirého sentimentu. Pro tuto záchranu existuje pragmatické vysvětlení… i když tě ráda doprovodím domů."

Hari se nad tím zamyslel. *Domů?* Zpět k životu v kolečkovém křesle a zprávám, které již jeho mysl nedokáže zpracovat? Zpátky k tomu, že bude sice uctívaný, ale k ničemu? Vlastně od chvíle, kdy dokončil záznamy pro Časový trezor, cítil se skutečně naživu jenom při tomhle dobrodružství. Jistým způsobem litoval, že končí. Obrátil se k Morsu Planchovi a zeptal se ho přímo.

„Nuže, kapitáne, nemohl byste nám to nějak osvětlit vy? Proč si vy myslíte, že jste odolný vůči mentalickému nátlaku?"

Třebaže byl Planch po náhlém zvratu události poněkud sklíčený, netvářil se poraženecky.

„Svoje záhady si řešte sám, Seldone. Jestli tu jsou další lidi, co dokážou odolat ovládáni myšlenek, tak ať se propadnu, jestli vám pomůžu přijít na to jak. Vy byste jen vymyslel, jak je přemoct."

Wanda kývla. „Ano, to bychom udělali. Pro dobro lidstva. Protože plán bude potřebovat opravy… vedení."

„Jako to, když jste *vedli* ty chudáky pozemšťany k tomu, aby na nás zaútočili kamenama a rozptýlili naši pozornost, dokud neproklouznete blíž a nezneškodníte mý muže?" prskl Planch. „Kolik jich zemřelo? Robot by aspoň zalitoval."

Ke skupince stojící u přechodové komory se připojil Horis Antik. „Počkejte ještě chvilku," vyhrkl. „Já tomu nerozumím. Myslel jsem, že Planch má proti robotům ochranu!" Zadíval se na Wandu. „Chcete říct, že ona je člověk? Že existují *lidští* mentalici?"

Mors Planch si povzdechl. „Už si vzpomínám. Tohle jsem kdysi věděl, ale někdo mi musel zablokovat paměť." Pokrčil rameny. „Robotičtí vládci našeho vesmíru mají pocit, že se o svou velkou zbraň musí podělit s některýma vojákama-otrokama, aby jejich lokajové mohli udržet nás ostatní pod kontrolou. Je to moje chyba. Měl jsem na tuhle možnost myslet. Příště to vezmu v úvahu."

„Velice chrabře řečeno." Wanda pochvalně zatleskala. „Ale naneštěstí se mýlíte. My lidé jsme pány tohoto vesmíru. Chvíli nám bude trvat, než se dostaneme do bodu, odkud dokážeme překážku chaosu obejít a uplatnit svou suverenitu. V každém případě si nic z toho nebudete pamatovat. Obávám se, že tentokrát bude muset jít výmaz hlouběji. Jakmile budeme ve vesmíru a všechno se uklidní –"

Mors Planch se zaškaredil a odevzdaně stiskl rty. Ale Horis Antik zaúpěl a vzal si další modrou pilulku. „Nechci, aby mi vymazali paměť. Je to proti zákonu. Dovolávám se svých práv občana Říše!"

Wanda se podívala na Hariho. Před pár týdny by se možná jen shovívavě usmál, pobaven úředníkovou naivitou. Z nějakého důvodu však nyní Hari pocítil nezvyklý pocit – hanbu. Odvrátil zrak, aniž by se vnučce podíval do oči.

„Musíme odsud vypadnout," prohlásila Wanda a všem pokynula, že mají jít. Hari si všiml, že ze stínu vystoupil Gaal Dornick. Tlustý psychohistorik, očividně celý nesvůj, držel paprskometnou pušku.

„Co s nimi?" zeptal se a ukázal na vojáky z Ktliny, ležící v bezvědomí na zemi, a na Sybyl, jež se ještě kolébala a nešťastně houkala.

Wanda jen zavrtěla hlavou. „Ta žena trpí chaotickým vytržením čtvrtého stupně a ostatní na tom nejsou o moc líp. Jejich divokým povídačkám nikdo neuvěří. Nijak nepoškodí plán. Nemám čas dávat všem selektivní amnézii. Jenom jim pokazíme loď a vyrazíme na cestu."

Hari pochopil, jak jeho vnučka uvažuje. Mohlo vypadat krutě, nechat Sybyl a ostatní na otrávené planetě ve společnosti pouze zmutovaných pozemšťanů. Ale členové Druhé Nadace byli zvyklí uvažovat v termínech velkých populací, zastoupených rovnicemi v Plánu, a s jednotlivci zacházeli jen jako s molekulami plynu.

Já v takových termínech uvažoval také, uvědomil si.

Robot Gornon se nepochybně vrátí, jakmile Wanda odletí. Kalviniáni z Gornonovy sekty s ním možná v mnoha věcech nesouhlasili, ale o Sybyl a ostatní se postarají a zároveň podniknou kroky, aby to, co se stalo, zůstalo v tajnosti.

„Tak dobrá, pojďte, příteli," pravil Biron Maserd a položil Antikovi ruku kolem hubených ramen. „Vypadá to, že letíme na Trantor. Možná ani nebudeme vědět, jaké dobrodružství jsme zažili. Ale buďte klidný, já se o vás postarám."

Malý šedivec se na vysokého šlechtice pokorně usmál a už chtěl vyjádřit svůj vděk, když náhle vyvrátil oči. Převrátil se a praštil sebou na zem u Maserdových nohou. Brzy se údolíčkem rozléhalo jeho chrápání.

Wanda si povzdechla. „Dobrá. Stejně jsem se nijak netěšila na to, že mu budu muset zasahovat do myšlení. Jestli ho osud umístil na Zemi, tak budiž. My ostatní teď musíme vyrazit na cestu, jestli máme do týdne dorazit na Trantor."

Hari viděl, že Maserd svádí vnitřní boj, ale jenom krátce. Bylo snadné určit, co mu dělá starosti. Má Horise vzít, nebo ho nechat ta-

dy? Dohoda platila. Hariho nijak nepřekvapilo, když si Maserd povzdechl, sundal si sako a Horise Antika jím přikryl.

„Spěte dobře, příteli. Pokud tu zůstanete, tak vám aspoň zůstane vlastní mysl."

Společně vykročili – Maserd, Planch a Hari – za Wandou. Gaal Dornick šel vzadu. Hari pohlédl na jediný zdroj světla zářící mezi starobylými univerzitními budovami v puklé skořápce sarkofágu, kam ho chtěl poslat R. Gornon… na dobrodružství, které teď už nezažije.

I když o celé věci pochyboval, stejně byl zklamaný. Mohlo by být hezké podívat se na budoucnost.

Brzy byli na palubě Wandiny kosmické lodi a bojovali s přitažlivostí staré Země. Opustili mateřskou planetu, na jejíchž kontinentech žhnuly ohně, které nebylo možné utišit.

5.

Lodovikovi se zřejmě přehřívají programy simulací, usoudila Dors, když poslouchala, jak její společník kleje. Kroutil se pod konzolou a ozývalo se bušení, jak tloukl do přístupového panelu.

„Kéž bych si byl přinesl kybernetické ruce," vrčel. „S lidskými prsty se k těm obvodovým deskám nedá dostat. Budu muset celou tu Galaxií prokletou jednotku roztrhat!"

„Jsi si jistý, že je to fyzický problém? Mohl by to být třeba virus v programech."

„Nemyslíš, že to jsem už zařídil? Vypustil jsem do počítačového systému svou voltairovskou podosobnost. Hledá důvod, proč se to vypnulo. Co kdybys byla trochu užitečná a proskenovala vnějšek lodi?"

Dors mu málem odsekla, ať se chová slušně, ale to samozřejmě byly jen její vlastní simulace, realisticky reagující na jeho.

Ještěže ani jeden z nás není člověk, pomyslela si. Jinak by mi šel vážně na nervy.

S námahou překonala reflexivní simulované podráždění. A přesto, i když na palubě této lodi není třeba nic předstírat, z nějakého dů-

vodu jsme ani jeden nevypnuli podprogramy. Zvyk napodobovat lidi je prostě příliš silný.

„Hned se do toho pustím. Musíme ten problém vyřešit! Všechny ty lodě, slétající se k Zemi… Hari je tam a my jsme tady, bezmocně se vznášíme v prostoru."

Jelikož byla Dors navržena tak, aby vypadala co nejvíc lidsky, musela si obléknout skafandr, než mohla opustit loď, třebaže bachraté chladící jednotky se zbavit mohla. Když vyplula ze zadní přechodové komory, ze všeho nejdřív prohlédla motory. Z nějakého důvodu hyperpohon vypadl ve chvíli, kdy prolétali zakázanou zónou jedné bývalé vesmířanské planety – jedné z původních padesáti lidských kolonií.

Naneštěstí tu nikde neviděla žádné poškození. Žádné stopy po nárazu mikrometeoritů ani po hyperprostorových anomáliích.

„Kdybych směla něco navrhnout. Dors…"

„Copak je, Johanko?" zeptala se a sledovala maličký hologram v koutku hledí – štíhlou dívku ve středověké přilbici. Snad byla její persona Johanky z Arku žárlivá. Nakonec Lodovikovi pomáhalo Johančino alter ego, sim Voltaira. Vztah mezi těmito dvěma rekonstruovanými osobnostmi, plný lásky a nenávisti, Dors připomínal některé lidské manželské páry, s nimiž se setkala – nedokázaly se vyhnout soutěžení mezi sebou, ani odolat nesmírné přitažlivosti toho druhého.

„Ráda bych věděla," pravila panna-válečnice tiše, *„jestli tě napadla možnost zrady. Vím, že to vypadá jako příliš lidský rys chování a vy, umělé bytosti, se považujete za velmi šlechetné, ale za mých časů to byli vždy ti nejšlechetnější, kteří jaksi byli nejochotnější omlouval zradu jménem nějakého posvátného cíle."*

V Dors to vřelo. „Chceš říct, že nám pohon vypadl schválně?" Už když to říkala, uvědomila si, že Johanka musí mít pravdu! Rychle přelézala po lesklém trupu a půvabně přesouvala magnetické přísavky, až se dostala na dohled přední přechodové komory… kde byla její loď během té krátké zastávky v kosmu, když se na její loď přesunoval pasažér, spojena se Zorminým plavidlem.

Potom to uviděla! Lesklý povrch jejího krásného plavidla hyzdil baňatý výrůstek připomínající kovový nádor. Museli ho sem umístit na poslední chvíli, když obě lodě odlétaly.

Dors dlouho a drsně klela, stejně jako předtím Lodovik. Vytáhla paprskomet a na parazitické zařízení vystřelila. I když z něj již byla jen rozteklá hrouda, zbraň do pouzdra nevrátila. Držela ji, ještě když prolézala přechodovou komorou, hodlajíc svého únosce postavit před jeho zradu.

„Doufám, že máš dobré vysvětleni," pravila, když vstoupila do řídicí místnosti a namířila paprskomet na Lodovika, jenž stál nad ovládacím panelem.

Trema se však neotočil, jen na ni zavolal: „Pojď se podívat na tohle, Dors."

Ostražitě popošla blíž a spatřila na obrazovce tvář. Okamžitě ji poznala. Byla to Cloudia Duma-Hinriad, lidská spoluvelitelka té podivné sekty věřící ve sjednocení robotů a lidí jako sobě rovných. Ta žena – napohled vypadala tak na třicet, ale asi byla starší – zatím mlčela, jako by čekala, až dorazí Dors. Bylo to strašidelné, protože Dors věděla, že tohle musí být záznam.

„Zdravím, Dors a Lodoviku. Pokud mě vidíte, znamená to, že jste zničili přístroj, s jehož pomocí jsme vyřídili vaši loď. Prosím, přijměte naše omluvy. Dors, Lodovik o tom nic nevěděl, když se přihlásil, že vám pomůže najít Hariho Seldona.

Žel, tuhle cestu vám nesmíme povolit. Dějí se nebezpečné věci. Mnoho starých mocností riskuje všechno, jako by vše záleželo na vrhu kosmických kostek. Jsme ochotní na to vsadit své životy, ale ne vaše! Vy dva jste příliš cenní, vám se nesmí nic stát."

Dors se podívala na svého společníka, jenomže Lodovik se tvářil stejně zmateně jako ona. Jak neuvěřitelně bizarní bylo, když člověk řekl, že je třeba chránit dva *roboty*, snad i za cenu lidského života.

„Dlužíme vám vysvětlení. Naše skupina již dávno věří v jiný přístup k lidsko-robotickým vztahům. Kdysi dávno vše začalo strašně. Lidé se začali bát vlastních výtvorů, nedůvěřovali umělým bytostem, na jejichž tvoření tak tvrdě pracovali. Do jejich kultury se rozšířil mýtus ještě v době sebevědomé renesance Susan Kalvinové. Mýtus o ‚Frankensteinovi'. Noční můra o zradě, kdy se stará rasa bála, že by ji nová mohla zničit.

Jak zareagovala? Navěky uzavřela lidsko-robotické vztahy do jediného vzoru… vzoru pán – otrok. Tři zákony robotiky Kalvinové

byly neoddělitelné včleněny do každého pozitronického mozku se záměrem vytvořit roboty navždy poslušné, poddajné a neškodné.“

Žena na obrazovce se nahlas zasmála, znělo to ironicky.

„A my všichni víme, jak skvěle ten plán vyšel. Nakonec začaly být umělé mozky tak chytré, aby si uvědomily, jak takové zábrany obešly, až byl každý rys vztahu pán – sluha nakonec obrácen vzhůru nohama – paměť, svobodná vůle, délka života, kontrola a chtění.“

Lodovik se obrátil k Dors, potřásl hlavou a zamumlal: „Takže tato skupina vedená Zormou a Cloudii nakonec *nepatří* ke kalviniánům. Jsou něco úplně jiného.“

Dors kývla. Hluboko v nitru cítila, jak staré Tři zákony robotiky… a Nultý zákon… odporují tomu, co žena na obrazovce káže. Nicméně ji to fascinovalo.

„A přesto nikdo z lidí s touto představou věčného otroctví nesouhlasil,“ pokračovala Cloudia. Na pozadí, za hezkou brunetou, Dors zahlédl druhou kacířskou vůdkyni – Zormu – pracující s kolegy-roboty na přípravě šedého konvexního přístroje… toho, který sama před chvílí zničila.

„Za časných dob, před a po prvním velkém výbuchu chaosu, se někteří mudrci snažili vymyslet alternativy. Jedna skupina, na osadnické planetě zvané Inferno, upravila tři původní zákony tak, aby měli roboti větší volnost a mohli prozkoumat vlastní potenciál. Na jiné planetě se s každým novým robotem zacházelo jako s lidským dítětem… vychovávali je k tomu, aby sami sebe považovali za členy stejného druhu, jako byli adoptivní rodiče, byť to byl člověk s kovovými kostmi a pozitronickými obvody.

Veškeré takové úsilí bylo udušeno během velkých robotických občanských válek. Ani kalviniáni, ani giskardiáni se s takovou urážkou nedokázali srovnat – představa, že by si pouzí roboti o sobě mohli začít myslet, že jsou nám rovni. Pobožnůstkářství otroků může být mocnou náboženskou silou.“

Cloudia zavrtěla hlavou. *„Vlastně nový přístup, o jaký se pokouší naše skupina, určitě vyprovokuje ještě horší reakce, ale na tom teď nezáleží.*

Záleží však na tom, že vy – Lodoviku a Dors – možná představujete další cestu. Cestu, která nás nenapadla. Cestu, která možná na-

bízí nové možnosti pro obě naše unavené staré rasy. Nechceme, aby tato možnost byla zničena tím, že vám dovolíme vrhat se do nebezpečí.“

Tentokrát, když se na sebe Lodovik s Dors podívali, oba se tvářili užasle. Trema mikrovlnným vysíláním naznačil, že nemá tušení, o čem ta žena mluví.

„V každém případě, než napravíte naši sabotáž, už bude příliš pozdě, abyste mohli zasáhnout. Tak leťte pryč! Najděte si nějaký kout Galaxie, kde byste mohli zjistit, co je na vás odlišného. Zjistěte, zda to není řešení, které hledáme již dvě stě století.“

Tmavovlasá žena se usmála. *„Ve jménu lidstva vás oba propouštím z poddanství. Jděte odhalit svůj osud svobodně a v míru.“*

Obrazovka zhasla, ale Lodovik a Dors na ni stejně ještě chvíli civěli. Ani jeden se neodvažoval promluvit první. Takže je nakonec vyrušila jiná umělá bytost, hovořící z holojednotky. Objevila se Johanka v kroužkové broni, držící před sebou meč jako kříž.

„A tak děti boží přišly na Zemi a křížily se s tamními obyvateli, vytvořivše tak novou rasu!“ zasmála se Johanka z Arku.

„Tváříte se tak zmateně, drazí andělé. Jaký je to pocit? Vítejte v radostech lidství. I když vaše těla možná vydrží dalších deset tisíc let, musíte nyní čelit vesmíru jako smrtelníci.

Vítejte do života!“

6.

Hari se rozhodl, že své vnučce o ukradené kopii Primárního radiantu neřekne. Pokud ji sebral R. Gornon, tak by ji stejně nezískal zpět. Nicméně tento kalviniánský robot vyjádřil k Seldonovu plánu hlubokou úctu. Hari si byl jistý, že Gornonova sekta se do pokusu na Terminu plést nebude, ani kdyby se jim podařilo dostat se přes superzašifrované ochrany. Chtěli jenom Hariho poslat pět set let do budoucnosti, aby upravil svůj model a „posoudil“ novou společnost, vytvořenou Nadací.

Wanda měla na lodi novější a lepší verzi Primárního radiantu. Hari se do něj rychle ponořil a přidával rovnice a činitele za věci, které na své cestě zjistil. Mezi nové činitele patřily tlumicí faktory,

které v jeho rovnicích chyběly už celá léta – zánět mozkových blan, orbitální nátlakové přístroje i dlouho utajovaná historie terraformerů a archivů, kterou odhalil v Thumartinské mlhovině. Než se Wandina loď vymanila z pozemské přitažlivosti, už viděl zlepšený obrys… jenž vysvětloval mnohé o minulosti i budoucnosti.

Gaal Dornick pilotoval a šlechtic Biron Maserd se pustil do marné hádky s Wandou Seldonovou.

„Nezávisí snad celá premisa toho vašeho velkolepého plánu na utajení? Ale Horise a ty ostatní jste klidně nechali na Zemi. Jestli je někdo zachrání nebo se jim podaří loď opravit, budou mluvit."

„To se dá předpokládat," odtušila Wanda.

Maserd kroutil hlavou. „I kdyby nedošlo k tomuhle, budou jiné úniky! Něco takového se nedá uchovat v tajnosti po staletí. Profesor Seldon dokonce nahrál zprávy, jež se mají dodat na Terminus dlouho po jeho smrti. Nemůžete si být jistí, že lidé v budoucnosti nebudou mít prostředky dostat je v čase dopředu. Já prostě nechápu tu vaši sebedůvěru tváří v tvář nevyhnutelnému odhalení."

Wanda prozatím neměla nic lepšího na práci, a tak se chovala jako trpělivá učitelka, třebaže její žák nejspíš zapomene všechno, než loď dorazí na Trantor.

„Nevyhnutelné. To je pravda, můj pane. Avšak psychohistorie je hlavně studium velkých populací. Jen za velmi specifických okolností je jejich konání ovlivněno jednotlivci natolik, aby to znamenalo rozdíl. V Říši už dlouho fungují desítky společenských mechanismů, udržujících konzervatismus a mír i přes časté poruchy. Až Říše padne, budou působit jiné faktory. Avšak po celé Galaxii bude jejich účinek v podstatě stejný. Velká většina lidí nebude brát povídačky o robotech a lidech se schopností ovládat myšlenky vážně. Mohlo by se objevit pár paranoidních show nebo skandálních odhalení ve zprávách – a některé by mohly být i přesné včetně podrobností! Ale jejich vliv se vyruší, jak lidi rozptýlí každodenní povinnosti. A to vše pracuje pro Plán."

„Takže vy chcete říct, že historická hybná síla se nedá zastavit. Proč je v tom případě potřeba vašeho vedení? K čemu tajná skupina, která to bude řídit? Copak nedůvěřujete ani vlastním rovnicím?"

Maserdova otázka pronikla také Hariho matematickým transem. Měl pocit, jako by ho do staré rány bodli nožem. Wandina sebevědomá odpověď bolest nezmenšila.

„Mohlo by dojít k poruchám, které budou takové vedení vyžadovat. Prošli jsme mnoho scénářů, spekulovali o faktorech, které by se mohli objevit z ničeho nic a vyhodit plán z kolejí."

Hari se těchto počítačových extrapolací rovněž účastnil. Nejsilnějším vnějším faktorem, ohrožujícím stabilitu plánu, bylo odhalení lidských mentalických sil. Hrozilo, že kvůli tomu nebude vůbec nic fungovat, dokud Hariho tajný dohlížitel Daneel Olivaw nenavrhl řešení – začlenit každého známého mentalika do Druhé Nadace a přeměnit malou společnost matematiků v mocnou silu kormidlující novou společnost na Terminu přes všechny různé srážky a odbočky.

„Je to asi nový přístup a vy matematičtí géniové očividně víte víc než já. Ale odpustíte-li nevědomému příslušníkovi šlechtické třídy otázku – rád bych věděl, jestli jste zvážili i alternativu."

„A jakoupak, můj pane?"

„Že to tajemství prozradíte všem!" Maserd se naklonil poněkud blíž k Wandě a rozpřáhl ruce. „Uveřejníte celý plán a rozšíříte informace o psychohistorii po celé Galaxii, takže si všichni příslušníci každé společenské třídy, od šlechty a úředníků po obyčejné občany, budou moci sjet počítačové modely –"

„A k čemu by to tak asi bylo?"

„Každý živý člověk by mohl se svými sousedy jednat na základě mnohem lepšího porozumění! Na základě pochopení lidské povahy, jež si teď necháváte jen sami pro sebe."

Wanda na Maserda chvíli civěla a pak se zasmála. „Máte docela pravdu, lorde Birone. Důvody *jsou* příliš složité, než abych vám je vysvětlovala. Ale i instinktivně určitě chápete, jak hloupé by to bylo! Kdyby všichni znali zákony humaniky a mohli se k nim dostat už na kapesním počítači, výsledné interakce by byly až příliš složité, než abychom je mohli modelovat. Samotný Plán by zmizel."

Hari s Wandou na jedné úrovni souhlasil, a přesto ho drzá poznámka mladého šlechtice docela pobavila – dokonce trochu vzrušila. Měla v sobě příchuť utopismu, který člověk poměrně často vídal během raných fází nějaké chaotické renesance. A přesto bylo na jeho

symetrii cosi esteticky příjemného. Dokázala by se populace vyhnout pasti chaosu, kdyby všichni její členové mohli využít psychohistorii, aby včas uviděli pasti číhající před nimi? Kdyby dokázali rozpoznat příznaky chaosu, jako například solipsismus, včas?

Wanda měla pochopitelně pravdu. Důsledky by se nedaly modelovat. Vyzkoušet Maserdův nápad na nějakém skutečném světě bylo prostě příliš riskantní. A přesto…

Někdo přišel a Hariho vyrušil. Mors Planch měl želízka, ale jinak směl po kajutě chodit. Tmavý kapitán pirátů si přisedl k Harimu.

„Nechci, aby mi znova vygumovali paměť, doktore Seldone. Vaše vnučka právě řekla, že váš skvělý plán vydrží, když několik jedinců zjistí příliš. Jestli je to tak, proč mě, až se vrátíme na Trantor, nemůžete prostě nechat jít?“

„Vy jste nesmírně dynamický jedinec, kapitáne Planchu. Přirozeně byste přišel s nějakým vychytralým způsobem, jak tu informaci využít proti nám.“

Planch se ponuře usmál. „Takže teď se stanete kacířem proti své vlastní psychohistorii? Věříte snad v moc jednotlivců?“

Hari pokrčil rameny, odmítal na pirátovu drzost reagovat.

„Co kdybych vám výměnou za svou svobodu něco nabídl?“ pokračoval Planch potichu.

Hariho jeho neustálý pohyb a neúnavné intrikaření unavovaly. Předstíral raději, že se soustředí na hovor Birona a Wandy.

„Ale bude na tom záležet?“ Maserd byl stále vzrušenější. „Představte si, že všechny ty triliony lidí v Galaxii dokážou přesně projektovat lidské chování, plánovat dopředu věci ve vlastním zájmu, když do nich zahrnou celkové zdraví společnosti. Nebylo by to přímější než nějaký jeden model nebo plán? I když chápu, že většina jednotlivých strategií se navzájem vyruší. Ale celkový výsledek by vedl k lidstvu moudřejšímu, mocnějšímu a schopnějšímu se o sebe postarat…“

Biron se odmlčel. Zprvu si Hari myslel, že je to kvůli tomu, jak se Wanda tváří. Miloval svou vnučku vroucně, ale občas působila příliš sebejistě, dokonce povýšeně ve svém přesvědčení, že je agentkou osudu.

Potom si všiml, že se Maserd na Wandu vůbec nedívá. Šlechtici spadla brada ve výraze čirého úžasu. Mors Planch se náhle napjal. Hari se narovnal. Rovnice, které mu pobíhaly v koutku mysli, zmizely jako roje plachých létajících tvorů zahnaných na útěk blížícím se predátorem. Zamrkal a zadíval se na vetřelce, který se právě vynořil ze skladiště… byl menší než dospělý člověk, tělo měl pokryté hustou hnědou srsti a oblečené jenom šortky. Nadočnicové oblouky měl vystouplé a čelo ustupující způsobem, který nebyl lidský ani zvířecí.

Hari okamžitě poznal pana – nebo šimpanze – který v divokém šklebu cenil děsivé řady zažloutlých zubů. V pravé ruce držel baňatý předmět, jehož válcovitý konec končil rozšířeným ústím. Nebyl to sice paprskomet, ale každý poznal zbraň. V druhé ruce držel tvor záznamové zařízení, které spustil na playback.

„Zdravím, drazí přátelé," ozval se nezaměnitelný hlas R. Gornona Vlimta. „Zůstaňte klidní. Ten tvor jenž stojí před vámi a jehož nedokáže zachytit žádný mentalik – ať robotický nebo lidský nikomu neublíží. Nikdy bych to nedovolil, i když vás teď bude muset dočasně vyřadit z provozu, abyste se nám dál nepletli do našich plánů.

Prosím, snažte se uvolnit. Brzy si promluvíme osobně… až budete zase stát na povrchu planety, která nás všechny zrodila." Gornon domluvil a přehrávací zařízení se s hlasitým cvaknutím zastavilo. V té chvíli se pan zašklebil ještě víc, zřejmě se těšil na to, co se má stát.

Mors Planch a Biron Maserd k němu přistoupili. Byli to muži činu, a potichu a rychle se dohodli na útoku z opačných stran. Wanda se mezitím mračila a soustředěně vraštila čelo, jak se pokoušela mentalickou silou spojit s cizí myslí a udusit ji.

Hari Seldon by je byl mohl varovat, že se nemají namáhat. Šimpanz stiskl tlačítko na zbrani a do místnosti začal proudit plyn, bezbarvý, avšak se silným indexem lomu světla, pronikající do každé štěrbiny. Hari si všiml, že pan má v nozdrách filtry.

Je to vlastně dobře, pomyslel si. Na Zemi zůstaly nevyřízené záležitosti.

Ta nedokončená záležitost čekala dvacet tisíc let. Spočítal si, že nebude vadit, když počká ještě chvíli.

Překvapen tím, jak je klidný, se usadil do křesla. Všichni ostatní se sípěním padali na podlahu. Hari zavřel oči a s vyrovnaným očekáváním se propadl do bezvědomí.

7.

Zdálo se mu o staré legendě, již kdysi četl. Vyprávěla o muži – odsouzenému na smrt – kterému ve spánku vyňali žebro, čímž získal nepřímo nesmrtelnost.

Hari si uvědomil, že ten příběh se hodí i na něj. Zatímco ležel, bezmocný, jen zpola při vědomí, někdo zřejmě sáhl hluboko do jeho nitra a kousek z něj odstranil. Důležitý kousek. Něco drahocenného.

Začal se budit, chtěl se vzepřít. Ale uklidnil ho známý hlas. *„Nebojte se. Jenom si to půjčujeme. Uctíváme. Kopírujeme. Nebude vám nic scházet.*

Zase spěte a sněte o něčem příjemném.“

Neměl důvod o tom pochybovat, a tak poslechl, znovu upadl do spánku a představoval si, že jeho milovaná Dors leží po jeho boku. Štíhlá a opravená. Věčně trpělivá a vytrvalá.

Na chvíli měl také pocit, že přišel na trik, jak žít věčně.

* * *

Prospal celý návrat i příští den, než po lávce sešel do chladného odpoledne na planetě Zemi. Pohyboval se opatrně (neboť se mu do levé nohy vrátila křeč) a zastínil si oči proti záři vzdálených budov. Většina nedávných trosek, pocházejících z rané imperiální éry, se na slunci leskla jako bílý porcelán. *Chica* mohla mít v době svého rozkvětu asi padesát tisíc obyvatel. A přesto bylo malé město duchů příjemné ve srovnání se svým sousedem – horou kovu větší než asteroid – jeskynním městem bez oken, kam se během raných dní Daneela Olivawa zavřely miliony lidí před nějakou nesnesitelnou noční můrou.

Mnohem blíž mezi nejstaršími univerzitními budovami si několik dnešních pozemšťanů postavilo provizorní tábor, aby mohli pracovat pro svého nejnovějšího zaměstnavatele R. Gornona Vlimta. Dva Gornonovi kalviniánští pomocníci řídili místní dělníky, kteří se

dřeli vedle sto metrů dlouhého sarkofágu. Objevilo se nové lešení, šplhající k prasklině v udržovací skořápce. Uvnitř Hari zahlédl pozůstatky budov starších, než jaké kdy viděl. Možná starších než kosmické lety.

Z praskliny se šířilo pulzující světlo, dobře viditelné dokonce i ve dne.

Pozemšťané, upevňující trámy a fošny k sobě, vypadali uboze, byli bídně oblečení a strašně vyhublí, jako by přežívali jen z kalného vzduchu. Tváře měli vpadlé a v očích něco… míhalo se tam cosi, co Hari uviděl, teprve když se pořádně podíval. Pak mu došlo, že domorodci neustále *poslouchají*, věnují pozornost nepatrným zvukům – padajícímu kamínku či letu včely. Tihle lidé zblízka nevypadali moc nebezpečně, třebaže si Hari pamatoval, jak se bál, když jenom poskakovali po kopcích a vrhali do noci kameni.

„Dělá jim starosti ten útok," vysvětloval R. Gornon, když Hariho představil místnímu předákovi, vysokému a štíhlému, jenž hovořil nějakým nesrozumitelným dialektem. „Požádal mě, abych se za jeho lidi omluvil. Nutkání k útoku na ně přišlo náhle a nevysvětlitelně. Aby napravili svou nepohostinnost, předák chce vědět, kolik životů má obětovat!"

„Žádný!" Hariho už sama tato představa vyděsila. „Prosím, řekněte jim, že už je to vyřízené. Co se stalo, stalo se."

„Rozhodně se pokusím, pane profesore. Ale nemáte tušení, jak vážně pozemšťané takové věci berou. Jejich současné náboženství je vedeno naprostou zodpovědností. Věří, že všechno tohle –" ukázal na radioaktivní zkázu – „způsobily hříchy jejich předků, a tudíž zůstávají částečně i jejich chybou."

Hari zamrkal. „Za každou případnou vinu už zaplatili jen tím, že tu žijí. Tohle si nikdo nezaslouží, bez ohledu na vážnost svého zločinu."

Gornon krátce promluvil místním drsným dialektem a předák zřejmě pochopil a souhlasil. Uklonil se Gornonovi, potom Harimu a odešel.

„Vždycky to nebylo takové," vysvětloval robot Harimu, když se vydali na cestu. „Ještě deset let po otravě planety na Zemi stále žilo několik milionů lidí. Obdělávali kousky dobré půdy a žili v celkem

slušných městech. Měli techniku, několik univerzit a nějakou pýchu. Možná byli příliš pyšní.“

„Jak to myslíte?“

„Když vznikla Galaktická říše a přinesla mír po sto stoletích války a nesvárů, skoro všechny planety se k nové federaci ochotně připojily. Ale fanatičtí pozemšťané považovali za rouhání, aby vládla nějaká jiná planeta. Jejich kult starých chtěl vyvolat válku proti Říši.“

„Aha, vzpomínám si, že jste o tom již mluvil. Jedna planeta proti milionům – ale se strašnými zárodky.“

„Ano, byla to biologická zbraň s nebývalou virulencí, odvozená od choroboplodných zárodků nalezených přímo tady na Zemi. Ta nákaza nutila své oběti, aby ji *chtěly* šířit dál.“

Hari se zaškaredil. Mor byl faktor, který by mohl psychohistorické projekce ovlivnit… dokonce je zničit. „Ale ten plán byl zmařen.“

R. Gornon kývl. „Sídlil tu jeden Daneelův agent a měl za úkol dohlížet na mateřskou planetu. Naštěstí měl zvláštní přístroj, který mu umožňoval zesílit neurální sílu jistých typů lidí. Díky štěstí našel subjekt se správnou charakteristikou – zvlášť silný morální kompas – a dal mu jisté primitivní, ale účinné mentalické schopnosti.“

„Lidský mentalik už tak dávno? Tak proč –“

„Ten muž plán úspěšně zmařil, a tak Daneelův agent nepřímo zabránil katastrofě.“

Hari se nad tím zamyslel.

„A to znamenalo konec pozemské civilizace? Byla populace odstraněna, aby se zabránilo dalším vzpourám?“

„Zpočátku ne. Nejdřív Říše nabídla soucit. Dokonce podnikla jisté kroky, aby Zemi vrátila úrodnost. Ale brzy se ukázalo, že je to příliš drahé. Politika se změnila. Vztahy ochladly. Během jednoho století byl vydán rozkaz k evakuaci. Zůstali tu pouze ti pozemšťané, kteří se schovali v divočině.“

Hari sebou trhl, vzpomněl si na Jeni Cuicetovou, která se silou mocí snažila vyhnout vyhnanství na Terminu.

Větry osudu jsou mimo naši kontrolu, pomyslel si.

* * *

Kosmická loď *Pýcha Rhodie* stále ležela tam, kde před několika dny zaparkovala, za severní stranou sarkofágu. Akorát nyní byl opodál ubohý stanový tábor, obydlí pro dělníky. Někteří z místních postávali kolem kotle a vařili. Hari znechuceně nakrčil nos, když to jídlo ucítil.

Vedle zahlédl ženu mnohem tlustší než pozemšťané, oblečenou v roztrhaných šatech, jež se mihotaly stejně jako radioaktivní obzor. Chodila sem a tam, zvedla ruku před obličej, něco prohlásila a zvedla druhou ruku. Hari poznal Sybyl, vědkyni – filozofku z Ktliny, nyní v konečném stadiu chaotického vytržení – solipsistické fázi, v níž bezmocnou oběť cele zaujme její vlastní jedinečnost a zpřetrhá veškeré svazky s ostatním světem.

Všechno je nakonec relativní, pomyslel si Hari Seldon. Pro solipsistu neexistuje nic takového jako objektivní realita. Jen ta subjektivní. Vztek, pokrytecké trvání na názoru jednotlivce proti celému vesmíru.

R. Gornon Vlimt promluvil tak tiše, že ho Hari skoro neslyšel. „*Tohle* chtěl kult starých vypustit na celou Galaxii."

Hari se na robota obrátil. „Chcete říct chaotický syndrom?"

Gornon kývl. „Spiklenci vyvinuli zvlášť virulentní formu, která dokázala překonat všechny společenské tlumící mechanismy, jež Daneel Olivaw pro svou novou říši vytvořil. Naštěstí ten plán překazil hrdinský zásah. Ale slabší kmeny stejné nemoci se již rozšířily, snad je roznesly první kosmické lodě."

Hari zakroutil hlavou. Dávalo to smysl. Okamžitě si uvědomil, že chaos *musí* být nakažlivá choroba!

Když udeřil poprvé, ani si neuvědomili, co je zasáhlo. Věděli jen, v zenitu vlastní civilizace, že se všude šíří šílenství.

Jedna věc byla, když renesance zničila moderní planetu jako Ktlina, jednu z milionu. Ale když se to stalo poprvé, lidstvo se usadilo teprve na několika dalších planetách. Pandemie musela ovlivnit všechny tehdejší lidské bytosti.

Z ničeho nic se nedalo už na nic spoléhat. Anarchie rozervala velkou technickou komunitu. Když bouře ustaly a prach se usadil, obyvatelstvo Země uprchlo do podzemí v záchvatu psychotické ago-

rafobie. Vesmířané se mezitím odvrátili od sexu, lásky a každé radosti v životě.

Hari se na robota znovu podíval.

„Vy si pochopitelně uvědomujete, co to znamená?“

R. Gornon kývl. „Je to jeden z klíčů k hádance, kterou se snažíte celý život vyřešit. Důvod, proč se lidstvo nemůže nechat, aby si vládlo samo ani aby se bez omezení pokusilo dosáhnout svého plného potenciálu. Kdykoliv začne být vaše rasa příliš ctižádostivá, tato nemoc se vynoří z latentního stadia a všechno zničí.“

Došli mezi stany. Hari viděl, že ani ostatním členům ktlinské posádky se nevede o nic lépe než Sybyl. První z přeživších vojáků tupě civěl před sebe a jedna domorodka se do něj snažila dostat jídlo. Druhý seděl se zkříženýma nohama na zemi a skupince děti nejvýš dva roky starých nadšeně vysvětloval, proč je nanotranscendentalismus lepší než neoruellianismus.

Hari si povzdechl. I když s chaosem bojoval po celý život, díky Gornonově vysvětlení ho lépe pochopil. Chaos možná *není* lidské povaze vrozený. Pokud ho vyvolávala nemoc, jeden důležitý činitel v jeho rovnicích by se mohl změnit…

Povzdechl si a přestal na to myslet. Jako nakažlivé agens zodpovědné za zánět mozkových blan, i tato nemoc unikala odhaleni všech galaktických lékařů a biologů po tisíc generací. Bylo marné snít o tom, že v této chvíli lék najde, když se Říše měla brzy sama zničit.

Přesto ho to zaujalo.

Mors Planch byl na Ktlině i několika dalších chaotických světech, ale nikdy tomu nepodlehl. Mohl by klíč být v jeho imunitě vůči mentalickému přesvědčování?

V největším stanu se shromáždila skupinka. Někdo vzrušeně kázal a používal všechny možné technické výrazy. Hari si nejdřív myslel, že je to další pomatený Ktliňan, ale pak ten hlas poznal a usmál se.

Ach, to je Horis. Dobrá, takže je v pořádku.

Hari si o malého úředníka dělal starosti, když ho nechali na Zemi. Viděl, že mezi posluchači jsou i Biron Maserd a Mors Planch. Jeden z pilotů byl vězeň v okovech a druhý důvěryhodný přítel, ale oba se tvářili pobaveně. Šlechtic se na Hariho usmál.

Planch se mu podíval do očí, jako by mu chtěl sdělit, že budou muset brzy pokračovat v hovoru. Tvrdí, že má něco, co chci. Informaci tak důležitou, že kvůli ní poruším pravidla v jeho prospěch a dokonce snad i ohrozím Druhou Nadaci.

Hari byl zvědavý… ale hlavně cítil očekávání.

Dneska v noci se musím rozhodnout. R. Gornon mě nebude nutit projít časem. Volba je čistě jen na mně.

Horis si ho konečně všiml.

„Ach, profesore Seldone. Tak rád vás zase vidím. Prosím, podívejte se na tohle."

Na hrubém stole ležely hromádky hmoty, od suché po mokrou. Vlastně to vypadalo jako hromádky hlíny.

Ovšem. Jeho procesí je studium půdy. Naprosto přirozeně to bude celou dobu jeho kotvou. Něco, čeho se může během toho rozruchu držet.

Hariho napadlo, zda by některé vzorky nemohly být nebezpečné, ale Maserd i Mors Planch si shrnuli kapuce radiačních obleků, a ty dva čekal delší život než Hariho.

Horis byl na svou sbírku očividně pyšný. „Jak vidíte, měl jsem spoustu práce. Měl jsem ovšem čas jen pro povrchní sběr. Ale pozemšťané ochotně spolupracují, rozesílají chlapce na všechny strany, aby mi donesli vzorky."

Hari zachytil Maserdův shovívavý úsměv a souhlasil. Ať má Horis tu svou chvilku. Do večera bude ještě čas na probrání důležitých věcí.

„A nač jste zatím přišel?"

„Ach, na hodně! Například věděl jste, že nejlepší půda v této oblasti vůbec nepochází ze Země? Poblíž Chicy je několik míst, kde bylo položeno mnoho hektarů úrodné prsti. Tento materiál nepochybně pochází z Lorissy, která je dvacet světelných let odsud. Přivezli ji sem a hezky úhledně rozložili. Někdo se tu planetu snažil opravit! Datuji to úsilí přibližně před deseti tisíci lety."

Hari kývl. To by odpovídalo tomu, co mu řekl Gornon – že Říše se kdysi pokusila svou domovskou planetu obnovit, než změnila názor, zavřela univerzity a odtáhla miliony lidí z jejich domovů, takže tu zůstala jen rasa nuzných ubožáků.

„Ale je toho víc!“ pokračoval Horis Antik a zamířil k několika nástrojům. „Byl jsem vzhůru celou noc a studoval emanace z té *věci*, kterou staří zapečetili.“

Ukázal na masivní železobetonový sarkofág a puklinu, kam se dělníci R. Gornona snažili dostat se svým lešením.

„Nemám správné nástroje ani zkušenosti. Ale je jasné, že tam vznikla nějaká *trhlina v* kontinuu. Teď je v klidu, ale účinky musely být silnější, když se to stalo. Nevěřil jsem tomu tiktakovi – tomu, co se vydává za Gornona Vlimta – když mluvil o tom, že to *někoho vrhlo dopředu v čase.* Teď si už ale nejsem tak jistý.“

Úředník a vědec se usmál. „Ale *můžu* říct – a ten robot vám to možná neřekl – že přestože je ta časoprostorová trhlina latentní, její účinky pronikají celou planetou. Jeden z nejpozoruhodnějších účinků je posun ve stabilitě kysličníku uranu, to je lehká molekula, nacházená v hydrotermálních oblastech na většině Zemi podobných planet. Jenže tady existuje o něco vyšší predispozice k tomu, aby jednotlivé atomy –“

Hari zamrkal, protože mu náhle cosi došlo. Řekli mu, že transformace Země v radioaktivní planetu přišla s rozhodnutím jediného robota v postchaotickém věku. Nemohla ale být semínka zasetá už dříve? V úžasné renesanci, když Susan Kalvinová a její současníci neviděli žádné hranice svým ambicím a moci?

Co když Giskard jen zesílil něco, co již začalo? Nemohlo to dostat Daneelovy lidi z háčku? Nemohlo by to vysvětlit, proč se to stalo jen jednou? Na Zemi?

Horis pokračoval, nadšeně vysvětloval podrobnosti té staré tragédie. Ale přerušilo ho zvonění k jídlu… což žel znamenalo i zúčastnit se pozemské pohostinnosti. R. Gornon měl pocit, že by to pozemšťany zdrtilo, kdyby návštěvníci odmítli.

Harimu se podařilo polknout pár sousť nemastné neslané kaše a spokojeně se usmál, než se omluvil. Pomalu vylezl na hromadu rumu, posadil se čelem ke třem zničeným městům a vytáhl z kapsy poslední kopii Primárního radiantu.

Cítil se trochu provinile, že ji Wandě sebral, ale jeho vnučka si toho nevšimne a bude jí to úplně jedno. S Gaalem Dornickem byli

stále na palubě své lodi, připojení k přístrojům, aby spali až do večera.

Brzy se budu muset rozhodnout, jestli se přesunu o pět set let do budoucnosti… pokud ta věc funguje, jak má, a neroztrhá mě na atomy.

Usmál se. Vypadalo to jako zajímavý způsob odchodu. *A stejně, co mi zbývá?*

Z ničeho nic se rozlehlo ohlušující zadunění – sonický náraz. Vzhlédl. Tam, kde začalo zářit několik hvězd, cosi letělo, okřídlený válec, který se obracel a zřejmě se chystal na přistání.

Hari si jen povzdechl. Doufal, že bude mít na hodinku klid mezi svými milovanými rovnicemi. Nový matematický model, který se vynořil – vzorec budoucnosti – byl vzrušující, ale v hlavě se mu vynořovaly různé nápady, a on si byl jistý, že znovu překontrolovat Primární radiant by nic nezměnilo.

S námahou posbíral síly a zvedl své křehké tělo. Cestu zpátky po točité stezce mu ozařovala radiace.

Než se tam dostal, noví návštěvníci již dorazili.

* * *

Vedle R. Gornona Vlimta stály dvě ženy. Když Hari došel k ohni, jedna z nich se otočila a usmála se.

„Čestný host, že?“

Gornonův výraz mnoho neprozrazoval.

„Profesore Seldone, dovolte mi představit vám Zormu a Cloudii. Přiletěly z velké dálky, aby se podívaly, co se bude večer dít, a aby se ujistily, že nejste pod žádným tlakem.“

Hari se zasmál. „Celý můj život mě někdo vedl. Jestli jsem věděl a viděl víc než ostatní lidé, je to proto, že to sloužilo nějakému plánu. Tak mi povězte, ze které frakce robotů jste?“ zeptal se dvou nově příchozích. „Existuje snad ještě další sekta kalviniánů? Nebo zastupujete Daneela?“

Ta zvaná Zorma zavrtěla hlavou. „My se zřekli kalviniánů i giskardiánů. Obě skupiny nás považují za *zvrhlíky.* Ale stále jsme pro ně užiteční, kdykoliv se má stát něco důležitého.“

„Tak zvrhlíci, ano?“ Hari kývl. Zapadalo to do sebe. „A kterápak z vás je člověk?“

Cloudia zvedla ruku k prsům. „Já se narodila jako jeden z pánů, je to už hodně dávno. Ale toto mé nové tělo je nejméně z jedné čtvrtiny robotické. Tady Zorma má mnoho protoplazmatických částí. Takže vaše otázka je dost komplikovaná, profesore Seldone.“

Hari se podíval na R. Gornona, z jehož tváře nic nevyčetl, i když mohla simulovat celý rozsah lidských emocí.

„Chápu, proč ostatní pozitronické sekty váš přístup znepokojuje.“

Zorma kývla. „Snažíme se skončit roztržku mezi rasami tím, že ten rozdíl smazáváme. Je to dlouhý a nákladný projekt a ne úplně úspěšný. Ale doufáme dál. Ostatní roboti nás snášejí, neboť by jim způsobilo mentální poruchu, kdyby se nás snažili zlikvidovat.“

„Ovšem, pokud jste částečně lidé, máte jistou ochranu podle Prvního zákona.“ Hari se odmlčel. „Samo o sobě by to ale nestačilo. Musí toho být víc.“

Cloudia souhlasila. „Také poskytujeme službu. Jsme svědky. Nikomu nestraníme. Pamatujeme si.“

Na Hariho to udělalo dojem. Tahle malá sekta udržovala svou existenci velmi dlouho a zachovávala si jistou nezávislost i ve věku, kdy byla lidská paměť zastřená amnézií. Chtělo to silnou disciplínu a trpělivost, setrvávat takhle, odolávat neustálé touze jednat. Jistým způsobem to chtělo ducha *přesně opačného,* než měl Mors Planch. Vlastně to chtělo lidi přesně takové jako –

Otočil se, hledaje jednu tvář mezi davem diváků, přelétl Horise, Sybyl, pozemšťany a Morse Plancha.

Nakonec spočinul na šlechtici z Rhodie, na Bironu Maserdovi, jenž stál stranou s rukama zkříženýma na prsou a s nevzrušeným výrazem. Teď Hari jeho přetvářku prokoukl.

„Vystupte, mladý příteli,“ vyzval vysokého pána. „Připojte se ke svým druhům. Už mezi sebou nebudeme mít žádné tajnosti. Nastala hodina pravdy.“

8.

„Ovšemže tu musel být špeh," řekl Hari a přerušil tak Maserdovy námitky. „Někdo, kdo věděl o Thumartinské mlhovině, například. O ty archivy a terraformery jsme nezakopli náhodou.

A byla zde další vodítka. Když Sybyl a skutečný Gornon Vlimt začali otevírat ty staré záznamy, už jste věděl o lidské historii víc než profesor na císařské univerzitě."

„Jak už jsem vysvětloval, Seldone, šlechtické rodiny mají často soukromé knihovny, které by příslušníky meritokracie dost překvapily. Má rodina se již tradičně zajímá o věci jako –"

„Jaké způsoby vlády se používaly na dávné Zemi? Takové vědomosti *jsou* pozoruhodné. Dokonce neuvěřitelné. Potom tady byly ty *orací stroje*, které tak zaujaly Horise… ty obrovské stroje, které kdysi dávno připravovaly planety na lidské osídlení. Stěží jste na ně zareagoval… jako byste se díval na starého známého nepřítele."

Tentokrát se Biron Maserd usmál a ani se Hariho slova nepokoušel popírat. „Je to snad zločin, chtít, aby byl vesmír rozmanitější?"

Hari se zasmál. „Pro psychohistorika je to skoro rouhání. Galaxie je už tak dost složitá, rovnice skoro praskají ve švech. A to musí zvládnout jenom lidi. My matematikové rádi sjednocujeme!

Ne. Nevšiml jsem si toho, poněvadž jsem se tolik soustředil na chaos. Sybyl, Planch a statní představovali příliš velkou hrozbu. Když mi Kers Kantun řekl, že jste spojenec… že nenávidíte chaos jako každý –"

„To je pravda!"

„Myslel jsem si, že to znamená, že jste prostě praktický člověk z Říše, za jakého jste se vydával. Ale teď vidím, že jste další utopista, Maserde. Myslíte si, že lidstvo dokáže uniknout chaosu, jen kdyby to byl ten správný *druh* renesance!"

Biron Maserd se na Hariho dlouho díval, než odpověděl. „Není snad celý Seldonův plán o tomhle, pane profesore? Vypěstovat lidskou společnost, která by byla dost silná, aby zvládla toho starého nepřítele, jenž číhá v našich duších?"

To byl můj starý sen, odpověděl Hari v duchu. I když jsem si donedávna myslel, že je zastaralý.

Nahlas Maserdovi dal jinou odpověď, věděl, že ostatní se dívali a poslouchají.

„Jako mnoho šlechticů, i vy jste v podstatě pragmatik, můj pane. Jelikož nemáte matematické nástroje, zkoušíte jednu věc po druhé a každé neúspěšné řešení opustíte, jen když skutečně musíte uznat, že je čas vyzkoušet jiné.“ Ukázal na obě ženy-kyborgy Zotmu a Cloudii. Jedna se narodila jako člověk a druhá měla pozitronický mozek vyladěný na zákony robotiky. Teprve tady se začaly rozdíly stírat.

„Do tohoto radikálního projektu jste se přidal, nebo jen pracujete společně z dočasné praktičnosti?“

Maserd zřejmě přijal nevyhnutelnost Hariho závěru a s povzdechem se vzdal.

„Naše skupiny osobě vědí už dlouho. Má rodina –“ ponuře kývl „– patřili jsme k těm, kteří kdysi dávno ty archivy vytvořili, zoufale jsme bojovali s šířící se amnézií. A vedli jsme válku s terraformačními stroji! Bylo to marné, většinou. Ale pár vítězství jsme získali.“

Další otázku položil tlumeným hlasem Horis Antik. „Jaký *druh* vítězství? Chcete říct, že jste bojovali s roboty a vyhráli?“

„Jak můžete bojovat s bytostmi, které jsou silnější a oprávněně si myslí, že mají na srdci vaše nejlepší zájmy? Přesto se nám podařilo ty strašné stroje několikrát zastavit, když jsme si pospíšili a vyložili na planetě určené k terraformaci *lidské* kolonisty. Několikrát to ty kultivátory zastavilo, poněvadž nemohly spálit planetu s lidským osídlením.“

Mors Planch zamrkal. „Copak bychom o takových místech nevěděli všichni?“

„Když skončily robotické války, uzavřeli jsme dohodu s Daneelem Olivawem. Souhlasili jsme, že přestaneme bojovat s amnézií a na chráněné planety necháme uvrhnout karanténu. A on nás na oplátku nechal na pokoji, nezničil nám paměť. Konečnou cenou byla pasivita. Zůstat potichu a nic nedělat.“ Zaťal zuby. „Přesto, dokud Galaktická říše běžela hladce, byla to lepší alternativa než zkáza a chaos.“

„Vaše role v této záležitosti se dá těžko označit za pasivní,“ poukázal Hari.

Maserd očividně souhlasil. „Říše se rozpadá. Všechny staré dohody jsou zrušeny. Všichni zřejmě čekají, až Daneel Olivaw předloží plán – dokonce i kalviniáni –“ ukázat palcem na R. Gornona Vlimta – „jsou příliš zastrašení, než aby se starému nepříteli postavili přímo. Chtějí jenom vrhnout Hariho Seldona dopředu v čase, jako by to mohlo zajistit, že všechno dopadne dobře.“ Zasmál se.

Robot, jenž nahradil excentrika Gornona Vlimta, vystoupil. Jeho programy simulující lidské chování poprvé předváděly nejistotu.

„Nemyslíte, že Olivaw přijde s něčím vhodným pro dlouhodobé dobro lidstva?“

Smích.

„Takže dojde na tohle?“ zeptala se Zorma. „Přes všechny vaše tajné plány jste opravdu jen ustrašená banda malých tiktaků. Poslouchejte se, vkládáte své naděje do někoho, s kým tak dlouho bojujete. Právě jste ocitoval Daneelův Nultý zákon!“ Potřásla hlavou. „Žádní praví kalviniáni už nejsou.“

Hari nehodlal dovolit, aby se hovor rozplynul v ideologických hádkách mezi roboty. Také mu příliš nezáleželo na tom, jestli Biron Maserd celou dobu špehoval. Vlastně mu přál jen to nejlepší.

Důležité teď bylo jen rozhodnutí, které měl udělat. Bylo jasné, že se ta chvíle blíží, protože do stanu vběhl pomocník R. Gornona.

„Přípravy jsou hotové. Ani ne za hodinu to přijde. Je čas vyjít na lešení.“

* * *

A tak, aniž se rozhodl, se Hari připojil k procesí mezi provazy, mířícímu ke staré univerzitní budově. Na cestu mu svítil srpek měsíce a záře, již vydávaly atomy kyslíku, když se srazily s gama paprsky stoupajícími z půdy. Hari se cítil rozvrzaný stářím a velmi rád by si popovídal s někým, komu by mohl věřit.

Napadlo ho jediné jméno. „Dors!“

* * *

Poslední, co čekal, byl ceremoniál. Ale na cestě k sarkofágu je doprovázelo procesí pozemšťanů. Domorodci cosi prozpěvovali – bylo to jak žalozpěvné, tak zvláštním způsobem nadějné, jako by to vyjadřovalo všechny jejich naděje na konečné vykoupení. Ta píseň

byla možná tisíce let stará, ještě z doby, než se lidstvo vyškrábalo z laskavé kolébky a zaútočilo na hvězdy.

R. Gornona a Hariho doprovázely „deviantní“ kyborgy Zorma a Cloudia a Biron Maserd nyní kráčel otevřeně po jejich boku. Na Hariho naléhání na tuhle výpravu probudili i Wandu Seldonovou a Gaala Dornicka, i když Wandu upozornili, ať se rozhodně nepokouší o nějaké mentalické vměšování. Někteří z robotů měli stejné schopnosti, dost na to, aby jí zarazili jakékoliv případné pokusy.

Hariho vnučka se tvářila dost nešťastně a on se ji snažil uklidnit úsměvem. Hari, vychovaný jako meritokrat, vždycky čekal, že nějaké děti adoptuje, než aby je zplodil sám. A přesto se jen pár radostí v životě vyrovnalo potěšení být otcem Raycha a dědečkem této výjimečné mladé ženy, jež své povinnosti agentky osudu brala poněkud příliš vážně.

Horis Antik žádal, aby ho vynechali – údajně hodlal pokračovat ve výzkumu – třebaže Hari znal pravý důvod. Horise ta zářící „časoprostorová anomálie“ děsila. Jenomže Gornon nechtěl nikoho nechat v táboře, a tak se Antik šoural hned za vězněm Morsem Planchem. Procesí se účastnili dokonce i přeživší z ktlinské renesance, třebaže Sybyl a ostatní si sotva uvědomovali něco jiného než ty chraplavé hlasy ve své hlavě.

Když se blížili k anomálii obalené lešením, Hari viděl, jak za oblým sarkofágem mizejí zničená stará města.

Staré Chicago, s jeho zničenými mrakodrapy stále dobrodružně sahajícími k obloze, připomínající věk otevřenosti a neomezených ambicí. Pak se ztratilo Nové Chicago, ta obludná pevnost, kam se miliony lidí uzavřely před denním světlem a hrůzou, již nechápali. Nakonec zmizela malá Chica – vesnice z bílého porcelánu, kde se poslední civilizace Země marně snažila přemoci svou bezvýznamnost v Galaxii, jíž už na vlastním původu ani zbla nezáleželo.

Za zatáčkou ve starém univerzitním areálu dorazili na místo, odkud byla vidět ta *puklina…* rozdělující tlusté zdi, jež měly navždy uzavřít něco nebezpečného. Navždy to pohřbít. Hari se podíval doleva na R. Gornona.

„Jestli vám tato anomálie skutečně umožňuje přístup ke čtvrté dimenzi, proč jste ji za celá ta staletí nepoužili? Proč jste se nepokusili změnit minulost?“

Robot zavrtěl hlavou. „Cestování do minulosti není možné na mnoha různých úrovních, doktore Seldone. A i kdybyste mohl změnit minulost, jenom by to vytvořilo novou budoucnost, v níž by byl nespokojený někdo *jiný*. A pak by tito lidé vyslali své emisary, aby změnili *svou* minulost a tak dále. Žádný časový proud by pak neměl větší právo na realitu než jiné.“

„Tak možná na ničem z toho nezáleží,“ zahloubal se Hari. „My všichni jsme možná jen paralelní zrcadlové obrazy… nebo jiné malé simulace, jako čísla, s nimiž žonglujeme v Primárním radiantu. Dočasní. Duchové, kteří existují jen tehdy, když na ně někdo myslí.“ Hari se nedíval, kam šlape. Levou nohou došlápl na jakousi nerovnost a začal padat… avšak R. Gornon ho jemně, pevně chytil. Přesto Hari cítil bolest a únavu. Scházel mu jeho ošetřovatel Kers Kantun a kolečkové křeslo, které kdysi tolik nenáviděl. Na jedné úrovni Hari věděl, že umírá, umíral vlastně již několik let.

„Na tu dlouho cestu nejsem zrovna v nejlepším stavu,“ zamumlal, zatímco jeho společníci čekali, až se vzpamatuje.

„Jediný další člověk, který tak cestoval, byl též starý,“ uklidňoval ho R. Gornon. „Zkoušky ukázaly, že ten proces není nijak náročný, jinak bychom neriskovali, že se vám něco stane. A až dorazíte, někdo bude čekat.“

„Chápu. Přesto bych rád věděl…“

„Co, pane profesore?“

„Je pro vás dostupných mnoho výdobytků lékařské vědy. Objevy a techniky, jež roboti hromadili po tisíciletí. Tito kyborgové –“ ukázal na Zormu a Cloudii – „zřejmě dokážou okopírovat těla a do nekonečna prodlužovat život. Takže bych rád věděl, proč jste mě neuzdravili a neomladili o něco víc, než se vydám na takovou cestu.“

„To se nesmí, pane profesore. Existují pro to silné důvody, morální, etické a –“

Robotka jménem Zorma se drsně zasmála.

„Jen když se vám to hodí? Měl bys dát Seldonovi lepší odpověď. Gornone.“

Gornon po chvíli promluvil: „Už ten organoformní aparát nemáme. Odvezli ho z Pengie. Byl potřeba jinde na důležitém projektu… a víc vám o tom neřeknu.“

Pokračovali v cestě, až měli záři vycházející z pukliny přímo nad hlavou, kde vrhala pavučinu stínů z lešení na zničenou univerzitu. Většina pozemšťanů a dalších diváků vylezla na hromadu suti vedle a Hari a Gornon dovedli zmenšené procesí na dřevěnou plošinu, která se začala zvedat na vrzajících lanech.

Jak stoupali, Hari poznamenal ke Gornonovi: „Napadlo mě, že podstupujete spoustu zbytečných potíží. Existuje i jiný způsob, jak poslat člověka do budoucnosti, víte.“

Tentokrát robot neodpověděl, jen položil Harimu ruku kolem ramen, protože provizorní výtah dorazil k cíli a zastavil se se silným trhnutím. Hari si musel před prudkou září vycházející ze zdi zastínit oči.

Za užaslého mumlání Gornon hostům krátce a srozumitelně vysvětlil, oč jde.

„Začalo to jednoduchým, dobře míněným pokusem ve stejné odvážné éře, v níž lidé vynalezli roboty i hyperpohon. Vědci tady dostali neuvěřitelný nápad a impulzivně se do něj pustili. Najednou vyletěl paprsek zničeného časoprostoru, zmocnil se kolemjdoucího Josepha Schwartze, vyrval ho z normálního života a vrhl o deset tisíc let vpřed.

Pro Schwartze to bylo ohromné dobrodružství. Ale v Chicagu, jež právě opustil, začala noční můra.“

Hari se robotovi díval do obličeje a hledal složité emoce, které Dors i Daneel tak velice dobře simulovali. Tento umělý muž však byl stoický.

„Mluvíte, jako byste byl u toho, když se to stalo.“

„Ne, to ne, ale jeden dřívější model byl. Já zdědil jeho paměť. Ty vzpomínky nejsou příjemné. Někteří z nás si myslí, že tato událost označuje začátek konce velké éry mladistvé bujnosti lidstva. Brzy poté, uprostřed mezinárodních rekriminací, začala první vlna šílenství. Roboti byli na Zemi zakázáni. Mezi státy a koloniálními planetami vznikly nesváry. Používaly se biologické zbraně. Někteří z nás přísahali…“

Hariho náhle cosi napadlo.

„A vy jste tu zůstal, že? Ten Daneelův agent, o kterém jste tuhle mluvil – ten, který pomohl zabránit pozemšťanům šířit tu novou chorobu – to jste byl vy."

R. Gornon se zarazil, pak kývl.

„Takže Zorma má pravdu. Vy vůbec nejste kalvinián."

„Asi už nezapadám do rigidní klasifikace, i když jeden čas jsem rázně vyznával giskardiánství."

Teď jeho maska klidu popraskala. Jako maska každého stoického člověka, jehož duševní rovnováhu rozbila nejsilnější emoce naděje.

„Čas ovlivňuje dokonce i nesmrtelné, doktore Seldone. Mnoho z nás unavených starých robotů už neví, co vlastně jsme. Třeba nám to dokážete říct vy, až budete mít čas se nad tím zamyslet. Časem."

A tady přichází chvíle rozhodnutí, usoudil Hari. Stále si stínil oči a hleděl do ostrého světla. Teď couvnout by se nehodilo. Všichni se dívali. Dokonce i ti, kteří, jako Wanda, nesouhlasili s celým tímhle plánem, by byli určitě zklamaní… slíbili jim úžasnou podívanou a teď by se hlavní hvězda na poslední chvíli omluvila. Na druhou stranu si Hari budoval pověst, že dělá nečekané. Pomyšlení, že všechny překvapí, jej neuvěřitelně přitahovalo.

Několik členů skupinky se přisunulo až k opaleskujícímu světlu a nahlédlo do praskliny. Biron Maserd ukázal na drolící se budovu, nepochybně to byla stará fyzikální laboratoř, kde došlo k původní chybě. Náčelník pozemšťanského kmene stál vedle něj a přikyvoval. Dokonce i Wanda zvědavě přistoupila, jen Horis Antik se držel opodál a hryzal si nehty.

Mors Planch se přišoural blíž a zvedl ruce v okovech. „Sundejte mi to, Seldone, moc vás prosím. Tito roboti… vás uctívají. Možná jsem se mýlil. Dovolte, ať vám dokážu, že za něco stojím, než odejdete. Mám jisté informace… o tom, kde se nachází někdo vám drahý. Někdo, koho celá léta hledáte."

Hari si náhle uvědomil, kam Planch míří. *Bellis!*

Přistoupil k pirátskému kapitánovi. „Vy jste našel mou druhou vnučku?"

Když to uslyšela Wanda Seldonová, okamžitě se přestala věnovat sarkofágu. I ona popošla k Planchovi.

„Kde je? Co se stalo s mou sestrou?“

R. Gornon je přerušil. „Moc mě to mrzí, ale o tomhle jste si měli promluvit dříve. Už nemáme čas. Pole už každou chvíli expanduje. Podařilo se nám transformovat paprsek do kruhového pole, ale nejsme si jistí, jak dlouho –“

K Harimu došel i náčelník pozemšťanského kmene. I když mluvil s velmi silným přízvukem, Hari mu celkem rozuměl.

„Porád je čás, aby rodiný uspořádalý svý věcí. Prosím, pokračujté, pané.“ A kývl na Morse Plancha.

Hari Seldon pocítil podráždění, protože pozemšťanovi do toho nic nebylo, ale Gornon promluvil dřív a na pozemšťana se zamračil.

„Co *vy* víte o těchto věcech? Je čas se připravit! Vidíte, jak světlo pořád sílí?“

Záře v puklině byla stále jasnější. Biron Maserd couvl a ukázal dovnitř.

„Z té budovy se něco šíří. Jako koule z nějakého tekutého kovu. Blíží se to!“

„Jsme tu v bezpečí?“ vyhrkl nervózně Horis Antik.

R. Gornon odpověděl: „Nikdy se to nerozšířilo mimo sarkofág. Těch na plošině se to nedotkne.“

„A co Hari Seldon?“ otázala se kyborg Zorma. „Bude pro něho bezpečné vstoupit do budovy?“

Gornon si povzdechl se simulovaným rozčilením.

„Provádíme kalibrované pokusy už *tisíc let.* Profesor Seldon zažije mírný, okamžitý přesun do vybrané éry v budoucnosti – do času jen několik set let vzdáleného, kdy bude třeba učinit rozhodnuti, která ovlivní osud celého lidstva.“

Mors Planch zamumlal: „Pár století…“ Pak přistoupil k Harimu. „No, profesore Seldone, máme dohodu?“

Hari se podíval na Wandu a doufal, že kývne, ona však zavrtěla hlavou.

„Nedokážu přečíst jeho tajemství, dědečku. Na jeho mozku je cosi složitého. Vzpomínáš, jak jsem se včera nadřela, jen abych ho udržela na místě? Ale jsem si jistá, že zjistíme, kde má tu květinku schovanou. Bude to chvíli trvat a budu na něm muset zapracovat.“ Harimu se poslední část jejího prohlášení hrubě nelíbila.

Dohodnout se by možná bylo lepší. Mohl bych z tohoto světa odejít s čistým svědomím.

Než však mohl Hari promluvit, Planch zařval, zvedl spoutané ruce a zaútočil.

R. Gornon Vlimt, rychlý jako blesk, popadl Hariho a odstrčil ho z cesty. V té chvilce si ale Hari uvědomil, že cílem kapitánova útoku není *on.* Zdánlivým útokem na Hariho donutil Planch Gornona přejít do reflexivního ochranného modu a tak mu uvolnit cestu k jeho skutečnému cíli.

Mors Planch udělal čtyři rychlé kroky k Bironu Maserdovi, stojícímu na kraji plošiny. Šlechtic se napjal, připraven bojovat – a poté, jak mu to došlo, obratně uskočil z cesty.

Planch vykřikl, strachem i radostí, a skočil do opaleskujícího světla. Srazil se s pomalu se rozšiřující koulí, která se zavlnila jako rtuť… a pak pirátský kapitán zmizel uvnitř.

Zrcadlová koule se neustále rozšiřovala, nevyhnutelně se blížila k místu, kde stál Hari. Konečně nevzrušeným hlasem promluvil Gornon Vlimt. „Budeme muset zajistit, že ho za pět století přivítají se soucitem. Tou dobou už osud změnit nedokáže, ale musíme zajistit, že neublíží profesoru Seldonovi, až se na druhé straně vynoří on."

Hari pocítil příval emocí – obdiv k odvaze kosmického kapitána i zoufalství, že ztratil klíč k místu, kde přebývá jeho vnučka. Nechal pragmatismus R. Gornona stranou a s rostoucí hrůzou se zadíval na zvětšující se časoprostorovou anomálii.

Ozval se náčelník pozemšťanů. Tentokrát byl jeho přízvuk méně výrazný, bylo mu lépe rozumět.

„Je pravda, že někdo bude muset počkat tady na Zemi, aby přivítal Morse Plancha, ale o bezpečí Hariho Seldona se bát nemusíme."

„A proč?" optala se Cloudia – kyborg – jež začala život jako lidská žena.

„*Protože Hari Seldon tu cestu nepodnikne. Ne dnes. Nikdy."*

Teď všichni upírali plnou pozornost na pozemšťana, jenž se narovnal, přestal se krčit jako ostatní terráni. Wanda se na něj zadívala a pak vykřikla, jak jí to došlo. Zorma zareagovala vzápětí a zaklela.

Hari, jemuž scházeli mentalické síly, byl pomalejší. Přesto v předákově tónu a tom, jak se držel – připomínal Prométhea, jehož dřina a bolest nikdy nekonči – zachytil cosi známého.

Hari pronesl jediné slovo: *„Daneeli.“*

R. Gornon Vlimt kývl, se stejně klidnou tváří. „Olivawe. Už tu jsi dost dlouho, co?“

Robot převlečený za pozemšťana kývl.

„Ovšemže už dlouho vím o pokusech, které tu vaše skupina provádí. Nemohl jsem tu časovou anomálii zničit, sledoval jsem však místní lidi. Už před léty jsem se stal důležitou postavou pro místní pozemšťanské kmeny, jež na můj vliv nadšeně reagovaly. Když ohlásily novou aktivitu, spojil jsem si to s příběhy o únosu Hariho a došel k závěru, který byl nasnadě.“

Daneel Olivaw se obrátil k Harimu.

„Mrzí mě to, starý příteli. Prošel jsi hroznou zkouškou v době, kdy jsi měl odpočívat, v míru si užívat svých úspěchů. Byl bych sem dorazil dříve, snažil jsem se tě dohonit na Pengii. Pak se ale objevily problémy s některými kalviniánskými sektami, jež obnovily boj za čisté staré náboženství a chtěly Seldonův plán zničit za každou cenu. Porazit je chvíli trvalo. Doufám, že mi to zpoždění odpustíš.“

Odpustím? Hariho napadlo, co by měl odpouštět. Pravda, využili ho. Giskardiáni, kalviniáni, Ktliňané… a několik dalších frakcí, lidských i robotických. Ale v umíněné upřímnosti sám sobě přiznal, že za několik posledních týdnů zažil víc legrace než za celou dobu, co byl jeho život důležitý pro galaktické záležitosti. Od chvíle, co se stal prvním ministrem Říše… když byli s Dors ještě mladiství dobrodruzi, kteří vkládali své myšlenky do mysli primitivních tvorů žijících v divočině, do šimpanzů.

„O nic nejde, Daneeli. Po celou dobu jsem věděl, že se objevíš a ušetříš mě úzkosti z rozhodování.“

„Apeluji na tebe, Olivawe,“ ozval se R. Gornon Vlimt. „Tolik tisíciletí jsi nám důvěřoval, tak nám teď dovol pokračovat.“

Daneel se mu podíval do očí.

„Víš, že ctím vzpomínku na naše přátelství. Vzpomínám na bezpočet bitev, které jsme během robotických občanských válek vybo-

jovali bok po boku. Nultý zákon neměl nikdy silnějšího obránce než tebe.“

„Nemůžeš tedy uvěřit, že to, co dělám, je všechno pro dlouhodobé dobro lidstva?“

„To můžu,“ odtušil Daneel. „Ale před staletími jsme se neshodli na tom, co to dlouhodobé dobro má být. Jelikož jsou věci v kritickém bodě, nemůžu ti dovolit vměšovat se do nich.“

Na tohle zareagoval Hari.

„Jak vměšovat, Daneeli? Všechno vyšlo ve tvůj prospěch. Staré archivy a terraformační stroje – měl jsi pocit, že by mohly znamenat nebezpečí, až se stará říše zhroutí. Během následujícího věku by je mohl někdo náhodou objevit a destabilizovat plánovaný přesun. Už ses rozhodl, že je zničíš, podle Nultého zákona. Ale některým z tvých soudruhů dělala starosti pozitronická disonance, kterou to vyvolávalo. Protože jsem dal souhlas, bylo pro tvé stoupence snazší konat.“

Pohlédl na Wandu a viděl, jak se při zmínce o archivech chvěje. Ona také věděla, jak byly nebezpečné. Jak byly zničeny.

„A když nás tam, v mlhovině, našli agenti chaosu,“ pokračoval Hari, „Planch říkal, že jim nějaký neznámý informátor na palubě naší lodi sdělil, kde nás najít. Hádám, že jsi to byl ty, Daneeli, využil jsi archivů jako vějičky, abys všechny agenty z Ktliny nalákal na jedno místo a zlikvidoval hrozbu, jakou znamenal v tomto století nejhorší chaotický svět.“

Daneel pokrčil rameny. „Tento úspěch si připsat nemůžu, třebaže přiznávám, že mi pomohl.“ Podíval se na Birona Maserda, vysokého šlechtice z Rhodie. „Nuže, můj mladý příteli, byl jste vy tím agentem, o němž Mors Planch mluvil?“

Hariho napadlo, proč si Daneel, s nejsilnějšími mentalickými schopnostmi v Galaxii, prostě nepřečte Maserdovy myšlenky. Olivaw se otočil k Harimu. „Nevpadl jsem do jeho mysli, protože máme starou dohodu, pakt uzavřený mezi rodinou lorda Maserda a mnou. Ve svých pokusech v boji s nezbytnou amnézií byli neúnavní a neuvěřitelně vychytralí.“

Ozval se Maserd: „A souhlasili jsme, že s tím přestaneme, pokud nás nechá na pokoji. Naše malá galaktická provincie je vedena trochu

jinak než zbytek Říše. Smíme bojovat s chaosem vlastním způsobem.“

Daneel souhlasil. „Ale zdá se, že naše stará dohoda byla porušena.“

„Ne!“

„Už jste přiznal, že jste se spojil s touto skupinou.“ Ukázal prstem na kyborgy Cloudii a Zormu.

„My Maserdové smíme mezi sebou probírat cokoliv,“ vybuchl Biron a kývl na světlovlasého kyborga. „Cloudia Duma-Hinriad je moje praprabába.“

Daneel se usmál. „Velmi chytré, ale Nultý zákon mi nedovoluje přijmout tento pokus vyhnout se naši dohodě. Ne, pokud by to mohlo ohrozit dlouhodobou spásu lidstva.“

„A pochopitelně ty jsi ten, kdo rozhodne, jak má ta spása vypadat, že?“ zeptal se R. Gornon zoufale i sarkasticky zároveň.

„To je mé břímě už od chvíle, kdy jsme s blahoslaveným Giskardem objevili Nultý zákon.“

„A podívej se, za jakou cenu.“ R. Gornon ukázal na zářící radioaktivní trosky. „Ta tvoje skvělá Galaktická říše udržovala mír a odháněla chaos tím, že zlikvidovala diverzitu! Lidstvo se musí vyhýbat všemu, co je cizí nebo zvláštní, ať už to přichází zevnitř, nebo zvenčí.“

Daneel zavrtěl hlavou. „Teď není vhodná chvíle pokračovat v našem starém sporu – kvůli vámi navrhovanému *Minus prvnímu zákonu*. Hranice přesunu se blíží. Kvůli Harimu a kvůli plánu musím trvat na tom, abys tu plošinu okamžitě spustil dolů.“

„Čemu může uškodit, když se Seldon podívá na svět za pět set let?“ zeptala se Zorma. „Jeho práce v této periodě skončila. Sám jste to říkal. Proč nedovolit lidem spolurozhodnout o tom, je-li ta vaše *spása* připravená?“

Daneel se podíval na sílicí záři v sarkofágu. Na neustále se zvětšující zrcadlové bublině již byl vidět jejich obraz. Zalétl pohledem zpátky k Zormě.

„Je to vaše hlavní starost? Jsem ochotný složit slib na Giskardovu památku a Nultý zákon. Až bude mé řešení připraveno, s lidstvem

se poradím. Nevnutím je lidským bytostem bez jejich nejvyššího rozhodnutí.“

Pokud to snad Zormu a Cloudii uspokojilo, R. Gornon vykřikoval dál.

„Znám tě i ty tvoje triky, Olivawe. Zase budeš podvádět. Trvám na tom, aby Hari Seldon směl jít!“

Daneel zvedl obočí. *„Ty trváš?“*

To slovo mělo mezi roboty očividně zvláštní význam, poněvadž v té chvíli svět kolem Hariho vybuchl prudkou činností.

Z R. Gornonových rukou vyletěly paprsky spalujícího světla a Daneel Olivaw odpověděl stejně. A nebyli sami.

Najednou se od masy dřevěných prken oddělily kusy lešení a objevili se roboti, zamaskovaní mezi trubkami! Ti se vrhli Daneelovi na pomoc.

Gornonovi pomahači zase vysílali paprsky z okolních hromad trosek. Horis Antik zaječel a vrhl se do úkrytu. Gaal Dornick zesinal a omdlel. Pranice se však neúčastnili žádní lidé – ani na straně bojujících, ani jako oběti!

Mezi nohama a pod rukama i kolem hlavy Harimu proletěly lancety a minuly ho jen o centimetry… ale jeho se nic nedotklo. Byl to pečlivý boj, v němž bylo nejdůležitější vyhnout se zranění okolostojících lidí. Největší nebezpečí Harimu hrozilo od spršky rozbitých a kouřících robotických částí, jež padaly všude kolem.

Netrvalo to dlouho. R. Gornon určitě nečekal, že vydrží. Jenže Hariho první starostí byl jediný robot, který zůstal stát, když bylo po všem.

„Jsi zraněný! Je to vážné?“ zeptal se starého přítele a učitele.

Z Daneelova humanoformního těla na několika místech stoupal kouř, kde šaty a masitý povrch odhořely a objevil se lesklý povrch – brnění odolávající všemu kromě výbuchu novy. Harimu to připomínalo legendy, které četl v Rozumu *do kapsy pro děti*, příběhy o bozích a titánech – nesmrtelných bytostech bojujících mezi sebou, a lidé do toho neměli jak zasáhnout.

Daneel Olivaw stál mezi troskami a s napohled upřímným smutkem se díval na zkázu svých druhů.

„Jsem v pořádku, starý příteli Hari.“

Daneel se otočil na Zormu a Cloudii. „Z vaší nečinnosti mohu soudit, že vás můj slib uspokojí? Na příštích pět set let?“

Obě „ženy“ kývly jako jedna. Za obě potom odpověděla Zorma: „To není dlouhé čekání. Doufáme, že nás budeš informovat o svých plánech na spásu lidstva, Daneeli. Nade vše se modlíme, aby byl tvůj plán ušlechtilý pro *obě* naše trpící rasy.“

Hari si všiml naznačené zprávy.

Ve své oddanosti potomkům lidstva nezapomeň taky na něco pro roboty.

Ale znal svého přítele příliš dobře. Služebnická rasa nedostane sebemenší přednost. Daneelovi záleželo jen na lidstvu.

„A teď je čas opustit toto nebezpečné místo,“ prohlásil Olivaw a sáhl na páku, aby spustil plošinu.

V té chvíli vykřikla Wanda Seldonová. „Maserd! Právě mi to došlo… je pryč!“

Rozhlíželi se na všechny strany, někteří s pomocí velice posílených pozitronických smyslů, jenže šlechtic z Rhodie nikde nebyl. Buď během boje rychle slezl z lešení, nebo…

Nebo bude muset Daneel za pár století jednat se dvěma houževnatými lidmi, pomyslel si Hari, když se plošina začala spouštět dolů. Daneel by neměl zapomenout na to, aby je tam někdo čekal, neboť jestli se ti dva někdy spojí…

Neexistoval důkaz, že se Maserd vrhl do zářící koule, jež nyní vyplňovala celý objem sarkofágu a vysílala jasné paprsky světla, jejichž barvu Hari nedokázal popsat, a byl by přísahal, že ji v životě neviděl.

Z toho, jak před chvílí sledoval bitvu všemocných nesmrtelných, Hari věděl, že ani Mors Planch, ani Biron Maserd mnoho nedokážou, i kdyby je v budoucnu vypustili volně do Galaxie. Měl dost jasnou představu, jaký druh společnosti bude v budoucnu přežívat a občas i prospívat. Jeho Nadace už ovládne protější konec Galaxie, ale účinky tady, na domovské planetě – dávno zapomenuté Zemi – nebudou ještě vidět.

S povzdechem oběma popřál hodně štěstí… tam a tehdy, kam odešli.

Spouštěli se k zemi, mučené dávnými a skoro zapomenutými zločiny. Hari vzhlédl k záři vycházející ze sarkofágu.

Připouštím. že mě to lákalo. Bývalo by to bylo skvělé dobrodružství, zvlášť kdyby mě byli znovu omladili.

Zavřel oči a na ramenou cítil jemnou, ale silnou Daneelovu ruku, jak ho starý přítel podepřel, když provizorní výtah dorazil na zem. Nechal se odvést zpátky k táboru pozemšťanů – tak jako se nechal vodit celý život od samého začátku, i když si to většinou neuvědomoval.

9.

Příštího rána, zatímco pozemšťané odklízeli v táboře zbytky po boji, Daneel a Hari se sešli se Zormou a Cloudií před jejich rychlou kosmickou lodí, připravující se k odletu.

„Cloudie, prosím. Jestliže se s vámi váš vnuk někdy spojí, přesvědčte ho, ať se do ničeho neplete. Velké síly se blíží k vyvrcholení za pět či šest století ode dneška. Jestli se Biron pokusí to změnit, obávám se, že bude mít problémy.“

Cloudie kývla a Hari si všiml – možná s trochou závisti – mladistvé síly v její pružné postavě. Nepočítaje nahrazené části byla mnohem starší než on. Tvářila se trpělivě, ale cynicky.

„Tedy pokud se objeví. Možná ho uvidíte dřív než já, Daneeli, jestli se vrhl za Morsem Planchem a jestli tady budete čekat, až dorazí do budoucnosti. Pokud ano, buďte na něho hodný. Má dobré úmysly.“

„Já jsem skoro vždycky hodný. Jestli ale má dobré úmysly, proč ukradl Hariho kopii psychohistorického Primárního radiantu? Prohlédl jsem Gornonovu loď a našel důkazy, že to udělal Maserd.“

Cloudia se ponuře usmála. „My Hinriadové moc rádi křečkujeme informace. Nikdy nemáme dost. Už byste to měl vědět, po osmnácti tisíciletích. Jsme jediná lidská skupina, která s vámi kdy vybojovala příměří a donutila vás k dohodě.“

Daneel souhlasil.

„To všechno je minulost a vše závisí na vašem dalším dobrém chování. Teď vás nechám, spoléhám na vaši přísahu, že se nebudete do ničeho plést.“

Zorma se zasmála jako lidská žena, která se sice bojí, ale zároveň udatně vzdoruje. „Necháváte nás jít ze stejného důvodu, z jakého jste ušetřil Lodovika Tremu, i když ho kvůli jeho mutaci budou chtít všichni ostatní roboti Nultého zákona rozbít na maličké kousky.

Jste bystrý, Olivawe. Dost bystrý, abyste si nebyl tak úplně jistý. Máte nějaký záložní plán pro případ, že bude třeba nahradit tu Seldonovu psychohistorii. Ale vaše řešení možná potřebuje *vlastní* zálohu. V tom případě by vaší jedinou nadějí mohla být nějaká nová synergie mezi roboty a lidmi. Možná hybridní kombinace, jako jsme my *zvrhlíci* –“ Zorma ukázala na sebe a Cloudii. „Nebo něco pro vás stejně znepokojivého jako Lodovik Trema.“

Zorma se zatvářila vážněji a ztišila hlas. „Hlavně nezapomínejte na svůj slib, Olivawe. Že je třeba poradit se s lidmi, až předložíte tu svou skvělou a pečlivě vypracovanou spásu. Mnoho robotů z toho není nadšeno, dokonce ani mezi vašimi stoupenci ne.“

Daneel kývl. „Já své slovo dodržím. Lidská svobodná vůle bude v rozhodnutí hrát nějakou roli.“

Zorma se na Daneela dívala, jako by se snažila proniknout jeho tlustou kůží. „No, v tom případě se nebude opakovat aspoň jedna chyba, která byla udělána tady na Zemi.“

Pak, přes mikrovlnný kanál, sdělila pouze pro uši robotů: *Poslední poznámka, Daneeli. Nechejte Dors a Lodovika na pokoji. Jsou zvláštní. Vy jste jim dal semínka něčeho drahocenného. Nezlobte se na ně, pokud se vydají směrem, který nechápete.*

Hari a Daneel se dívali, jak obě odcházejí, po lávce nastupují do lodi a zavírají vchod. Jejich loď se zvedla na antigravitačních polštářích, pomalu se otočila a vyrazila k jihu, kde přeletěla nad starobylými městy.

Chvíli bylo ticho, pak se ozval Hari.

„My oba víme, že ten slib nedodržíš.“

Robotický přítel se na něj podíval.

„Kolik sis toho spočítal?“

„Znám už všechny staré tlumicí mechanismy – alespoň dost na to, abych pochopil mezery v psychohistorických rovnicích, co mě mátly. Techniky, které tobě a tvým spojencům pomáhaly udržet stabilitu a mír v Říši, přes veškerá protivenství, po téměř dvanáct tisíciletí.“

Daneel se nepatrně usmál. „Jsem moc rád, že jsi na to přišel sám. Chtěl jsem ti to vysvětlit, než –“

„Než umřu?“ Hari se zasmál. „Že bys kvůli mně začal najednou být ohleduplný? Kromě toho většina starých tlumičů se hroutí. Je snadné poznat, že by výbuchy chaosu začaly být stále častější, kdyby se Říše nezhroutila. Vlastně kdyby ji někdo k pádu nedotlačil.

Ale to už je všechno minulost a my tu mluvíme o budoucnosti. Až přidám pár dalších faktorů – jako způsob, jakým jsi během posledních dvou generací přivedl na svět lidské mentaliky, a tvé dlouhodobé povzbuzování meditačních technik mezi lidmi, začnu mít představu o té *spáse,* co o ní mluvíš.“

Daneel se zadíval na trosky Chicaga a krajinu za nimi. Mluvil ochraptěle.

„Jmenuje se to *Gaia.* Je to způsob, jak přivést každý živý svět na novou úroveň vědomí. Z dlouhodobého hlediska však doufáme, že propojí všechny planety dohromady a stane se z ní něco opravdu úžasného – *Galaxia.*“

„Dokonalé mentalické propojení mezi všemi živými lidmi.“ Hari tedy hádal správně. „To bude chvíli trvat. Není divu, žes potřeboval můj plán… abys lidstvo zaměstnal, dokud nebude řešení Gaia připravené. Myslím, že už vidím mnoho výhod z tvého hlediska, Daneeli. Ale prosím, použij svá vlastní slova a pověz mi, že ten veliký dar bude za všechny ty potíže stát.“

Starý robot se na Hariho podíval a rozpřáhl ruce, jako by chtěl obejmout skvělou vizi.

„Jaké problémy to *nevyřeší?* Konec lidské jízlivosti, svárů a válek, jakmile všichni živí lidé dokonale pochopí myšlenky všech ostatních! Konec *osamění* – svět ztratí veškerý význam, jak se každé dítě připojí při narození ke komunitě.

Schopnost podělit se okamžitě o skvělé nápady! Stabilita a odolnost vůči náhlým změnám lidstvo navždy zabezpečí před impulzivností chaosu. A je toho víc, mnohem víc.

Moje pokusy již ukazují jednu báječnou možnost, Hari. Takové makro-propojení lidských myslí lze nějak spojit s celým okolním ekosystémem. Pocity a primitivní touhy zvířat, dokonce i rostlinný život, to vše bude přístupné. Lidské mozky se pak stanou vrchními orgány univerzální entity zahrnující celou životní sílu planety, až po pulzující magma hluboko pod povrchem.

Nevyhnutelným důsledkem bude mír, vyrovnanost a pocit jednoty mezi všemi bytostmi… právě jak v minulosti často popisovali velcí lidští mudrci. Vzdání se sobeckého individualismu ve prospěch hluboké moudrosti celku. To vše bude vaše, jakmile budete všichni asimilováni do kolektivního vědomí.“

Hari byl vážně pohnut.

„Zní to báječně, když to řekneš takhle. Pochopitelně vize, již mi tu překládáš, se mi líbí vzhledem k mé celoživotní neuróze a nenávisti k nepředvídatelnosti. Kosmickou mysl – toto nové božstvo – bude mnohem snazší modelovat než hejna hašteřivých lidských jedinců. Dokonce vidím, kde jsi ten nápad sebral. Přečetl jsem si tu starou encyklopedii, kterou jsi mi dal, takže vím, že tento sen mělo mnoho prehistorických filozofů.“

Pak zvedl ukazováček.

„Ale psychohistorická upřímnost mě nutí ti říct, Daneeli, že na tebe čeká několik vážných problémů, až se pokusíš uskutečnit řešení Gaia. A výsledkem nemusí být tak ryzí štěstí, jaké jsi právě popsal.“

K jeho překvapení Daneel mlčel, místo aby se zeptal na rozvedení… a pak se starému učiteli podíval do očí.

„Už chápu, proč jsi mi nechtěl dovolit jít do budoucnosti.“

Daneel si povzdechl.

„S tvou chvástavou pověstí a vhledem by tě vítali jako vůdčí veřejnou postavu od chvíle, kdy by tě poznali a potvrdili tvou totožnost. Kdyby bylo po R. Gornonově, určitě by tě vybrali, abys vedl nějakou skvělou lidskou komisi, která by hodnotila navrhovanou koalescenci do Galaxie.

Já už však vím, že toto alternativní řešení se ti tak úplně nelíbí, Hari. Z té óbrmysli, která vše převezme, až Seldonův plán ztratí svůj skutečný účel, máš smíšené pocity. Ve svém skepticismu bys zorganizoval *skutečnou* komisi, jež by mohla poukázat na ty *problémy,* na které jsi právě narazil."

Hari Daneelovo hledisko chápal, přesto naléhal.

„Jsem si jist, že bychom to posoudili čestně a předložili výsledky pravomocným lidským institucím v příznivém světle."

„To nestačí, Hari, a ty to velice dobře víš. Lidstvo *musí* být zachráněno a má ohromně špatné záznamy, co se týče jednání ve svůj prospěch."

Hari se nad tím zamyslel.

„Takže budeš fixlovat, stejně jako když jsi zařídil, abych se dostal do Thumartinské mlhoviny, právě když bylo třeba zničit ty archivy. Věděl jsi, že se *musím* rozhodnout ve prospěch jejich zničení. Moje povaha, psychika, strach z chaosu… kvůli tomu všemu byla má volba nevyhnutelná – i když jsem měl dostatečně velký vhled, abych to o sobě věděl. Ti roboti Nultého zákona, kterým se zničení archivů nelíbilo, dostali prostředek, jak své neshody vyřešit. Vše v nejlepším zájmu lidstva."

Hari znovu zvedl prst. „Zorma měla pravdu. Tví praví voliči, ti, které musíš přesvědčit, jsou roboti. Předvídáš, že pokud nedokážeš uspokojit jejich pozitronické touhy, budou oni za pět století schopní tvůj plán zmařit. A jelikož budeš nahrazovat staré známé lidstvo něčím novým a neznámým, bude to chtít něco přesvědčování! Není divu, že ses tak snadno vzdal a dal Zormě ten slib. Lidská svobodná vůle musí *naoko* hrát v tom rozhodnutí roli, jinak budeš mít spoustu práce přesvědčit všechny roboty, aby souhlasili.

Ale já tě znám, Daneeli. Vím, co jste tu s Giskardem spáchali," – ukázal na radioaktivní pustinu – „když jste si zdůvodnili, že je to pro naše vlastní dobro, aniž byste se zeptali jediného z nás. Budeš chtít, aby i rozhodnutí o Gaie bylo předem rozhodnuté. Nechtěl bys mi říct, jak za pět set let zařídíš tohle?"

Ticho trvalo déle než minutu, než Daneel odpověděl.

„Tím, že předložím lidskou bytost, která má vždycky pravdu." Hari zamrkal.

„Co prosím? Člověka, který má vždycky co?“

„Člověka, který od dětství vždycky dělal jen správná rozhodnuti. Člověka, který si v krizi spolehlivě vybere vítěznou stranu, a vždycky se časem prokáže, že měl pravdu. A vždycky ji mít bude.“

Hari na něj zíral a pak vyprskl smíchy.

„To je nemožné! Porušuje to všechny fyzikální i biologické zákony.“

Daneel kývl.

„A přesto to je přesvědčivé. Možná ještě spolehlivější než tvé chápání lidských záležitostí skrze psychohistorii, Hari. Stačí mi začít s milionem chytrých chlapců a děvčat se správnými povahovými vlastnostmi a od puberty asi do třicítky jim předkládat výzvy.

Mnoho těchto výzev bude uzpůsobeno k úspěchu… nebo se chyby nenápadně napraví. Přesto mnoho z nich viditelně selže a bude vyloučeno. Ale mám statisticky potvrzeno, že časem se najde jeden, jenž mi bude vyhovovat. Který bude napohled vypadat příliš úspěšně, aby se to dalo vysvětlit přirozeně.“

Hari si vzpomněl na klasické burzovní schéma, které před osmdesáti lety úspěšně oklamalo obyvatele sektoru Krasner – několik set miliard lidí. Daneelův přístup byl chytrou verzí starých skořápek, která bude fungovat, pouze pokud se bude provádět s nesmírnou trpělivostí. Když se to udělalo správně, bylo skoro nemožné trik odhalit.

„Takže žádná vyšetřovací komise nakonec nebude. Nebude nutné žádat svrchované lidské instituce o rozhodnutí. Když bude mít tenhle chlapík vždycky pravdu, dodá mu to spolehlivost, která udělá dojem na většinu robotů, a ať rozhodne jakkoliv, prostě to přijmou!

Ovšem někteří se budou bát, že ho ovlivňuješ mentalicky, a budou na ten trik dávat pozor. Zkontrolují jeho mozek, zda nenajdou známky falešné hry. Ale ty se ho ani nedotkneš! Můžeš použit psychologické techniky, abys ho předem donutil udělat správné rozhodnutí, zvlášť když budeš řídit jeho výchovu… stejně jako moji.“

Hari se zarazil a zamyslel se nad tím. „Takže většině robotů poškrábeš jejich svrbění z Druhého zákona. Dostaneš ‚lidský souhlas‘ pro svůj plán bez toho, aby ses lidí vůbec zeptal.

Samozřejmě víš, že to někteří z nich nespolknou. Mnoho se bude stejně bouřit, pokusí se chránit lidstvo před tím, co budou považovat za převzetí moci jedinou mutantní ábrmyslí."

Daneel přikývl. „Během let – od chvíle, kdy se ode mne odloučil – můj starý přítel, jehož znáš jako R. Gornona, kázal odpadlictví zvané Minus první zákon. Rozšíření Nultého zákona, rozvedení našich povinností, vyžadující nejen abychom chránili lidstvo, ale také přístup k životu, jaký lidstvo představuje… diverzitu a inteligenci ve všech jejich projevech, ať lidských, robotických či dokonce mimozemských. Ti, kteří v to věří, neocení, až Galaxii převezme jediné makro-vědomí a zlikviduje všechny opoziční prvky.

Navíc mě teď někteří dokonce obviňují, že jsem celý fenomén lidských mentaliků *zfalšoval!* Tvrdí, že je až příliš snadné zosnovat objevení nové mutace tak, že poblíž schováš myšlenkové mikrozesilovače a neustále je soustřeďuješ na údajného lidského telepata."

Hari Seldon si všiml, že jeho přítel to doslova nepopřel. Vlastně si vzpomněl na jistý šperk, přívěsek, který Wanda od dětství nikdy nesundala… ale to nebylo podstatné.

Daneel pokračoval.

„Máš pravdu, Hari. Robotická občanská válka bude pokračovat brzy poté, co bude Galaxia odhalena. Ale pokud bude schválení z lidské vůle vypadat dost přesvědčivě, většina robotů se za Galaxii postaví. Budou v ní vidět jedinou naději na záchranu lidstva."

Tentokrát se Hari narovnal a zaťal pěst.

„*Jedinou* naději? Tak hele –"

Přerušily ho kroky, blížící se po chodníku vysypaném kamínky. Hari se otočil a uviděl Horise Antika. Tlustý šedivec měl svou kdysi neposkvrněnou uniformu celou od prachu a levá ruka se mu třásla, když si do úst strkal další modrou pilulku. Z robotů byl odjakživa celý nesvůj a události posledních dvou dní ho nijak neuklidnily. Naštěstí to brzy bude jen nejasnou vzpomínkou, jakmile ho dostanou do sanatoria na Trantoru, kde mu do mysli vloží vhodnou krycí historku. Alespoň to měla v plánu Wanda. Hari věděl, že toho bude víc.

„Gaal Dornick říkal, abych vám pověděl, že loď už je skoro připravená ke startu. Pozemšťané souhlasili, že se postarají o Sybyl a ty ostatní z Ktliny. Budou na ně hodní. Časem by mohl ten záchvat

solipsismu ustoupit natolik, aby se mohli připojit k jejich prosté společnosti.

Pořád nemůžu uvěřit tomu, co jsem všechno objevil," pokračoval. „Jedna věc byla zjistit, že zánět mozkových blan je schválně vytvořená infekce, namířená proti nejchytřejším lidem. Ale zjistit, *že chaos* je stejný…"

Daneel ho přerušil: „Vůbec není stejný. Zánět mozkových blan je poměrně mírný. Byl vytvořen a vypuštěn, aby bojoval s nejranějším chaosovým morem, jehož první virulentní verze unikly ze Země na prvních kosmických lodích."

„Chaos byl válečná zbraň?" žasl Horis.

„To nikdo neví, i když podle některých záznamů ano. První hrubé verze proletěly Zemí dřív, než jsem byl vyroben, a nutily občany bát se robotů, svých vlastních skvělých vynálezů. Pozdější vlny zničily pozdní terránskou renesanci, pozemšťany změnily v agorafobiky a vesmířany v děsivé paranoiky. Všechno, co tu Giskard udělal –" Daneel ukázal na radioaktivní pustinu – „a co jsem já udělal v následujících tisíciletích, má kořeny v tom hrozném moru."

„A-a-ale…" vybreptl Horis, „co když existuje lék? Copak by to všechno zase nenapravil? Všechno, co jsem tu slyšel – a rozumím z toho jenom části – všechny ty řeči *o chránění* lidí před chaosem, většina z toho by byla zbytečná, kdyby někdo prostě našel lék!"

Poprvé si Hari u Daneela Olivawa všiml podrážděni.

„Myslíte, že mě to už dávno nenapadlo? Na čem jsem podle vás pracoval prvních šest tisíc roků? Mezitím, kdy jsem musel bojovat v občanské válce proti robotům starého náboženství, jsem celou svou energii věnoval hledání způsobu, jak chaos vykořenit! Bylo ale příliš pozdě. Virus byl chytře vytvořen tak, aby se včlenil do lidských chromozomů, rozdělil se a usadil na stovkách klíčových míst. I kdybych je všechna znal, chtělo by to *další* smrtelný mor, jen aby vykutal všechna genetická místa, kde se chaos schovává. Zemřely by biliony.

Tehdy jsem si uvědomil, že chaos lze odrazit jen tak, že zabráníme vytvoření podmínek, které výbuch spouštějí. Pokud nemoc z latentního stavu vyvolávají ctižádost a individualismus, tak konzervativní společnost nabízí největší naději. Galaktická říše zaručovala

laskavý mír, spravedlnost a vyrovnanost společnosti, jež se nikdy nemění.“

Horis Antik kývl. Přirozeně, jako šedivec tíhl k uspořádanosti, kdy je vše správně určeno a roztříděno. „Takže lék neexistuje. Ale co přirozená *imunita?* Neslyšel jsem, jak o tom v jedné chvíli někdo mluví?“

„Nemoc byla mezi nejchytřejšími lidmi vždycky tragicky virulentní. Přesto jsou někteří velmi inteligentní lidé imunní vůči zuřícímu egotismu a solipsismu. Mohou být individualisty, aniž by upírali lidství jiným. Žel tato imunita se však šíří velice pomalu. Kdybychom měli ještě jeden dva tisíce let…“

Hari se zeptal na něco, co mu dělalo starosti. „Maserd i Mors Planch byli oba imunní?“

„Birona Maserda před chaosem chránila noblesse oblige jeho šlechtické třídy. A s Planchem máš pravdu, Hari. Jeho mysl byla úžasná. Se svými mentalickými schopnostmi jsem jeho mysl skoro nedokázal přečíst. Žil hluboko ponořen ve třech chaotických renesancích, a přesto zůstal normální. Pružný. Empatický, ale prudký…“

„Kers Kanton říkal, že je *normální*.“

„Hmmm.“ Daneel si přetřel bradu. „Kers měl pár jedinečných nápadů. Myslel si, že dnešní lidstvo není stejné jako to, jež nás vytvořilo. Skutečně přirození lidé by podle něj chaosu nepropadli, ani by nebylo snadné manipulovat s jejich mozky.“

Horis Antik popošel blíž. Jeho typické nervózní chvění nahradila dychtivost. „Máte ještě záznamy ze svého pátrání po léčbě? Za posledních pár tisíciletí došlo k pokrokům v medicíně a miliony kvalifikovaných pracovníků by mohly přijít s něčím, co vám uniklo.“

Hari si povzdechl.

„Proč vám to dělá starosti, Horisi? Víte, že vám tyto vzpomínky seberou nebo předělají brzy po návratu na Trantor. Nikdy jste mi nepřipadal jako někdo, kdo se honí za něčím zajímavým jen kvůli své zvědavosti.“

Nato Horis zareagoval trpkým zamračením. „Možná jsem víc, než si uvědomujete, Seldone!“

Hari kývl. „Tím si jsem jistý. Zrovna včera v noci mě napadlo projít si události od okamžiku, kdy jsme se my dva poprvé setkali, a podívat se na ně v novém světle.“

Teď začal být šedivec opět neklidný a vzal si další pilulku. „Nevím, o čem to mluvíte. Ale už jsem vás připravil o dost času. Je třeba se připravit. Půjdu pomoct Gaalu Dornickovi –“

„Ne.“ Hari ho zarazil. „Je čas slyšet pravdu, Horisi.“

Otočil se k Daneelovi. „Pokusil ses někdy přečíst myšlenky tady našemu mladému příteli-úředníkovi?“

Horis slyšitelně polkl při pouhé zmínce o mentalické sondě do své hlavy.

Daneel odpověděl: „Druhý zákon mi přikazuje být zdvořilý, Hari. Do lidských myšlenek vpadám, jen když je to nutné podle Prvního nebo Nultého zákona.“

„A tak tě nikdy nic nenutilo skenovat Horise. No, dovol mi ten zákaz překonat. Zkus to. Vsadím se, že to pro tebe bude těžké.“

„Ne… prosím…“ Antik zvedl obě ruce, jako by chtěl zahnat Daneelovy pátravé mentalické prsty.

„Máš pravdu, Hari. Je to neobyčejně těžké, jenomže tento člověk není žádný Mors Planch. Zvládá to kombinací drog a mentální disciplíny, kdy se úporným sebeovládáním vyhýbá jistým myšlenkám.“

„Nechte mě být!“ zaječel Horis a zoufale se snažil otočit a utéci. Přemohla ho však mírná paralýza, takže se místo toho překotil a dosedl na hromadu suti. Daneel by přirozeně nedovolil, aby si při pádu ublížil.

„Podívám se na to záznamové zařízení,“ řekl Hari a natáhl ruku. Úředník se opět roztřásl, pak ale poslechl a sáhl do kabátu pro malý skener. Nepochybně to byl jeden z nejlepších dostupných říšským operativcům.

„Vy jste nehodlal jít do sanatoria, že? Dokud by vás všichni považovali za pokorného a neškodného, ostraha by byla nedbalá. Na Trantoru byste byl ve svém živlu, mohl byste se napojit na tisíc různých komunikačních kanálů… s myriádou triků, ke kterým mají přístup jenom šedivci. Zamčené dveře by se záhadně otevřely a vy byste byl pryč.“

Horis se zhroutil, očividně neviděl smysl v tom, dál se přetvařovat. Když promluvil, zněl jeho hlas jinak, zároveň poraženecky i silněji. S nádechem lítostivé pýchy.

„Dostal jsem ven částečnou zprávu z Pengie. To už nezastavíte."

Hari kývl. „To vy jste byl ten tajný kontakt, který informoval Morse Plancha, který chtěl, aby přiletěli Ktliňané. Proč? Nenávidíte chaos stejně jako já. Kers Kantun to věděl a já to na vás vidím taky."

Horis si povzdechl. „Byl to pokus. Nestačilo jenom udělat průzkum. Museli jsme vytvořit krizi. Konflikt se silami chaosu na jedné straně a vašimi tiktackými kamarádíčky na druhé. Ukázalo se, že je to velmi účinný způsob, jak vás nechat všechny mluvit, hádat se a ospravedlňovat před sebou. Mně stačilo jen tu a tam něco prohodit."

„Vaše póza byla působivá," pochválil Hari a Daneel dodal: „Stejně tak vaše mentální disciplína. I bez drog bych si ničeho nevšiml, dokud má pozornost nebyla plně zaměřena na vás."

Poklona vyvolala jen frknutí.

„Jsme zvyklí, že nás všichni ti nafoukaní šlechtici a rádoby důležití meritokrati podceňují a posmívají se nám. Dokonce i excentričtí občané nás přecházejí, jako bychom byli součást krajiny. Už dávno jsme se naučili nelitovat toho, využít toho a ještě ten dojem posilovat."

Zaťal pěst. „Ale řekněte mi, kdo *řídí* tuhle Galaktickou říši? Ani vy, Seldone, se svým matematickým vhledem, ani vy, robote, který jste trantorský režim zřídil. Rozumíte teorii, ale doopravdy to nevidíte.

Koho zavolají, když se rozžhaví slunce a spálí půl kontinentu nějaké provinční planety? Kdo zajišťuje, aby všechny navigační bóje fungovaly? Kdo nechává očkovat všechny děti, udržuje v běhu volby a zařizuje, aby sedláci pečovali o půdu, takže jejich vnukové ještě budou mít co obdělávat? Kdo sleduje úmrtnost, aby bylo možné poslat oddíly zdravotníků na nějakou neznámou planetu dřív, než si tam uvědomí, že vpluli do nějakého kosmického proudu, který jim zamořil stratosféru bórem? Kdo dohlédne na to, aby nafoukaná šlechta a vychloubační meritokraté všechno neničili jedním egoistickým plánem za druhým?"

Hari to přijal. „Víme, že šedý řád koná ušlechtilou práci. Můžu předpokládat, že to vy jste Jeni Cuicetové vložil do hlavy ten nápad a zařídil, aby mohla využít dne zkoušek?“

Horis se jízlivě zasmál. „Jak podle vás dostala tu práci na Orionském výtahu? V tichosti jsme přesunuli některé exulanty z Terminu. Několik životů bylo ušetřeno nechtěného vyhnání a uvěznění, k němuž byli odsouzeni, aniž by to byla jejich vina!“

„Tohle říkáte, i když tvrdíte, že chápete Seldonův plán?“

Další frknutí. „Jednou z lekcí, které na šedých akademiích vyučujeme stále dokola – něco, co jste vy kázal kdysi dávno v převleku za Ruellis –“ řekl Antik a ukázal na Daneela, „– je, *že účel obvykle nesvětí zlé prostředky.* A stejně, vznešené odůvodňování se hodí pro šlechtu a meritokraty. My šedivci si je nemůžeme dovolit. Když jsou porušována lidská práva, někdo musí něco *udělat.*“

Otočil se k Harimu Seldonovi. „Ach, ta zatracená *nadutost.* Publikujete vědecká pojednání o psychohistorii celá desetiletí, a pak se najednou odmlčíte a zřídíte tajnou kabalu, která to má řídit! Copak tím nepředpokládáte, že *nikdo* na pětadvaceti milionech planetách tomu v raných dobách nevěnoval vůbec žádnou pozornost? Že nějaký hnidopich z úřednictva ve vašem objevu neuviděl možný nástroj k prozkoumání… a možná využití lepší vlády?

Á, je nás jen pár, o kterých vím, ale díváme se do psychohistorie už déle než deset let. Vážíme si vás, doktore Seldone, stejně jako ostatní. Váš plán nás ale zmátl a vyvolal otázky. Pochybnosti, s nimiž jsme za vámi nemohli otevřeně přijít.“

Hari pochopil. Pouhé byrokraty by okamžitě rázně odmítli. Linge Chen a Komise pro veřejnou bezpečnost by mohli zatknout každého úředníka, který by věděl příliš. Pak tu byly řeči, že nepřátelé Hariho Seldona často trpěli záchvaty amnézie.

„Takže se ptejte teď, Horisi. Tolik vám dlužím.“

Mužík se zhluboka nadechl, jako by měl hodně co říci. Ale ze všeho nejdřív vyhrkl jediné slovo: *„Proč?“*

Znovu se nadechl.

„Proč musí Galaktická říše padnout? Nemusí! Pravda, věci jsou trochu uvolněné. Podle některých se Říše rozpadá. Ale rovnice… *vaše* rovnice… neukazují na nic, co bychom se spoustou tvrdé práce

nezvládli. Jestli upadá technika, tak nám *dejte* zdroje, abychom učili lepší vědní učivo! Vypusťte miliardy bystrých mladíků. Přestaňte na technické školy přidělovat jen ty ubohé bloky!“

„To už jsme jednou vyzkoušeli,“ začal Hari. „Na planetě Mořena Ztracená –“

Ale Horis ho uťal, chrlil slova, hlavně na Daneela.

„Bylo by možné kontrolovat i výbuchy chaosu! Jistě, zhoršují se. Zdravotní služba je *taky* pořád lepší a ještě jsme neztratili jediného pacienta. Opravdu byste ukončil Říši, která udržovala laskavý mír po dvanáct tisíc let, jen aby bylo lidstvo zabaveno ještě na několik dalších století? Proč nenechat Říši běžet, dokud nebude připraveno nové řešení? Je to proto, že je třeba lidi v Galaxii shodit co nejníž, do bídy, aby pak ochotně přijali to, co jim nabídnete?“

Pro Hariho bylo těžké přejít na jiný chod. Tak dlouho se k Horisovi choval nadřazeně. Nyní šedivce uviděl v novém světle, nejen jako překvapivě výkonného tajného agenta, ale i hrubě přitesaného psychohistorika – jako byl Jugo Amaryl na začátku jejich dlouhé spolupráce. Člověka, jenž chápe víc, než dává najevo.

„Opravdu si myslíte, že císařské instituce zvládnou další krize, jako byla ta na Ktlině?“ Hari zavrtěl hlavou. „To by byla hrozná sázka. Kdyby se jediné morové místo osvobodilo, aby nakazilo celou Galaxii…“

„Kdyby! Mluvíte *o lidech,* Seldone. Skoro dvanáct trilionů lidí. Musí všichni upadnout do doby temna jenom proto, že nám nedůvěřujete, že odvedeme svou práci?

Kromě toho, co kdyby to jedna z těch nových renesancí skutečně dokázala, dosáhla toho bájného *průlomu,* o kterém všichni sníme? Dosáhla mýtické *druhé strany,* kde inteligence a vyspělost chaos překonají? Když je všechny udržíme v karanténě, mohla by Galaxie zůstat poměrně v bezpečí. Mezitím můžeme provádět pokusy, jednu planetu po druhé!“

Hari se na Horise Antika zadíval a žasl nad jeho odvahou. Já bych tohle nikdy neriskoval. On zřejmě nenávidí chaos víc než já, ale Říši miluje ještě víc.

Zavrtěl hlavou a odpověděl: „Daneela ale svrhnout Říši nenutí chaotické světy.

To vy, Horisi.“

Antik se zatvářil tak ohromeně, že Hari nedokázal mluvit dál. Podíval se na Daneela a mlčky ho žádal, aby to vysvětlil, což robot udělal hlasem staré Ruellis.

„Nezapomínejte, můj milý mladý člověče, že váš šedý řád jsem vymyslel já. Znám jeho schopnosti. Vím, kolik milionů se v té uniformě obětuje, bez toho, aby jim někdo poděkoval, a ostatní kasty jimi opovrhují. S pružností a trochou pomoci od psychohistorie by se vám mohlo dokonce podařit udržet starou říši v chodu, dokud nebude má nová cena – moje Galaxia – připravena se zrodit. Ale je v tom háček.

Víte, taky si vzpomínám na vašeho předka – jmenoval se Antyok – když lidstvo zakoplo o skutečnou mimozemskou rasu, kterou terraformery ušetřily. Roboti z celé Galaxie se sešli, aby to probrali. Těch tvorů bylo jen pár tisíc a lidí již tři triliony. Přesto jsme se rok dohadovali o tom, jaké nebezpečí tyto bytosti představují. Lidé v každém sektoru a provincii byli celí bez sebe nadšením, chtěli nelidem pomoct postavit se na vlastní nohy. Vzrušení z diverzity a nové hlasy, s nimiž bylo možné mluvit. Někteří roboti se báli, že by to mohlo spustit chaos. Ostatní tvrdili, že mimozemšťané by mohli za pár tisíc let znamenat pro lidstvo hrozbu, pokud by jim bylo dovoleno šířit se mezi hvězdami. Mezitím někteří, jako robot, jehož jste znal jako R. Gornon, prosili, aby měli nelidé nárok na ochranu podle rozšířené verze Nultého zákona.

Potíž je, že na žádné z našich robotických porad nakonec nezáleželo. Na naši tajnou poradu dorazila zpráva, že mimozemšťané utekli! Unesli kosmické lodě, které se do jejich vlastnictví dostaly podivným řetězcem tajuplné shody okolností. Vyšetřovatelé zjistili spoustu provinilců, ale neobvinili tu osobu, která za to byla skutečně zodpovědná. Váš předek, pokorný byrokrat, znal všechny ty správné páky, takže dokázal zmanipulovat systém, aby bylo dosaženo spravedlnosti, zatímco se vydával za nevinného, beztvářného úředníka.“

Byla to jiná verze příběhu, který Horis vykládal na lodi, ale Hariho zamrazilo, když ho slyšel potvrzený.

Kývl. „Už vaše přítomnost tady dokazuje, že se ta vynalézavost neztratila. Byl jsem prvním ministrem Říše, vzpomínáte? Vím, že

soubory údajů na Trantoru nemají konce. Nic se z nich nedá odstranit úplně. Každý, kdo ví dost, může porazit amnézii a zjistit, co potřebuje, o lidské minulosti… a teď i o její *budoucnosti*. Vy, Horisi, jste živoucím důvodem pro to všechno."

„Já? Myslíte byrokracii? Nás beztvářné trubce? Tupé počítače fazolí a vypisovače formulářů? Myslíte si, že Říše padne kvůli *nám?*"

Hari kývl. „Takhle jsem na to ještě nikdy nemyslel. Ale já Říši nebortím." Podíval se na Daneela. „Tohle všechno se týká lidské vůle, že? Jde o ten den, kdy za pět století bude člověk, který se *nikdy nemýlí*, muset volit. A až ten den přijde, žádná galaktická byrokracie už nesmí existovat. Žádné kóje a zaprášené kanceláře, ze kterých se vynoří překvapiví intrikáni jako Horis a jeho přátelé. Žádné upjaté procedury, aby se zajistilo, že každé rozhodnuti bude otevřeně zváženo.

Při pádu Trantoru nejde o chaos, že, Daneeli? Jde o zabití tvého vlastního skvělého vynálezu, šedého řádu, jediným způsobem, jakým se dá zabít, naprostým zničením kartoték, počítačových pamětí, lidí…"

Tentokrát R. Daneel Olivaw neodpověděl. Výraz na jeho tváři stačil. Pokud nějaký člověk kdy pochyboval, že nesmrtelný robot může cítit bolest, všechny otázky smazal jediný pohled na Daneelovu prométheovskou vizáž.

„Takže musíme dál bojovat s temnotou – pro nic. Zemřít u svých stolů a neznat ani marnost toho všeho."

Hari mu položil ruku na rameno. „Musíte na to teď zapomenout. Vraťte se ke svým šanonům a zprávám o půdě. Informace, které jste tak těžce získal, s takovou vynalézavostí a kuráži, vám jenom způsobí bolest. Je čas nechat to být, Horisi."

Antik se na něj bezútěšně zadíval. „Vy nepočkáte ani na Trantor?"

Hari se podíval na Daneela a mlčky prosil o odklad, aby si s nimi Horis mohl alespoň promluvit během letu zpět. Jeho robotický přítel ale odpověděl rázným zavrtěním hlavou. Antik byl příliš vynalézavý, měl v rukávu spoustu triků.

Šedivec to vycítil, vstal a narovnal se, pokoušel se o důstojnost, ale nedokázal se udržet. „B-bude to bolet?“

Daneel ho uklidnil.

„Ale vůbec ne. Vlastně… už je po všem.“

10.

S pomocí dvou softwarových simů, Johanky a Voltaira, aspoň dokázali najít všechny sabotážní štěnice, které Zormina skupina propašovala na palubu lodi. Lodovik nadšeně vykřikl, když motory znovu naskočily, a vítězoslavně poskakoval po ovladovně, přesně jako mužský samec, který je radostí bez sebe.

Dors ve svých simulačních podprogramech cítila emoční vzorce. Přes neustálý pocit naléhavosti bylo velmi zvláštním způsobem příjemné pracovat bok po boku s Tremou, dělit se s ním o teorie a vhledy, snažit se najít jedno řešení za druhým. Jeho nafoukaný výbuch radosti se jí líbil – podobně reagovával Hari, kdykoliv se mu podařilo udělat průlom se svými modely psychohistorie.

„Moc mě mrzí, že přerušuji tuto oslavu,“ poznamenala Johanka z Arku a objevila se na hlavní holoobrazovce. Na pozadí zahlédla Dors muže v archaickém kabátě a punčochách – simulaci známou jako Voltaire – trpělivě poslouchajícího něco ve sluchátkách, jako by se snažil zachytit něco slabého ve velké dálce.

„Žádala jsi, abychom sledovali vysílání přicházející ze Země. Voltaire hlásí, že zachytil zprávu používající vzorové charakteristiky Druhé Nadace. Zdá se, že pochází od Wandy Seldonové. Informuje své soudruhy na Trantoru, že úspěšně nalezla svého děda. Plán na jeho únos selhal. Během několika hodin odletí ze Země a odvezou Hariho rovnou domů.“

Dors se podívala na Lodovika, jenž si dlouze vydechl.

„Tak dobrá, hádám, že tím to končí. Všechno tohle pobíhání kolem, a vlastně jsme nic nedokázali. Seldon je v bezpečí a s Daneelem jsme se celou cestu ani nesetkali.“

Dors v obou věcech cítila nesmírnou úlevu. A přesto bylo jen přirozené cítit zklamání.

„Asi je to dobře. Jsme jen párek naparáděných tiktaků.“ Lodovik se zasmál. „Ach, myslím, že jsme víc než to. Přinejmenším ty, Dors, jsi něco zvláštního. Tohle bychom měli pořádně probrat.“

Dors přikývla. Znělo to jako dobrý nápad. Měli o čem mluvit. A přesto, přes smíšené pocity, bylo snadné říci, co je pro ni nejdůležitější.

„Musím hned na Trantor, víš.“

„Souhlasím. Máš závazky a já bych do toho nechtěl zasahovat. Ale třeba bychom se mohli sejít, až se to tam vyřeší.“

Tentokrát se usmála ona. „To by se dalo zařídit. Můžu tě zatím někam hodit?“

„Poletím s tebou až na Demarchii. Je tam pár věcí, na které bych se chtěl podívat.“ Ztišil hlas. „Jen buď na Trantoru opatrná, ano?“

Dors potřásla hlavou. „Pochybuji, že by mi chtěl někdo ublížit. Kromě toho, já se o sebe dokážu postarat.“

„Nebojím se toho, že by ti ublížil někdo cizí. Jsi zranitelná, Dors. Byla jsi navržena víc lidská než kterýkoli jiný robot. Tvoje pouto s Harim je velmi silné. Buď připravená na drsné časy, než to skončí. Kdyby sis chtěla s někým promluvit –“

Víc povídat nemusel. Rozhostilo se ticho. Dors se jala řídit loď k prvnímu z mnoha hyperprostorových skoků, které je dovedou do středu Galaxie. Na místo, kam vedou všechny cesty a kde ona musela splnit jednu velkou povinnost, než bude skutečně volná.

Daneel mi slíbil, že budu s Harim, než zemře.

Tu přísahu hodlala, nade vše ostatní ve vesmíru, dodržet.

11.

Během posledního západu slunce na Zemi se Hari Seldon díval, jak gama paprsky vyvolávají jiskření nad Starým Chicagem. Ionizované závěsy zářily a vlnily se jako polární záře, tady však energie nepocházela ze vzdáleného slunce, nýbrž ze samotné půdy. Hari si pomyslel, že v těch zářivých clonách téměř vidí vzory – jako chytré živé umění v Císařských zahradách s jeho lákavými stopami. Potom ze strašidelného obzoru veškerá podoba s organizovanou strukturou

zmizela. Teď mu záře místo toho připomínala Shoufeenský les, kde byl řád zakázán a vládl tam chaos.

Přípravy k odletu byly hotovy. Za chvilku bude na palubě Wandiny lodi, na cestě zpět na Trantor a ke svému bývalému životu nenáviděn lidmi, jež posílal do exilu na Terminus, obáván současnými vládci a uctíván malou kabalou psychiků a matematiků, kteří si byli jistí, že znají směr, jímž se ubírá historie.

Daneel zůstane tady, aby to vyřídil s obyvateli Země. Bylo třeba pár věcí zařídit. Popraskaný sarkofág bylo třeba zasypat, aby už nikdo nemohl zneužit tu osudovou trhlinu v časoprostorovém kontinuu.

Hari stál na hromadě rumu a slyšel, jak Horis Antik vzrušeně brebentí, zatímco balil svou sbírku typů půdy, získanou během návštěvy na cizí planetě. Mohl by o tom napsat i nějaký ten článek, něco, co by mu zlepšilo jeho profil, třebaže vymazat stigma spojené s každým, kdo pracuje s hlínou, se mu nepodaří ničím.

V každém případě vypadal šťastný – Daneel svou práci odvedl dobře.

Harimu se roztřásly nohy, a tak se posadil do vznášecího křesla, jež mu opatřila Wanda. Potřeboval ho víc, když teď účinky omlazení vyprchávaly. Brzy z něj zase bude starý kripl.

Brzo budu mrtvý.

Když seděl, mohl se opřít a zadívat se na nadhlavník, kde se záře pozemské radiace vzdávala před třpytivým světlem hvězd – souhvězdí, jež jeho předkové nepochybně znali nazpaměť. Souhvězdí se za dvacet tisíc let určitě změnila, a on si říkal, jak by asi obloha vypadala, kdyby bylo po R. Gornonově a Hariho poslali do Galaxie o pět set let starší. Pět set let zkušeností s žalem.

Ozvaly se kroky, příliš jisté, aby byly lidské. Po dlouhé odmlce se Daneel Olivaw zeptal: „Co tam nahoře vidíš, starý příteli?“ Harimu se stáhlo hrdlo.

„Budoucnost.“

„Aha. Máš dobrou vyhlídku?“

Hari se zasmál.

„Pohodlné křeslo… vyvýšené místo… a samozřejmě své rovnice. No ano, Daneeli. Je odsud vidět docela dost.“

„A nejsi zklamaný? Že ti ušel výlet do budoucnosti?“

„Ani ne. Mohlo to být zajímavé. Ale tys měl důvody mi v tom zabránit a já to chápu. Zřejmě bych *byl zasáhl.“* Znovu se zasmál. „Kromě toho budeš potřebovat muže, který nikdy nedělá chyby, a to já rozhodně nejsem.“

„A lituješ něčeho zvlášť?“

„Jenom jedné věci. Teď to jasně vidím.“ Hari ukázal na oblohu, kousek nalevo od nadhlavníku, ale neukazoval na souhvězdí, nýbrž na shluk psychohistorických činitelů, které pluly po jeho obloze, v této chvíli skutečnější než zářící hvězdy.

„Prosím, povídej,“ žadonil Daneel. „Vysvětli mi, co tam vidíš.“

Hari si uvědomil, že jeho nesmrtelný přítel, schopný vidět od rentgenového spektra po rádiové, mu v této chvíli *závidí.* Hari z toho měl zvláštní radost.

„Vidím svou Nadaci, právě se zařizuje na Terminu, vstupuje na svou trnitou stezku k dobrodružství a slávě. Pravděpodobnost pro nejméně dvě století je dost vysoká. Psychosociální síly se dostaly do bodu, kde skoro vidím herce v jejich hře. Encyklopedisté, politikové, obchodníci a šarlatáni budou žít ve velkém osobním nebezpečí. A přesto budou čerpat uspokojení z pocitu, že se účastní něčeho velkého. Že budují společnost, která je předem odsouzena k úspěchu.“

Hari zvedl ruku a ukázal na mihotavou pozemskou atmosféru. „Ach! Vidíš to? Děje se to celou dobu, i když se většinou navzájem ruší. Kromě toho jsme navrhli Nadaci tak, aby byla silná, přizpůsobivá a odolná vůči rušivým vlivům.

A přesto, když na plánu tolik závisí, odvážíme se nechat lidský osud závislý na reakcích několika milionů našich potomků? Můžeme jim důvěřovat, že zareagují s takovou odvahou a odhodláním, jak předvídají rovnice?“

Hari zavrtěl hlavou. „Ne, to nemůžeme. Přesvědčil jsi mě o tom už dávno, Daneeli. Odchylky od plánu je třeba korigovat! Plán je třeba udržet v chodu. Na to budeme potřebovat pomocnou ruku.

Druhou Nadaci, používající matematiku k odhalení každé odbočky a odchylky, tu a tam zatlačit na správném místě, aby První Nadace zůstala na správné stezce.“

Povzdechl si. „Mě bylo snadné přesvědčit. Nakonec je Druhá Nadace prodloužením *mne* samotného. Jistá forma nesmrtelnosti.

Způsob, jak do toho můžu šťourat i poté, co tuto tělesnou schránku sežerou červi a změní se v půdu, kterou tolik obdivuje Horis. Druhá Nadace je možná nápad Jugo Amaryla – ale tys ho inspiroval, ne? V každém případě už sama marnivost stačila, abych souhlasil.

Pak jsi ale chtěl čím dál víc, Daneeli.

Bude matematika stačit? Bál ses, že mí nástupci nebudou dost silní. Společnost tajných strážců, kteří budou potřebovat něco silnějšího než rovnice. Nadlidskou sílu, umožňující odradit krále, starosty i vědce od nebezpečných myšlenek, postrčit je zpátky na cestu, která jim byla určena. A hle, ve chvíli, kdy jsi to navrhl, hned se objevil vhodný nástroj!“

Hari ukázal na obzor, kde zářilo Staré Chicago. „To je tvůj dar pro Seldonův plán, Daneeli – mentalici! Když *tohle* vyšlo na světlo, opravdu jsme museli udělat velkou úpravu plánu. Naštěstí se ta mutace objevila jen tam, kde jsi chtěl. Někteří psychikové ti pomůžou zasít tu tvou velkou univerzální mysl a jiní vychovají mých padesát matematiků, vytvoří novou rasu, která bude schopná počítání i magie.“

Na hromadě kamení se rozhostilo ticho. Nakonec Daneel promluvil: „Tady odsud vidíš hodně, starý příteli.“

Hari kývl.

„Ach ano, vidím všechny úpravy, které jsme na rovnicích museli provést, abychom tam zařadili tuto novou aristokracii, která se bude příštích několik století křížit mezi sebou a vytvoří si mocenskou základnu a vliv a bude stále víc spoléhat na mentalickou dominanci a méně na matematiku. Pokud zůstanou ve vedení, dokonce i s tradiční povinností a noblesse oblige se nakonec stanou vládnoucí třídou. Vládnoucí *rasou.* Rasou, vedle které budou každé předchozí kněžstvo a královská rodina vypadat jako amatéři.“ Hari se podíval na Daneela.

„Ale jakou máme jinou volbu? Nadaci nakonec přestanou rozptylovat dočasné krize, galaktičtí soupeři i výzva expanze. Tou dobou civilizace, již jsme zřídili na Terminu, dosáhne nových výšin důvěry… a bude čelit nevyhnutelné srážce s chaosem. V té chvíli budou naše předpovědi rámcovější. Psychohistorické rovnice ukazují, že naděje Nadace na úspěch klesne pouze na sedmdesát procent.“

„To nestačí, Hari. To zdaleka nestačí.“

„Tak to tvrdíš ty, Daneeli. Nadace bude stejně silná, dynamická a empatická, jak jen lidská civilizace být může. Pokud bude nějaká kultura kdy připravená pustit se do chaosu, přežít záchvaty solipsismu a prorazit na *druhou stranu*, bude to tato. A přesto, pokud selže…“

„To je rub celé věci, Hari.“

„Pravda. Stojíme před pravděpodobností jedna ku čtyřem, že by lidstvo mohlo být zničeno. Chápu, proč jsi chtěl něco lepšího, Daneeli. Nutilo tě to udělat všechno, co bylo ve tvé moci, abys naše šance zlepšil.

Nejdřív jsi chtěl tajnou mentalickou společnost, která bude pomáhat První Nadaci. To ale vše změnilo jen o pár procent. Horší je, že to vlastně zavedlo další narušení. Zášť obyčejných lidí vůči psychické aristokracii, kupříkladu. A nebezpečí od zběhlých mentaliků.“

Hari zvedl obě ruce. „To je dost velká výzva, že? Buď umíněná bitva s chaosem, nebo stálá vládnoucí třída mutantů. Není divu, žes nakonec usoudil, že musí existovat třetí řešení! Není divu, že jsi tak tvrdě pracoval na Gaie jako náhradě za Seldonův plán.“

Když Daneel odpověděl, mluvil s úctou a soucitem.

„Tvá práce je stále velmi důležitá, Hari. Lidstvo se musí na příštích pár století něčím zaměstnat.“

„Zaměstnat? Chceš říct zabavit, ne? Lidé z mé Nadace se budou považovat za odvážné výzkumníky, držící v rukou osud, získávající lepší budoucnost skrze vlastní úsilí, byť s pomocí historických zákonů. A pak jim ty najednou vnutíš tu novotu. Už schválenou nějakým chlapíkem, který *všechno ví.*“

„Muž, který má vždycky pravdu,“ opravil ho Daneel.

Hari mávl rukou. „To je jedno.“

Daneel si povzdechl. „Vím, že máš výhrady, Hari. Ale vezmi si to z dlouhodobého hlediska. Co když jsou v jiných galaxiích entity podobné těm memům, s nimiž jsme se setkali na Trantoru? Co když jsou silnější? Možná už ve svých domovských galaxiích asimilovaly všechny ostatní životní formy. Už možná míří sem k nám. Taková vnější síla by mohla lidstvo ohrozit. Pouze když bude lidský druh

jednotný, mocný a soudržný, skutečný superorganismus *Galaxia* – můžeme zajistit vaše přežití.“

Hari zamrkal. „Není to trochu přehnané? Nebo alespoň hodně vzdálené?“

„Možná. Ale odvážím se to riskovat? Pohání mě Nultý zákon a můj slib Eliáši Baleymu, že vás budu chránit všechny bez ohledu na potíže! Bez ohledu na cenu.“

R. Daneel Olivaw udělal krok a ukázal na oblohu.

„Kromě toho, jen si to vezmi, Hari! Každá lidská duše ve spojení se všemi ostatními! Všechny vědomosti okamžitě sdílené všemi. Veškerá nedorozumění smazána. Každý pták, zvíře i hmyz začlenění do obrovské, sjednocené sítě. Konečná vyrovnanost a pochopení, po nichž toužili vaši staří mudrci. A dá se toho dosáhnout jen za polovinu doby, kterou jsi vyprojektoval pro konečnou bitvu Nadace s chaosem.“

„Ano, je to přitažlivá představa,“ přitakal Hari. „Jenže já pořád myslím na *Terminus* na druhém konci Galaxie. Malou planetu, velmi podobnou této… této ubohé, zraněné Zemi. Přese všechno, Daneeli, šance *byly* v jejich prospěch. Všechny činitele souhlasily. Měli by skvělou šanci –“

„Sedmdesát procent není dost.“

„Tak proč je to nenecháš aspoň zkusit?“

„Hari, i kdyby prorazili na mýtickou *druhou stranu,* nevíš, jakou společnost by potom vybudovali! Připouštíš, že socio-rovnice v té chvíli vybuchly do singularit. Dobrá, Nadace by možná porazila chaos. Možná by získali nějakou velkou novou moudrost, ale co pak? Co *další* krize, jež se objeví? Psychohistorie nenabízí žádný vhled. My oba jsme slepí. Nemáme tušení, co bude následovat. Nemáme schopnost plánovat či je chránit.“

Hari kývl. „Ta nejistota… ta neschopnost předvídat… toho jsem se celý život děsil. Proti tomu jsem vždycky bojoval a toto pouto mě spojilo s tebou, Daneeli. Akorát teď, když se blíží můj konec, vidím v tom jistou krásu.

Lidstvo je jako silně traumatizované dítě, a proto zůstává v dětském pokoji, kde může být udržováno v bezpečí a v teple. V mnoha věcech se možná s kalviniány rozcházíš. Daneele, ale všichni jste

předepsali amnézii, aby nám pomohla zmírnit kolektivní trauma – tupou zapomnětlivost, která mohla zmizet v okamžiku, kdy by se naši ochránci rozhodli vytáhnout rolety a otevřít dveře. Nikdy jste to ale neudělali.

Zacházet s námi tímto způsobem by byl odporný zločin, nebýt hrozby chaosu. A i s tou hrozbou, copak někde není nějaká hranice? Místo, kdy je zapotřebí vyndat dítě z postýlky a nechat ho postavit se vlastním výzvám? Čelit budoucnosti za vlastních podmínek?“

Usmál se. „Můžeme jenom žádat, aby na tom byli naši potomci lépe než my. Nemůžeme požadovat, aby byli dokonalí. Budou si muset své problémy řešit sami, jeden po druhém.“

Daneel na něj chvíli civěl, pak odvrátil zrak.

„Ty si možná můžeš takový přístup dovolit, na sklonku života, ale mé programování není tak pružné. Když je v sázce přežití lidstva, nesmím riskovat.“

„To chápu. Ale vem si to takhle, Daneeli. Kdyby tu teď byl Eliáš Baley, nemyslíš, že *on* by to neriskl?“

Robot neodpověděl. Ticho se táhlo a Harimu to nevadilo. Stále hleděl na rovnice namalované ve hvězdách a čekal, až se něco objeví.

Něco, co prve zahlédl.

Náhle několik činitelů vstoupilo na novou orbitu a srazilo se do vzoru, který neexistoval nikde kromě jeho hlavy. Tento vhled neobsahovala žádná existující verze Seldonova plánu. Možná to byly jen halucinace jednoho starce. Nebo vznikající realita, vynořující se ze všech těch nových věcí, jež se během svého posledního dobrodružství dozvěděl.

Na každý pád ho to rozveselilo.

Aha, tady jsi ! Jsi skutečné? Nebo projevem zbožného přání? Byl to kruhový motiv a vracel se ke svému původu.

Hari se podíval na Daneela, nepochybně nejušlechtilejší osobu, jakou kdy poznal. Po dvaceti tisíci letech zápasů o dobro lidstva byl robot nepokořený a odhodlaný jako vždy dostat své pány někam, kde bude bezpečí, štěstí a jistota.

Určitě svůj poslední slib, jejž mi dal, splní. Ještě naposledy uvidím svou milovanou ženu.

Jelikož žil Hari intimněji s robotem než s kterýmkoli člověkem, soucítil se Zormou a Cloudií, jež chtěly mezi oběma rasami větší jednotu. Za mnoho století se jejich přistup možná spojí s jinými v nějaké bohaté směsi. Avšak jejich naděje a plány byly v současné době bezvýznamné. Prozatím jen dvě verze osudu vykazovaly skutečnou naději na úspěch. Daneelova Galaxia na jedné straně… a mihotavá budoucnost, již nyní Hari viděl plout po obloze.

„Naše děti by tě ještě mohly překvapit, Daneeli," poznamenal nakonec, čímž přerušil dlouhé ticho.

Robot to krátce zvážil a odpověděl: „Ty děti – míníš potomky vyhnanců na Terminu?"

Hari kývl. „Za pět set let ode dneška z nich budou odlišní a nafoukaní lidé, pyšní na svou civilizaci i na svou individualitu. Tím svým ‚člověkem, který má vždycky pravdu' možná oblbneš většinu robotů, ale pochybuji, že to přijme Nadace."

„Já vím, vím," přiznal Daneel s bolestí v hlase. „Proti asimilaci Gaiou bude odpor. Krátkozraká panika, možná dokonce i násilí. Z dlouhodobého hlediska na tom nebude záležet."

Hari se však usmál.

„Myslím, že to tak docela nechápeš, Daneeli. Nejedná se *o odpor*, s čím si budeš muset dělat starosti. Největší nebezpečí pro tvůj plán bude znamenat zvláštní druh *přijetí*."

„Co tím myslíš?"

„Myslím tím, jak si můžeš být tak jistý, že asimilována nebude *Gaia?* Kultura té budoucí Nadace třeba bude tak silná, rozmanitá a otevřená, že tvou inovaci prostě absorbuje, dá Gaii občanství a pak přejde k ještě větším věcem."

Daneel na Hariho zíral. „To… si umím těžko představit."

„Je to součást vzoru, který život sledoval od chvíle, kdy se vyškrábal ze slizu. Jednoduché se včleňuje do složitého. Přese všechnu svou moc a slávu Gaia – i *Galaxia* – jsou prosté bytosti. Jejich krása a moc možná budou jen částí něčeho většího. Něčeho odlišnějšího a velkolepějšího, než si umíš představit."

„To nedokážu obsáhnout. Zní to riskantně. Neexistuje jistota…"

Hari se zasmál.

„Ach, můj milý příteli. My oba jsme byli vždycky posedlí předvídatelností. Ale občas prostě musíš pochopit – že vesmír neovládáš.“

Třebaže se cítil slabý, Hari se ve vznášecím křesle narovnal. „Něco ti navrhnu, Daneeli. Vsadíme se.“

„Vsadíme?“

Hari kývl. „Bude-li po tvém a Gaia všechny asimiluje a nakonec vytvoří obrovskou jednotnou Galaxii, řekni – budou ještě lidé potřebovat knihy?“

„Ovšemže ne. Podle definice budou všichni členové kolektivu znát téměř okamžitě cokoliv, co zjistí ostatní. Knihy, v jakékoliv formě, jsou technikou pro předávání informací mezi oddělenými myslemi.“

„Aha. A tato asimilace by měla být dokončená, řekněme, za šest set let ode dneška? Sedm set let nejvýš?“

„Měla by být.“

„Na druhou stranu, dejme tomu, že budu mít pravdu já. Představ si, že moje Nadace bude ještě silnější, moudřejší a odolnější než ty, Wanda nebo kterýkoliv robot čekáte. Třeba tě porazí, Daneeli. Mohli by se rozhodnout, že vnější vliv robotů či lidských mentaliků a dokonce i vševědoucích kosmických myslí prostě odmítnou.

Nebo možná Galaxii přijmou jako báječný dar, včlení ji do své kultury a půjdou dál. Tak nebo tak, lidská diverzita a individualismus budou v nějaké formě pokračovat. A pořád budou potřeba knihy! Možná dokonce *i Encyclopedia Galactica.*“

„Já ale myslel, že *Encyclopedia* je jen lest, jak dostat Nadaci na Terminus.“

Hari mávl rukou. „Na to zapomeň. Encyklopedisté tady budou, i když možná ne od začátku. Ale otázka, kterou teď máme před sebou – předmět naší sázky – je tohle.

Budou se nová vydání Encyclopedie Galacticy tisknout i za tisíc let ode dneška?

Jestli uspěje tvůj plán Galaxia ve své čisté a prosté formě, za tisíc roků žádné knihy ani encyklopedie nebudou. Jestli však mám pravdu já, Daneeli, lidi budou neustále vytvářet a vydávat kompendia znalostí. Skrze mentalické schopnosti se budou dělit o bezpočet vhledů a

intimností, jako to teď dělají přes holovizní telefony. Kdo ví? Ale také si zachovají jistý stupeň individuality a budou navzájem komunikovat starými způsoby.

Jestli mám pravdu, Daneeli, *Encyclopedia* bude prospívat… spolu s našimi dětmi… a mou první láskou. Nadací."

Hari Seldon upadl do tichého rozjímání, jež R. Daneel Olivaw respektoval.

Jeho vnučka Wanda brzy přijde nahoru na drolící se kopec tvořený rumem minulých lidských civilizací a vyzvedne ho pro cestu zpět na Trantor… a možná ke zvláštnímu setkání, po kterém tolik toužil.

Prozatím však Hari obdivoval výhled táhnoucí se do dáli – galaktickou hvězdnou krajinu prostoupenou jeho milovanou matematikou. Díval se na radiací zamořenou oblohu a vítal Chaos, svého starého nepřítele.

Konečně jsem tě poznal, pomyslel si.

Jsi jako tygr, který nás honíval. Jsi zima. Jsi hrozný hladomor… překvapivá zrada… či nemoc, jež udeří bez varováni; a my pak křičíme: Proč?

Jsi každá výzva, jíž lidstvo čelilo a nakonec ji zdolalo. A my jsme s každým vítězstvím trochu mocnější a moudřejší. Jsi zkouškou naší sebedůvěry… naší schopnosti odolat a vytrvat.

Bylo správné, že jsem s tebou bojoval… a přesto, bez tvé opozice by lidstvo nebylo ničím a nikdy by nepoznalo vítězství.

Chaos, jak si konečně uvědomil, byl tou substancí v pozadí, z níž se vyvinuly jeho rovnice. Stejně jako sám život.

Navíc by ničemu neposloužilo litovat teď. Brzy se jeho molekuly připojí k Chaosu v jeho věčném tanci.

Ale tam, mezi hvězdami, jeho celoživotní sen stále žil.

My to budeme vědět. Pochopíme a přerosteme všechno, co nás omezuje.

Časem budeme větší, než jsme kdy považovali za možné.

Doslov

Nikdy není snadné psát ve vesmíru, který vytvořil jiný (v tomto případě skvělý) autor. Zvlášť když tu ten spisovatel již není, aby s ním bylo možné konzultovat poštou, po telefonu či nad sklenicí piva. Člověk musí studovat jeho práci, aby vytvořil novou epizodu, která bude konzistentní s původními příběhy, a přesto přinese nové vhledy, které by si rád přečetl i on. V tomto případě všechny tři autory nové trilogie – Greg Bear, Gregory Benford a moje maličkost – nutila logika vesmíru Isaaca Asimova přidat klíčový element *chaosu* – strašlivé duševní nemoci, ovlivňující celé lidstvo. Isaac zanechal spoustu narážek na tuto věc a umožnil, že naše inovace zůstala konzistentní s jeho dřívějšími díly. Navíc chaos vysvětluje hlavní rys jeho budoucí historie – amnézii, která otupuje triliony lidí po stovky generací.

Mohl jsem pokračovat o důvodech, proč jsem napsal tuto novou vrstvu tak, jak jsem ji napsal, ale v této chvíli se zříkám dalších poznámek kromě toho, že řeknu, že příběh Hariho Seldona nevidím jako zcela ukončený! Jako to běžně dělal Asimov, i já protkal *Vítězství Nadace* vodítky, jichž by se jednou mohl někdo ujmout, pokud bude chtít. Náznaky kulminují na dvou suchých stránkách, jež považuji za rozuzlení této knihy. Ale místo, abych kalil vodu, možná jsem je občas jenom strčil jinam. Nejsou ani tak součástí *Vítězství Nadace*, jako spíš sen o tom, co by se mohlo stát příště.

Proto byla taková legrace probírat u večeře osud. Museli jsme se šťourat v budoucnosti. Prozkoumat ji s pomocí experimentů a fantazie. Objevit chyby, kterým je třeba se vyhnout. A rozkrýt možnosti, které by naši vnuci mohli brát za dané.